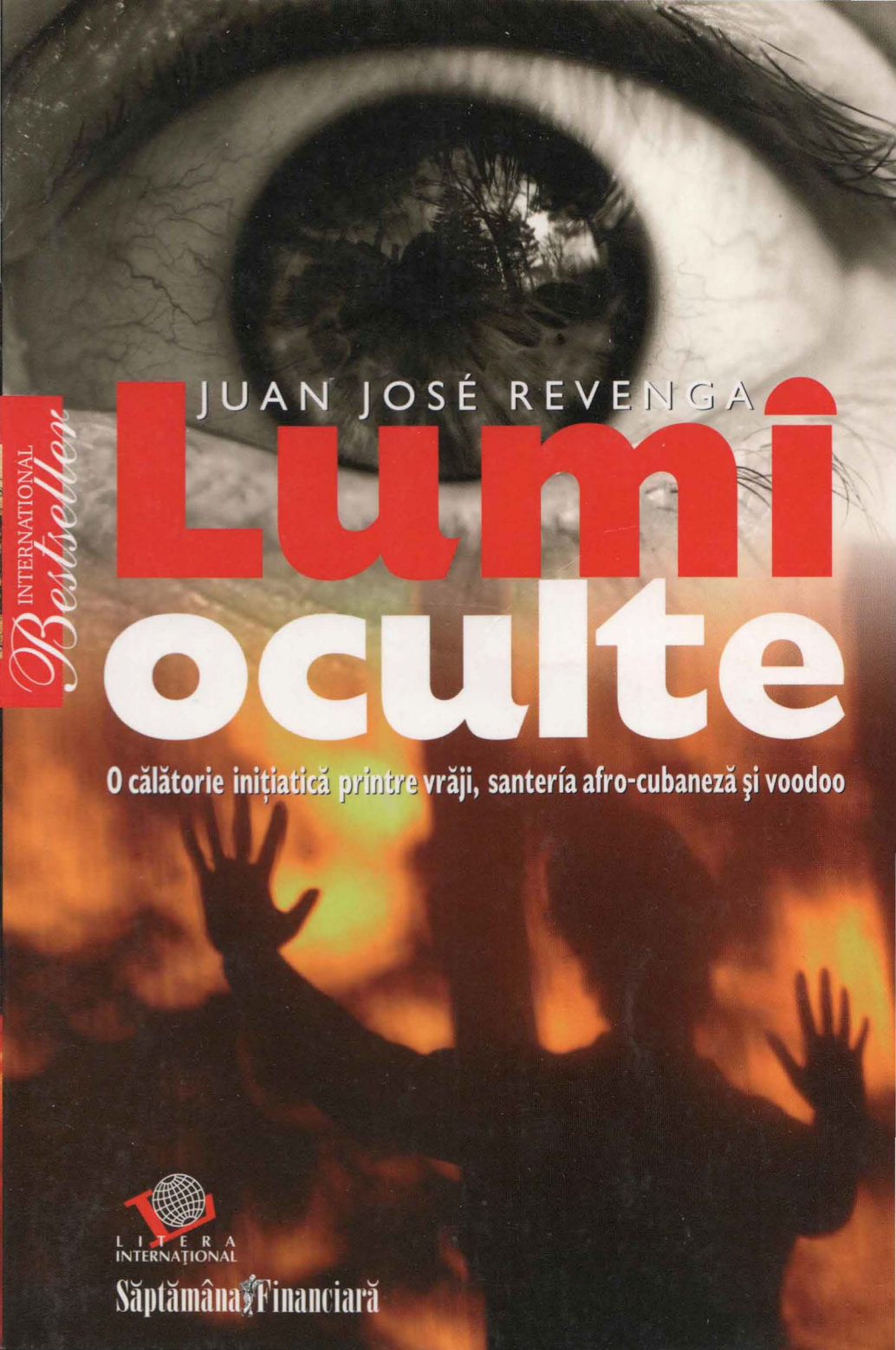
INTERNATIONAL
Bestseller
JUAN JOSÉ REVENGA
Lumi
ocult
O călătorie inițiatică printre vrăji, santería afro-cubaneză și voodoo
LITERA
INTERNAȚIONAL
Săptămâna Financiară

Lumi
oculte

Lumi oculte

O călătorie inițiatică printre vrăji, santería afro-cubaneză și voodoo

LITERA INTERNAȚIONAL

Editura „Litera Internaţional"
O. P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel./fax (021) 3196390; e-mail: comenzi@litera.ro

Traducere şi adaptare: Ioana Ionescu

Edicion original en castellano @ 2006 Ediciones Nowtilus SL, Madrid, Spain, www. nowtilus.com.
@ Juan Jose Revenga

Copyright © 2008, Litera Internaţional
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Ne puteţi vizita pe
www.litera.ro

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Christian Ferencz Flatz, Andreea Stoica
Concepţia grafică şi coperta: Vladimir Zmeev
Tehnoredactare şi prepress: Elena Dandara

Tipărit în Germania

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
REVENGA, JUAN JOSÉ

Lumi oculte / Juan José Revenga; trad.: Ioana Ionescu. –
Bucureşti: Litera Internaţional, 2008

ISBN 978-973-675-444-9

I. Ionescu, Ioana (trad.)

133

SUMAR

Prefață de Miguel de la Quadra Salcedo 7
Introducere 14

CAPITOLUL 1. Ayahuasca, plantele sacre între mit și realitate 16
Perioada cauciucului 17
În căutarea lui Don Solom 20
Ceremonia 23
Călătorind pe Amazon 28

Capitolul 2. Ritualuri magice din Amazonia 35
Șamanism 36
Lima 36
Călătorie la ultimii șamani 37
Tabăra din selvă 40
Yaguarpanga 42
Baia înflorită 42
Cum se bea ayahuasca 43
Șamanul Monje 45
Ceremonia răului 47
Înapoi în oraș 49
Cactusul San Pedro 50
Ritualul cobaiului 55

CAPITOLUL 3. Enigme de pe tărâmul condorului 57
Sosirea într-o lume nouă 58
Machu Picchu și drumul incas 60
Huasar, satul vrăjitorilor 69

CAPITOLUL 4. Jíbaros, interpretarea viselor 74
Mitica populație jíbaro 75

CAPITOLUL 5. Demonii africani din secolul al XXI-lea 90
Călătorie pe continentul negru 91
Senegal 93
Exorcism la Dakar 95
În ținutul populației peul 99
Islamul 101
Luptători senegalezi 101
În drum spre populația bassari 103

CAPITOLUL 6. Rituri ancestrale pe continentul negru 107
În munții Malinke din Senegal 108
Animismul 108
Guinea Conakri 109
În căutarea șamanului Yañe 117
Sclavia 120
Lacul roz 124

CAPITOLUL 7. Burkina Faso, țara oamenilor demni 127
În drum spre Burkina Faso 128

Oraşul magic Bani 132
Piaţa targhi din Maraoke 136
Ţinutul Gumarche 137
Lacul sacru Sabu 141
Populaţia lobi 145
În drum spre Republica Benin 144
Populaţia gurunsi 145

CAPITOLUL 8. Republica Benin, leagănul religiei voodoo 149
La frontiera cu Benin 150
Abomey, capitala religiei voodoo 153
În drum spre originile religiei voodoo 160
În oraşul lacustru Ganvie 160
Cotonou, capitala Beninului 161

CAPITOLUL 9. Voodoo şi zombi în Antile 171
Istoria zombi şi puterea haitiană 173
În Haiti 177
Experienţa mea cu praful zombi 184
Ritualurile voodoo 188

CAPITOLUL 10. Insula Cuba, regatul credinţelor africane 201
Cuba, perla Caraibelor 202
Istoria Cubei pe scurt 203
Credinţe africane în Holguín 207
Arborele puterii în credinţele afro-cubaneze 210
Santiago de Cuba 211
Cárdenas, leagănul credinţelor santeras 214
Cartierul negru din Guanabacoa 219
Secta abakúa 222
Ritualul unui muncitor cu sapa din Guanabacoa 223

CAPITOLUL 11. Mexic şi Guatemala, magie în lumea mayaşă 225
Pe malurile Yucatanului mexican 226
Mayaşii 227
Tikal, oraşul pierdut 228
Ţărmul mayaş 230
Ceremonie mayaşă milenară 237
În drum spre Palenque 240

CAPITOLUL 12. Expediţie la ultimii indigeni shimaco 244

Prefață de Miguel de la Quadra Salcedo

Întreaga Spanie murea de curiozitate să cerceteze farmacopeea indigenă din America latină; de aceea, Filip al II-lea l-a trimis pe Francisco Hernández s-o studieze și să aducă noile leacuri în Europa. Hernández s-a intoxicat destul de grav de numeroase ori, iar de alte câteva ori a fost chiar în pericol de moarte, deoarece singura cale de a cunoaște efectele plantelor era aceea de a le ingera, precum șamanii. Cu toate acestea, însă, el a repurtat un mare succes, aducând în Europa chinina, în vederea vindecării unei boli, al cărei remediu îl cunoșteau doar foarte puțini pe vechiul continent: paludismul. Boala aceasta i-a costat viața, printre mulți alții, și pe Isabela Catolica și Carol Quintul.

Acesta era doar începutul fascinației pe care avea să o exercite farmacopeea indigenă americană, care începea să se facă cunoscută, dar căreia nu i se cunoștea încă dozajul (cum, de altfel, nu se știe nici în zilele noastre), ceea ce face ca aceeași plantă să poată la fel de bine să salveze sau să ucidă.

În Spania este chiar și în prezent, ceva obișnuit să stai de vorbă cu bătrânii locului și să îi asculți cum îți povestesc despre felul în care rudele și cunoscuții lor au murit de friguri, adică de malarie. În Borneo, m-am infectat și eu cu malarie, în forma ei cea mai gravă. Această boală te poate costa viața, cu atât mai mult dacă este vorba de o recidivă, cum s-a întâmplat în cazul meu, și dacă te afli la o înălțime de peste 4000 de metri deasupra nivelului mării, altitudine la care plasmodiul consumă globulele roșii. Știu, dragă Revenga, că nici ție, malaria de care te-ai molipsit în Nicaragua nu-ți dă încă pace.

Chinina este un leac cunoscut de medicii și șamanii quechua încă de la începuturile timpurilor.

Dar cea mai mare importanță pentru șamanii, vrăjitorii și cei care făceau farmece în vechime o aveau plantele sacre, halucinogene. Acestea sunt multe, și au existat din cele mai vechi timpuri în toate culturile. În arta barocă, de pildă, ele apar adesea desenate, iar în epoca lui Bosch existau plante halucinogene în întreaga Europă, ceea ce se și reflectă în tablourile sale. În culturile milenare din

America acestea erau ayahuasca, peyote, mezcal ş.a. Aceste plante sacre halucinogene nu trebuie nicidecum să fie considerate droguri, fiindcă ele sunt cu totul altceva. Ele ţin în primul rând, de o religie şi o cultură de care nu ne putem apropia decât cu respect şi prin intermediul studiului, lucru pe care tu, dragă Revenga, îl ştii foarte bine, datorită călătoriilor şi cercetărilor pe care le-ai făcut. În fond, tocmai de aceea a pătruns atât de uşor în aceste locuri religia catolică, căci aceste popoare practicau teofagia, iar cel care mănâncă ciuperci ori plante sacre îşi îngurgitează zeii, la fel ca în religia catolică, unde se mănâncă trupul şi sângele lui Hristos.

Autorul în biroul său

Şamanii cei mai importanţi din lume sunt cei siberieni, deoarece, după cum bine ştii, cuvântul „şaman" provine din Siberia şi îl denumeşte pe cel care controlează energia; aşadar, totul a început de acolo. Bătând în nişte tobe speciale, siberienii intră în transă şi stabilesc o comunicare cu lumea cealaltă; eu am o astfel de tobă la mine acasă.

Au apărut apoi tibetanii; ei cunoşteau foarte bine Cartea Morţilor, care îi călăuzea pe răposaţi pe drumul lor către lumea cealaltă.

O dovadă că în toate timpurile şi în toate culturile se foloseau substanţe halucinogene o găsim chiar în Don Quijote, acolo unde Cervantes vorbeşte despre Clavileño, în momentul în care cavalerul trebuie să călărească o mârţoagă de lemn, avându-l alături pe Sancho, căruia îi spune: „prietene Sancho, în felul acesta vom fi dimineaţa la Paris şi seara la Potosí".

Cât aur exista în America? Firesc că mult, dacă ţinem seama de cât a rămas după cucerirea ei. Cea mai bună explicaţie mi-a dat-o prietenul meu Neruda, pe când locuiam împreună cu el în Isla Negra: „spaniolii ne-au luat tot, dar ne-au şi lăsat tot". Aceasta este o idee foarte importantă: Spania nu ia, Spania îşi lasă sămânţa, ceea ce duce la metisaj, lucru care nu se petrece niciodată în cuceririle practicate de englezi, francezi ori germani. În America, însă, putem vorbi de la un metisaj la nivelul culturii, al religiei şi al sângelui.

De pildă, la Chichicastenango, în Guatemala, pe locul în care înainte erau adorați zeii mayași, a fost construită o biserică catolică în cinstea lui Tonansin, numele dat de indigeni Fecioarei din Guadalupe.

Noi, spaniolii, am făcut la fel ca romanii sau alte popoare antice în coloniile lor, căci în fond misiunea noastră a fost aceea de a răspândi spiritul în lume.

Astăzi am pierdut unele dintre valorile care în America latină sunt încă vii, precum familia sau tribul. Un indigen n-ar putea niciodată să fie nerespectuos cu o persoană mai în etate și n-ar putea să o abandoneze în selvă, fiindcă acestea sunt valori care, precum onoarea și cuvântul dat, sunt încă vii la aceste popoare, pe care le numim sălbatice sau sărace. Oamenii aceia sunt vaccinați împotriva societății de consum, sub jugul căreia ne aflăm noi.

Acesta este marele adevăr pe care spaniolii, metișii și emigranții care vin în căutarea unei vieți noi îl poartă în inimi și pe care nimeni nu îl înțelege. Oamenii aceia își pierd astăzi cultura, iar peste două generații tradiția lor milenară va fi doar o amintire îndepărtată. Nimeni nu le va mai spune cine erau Sucre[1], Bolívar[2] sau San Martín[3], și nu vor mai auzi vorbindu-se de cultura lor precolumbiană. Se cădea în uitare acest tezaur de preț, care este istoria lor și a noastră în aceeași măsură. Spania nu este nimic fără America latină. Iar țările latinoamericane nu sunt o variantă mai săracă a Occidentului, ci o altă lume, cu prestanța, demnitatea și cultura ei milenară.

Dar pentru a ajunge în America, ca de altfel în întreaga lume, trebuie să-ți placă să călătorești, iar dacă cineva vrea cu adevărat să

[1] *Antonio José de Sucre* (1795-1830), celebru erou al independenței sud-americane, a fost omul de încredere al lui Bolívar, a participat decisiv la bătălia de la Junín și a condus-o pe cea de la Ayacucho, dobândind independența continentului, fapt pentru care Congresul peruan l-a răsplătit cu titlul de mare mareșal (n.tr.).

[2] Militarul și omul politic sud-american *Simón Bolívar*, supranumit *El Libertador* (1783–1830), a fost președinte al statelor Columbia (1819 și 1828–1830) și Peru (1824–1826). A luptat pentru independența țărilor latinoamericane, dând dovadă de hotărâre și de radicalism. A susținut activ independența viitoarelor state Venezuela, Haiti, Ecuador, Peru, Columbia, etc., încercând să le unească (n.tr.).

[3] Generalul argentinian *José de San Martín* (1778–1850), eliberatorul statelor Chile și Peru în epoca războaielor pentru independență, este considerat un mare erou al națiunilor de la sud de Río Grande (n.tr.).

le cunoască ritualurile și cultura, trebuie să facă ca tine, să trăiască împreună cu acele popoare, să locuiască în casele lor, să mănânce din mâncarea lor, adică animale vânate prin selvă. Dacă acestea nu sunt prea gustoase, de vină sunt bucătarii și nu ingredientele, dar, în fine, trebuie să ne mulțumim cu ce găsim.

Populația quechua are trei porunci: să nu omori, să nu furi și să nu stai cu mâinile în sân. Lenea este mama tutoror relelor, atât spirituale cât și materiale. În viață trebuie să ai mereu un vis, ceva pentru care să trăiești, ceva pentru care să lupți. Trebuie să crezi în existența binelui și a răului și să te îngrijești de partea spirituală. Mulți indigeni cred în rău și îl venerează. Ei fac asta pur și simplu pentru a se apăra, pentru a se referi de rău. Este ceea ce numim acțiune preventivă.

Există miracole ori fapte inexplicabile? La Lourdes, multă lume se vindecă prin intermediul autosugestiei, datorită simplului fapt că se află acolo. Dar pe toți ceilalți ce anume îi vindecă? Înainte, când venea medicul curant în casă, oamenii se însănătoșeau datorită simplei lui prezențe. Șamanism? Astăzi lumea este dezumanizată, iar globalizarea în declin. Întreaga planetă are probleme. Nu mai este vorba doar de un imperiu care decade, precum s-a întâmplat cu cel roman, ci de o întreagă lume aflată în declin.

Călătoriile îți deschid porțile și ochii către o lume nouă, care te îmbogățește necontenit. Ele îți permit să cunoști gastronomia specifică diferitelor locuri și să descoperi astfel că nu ești niciodată singur pe lume, ci te însoțesc mereu aromele, gusturile și amintirile pe care le-ai dobândit într-o călătorie de neuitat; în concluzie, nu vei mai putea fi trist niciodată.

Popoarele andine practică liofilizarea, muncesc fără preget și își păstrează vechile obiceiuri și ritualuri; ceea ce găsim la ei este viața, dar și religia însăși, în stare pură. Ca să înveți, trebuie să călătorești precum elevii lui Socrate.

Când au ajuns în ceea ce avea să fie America latină, conchistadorii nu au întâlnit numai popoare sălbatice, a căror principală distracție era să facă sacrificii umane. Ei au găsit, de asemenea, popoare cu o farmacopee naturală mult superioară celei din Europa, având cunoș-

tințe de astronomie și de matematică superioare celor de pe vechiul continent. De exemplu, ei cunoșteau cifra zero, pe care europenii o ignorau. Aveau, în plus, o cultură și o religie bazate pe ritualuri impresionante, în care se foloseau substanțele halucinogene cele mai puternice din lume, pe care ei nu le consideră droguri, ci le socotesc ca aparținând pur și simplu de religie.

Ca o experiență personală, îți pot supune că am întâlnit magia adevărată în Uxmal, pe tărâmurile mayașe ale Mexicului. Parcurgând traseul spre Quetzal, i-am așezat pe toți tinerii călători în fața unei efigii a zeului ploii, Chack, și le-am cerut să aștepte în tăcere ca el să ridice mâna, pentru ca ei să strige apoi „Chack". Nu plouase de o lună, și, deși nu erau nori, după un sfert de oră a început să plouă cu găleata. A fost magie? A fost o întâmplare? Contează mai puțin, important este că s-a întâmplat în plin secol XXI.

Scriitorul Torbado mi-a dat la un moment dat un manuscris despre o călătorie a sa, în care vorbește de ayahuasca, intitulat „Călătoria mea cea mai proastă". Pentru mine, acest drum a fost cel mai bun, datorită lucrurilor pe care le pot oferi plantele sacre, la care, din nefericire, tinerii nu sunt pregătiți să acceadă, folosindu-se de ritualurile milenare. Așa cum spuneam mai înainte, la cunoaștere se poate ajunge doar prin studiu, nu încercând aceste substanțe ca pe niște droguri ori halucinogene, care ne poartă într-o lume a fericirii false.

Acest lucru se întâmplă în orașul Iquitos, care și-a pierdut întreaga forță șamanică prin contactul cu civilizația. Aici turiștii vin să ia parte la diferitele ritualuri legate de ayahuasca. Dar numai în cartierul inundat, Belén, mai poate fi găsită cu adevărat lumea invizibilă a începuturilor. Acolo pot fi văzuți vrăjitori sau șamani care lucrează cu sacapa, un mănunchi de frunze uscate pe care îl mișcă ritmic, în timp ce psalmodiază cântările magice numite icaros și te introduc în ceremonia magică.

Vrăjitori și magi au existat încă de la începutul vremurilor. Vrăjitoarele din Zugarramundi, de pildă, își țineau sabaturile și spuneau că puteau zbura pe mături, firește, doar după ce ingerau filtrul magic. Întotdeauna au existat iluminați, învățați, catari, templieri etc., depozitari ai unui enorm bagaj de misticism.

Pentru a cunoaște ritualurile milenare și substanțele halucinogene trebuie să ajungi la ele prin intermediul ecologiștilor academici, nu a celor politici.

Eu am fost în Laos în cadrul unei misiuni legate de lupta antidrog. Aici, prin prelucrarea a cinci kilograme de opiu, se obține un kilogram de heroină, având un preț foarte mare. Atunci, mi s-a spus că nu trebuie în nici un caz să dai curs invitației de a participa la o razie antidrog, fiindcă organizatorii nu vor decât să se vorbească despre ea, pentru ca ei să devină celebri și pentru ca, în fond, să se vândă mai mult drog. În spatele tuturor acestor razii se află întotdeauna un cap al lumii interlope, iar a vorbi despre ele înseamnă a le face publicitate.

În Spania am pierdut vorbirea rituală, latina din liturghii și, ca toate culturile tradiționale, ne uităm treptat și originile. În China, de pildă, continuă să se celebreze sfânta liturghie în latină, așa cum trebuie să facem și noi dacă dorim păstrarea obiceiurilor și a rădăcinilor noastre.

Mistica Islamului nu se reduce la ceea ce susțin fundamentaliștii. Pe lângă aceștia, mai există și sufiții, în rândul cărora se numără mari învățați, asemănători celor pe care îi au toate culturile și toate civilizațiile, atât cele indigene, cât și cele avansate din lumea civilizată; scopul tuturor acestora este să intre în contact cu lumea de dincolo.

În cele din urmă, nu se poate scrie o istorie a lumii, fără a vorbi și de cultura neagră; deși au ajuns în întreaga lume ca sclavi, ei nu și-au uitat rădăcinile și nici nu au renunțat la magia africană. În amestecul de culturi din Haiti, a apărut în cele din urmă voodoo, un cult care unea religiile creștine, africane și islamice. Negrii haitieni sunt primii care au reușit să îl învingă pe Napoleon și pe vestitul său general Lecrerc, iar țara lor este prima care și-a câștigat independența, lucru pentru care nu au fost iertați niciodată. Toate acestea s-au întâmplat după ce spaniolii au dat acea parte a Republicii Dominicane în schimbul actualei Guipúzcoa, care pe atunci se afla în mâinile francezilor.

Voodoo ajunge din Africa în Brazilia, dar indigenii nu dispun de o cultură suficient de puternică pentru o fuziune și așa apare dan-

sul candombe. În Peru, primii negri care sosesc cu vapoarele din Cartagina indiană întâlnesc marea cultură incasă și se ajunge la un amestec de religii și, în cele din urmă, la confrerii.

De nenumărate ori, în fața situației în care se găsește astăzi lumea și culturile ei ancestrale, de care nu se interesează decât foarte puțini, îmi amintesc de o vorbă a bunicii: „Miguelico, tinerii vor doar să le fie bine".

Miguel de la Quadra Salcedo

Madrid, 4 aprilie 2006

. . . . . .

INTRODUCERE

Titlul nostru misterios, *Lumi Oculte*, ne lasă să întrezărim locurile unde ne va purta această călătorie inițiatică.

Citind această carte, vei străbate lumea misterioasă a șamanismului, răspândită pe întreg globul, la fel cum era și cu mii de ani în urmă.

Pe drum, vei vizita numeroase țări de pe cele două continente, Europa și America, încercând să înțelegi realitățile fabuloase din lumea magiei, a vrăjitoriei și a miticului voodoo.

Te voi însoți în preajma șamanilor din adâncurile selvei amazoniene; vom merge împreună prin Africa occidentală, în căutarea ceremoniilor milenare, prin Senegal, Burkina Faso și, în cele din urmă, prin Republica Benin, unde își are originile voodoo. Vom urma traseele parcurse de sclavi prin insulele din Marea Antilelor, asistând la cele mai spectaculoase ritualuri ale credințelor afro-cubaneze și la practicile voodoo. Vom face apoi un salt peste continente, pentru a cerceta enigma poporului mayaș din Mexic și Guatemala și vom încheia întreprinzând o expediție la indigenii shimaco, din inima junglei peruane, lipsiți practic de orice contact cu civilizația.

Ne vom confrunta cu vrăjitori buni și răi, cu oameni care vor încerca să mă înșele, precum și cu multe alte fapte uimitoare și ceremonii inexplicabile pentru cei din lumea civilizată. Mă veți vedea lucrând alături de vrăjitorii cei mai întunecați și profunzi din bazinul amazonian și luând parte la ritualuri milenare, precum cel al vestitei ayahuasca.

Tot ceea ce citiți aici este real și a fost trăit de mine, pe propria mea piele, de cele mai multe ori în vederea realizării unor documentare pentru televiziunea publică spaniolă.

Am fost de multe ori primul alb care a avut prilejul să asiste la anumite ritualuri, oricât de incredibil ar părea acest lucru în plin secol XXI.

În acest scop am călătorit în junglă și în deșerturile cele mai îndepărtate, locuri în care, în zilele noastre, ceremoniile de acest tip fac parte din viața și cultura cotidiană.

Ceea ce vă pot spune este că documentarele obținute au meritat numeroasele eforturi și suferințe pe care le-am avut de înfruntat.

Deși vă pot declara cu mâna pe inimă că eu însumi nu cred decât ceea ce văd cu ochii mei, în cursul acestor călătorii multe dintre lucrurile trăite mi-au făcut părul măciucă, iar uneori au fost cât pe ce să mă coste viața.

Juan José Revenga

„Răul se face fără efort, firesc, ca o fatalitate;
binele este mereu rodul unei arte."
BAUDELAIRE

CAPITOLUL ÎNTÂI

Ayahuasca, plantele sacre între mit şi realitate

Ayahuasca este o plantă mitică din lumea magică a plantelor sacre. În quechua acest cuvânt înseamnă „funia mortului", denumire care sugerează deja tema pe care o vom dezvolta. Se vorbește mult despre ea în forurile și dezbaterile oricărei reviste, sau chiar pe Internet. Dar realitatea este că se știe prea puțin despre istoria ei, astfel încât ea a ajuns victima interpretărilor elucubrante ale oricărui impostor, care pretinde că ar fi încercat-o și se dă drept expert în „mama tuturor plantelor sacre", cum o numesc șamanii.

Aici vom încerca să aruncăm puțină lumină asupra acestei teme, călătorind până în locul în care își exercită ea puterea, adică, în miezul junglei amazoniene. Vom asista la toate ceremoniile, de la tăierea lianei până la ritualul îngurgitării ei și la efectele pe care le provoacă. Totul a fost trăit de mine, pe pielea mea.

Iquitos este capitala Amazoniei peruane, fiind alături de orașul Manaos din Brazilia una dintre capitalele economice ale lumii în epoca de aur a cauciucului. Orașul se găsește în inima selvei, și astăzi se mai pot zări doar rareori detalii ce amintesc de vechea ei splendoare, precum și de fastul de odinioară, căruia astăzi i-au luat locul fie ramurile selvei, fie cazărmile militare.

Perioada **cauciucului**

Acestea sunt gândurile care îmi roiau prin minte pe terasa cârciumii Fizcarraldo – de pe digul orașului – din fața râului Itaya, anticamera marelui Amazon, de care ne despart câteva sute de metri de burueni. În acest oraș este încă imposibil să ajungi pe un drum de uscat. Trebuie să călătorești fie cu avionul, fie pe apă, pe fluviu în sus, ca în timpurile de glorie ale cauciucului. Pe vremea aceea, mobila și uneltele menite conacelor marilor plantații se aduceau din Europa, fiindcă era mai scump să le aduci de la Lima. Deși distanța nu este mai mare de 2000 km, ea nu poarte fi parcursă pe uscat, astfel încât lucrurile trebuiau aduse cu vaporul, traversând Capul Horn și urcând apoi în sus pe Amazon, începând de la Belén do Para din Brazilia.

Lucrurile s-au schimbat foarte puțin în acest loc de când îl cunosc, adică de mai bine de zece ani. La prima vizită, m-a uluit într-atât, încât am simțit nevoia să revin ori de câte ori am avut ocazia.

Este un oraș care te atrage, transpunându-te dintr-odată în epoca marilor expediții. De cum cobori pe scara avionului, umezeala – de peste 90% – îți pătrunde în tot trupul; atmosfera de aici nu are egal. De cum o simți, știi că te afli într-un loc diferit de tot ceea ce ai cunoscut până atunci, știi că ești la porțile selvei Amazonului.

Șaman care lucrează cu ofidieni, reprezentarea pământească a plantei sacre ayahuasca și simbol al puterii ei. Șerpii sunt întotdeauna prezenți în imaginile ce înfățișează culegerea plantei sacre

Orașul, cu zarva din centrul prin care trec sute de mici motociclete, folosite pe post de taxiuri, pare scos dintr-o ilustrată din secolul trecut. În piața fortificată se poate vedea casa lui Fierro, construită chiar de Eiffel, după un sistem similar celui folosit în cazul turnului care îi poartă numele, din Paris. Dalele care acoperă piața provin de la Expoziția Universală, organizată în Franța la începutul secolului trecut. Ea ne sugerează ambianța și bogăția acelor străzi de la începutul secolului XX.

Cauciucul, dar și vulcanizarea roților de automobil, invenție a lui Charlés Goodyear, au adus în acei ani orașului splendoarea economică mult visată.

Din păcate, toate lucrurile bune au un sfârșit. În ciuda controalelor severe care se practicau pe tot cursul Amazonului, pentru a evita răspândirea semințelor arborelui de cauciuc, în 1876, un englez pe nume Wickman, trimis de guvernul său, a izbutit să scoată din zonă 70000 de semințe ale atât de apreciatului arbore, care au constituit apoi baza plantațiilor britanice din Malaysia și din Indiile olandeze.

În 1905 pleca prima încărcătură de cauciuc din Malaysia, moment care a marcat sfârșitul epocii de bunăstare a orașului. Era începutul unei morți lente pentru Amazonia. Harvey Firestone și Henry Ford

au făcut unele încercări de a replanta arborele de cauciuc în Amazonia braziliană, fără a avea însă prea mult noroc.

În selva amazoniană, un arbore de cauciuc crește, în cel mai bun caz, la 2-3 kilometri distanță de următorul. În schimb, pe plantațiile asiatice se cultiva arbore lângă arbore, ceea ce scădea costul strângerii recoltei.

Cei mai puternici regi ai cauciucului din Amazonia găseau cu ușurință mână de lucru ieftină, folosind un sistem de datorii. Ei împrumutau bani unor oameni pe jumătate analfabeți, care urmau să-i înapoieze trudind pe plantații; datoria muncitorilor creștea tot mai mult, iar orele de muncă se prelungeau și ele fără limită. Printre altele, sistemul acesta era folosit de vestita familie Arana, cei mai importanți plantatorii de cauciuc din zonă, în legătură cu care circulă mii de legende sângeroase. De pildă, când nu mai existau oameni pe care să-i îndatoreze, ei urcau pe Amazon în sus cu vaporul, până la Ucayali, unde căutau, printre trecători și pe malurile apelor, indigeni pe care, de astă dată în chip direct și fără nici un scrupul, îi capturau, folosindu-i apoi ca sclavi pe moșiile lor.

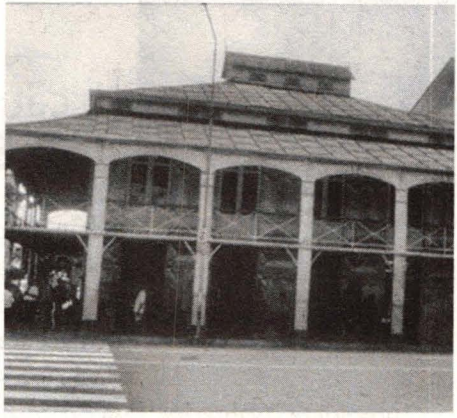

Casa Eiffel din Iquitos a fost construită de inginerul care a proiectat vestitul turn parizian, cu același sistem de șuruburi și piulițe. În epoca de aur a cauciucului și a bogăției, nimic nu era imposibil în capitala Amazonului

Aceasta este doar o mică parte din istoria recentă a Amazoniei, care ne va fi de folos pentru a înțelege oamenii și superstițiile despre care vom vorbi. Fii și nepoții ai acelor datornici, indigeni transformați în sclavi, triburi care nu au avut aproape nici un contact cu albii și câțiva milionari – iată amestecul incredibil care este Amazonia.

Pe plan comercial, Amazonia a decăzut, supraviețuind din comerțul cu gumă de mestecat și din exportul de esențe rare de lemn. Asta până la apariția unui nou cancer, petrolul din selvă, care a provocat invazia marilor companii, aflate în căutarea prețiosului aur negru, și care, neîntâmpinând nici o rezistență, aveau să exploateze această

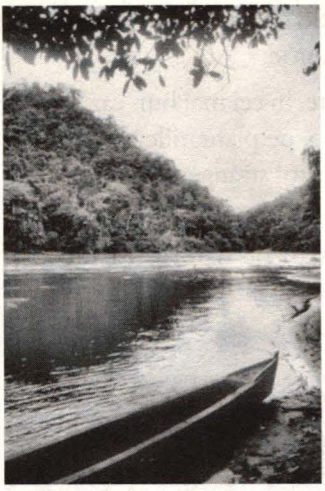

Râul Madre de Dios, unul dintre cele mai misterioase de pe planetă, cu triburi, animale, oraşe pierdute şi comori ascunse în adâncurile junglei sale de nepătruns

lume cu lăcomie, puţin câte puţin, de toate bogăţiile ei naturale. Totul în vederea propriilor interese comerciale, fără să se gândească la faptul că distrug nu doar ultimul plămân al planetei, ci şi numeroase populaţii indigene, cu ritualurile şi culturile lor milenare, constrânse să piară odată cu selva.

În căutarea lui **don Solom**

Revin, după acest inevitabil excurs istoric, la realitatea mea şi la terasa de pe bulevard, din Iquitos, gândindu-mă la ceea ce mă adusese de data aceasta în oraş: intenţia de a studia şi de a cerceta plantele sacre amazoniene şi, cu precădere, ayahuasca. Din călătoriile mele anterioare, ştiam că în marile oraşe nu trebuie cu nici un chip, nici măcar dacă îţi oferă şamanii înşişi, să îngurgitezi plante sau să bei licori sacre, fiindcă sub forma lor autentică ele se găsesc, din cele mai vechi timpuri, doar în junglă şi în împrejurimile ei, acolo unde plantele îşi vădesc întreaga putere.

Am hotărât să iau un taxi zgomotos care, scoţând mult fum şi tot ciocnindu-se de alte vehicule, a reuşit să mă ducă în cartierul Belén, din partea de jos a oraşului. Belén este alcătuit din case lacustre, cu acoperişuri făcute din frunzele palmierului chonta. În multe cărţi şi articole, el este considerat unul dintre cele mai sărace cartiere din America de Sud. Este o eroare crasă, chiar dacă aşa par să stea lucrurile, atunci când vizitezi întâia oară această mică lume. În acest cartier îşi au birourile toţi traficanţii de droguri, arme sau animale care lucrează în partea de sus a Amazonului şi există locuri unde poliţia nu intră nici ziua, ceea ce spune destul de multe despre acest cartier. M-am dus direct acasă la Maldonado, „pirat" cunoscut al oraşului, de care mă leagă o veche prietenie, cu toate că nu ne-am

văzut de ceva vreme. Dragului meu prieten Maldonado i s-a năzărit să se asocieze cu niște iugoslavi care făceau trafic de animale vii. Nu i-a mers deloc rău o vreme, dar, cum se întâmplă mai mereu, insistențele asociaților lui, care cereau tot mai multă marfă, precum și faptul că pe atunci traficul de animale era supus unui control chiar mai sever decât cel de droguri, l-au înfundat pe prietenul meu, care a ajuns deținut al penitenciarului din Lima.

Pentru a ajunge la el acasă, trebuia să traversăm celebra piață în care, pe lângă toate mizeriile de zi cu zi, puteam găsi orice căutam, de la ouă de broască țestoasă și carne de crocodil până la ingredientele necesare pentru vrăji și farmece, care puteau fi cumpărate de pe strada vrăjitorilor; aici începea adevărata cultură amazoniană.

Prin duhoarea care umple ulițele, din cauza gunoiului, îngrămădit în mijlocul caldarâmului în așteptarea unor ploi care să-l târască până la râu, m-am apropiat pe jos de ușa casei lui Maldonado, fiindcă nici un moto-taxi nu se poate mișca pe acele ulițe. Se lăsa seara și mahalaua arăta tot mai mizerabil.

Ușa era, ca peste tot în Amazonia, deschisă; am intrat și în fața mea și-a făcut apariția o tânără de vreo douăzeci de ani, însărcinată, ca majoritatea fetelor din bazinul amazonian ajunse la vârsta fertilității. Natura este foarte înțeleaptă: știind cât de greu se trăiește în selvă, a făcut în așa fel încât, într-o familie cu zece urmași să fie cel puțin opt femei și numai doi bărbați, pentru ca, dat fiind indicele de mortalitate infantilă foarte ridicat, oamenii să poată procrea, iar numărul populației să rămână constant.

– Ce doriți, domnule? m-a întrebat fata.

– Caut un prieten, îl cheamă Maldonado și locuia în casa asta.

Atunci a apărut dindărătul tăbliei de lemn care servea drept perete odăii, vechiul meu prieten, chiar mai slab decât mi-l aminteam; îmbătrânise, dar avea în continuare o vârstă nedefinită. El însuși nu știa câți ani are, după cum îmi spusese cu o altă ocazie.

– Don Juan, ce te aduce din nou pe-aici? m-a întrebat în timp ce ne îmbrățișam așa cum numai cei „mai puțin" civilizați știu să o facă, cu o sinceritate de care de multă vreme nu mai avusesem parte.

I-am povestit că aflasem de aventurile lui prin diferite pușcării și că venisem să-l întreb de una și de alta, fiindcă nimeni nu cunoștea mai bine decât el oamenii și triburile din partea de sus a Amazonului.

– Don Juan, am avut ghinion cu iugoslavii. Sunt scandalagii și ai dracului. Afacerea nu era rea, vindeam maimuțe, șerpi și mai cu seamă gaucamayos[4], toate vii și fără nici un necaz. Dar ei voiau să scoată tot mai multe animale și cu tot mai mult profit. Băgau câte 20 de papagali într-o valiză Samsonite, nici că le păsa, după cum îmi spuneau, dacă mureau jumătate din ei. În Europa o pasăre de-aia face 3000 de parai. Acolo au început belelele, care ne-au și făcut să încurcăm contactul de pe aeroportul din Lima. Pe un tovarăș de armată, care ne semna toate foile pe care i le duceam și se făcea că nu vede nimic, l-au acuzat că ne fură și n-au mai vrut să lucreze cu el. Așa că, atunci când duceam o încărcătură la aeroport, m-am trezit față în față cu militarii, care mă așteptau la țanc și m-am ales cu cinci ani la Curicancho (pușcăria din Lima). Bine cel puțin că, după cum zici tu, don Juan, trebuie să ai tovarăși până și-n iad. Așa că n-a trecut nici un an și iată-mă, sunt din nou pe pământul meu cald din Amazonia, fără de care știu acum că nu pot trăi.

– Maldonado, i-am zis fără să-mi trag sufletul, mă bucur să fiu iar cu tine și să putem lucra ca pe vremuri. Am venit să te văd și să-ți pun câteva întrebări despre planta sacră ayahuasca. Vreau să întâlnesc niște șamani autentici. Cu precădere pe don Solom, cel mai vestit și mai mare dintre toți inițiații. Eu l-am cunoscut acum câțiva ani la Tarapoto (un oraș de pe podișurile înalte din Peru) și știu că locuiește aici, la Iquitos. Poți să dai de el?

Maldonado s-a încruntat, ca și cum ar fi spus „cum poți să mă întrebi una ca asta, doar știi că eu nu-s străin de nimic din ce mișcă pe-aici". Răspunsul lui a fost mult mai explicit:

– Nici o problemă, Juan, știu că don Solom a fost prin Tarapoto, că a lucrat cu francezul care are un centru de studii șamanice în Tarapoto, dar că a fost curând dezamăgit și s-a întors în oraș. E tare bătrân, dar dacă vrei, mâine mergem să-l vedem, are o casă în strada Pebas, la două uliță de Universitate.

---

[4] Papagali uriași (n.tr.)

După câteva chelas (beri reci), cu care prietenul meu și cu mine am sărbătorit revederea, depănând mii de amintiri și făcând proiecte de expediții, ne-am despărțit în plină noapte. Când începeau să se arate micile canoe pe care le foloseau femeile ușoare pentru a acosta în Belén și a-și face meseria, alte bărcuțe începeau să-și descarce mărfurile misterioase în fața caselor. Noaptea toate pisicile-s negre, iar în mahalaua aceea întunecoasă totul era cu putință pe întuneric.

Ne-am despărțit cu o îmbrățișare și ne-am dat întâlnire a doua zi la orele 18:00, în holul hotelului Copo Azul de pe strada Jirón Unión, ca să mergem să-l vizităm pe vestibul don Solom.

La Iquitos, dacă n-ai nimic important de făcut, dimineața e mai bine să rămâi la adăpostul aerului condiționat din camera de hotel, să-ți revezi însemnările și să te pregătești pentru vizita de noapte la don Solom, deoarece căldura și umezeala de la amiază sunt sufocante.

. . . . . .

Ceremonia

La 18:00 fix m-a chemat vocea dulce a recepționerei. Cu punctualitatea lui obișnuită, Maldonado mă aștepta în holul hotelului. La ora aceea, ca peste tot în zonele tropicale, se lăsa noaptea: sunt 12 ore de lumină și alte 12 de întuneric.

Am luat un taxi care să ne ducă la destinație. Ca un profesionist ce era, Maldonado fusese de dimineață la don Solom, pentru a-l anunța de vizita noastră. El mi-a spus că în seara aceea don Solom urma să culeagă o porție de ayahuasca în vederea vindecării unui pacient. I-a spus, de asemenea, că își amintea de mine și că vroia să stăm de vorbă.

Când am ajuns la el acasă, din penumbră a apărut o figură subțire care, domol, dar cu pas ferm, s-a îndreptat spre mine. Era don Solom, iar la cei 85 de ani ai săi era o adevărată legendă vie, una dintre figurile fără de care nu se poate scrie istoria șamanismului actual din Amazonia.

S-a apropiat de mine și m-a apucat de mâna dreaptă cu amândouă mâinile. De obicei nu cred în asemenea lucruri, dar de fiecare dată

când m-a atins don Solom, am simțit un fior deosebit, cum îmi străbătea trupul; omul acesta respira bunătate prin toți porii.

– Don Solom, i-am zis, am venit iar la tine ca să-mi povestești despre tainele tale și despre inițierea ta ca șaman. În special, mi-aș dori să mă lămurești puțin cu privire la puterile ayahuascăi.

– De acord, fiule, mi-a răspuns, dar asta are să ne ia multă vreme, așa încât o să trebuiască să renunț la culesul de ayahuasca din seara asta. Voi vorbi cu tine, dar cu o singură condiție: să vii mâine la cules, să iei parte la ceremonie și să bei cu noi filtrul. Am acceptat, nu fără să-i spun că era o mare cinste pentru mine să beau cu el.

Pentru început mi-a istorisit că în tinerețe fusese tămăduitor de vite, și că, la o vânzare, clientul lui, încercând să scape de plată, a rugat un șaman să-i trimită atâtea rele, încât don Solom să moară, pentru ca el să nu mai trebuiască să-și achite datoria. După câteva zile, pe don Solom l-a lovit o durere cumplită la ochiul drept și s-a dus la spital. Acolo i-au arătat că în proporție de 90% orbise la acel ochi, dar medicii nu știau să indice din ce cauză se întâmplase asta.

Fără să mai stea pe gânduri, el s-a dus la șamanul cel mai important din oraș și l-a rugat să-l apere de atacurile celuilalt șaman. Bătălia dintre cei doi a fost atât de fioroasă, încât cel angajat de don Solom a murit, iar celălalt a trebuit să fugă în selvă, cu o rană gravă la picior și de atunci nu s-a mai auzit niciodată nimic de el. Începând de atunci, el și-a dat seama că trebuia să-și dedice viața studierii acelor tehnici, care au fost pe punctul de a-l costa viața.

A făcut o călătorie la leagănul șamanismului din selvă, în orașul Iquitos și a intrat în contact cu cei mai vestiți șamani, învățând de la ei cum să mânuiască plantele și farmecele, atât în scopuri bune, cât și în scopuri rele. De atunci trecuseră peste șaizeci de ani, iar el și-a dat seama că existau trei tipuri de șamani: vracii, care aveau de-a face doar cu binele; vrăjitorii, care aveau de-a face atât cu binele cât și cu răul; șamanii, care își dedică viața cunoașterii și stăpânirii forțelor oculte. Este mai greu să lucrezi cu binele, fiindcă trebuie să-l înveți și să lupți pentru el, pe când răul te subjugă imediat, nu trebuie decât să ți-l propui și imediat ajungi în lumea lui, ce-i drept, fără întoarcere.

Ayahuasca, un cuvânt care în quechua înseamnă „funia mortului", este substantivul feminin care denumește regina plantelor sacre, o liană care crește în inima selvei. Înainte de a căuta și de a tăia această liană, șamanul trebuie să psalmodieze o serie de cântări și de invocații. Odată tăiată, planta este fiartă ore în șir, amestecată cu frunze de chakruna sau muemeti, în funcție de halucinația dorită. Pentru a obține un litru de ayahuasca, trebuie fierte peste 50 de kilograme de liană, ceea ce ne dă o idee despre cât de greu este să obții filtrul pe care urma să-l bem și cât este el de concentrat.

Cu ajutorul halucinației produse de ingerarea acestei băuturi, șamanul poate vedea trecutul sau viitorul, poate călători în alt loc sau în alt câmp al fizicii cuantice, poate vedea bolile pe care le are pacientul său și cum le poate vindeca. Toate acestea pot părea nebunești, dar planta nu își face cu adevărat efectul decât dacă este culeasă dintr-un loc în care ea este puternică, iar poțiunea trebuie băută doar în anumite condiții, întotdeauna sub îndrumarea unui bun șaman, care știe să te îndrume în călătoria ta inițiatică și știe să o „întrerupă", dacă observă că te pierzi. Doar dacă sunt îndeplinite toate aceste condiții, poți spune cu adevărat ceva despre ayahuasca.

Astfel, ingerarea acestei plante poate fi cea mai bună ori cea mai rea dintre experiențele prin care ai trecut de-a lungul vieții, dar, după câteva asemenea experiențe, poți ajunge să ai o părere despre acest subiect.

A doua zi am ajuns, după cum convenisem, pe la orele 20:00, acasă la don Solom. Ne aștepta în poartă și, cu amabilitatea și politețea lui caracteristică, ne-a condus în spate, într-o odaie nefinisată, din tavanul căreia atârna un bec. În încăpere se aflau deja și celelalte persoane care urmau să ia parte la ritual. Don Solom ne-a prezentat rând pe rând, mai întâi lui Julián, ucenicul lui, un bărbat corpolent cu nas coroiat, care părea mai curând un descendent al incașilor decât un om al selvei; apoi lui Tomás, un grăsun de vârstă mijlocie, care își trata o boală venerică, cel puțin așa părea, cu ajutorul ayahuascăi și al unor talismane, pe care i le așeza don Solom în zona inghinală.

Ne-am așezat în fața șamanului, pe niște scăunele pliante, precum cele de plajă, cu toate arcurile rupte, având fiecare alături o găleată,

pentru cazul în care ni s-ar fi făcut rău din cauza plantei. Don Solom ne-a dat un ultim avertisment: „Dacă vedeți că se apropie vreun animal, nu-i dați atenție, sunt glume de-ale plantei".

Așa cum am mai spus, nu este exclus ca aceasta să se dovedească cea mai rea experiență prin care ai trecut în viața ta sau chiar ultima.

Au început cântările și incantațiile maestrului. Pe pământ, în fața lui, se aflau un mic altar cu o cruce, câteva sticle cu „apă de flori" – un soi de apă de colonie foarte tare cu care te freci pe față când te cuprinde amețeala, și care e în stare să te trezească și din morți – precum și tradiționalul pachet cu mapachos, țigările de foi din selvă pe care le folosesc toți șamanii, fiindcă fumul este puntea de legătură ce unește lumea vizibilă cu cea invizibilă.

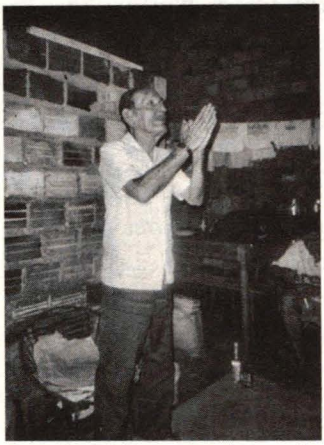

Don Solom, șamanul șamanilor din Amazonia, un autentic cunoscător al ceremoniei ayahuasca, de care este foarte legat

După vreo douăzeci de minute de incantații și pregătiri, a venit momentul să înceapă experiența. Don Solom m-a întrebat:

– Juan, tu ai mai băut de câteva ori ayahuasca, nu-i așa? Eu i-am încuviințat din cap, era a șasea oară când beam. Înseamnă că ai deja planta în tine și totul va decurge cu bine, mi-a răspuns, oferindu-mi un mic pahar, pe care l-am luat și l-am dat pe gât cu îngăduința lui. Gustul ei îți lasă o amăreală pe gât zile în șir. Poate că am eu planta în mine, dar niciodată n-am să mă obișnuiesc cu gustul ei.

M-am întors la locul meu, în timp ce ceilalți participanți beau și ei. Când a terminat și ultimul de băut, s-a stins lumina. Nu se auzeau decât incantațiile, cântări repetitive care te ajută să intri în transă. A răsunat sacapa – un buchet de frunze uscate cu care șamanul marchează ritmul cântărilor, făcându-te să dai din cap în beznă – și am mișcat din cap în ritmul ei, părându-mi-se că legănam un gât lung de doi metri, semn că ayahuasca își făcea deja efectul. În plină beznă, don Solom m-a privit, s-a ridicat și s-a apropiat de mine, mi-a atins capul și m-a uns cu apă de flori pe

creştet şi pe spate, făcându-mi semnul crucii cu degetele pe trup. Atunci, a tras din ţigara de foi şi, făcând un tub cu mâna, mi-a suflat fumul peste creştetul capului; era de parcă îmi făcuse o gaură: mi-a băgat fumul până în creier. Eu unul nu cred nimic fără să văd, dar în acel moment am fost, pur şi simplu, martor la nişte lucruri cu totul excepţionale.

Don Solom s-a aşezat din nou în faţa mea, a scos în întuneric bricheta şi şi-a aprins o nouă ţigară de foi; umbra care se proiecta pe perete nu era a capului său, ci a unui şarpe în mişcare. Atunci am simţit că pe piciorul meu stâng se urca şi se agăţa ceva, dar nu îmi era deloc frică. De-a lungul timpului, planta mi-a provocat şi halucinaţii bune şi rele, dar de data aceea totul a mers bine, şi cred că acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că am avut un bun îndrumător. Acel ceva de pe piciorul meu continua să se încolăcească. Am închis ochii în întuneric pentru că, dacă i-aş fi deschis, mi-aş fi pierdut cu siguranţă minţile, chiar dacă nu vedeam în fond nimic. Deodată am văzut capul unui şarpe în faţa mea. Mi-a spus că urca pe piciorul meu stâng ca să ajungă la inima mea şi mi-a zis să-i cer orice voiam. Eu i-am cerut pur şi simplu să le fie bine celor dragi. M-a întrebat dacă mai voiam să văd ceva, dar începusem deja să îmi pierd cunoştinţa şi, practic, nu mai puteam mişca nici măcar un deget. I-am răspuns că văzusem suficient pentru o singură zi şi că nu mai vroiam alte halucinaţii. Pe loc, ameţeala şi paralizia membrelor au dispărut ca prin farmec. Don Solom m-a strigat şi m-a aşezat lângă el. M-a întrebat:

După ce bei ayahuasca, încep ameţelile, iar poarta care leagă lumea reală de tărâmul invizibilului se deschide pentru a-i primi pe participanţi

– L-ai văzut, nu-i aşa?

– De unde ştii? l-am iscodit.

– Eu ţi l-am trimis. Şarpele este reprezentarea pământească a ayahuascăi. Apoi au început noi incantaţii şi don Solom mi-a trecut sacapa

peste trup, lovindu-mă cu ea. Îmi curăța aura. În lumea magică a strămoșilor noștri, totul are o semnificație. Între timp, se auzeau zgomotele și vocile însoțitorilor noștri, care aveau, fără îndoială, halucinații.

După un timp, s-a aprins lumina și strălucirea ei m-a orbit pentru o clipă. Trecuseră mai mult de patru ore, dar mie mi se părea că nu fuseseră nici zece minute. Don Solom s-a apropiat de mine cu mersul lui domol, și, strângându-mă iar cu mâinile lui osoase, mi-a șoptit la ureche: „Ai văzut șarpele, acum vei avea în tine, întreaga ta viață, ayahuasca sacră. Să ai grijă de ea".

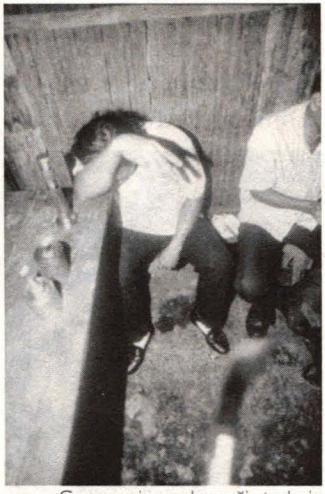

Ceremonia ayahuascăi trebuie să se desfășoare cu maximă prudență. Este periculos să te afli într-o stare proastă, iar, dacă nu ai un șaman sau un conducător bun, experiența poate ieși prost, sau te poate costa chiar viața

Aceasta a fost una dintre cele mai reușite experiențe pe care le-am trăit cu acea plantă, comparabilă doar cu cea pe care am experimentat-o la izvorul râului Huallaga. Atunci am băut planta într-o cabană din selvă, iar în toiul ceremoniei șamanul m-a întrebat dacă voiam să ies de acolo. El m-a luat cu mâna de un braț și, deodată, priveam ceremonia de la 50 de metri înălțime. E adevărat că trupul meu continua să se afle acolo, așezat alături de ceilalți participanți la ritual. Dar am avut și experiențe neplăcute cu ayahuasca, mi-a fost rău și am avut halucinații cumplite. Potrivit șamanilor, orice lucru are prețul său; trebuie să elimini tot răul și întunericul din tine, ca să te poți curăța în bune condiții.

Călătorind pe **Amazon**

A doua zi de dimineață te simți extraordinar, așa cum se întâmplă după toate ceremoniile de acest tip. Ai chef de viață, vezi lumea altfel și îți dai seama că tot ceea ce te neliniștea a devenit absurd.

Mă gândeam la toate acestea, stând în Aris Burger, unul dintre cele mai bune localuri din oraș, în fața unei beri reci (fără îndoială, una dintre cele mai reci de prin partea locului) și mi se părea că servesc cel mai bun mic dejun din lume în clipa aceea.

Între timp, prin fața mea treceau tot felul de persoane, oferindu-mi să cumpăr fel de fel de lucruri, de la blănuri de animale la tablouri cu fluturi multicolori.

De cum am terminat de savurat berea, m-am dus la digul căruia i se spune Huequito, cu gândul să închiriez o barcă cu motor, o „talpă" cum i se zice pe-aici. Vroiam să o iau pe râul Ucayali și, intrând apoi pe râul Yarapa, să ajung la o cabană micuță, în care lucra un alt șaman, pe care îl cunoscusem cu mulți ani în urmă, chiar aici în selvă. Îl chema Ronald și, cu toate că era destul de tânăr, deprinsese puterea plantelor sacre de la tatăl său. De altfel, trăise întreaga viață în junglă, înconjurat de ele.

Mai urcasem și cu alte prilejuri pe aceste râuri, cu diferite ambarcațiuni colective, care seamănă foarte tare cu vechile vapoare de pe Mississippi. Ele merg zi și noapte și de multe ori trebuie, dacă vrei să te dai jos de pe ele, să sari din mers într-o canoe, căci nu se opresc nici măcar ca să coboare pasagerii de pe ele. În timpul călătoriei dormi într-un hamac, păzindu-ți bagajele ca pe lumina ochilor, înconjurat de găini și de porci care se fugăresc în jurul tău, dar de data aceasta trebuia să câștig timp, așa încât am ales „talpa".

L-am zărit pe prietenul meu Walter, care își folosea șalupa pe post de autobuz, în împrejurimile orașului Iquitos. Nu mi-a fost greu să-l conving să mi-o închirieze pentru cinci zile ca să urc și să cobor înapoi Yarapa. El avea să mă aștepte până îi făceam o vizită prietenului Ronald, care locuia la o depărtare de aproape o zi de malul râului.

Ne-am înțeles să plecăm a doua zi, i-am lăsat bani de benzină, iar eu am promis să cumpăr de-ale gurii și plase pentru țânțari, ca să putem dormi.

La șapte dimineața eram cu toate lucrurile încărcate pe micuța șalupă care, chiar dacă nu era prea puternică, cu motorul ei de 45 de cai putere și o lungime de 4 metri, avea să ne ducă la destinație, consumând 18 litri de motorină pe oră. Aceasta este cea mai mare problemă când călătorești prin Amazonia: ambarcațiunile consu-

mă foarte mult și trebuie să cari toată motorina la bord, fiindcă nu există posibilități de realimentare în cursul călătoriei. Walter l-a adus cu el și pe cumnatul său Ernie, pe post de ajutor la motor, o muncă deosebit de importantă, dat fiind că în afară de mutarea la timp a motorinei dintr-un recipient într-altul, pentru ca nu cumva șalupa să rămână fără combustibil, ajutorul trebuia să ridice coada motorului ori de câte ori ne loveam de vreun lemn, pentru ca elicea ambarcațiunii să nu se rupă de primul trunchi întâlnit, așa cum am mai pățit, cu ocazia altor călătorii.

Am plecat când căldura devenise insuportabilă și, de cum a luat-o șalupa din loc, curentul a început să ne răcorească fețele asudate. Înainte de a porni pe maiestuosul Amazon, aveam să navigăm o bună bucată de vreme pe râul Itaya, care se intersecta cu apele de deversare ale orașului Iquitos. Odată ajunși pe marele râu, apa capătă altă culoare. Ea devine maro, din cauza pământului pe care îl duce cu sine, încă de la izvoarele sale, și ascunde astfel numeroase capcane, precum trunchiuri de copac sau bancuri de nisip, în care te poți împotmoli, dacă nu stăpânești tehnicile de navigație. În zona aceea, Amazonul poate fi lat de vreo 2 kilometri, iar curentul este ca și inexistent, fiindcă te afli la 100 de metri înălțime deasupra nivelului mării și la mii de kilometri de vărsare. A naviga pe acest fluviu reprezintă o experiență de neuitat, din pricina măreției sale și a culturilor milenare ascunse sub selva lui stufoasă, care subzistă mulțumită acestui veritabil fluviu al vieții.

De cum am ajuns la Ucayali, am luat-o în susul râului, care avea să ne ducă până la micuțul pârâu de lângă Yarapa. Călătoream deja pe râuri mai înguste, căci vegetația atingea micuța tendă a șalupei. Acum începea cu adevărat pericolul ciocnirii cu un trunchi; trebuia să navigăm foarte încet prin asemenea locuri. Dacă nu ești expert, riști să faci praf motorul încă de la prima piedică.

Începea să se lase seara și trebuia să ne oprim într-o mică poiană de lângă râu, fiindcă navigam deja de peste douăsprezece ceasuri. Am servit o cină frugală, constând din cutii de conserve, care nu erau tocmai pe placul însoțitorilor mei, neobișnuiți cu acest tip de bucate. Am soluționat problema, promițându-le că a doua zi, la prima

colibă pe care urma s-o vedem, aveam să oprim și să cumpărăm o găină, iar ei aveau s-o gătească pe loc și s-o mănânce.

Am ridicat plasele pentru țânțari chiar pe șalupă și ne-am petrecut noaptea pe niște șezlonguri pline de purici, după cum aveam să constatăm a doua zi.

La cinci dimineața, când s-a crăpat de ziuă, am strâns tabăra și am plecat însoțiți de puricii din noaptea anterioară; umezeala râului ne intrase în oase.

După ceva mai mult de o oră de navigat, am zărit o cabană, iar cei doi mi-au amintit imediat de promisiunea făcută. Ce-i drept, oamenii nu cereau nimic altceva decât să-și umple burțile, adică să fiu om de cuvânt și să nu-i înșel. Altfel, deveneau dușmanii mei pe viață.

La amiază, am ajuns la capătul drumului nostru navigabil; de acolo trebuia să mergem pe jos până la casa lui Ronald. Walter și un indigen, pe care îl găsisem acolo unde cumpărasem găina, m-au însoțit, iar Ernie a rămas să aibă grijă de șalupă.

Soarele scăpăta deja, când am ajuns la cabana lui Ronald. Întâmplarea făcea că îl găseam acasă, fiindcă a doua zi urma să plece într-un sat vecin, unde trebuia să vindece un bolnav. I-am vorbit de intenția mea: vroiam să merg cu el în selvă, la tăiatul lianei sacre ayahuasca, să văd cum o prepara, iar apoi să bem împreună filtrul. Ronald s-a arătat oarecum refractar; ne cunoșteam, dar el era tânăr și se cam îndoia de onestitatea albilor. Toți cu care avusese de-a face veniseră la el numai ca să-i cunoască tehnicile de vindecare și de multe ori își bătuseră joc de el. În cele din urmă, după ce și-a dat seama că nu intenționam să plec cu nimic din selva lui, că respectam planta, cum făceam de altfel cu tot ceea ce îmi era necunoscut și că fusesem inițiat în ritualul băuturii ayahuasca în diferite locuri din Amazonia, a acceptat ca a doua zi să mă învețe câteva dintre tainele acestui ritual.

Ne-am petrecut noaptea în cabana lui, cu plasa de țânțari întinsă și dormind pe podeaua din lemn de chonta, în acea liniște și pace desăvârșită, ce caracterizează somnul în inima junglei. O mulțime de sunete stranii acompaniau ivirea zorilor, singurul moment al zilei în care era oarecum „răcoare".

La primele raze de soare, ne-am afundat în junglă, în căutarea lianei. Ronald știa exact unde crește și prin ce hățișuri de plante și frunze uscate, ce acoperă solul junglei amazoniene, trebuia să o caute.

De cum am ajuns, am constatat că liana este enormă, formând în aer un cerc cu diametrul de vreo 3 metri. Ronald știa unde trebuia s-o taie. A început să cânte, cerând voie plantei s-o spintece cu maceta[5] în mână. După un timp, fără să-și întrerupă incantațiile sacre, a tăiat liana și s-a dus la malul râului, unde a pus-o la fiert, într-o oală pe care o adusese cu el. A tăiat niște frunze de chakruna care, din câte îmi spunea, îți provoacă halucinații și îți dau putere, și le-a pus alături. În tot acest timp, cânta, cerând mamei natură să-i dea puterea pe care i-o lua plantei. În cele șase ceasuri cât a fiert băutura, Ronald mi-a povestit despre ayahuasca.

– Uite ce e, Juan, toate triburile din Amazonia folosesc ayahuasca de mii de ani; noi nu știam că există oameni și dincolo de fluviul nostru și nici ei nu bănuiau că existăm noi. Mințile șamanilor comunică prin intermediul ayahuascăi și, astfel, putem vorbi unii cu alții; n-ai văzut, de pildă, că frunzele pe care le adăugăm în fiertură sunt aceleași peste tot?

Când bei ayahuasca, intri pe firul vieții și al morții, în spațiul acela strâmt, în care orice alunecare te poate trezi din halucinație sau te poate omorî.

De asta e bine să ai un șaman, care știe exact în ce stadiu ești. Știi foarte bine că în ceremoniile conduse de șamani adevărați nu se întâmplă niciodată nimic pe când acolo unde lucrează amatori, care nu respectă ceea ce fac și iau planta drept un mijloc de a câștiga bani și de a-i impresiona pe străini, au loc întotdeauna nenorociri. Asemenea oameni organizează astăzi ceremonii pentru turiști, în care folosesc o cantitate infimă de ayahuasca, diluată cu alcool, ca să aibă un miros tare. Dacă nu fac decât atât, ei le pot provoca halucinații turiștilor, dar cel puțin nu-i ucid, ci atentează doar la buzunarele lor.

---

[5] Cuțit lung și subțir, folosite la tăierea trestiei de zahăr, a nucilor de cocos, etc. (etc).

Am petrecut întreaga zi pe malul râului; chiar dacă ne-au ciupit țânțarii, a fost extrem de plăcut și, stând de vorbă cu un indigen, nici nu mi-ar fi trecut prin cap că era un om „fără cultură", altfel decât noi, cei din lumea civilizată. Trebuie să înțelegem odată că imensa cultură milenară a acestor oameni este tocmai ceea ce noi am pierdut odată cu progresul civilizației. Nu mai deținem controlul asupra plantelor, a energiilor și asupra tuturor acelor lucruri care pentru ei sunt atât de simple, dar pentru noi au devenit imposibile.

Fierberea și pregătirea ayahuascăi. Întregul proces trebuie să aibă loc în junglă, locul în care răsare planta sacră și din care își trage întreaga ei putere

Când s-a lăsat noaptea și am intrat amândoi sub plasa de țânțari, am pregătit ceremonia. Ronald cânta cu o forță teribilă și, dacă erai dispus să-i cedezi, te putea duce într-al nouălea cer. Atunci mi-a dat un păhărel de ayahuasca, dar eu știam că un nou pahar, atât de curând după noaptea petrecută împreună cu don Solom, putea duce la halucinații nefaste, îmi putea crea o stare cumplită sau mă putea transporta într-un loc în care nu doream să ajung și asta cu atât mai mult cu cât planta fusese fiartă de dimineață în selvă, în momentul în care ea avea cea mai mare putere. Trebuia totuși să risc, astfel încât singurul răspuns pe care l-am putut da ofertei lui Ronald a fost „mulțumesc". Am dat pe gât filtrul. Am simțit din nou că îmi cobora o bombă pe trahee, simțeam cunoscutul gust amar pe care șamanii îl numesc „gustul puterii", iar conștiința m-a părăsit și s-a dus, după cum spuneau cântările lui Ronald. El băuse aproape de două ori mai mult decât mine. Stăteam unul în fața celuilalt sub plasa care ne apăra de țânțari și îl vedeam ieșind din trup: avea

Liana ayahuasca în mediul ei natural, în adâncurile selvei amazoniene. Ea este tot mai rară, dar șamanii știu întotdeauna unde să găsească „funia mortului", care crește aici încă din cele mai vechi timpuri

O tarantulă pe braț. Selva este plină de animale, care te văd chiar dacă tu nu le vezi. Tocmai ele sunt cele mai primejdioase, mai mult chiar decât marile mamifere sau decât șerpii

culoarea verde a plantei. Brusc, am privit adânc în mintea lui și am văzut ce avea de gând să spună și să cânte în continuare și i-am spus asta, iar răspunsul lui m-a înghețat: „Eu văd în visele tale și am să fiu pe veci acolo, cu tine, oriunde te-ai duce, nu trebuie decât să mă chemi". Atunci am simțit cum se înfiripa halucinația unui boa uriaș, și îl simțeam, umed și greu, cum se lăsa pe trupul meu. Stătea la mine în poală când am adormit. A doua zi, m-am deșteptat în zori în afara plasei de țânțari, dar fără nici o înțepătură de insectă. Ronald dispăruse, deși nimeni nu-l simțise plecând. Am strâns tabăra și am plecat spre șalupa lângă care ne aștepta Ernie.

Aveam energii proaspete, ca întotdeauna după ceremonie, vedeam viața mai limpede ca oricând și totul mi se părea mai ușor decât de obicei.

Nu apucasem să-mi iau rămas bun de la Ronald, dar nu conta, știam că puteam să-l văd în vis oricând vroiam.

. . . . . .

„Deseori, teama de ceva rău naște
în noi o altă teamă, mai mare".
LOUIS DE BONALD

CAPITOLUL DOI

Ritualuri magice din **Amazonia**

Şamanism

„Artă fundamentală care urmăreşte ca o persoană să obţină ceea ce doreşte". Aceasta este definiţia meşteşugului de şaman, potrivit dicţionarului academiei regale spaniole, şi tocmai aceasta este tema pe care o vom aborda în acest capitol, ocupându-ne de locul geografic în care există cei mai mulţi şamani din lume: bazinul amazonian.

Lima

În seara aceea, în Lima cădea o burniţă deasă. Eram în Barranco, lângă celebrul pod al suspinelor şi îmi dădusem întâlnire la Hechizo de Luna[6] – numele, cu valenţe premonitorii, pe care îl purta unul dintre barurile emblematice ale zonei – cu Jorge, un cercetător peruan, expert în şamanism şi în leacuri naturale. Cum era şi normal în acel oraş, Jorge a sosit cu jumătate de oră mai târziu din cauza traficului, astfel încât, încet-încet, se făcea deja noapte pe străzile cartierului Barranco.

Ne-am salutat cuviincios. Acest lucru este esenţial în America de Sud, unde, de la cerşetor la mare savant, cum era cel cu care mă întâlneam, toţi au cultul respectului, lucru cu care deseori noi, europenii, nu ne putem lăuda în relaţiile pe care le avem zi de zi cu ceilalţi.

Jorge înţelegea exact ce voiam. Nu era prima oară când ne întâlneam şi amândoi ştiam ce ne interesa: şamanismul, cel autentic şi adevărat, aşa cum era el practicat, fără să-şi fi schimbat prea mult forma, de mii de ani.

Jorge mi-a spus că zona ideală pentru a investiga şamanismul era selva Tarapoto, de la izvorul râului Huallaga. El călătorise mult prin acea zonă, fiindcă acolo se aflau şamanii cei mai temuţi din Amazonia. Din această cauză, m-a şi avertizat:

---

[6] În lb.sp., „vraja lunii" (n.tr.)

– Uite ce e, Juan José, acolo e o zonă destul de fierbinte din punct de vedere militar. În timpul războiului cu „terrucos" (comandourile gherilei Sendero Luminoso) acolo s-a vărsat mult sânge și a fost multă violență. Azi, membrii gherilei au fugit în adâncurile selvei, trăind de pe urma traficului de droguri, care se dovedește mult mai rentabil decât răpirile și acțiunile militare. Cu toate acestea, forțele speciale peruane țin acea zonă sub un control foarte strict, astfel încât este destul de greu și foarte periculos să traversezi râurile și să te perinzi în afara orașului. Tu știi dacă merită să riști, Juan, dar îți pot spune sigur că acela este locul în care vei găsi, ceea ce cauți tu.

Astfel, după ce l-am răsplătit pe Jorge cu câteva halbe de bere pentru informațiile și datele pe care mi le-a furnizat, în acel loc minunat cu vedere la Oceanul Pacific, mi-am luat rămas bun și m-am urcat în bătrâna mea broscuță Volkswagen, care m-a dus huruind la Hotelul Bolívar, la care trăsesem, în mijlocul Pieței Armelor din centrul orașului Lima. Trecând pragul ușii, în fața fastuosului tavan cu vitralii din holul principal, nu mă gândeam decât la faptul că a doua zi aveam să plec la Tarapoto, și că, în ciuda greutăților pe care le presupunea călătoria, aveam să-i cunosc pe cei mai buni șamani din Amazonia.

. . . . . .

Călătorie la ultimii **șamani**

A doua zi dimineața, încă mahmur după excesul de beri din noaptea anterioară, m-am îndreptat spre aeroport. Era un drum complicat în traficul haotic al dimineților din Lima, în care se putea întâmpla orice.

Odată ajuns la terminalul aeroportului, lucrurile continuau să meargă prost: o mulțime uriașă de oameni fugea dintr-un capăt în altul al terminalului, iar ghișeele erau ticsite de lume. După ce mi-am cumpărat un bilet, a trebuit să mă așez la o altă coadă, pentru a plăti taxa de aeroport. În cele din urmă, după o întreagă dimineață pierdută în astfel de complicații, aveam în mână tichetul de îmbarcare

pentru un avion al companiei Aerocontinente, și taxa de aeroport plătită; în fine, am trecut de poliția de frontieră și am ajuns în sala de îmbarcare.

Și aici era plin de lume. Pe lângă mulțimea de turiști care tranzitează aeroporturile, peruanii înșiși călătoresc foarte mult cu avionul, chiar dacă e destul de scump pentru ei, fiindcă șoselele sunt lamentabile, se fac mii de controale polițienești și, de cum se lasă noaptea, există riscul să fii atacat de bandiți.

Aveam de așteptat, dar era ceva normal: zborurile întârzie de regulă foarte mult, fiindcă avioanele merg pe rute interne, ca autobuzele, cu 3-4 escale pe drum, astfel încât riscă să întârzie la fiecare dintre ele și în cele din urmă se pleacă cu o întârziere medie de vreo două ore.

În sfârșit, după ce mi-am petrecut toată ziua în aeroport, la orele 20:15 am plecat spre Tarapoto unde, după două escale și un ultim tronson de drum mai agitat decât era normal, am ajuns la destinație și am aterizat, fără noi incidente, undeva aproape de miezul nopții.

Aeroportul era sinistru și pe chipurile călătorilor se vedea că, deși proveneau și ei din selvă, erau mai închiși la culoare și mai întunecați la față decât cei din Loreto (Iquitos). Pe chipurile lor se putea citi suferința, chiar și pe cele ale polițiștilor, care păreau mult mai serioși și mai duri decât oriunde altundeva. Am luat un taxi până la pensiunea lui Tomás, un metis în vârstă, fiu al unui spaniol și al unei indigene. Îl cunoscusem cu mulți ani în urmă, cu ocazia primei mele călătorii în oraș. Drumul trecea pe uliție întunecoase și înguste, pe care de-abia încăpea micul moto-taxi în care mă aflam.

Când am ajuns la pensiune, ușa era deschisă și, în prima odaie din dreapta, l-am zărit dormind într-un hamac pe bătrânul Tomás. Acesta a tresărit din somn, s-a sculat și m-a condus foarte amabil în odaia mea, care nu avea ferestre, ci doar un mic ventilator, ce mi-a redat puțin cheful de viață, punând în mișcare aerul fierbinte și stătut din odaie. Eram în selvă, unde arșița este necruțătoare.

Dis-de-dimineață, după un suc de papaya la gheață, pe care l-am băut lângă pensiune ca să-mi refac energiile, m-am dus în căutarea unuia dintre șamanii celebri ai Amazoniei, José Campos, la adresa pe care mi-o dăduse Jorge în Lima.

Deşi era fără îndoială tânăr, era greu să spui cu exactitate ce vârstă avea José Campos, cum se întâmplă cu mulţi dintre oamenii de acest fel. Avea probabil în jur de treizeci de ani şi era foarte diferit de şamanii de la ţară. Eu îl cunoscusem în Spania, mi-l prezentaseră nişte prieteni comuni în timpul unei escale pe care o făcea, venind din Maroc unde se întâlnise cu vrăjitorii cei mai importanţi. Fusese invitat de ei şi de cei mai înalţi reprezentanţi ai culturii magrebiene. În cursul scurtului său sejur în Spania, avusesem prilejul să stau de vorbă cu el şi să-l am oaspete la mine acasă. Ne împrieteniserăm atunci şi el îmi povestise lucruri foarte interesante despre şamanism şi vrăjitorie.

José Campos, unul dintre şamanii cei mai cunoscuţi din Amazonia. El este o figură destul de comercială fiindcă, deşi lucrează în junglă, practică, de asemenea, şamanismul cu diferite personalităţi politice din nordul Africii şi chiar din ţările europene „civilizate"

– Uite ce e, Juan, mi-a spus José, în lumea şamanismului circulă foarte multe minciuni şi în ţara ta, şi în ţara mea. Un şaman autentic trebuie să intre în selvă timp de cel puţin o lună în fiecare an şi să nu se hrănească decât cu ayahuasca şi cu alte plante sacre. Asta îţi dă forţă, îţi curăţă mintea şi îţi îngăduie să vezi ceea ce alţii nu pot vedea. Dar acum, din nefericire, majoritatea celor care doresc să treacă printr-o iniţiere şamanică nu o fac decât ca să intre în lumea vrăjitoriei, de partea ei cea mai rea, pentru a se bucura apoi de beneficii economice. Eu am călătorit prin Europa şi Africa, unde am cunoscut atât şamani bun, cât şi unii cumpliţi, de care mi-a fost chiar şi mie frică; şamanismul african, de pildă, este prea întunecat prea apropiat de latura răului.

Amintindu-mi de acea convorbire, am ajuns la casa lui José, care mă aştepta în poartă, întâmpinându-mă cu următorul salut: „Ştiam că ai să vii, mi-a spus ayahuasca aseară". După ce ne-am strâns cu putere în braţe, am intrat în casă. Deşi era modestă, avea toate facilităţile de care se poate bucura un om în selvă. O casă din material nobil – aşa numesc ei cimentul –, cu ferestre mari, cu multe odăi şi perdele în loc de uşi.

– Juan, știu ce dorești, mi-a zis. Și dacă mă cauți înseamnă că ești interesat de ceea ce fac eu în selvă. Am dreptate?

– José, i-am răspuns, n-am de ce să te mint. Și nici nu are rost să pierdem vremea. Așa că, cel mai interesant ar fi să intrăm în miezul chestiunii. Știu că ai o tabără în inima junglei, unde pregătești diferite „întruniri" pentru străini (Ascunși sub o plasă pentru țânțari, aceștia sunt hrăniți doar cu ayahuasca și alte plante, până ce izbutesc să elimine tot răul din trup, putând apoi să se întoarcă în lumea din care au venit curați, ca niște nou-nouți). Vreau să te urmăresc la lucru, să asist la o ceremonie ayahuasca și la practicile șamanice pe care le desfășori în plină junglă.

– În regulă, mi-a răspuns José. Plătești tu barca cu motor, motorina și mâncarea care ne trebuie pentru călătorie, iar eu o să mă ocup de permisele de la poliție, fiindcă râurile sunt pline de traficanți de droguri, iar armata te oprește la fiecare cot al apei. A, și să nu uit: în seara asta mă inviți la cină la o rotiserie.

Astfel, după ce am ajuns la o înțelegere rezonabilă, am luat o cină grozavă la rotiserie, am băut cele mai reci beri din selvă și am convenit ca a doua zi de dimineață să ne întâlnim la mine la pensiune. De acolo avea să ne ducă o mașină la șalupă.

. . . . . .

Tabăra din **selvă**

Dis-de-dimineață, ne-am întâlnit la ușa pensiunii lui Tomás. José Campos a apărut cu o mașină de teren, vai de capul ei, care urma să ne ducă la râu, pe un drum de vreo 15 kilometri de pământ și noroi, de-a lungul căruia am întâlnit tot felul de camioane răsturnate și împotmolite.

Cheiul părea un port militar, înconjurat de soldații forțelor speciale din Peru, înarmați cu armament și utilaje americane de ultimă oră. Ei înlocuiseră vechea armă de luptă folosită în selvă, mitraliera rusească AK-47, cu noua M-16 din S.U.A. Fiind fabricată din fibră de carbon, ea este destul de dificil de folosit în lupta din junglă, oriun-

de ar avea ea loc, dar acesta era armamentul pe care îl puneau la dispoziție cei din DEA (Departamentul de Stat Antidrog din S.U.A.).

Trebuia să stau de vorbă cu locotenentul din post, un tânăr care primise o educație desăvârșită în academia militară. Ceea ce în mod normal ar fi fost o discuție bazată pe șpagă, pentru obținerea permisului de călătorie, a devenit o conversație plăcută, udată cu bere din belșug, astfel încât am ajuns să-mi fac un nou prieten în Amazonia, precum și să obțin în mod gratuit permisul de liberă trecere și motorina necesară călătoriei, oferită din partea casei de armată. Locotenentul Ruiz Gómez era un tip extraordinar, iar întâlnirea cu el nu avea să fie ultima pe care mi-o pregătea soarta.

Militarii controlează selva din nordul statului Peru, fostul centru de putere al gherilei peruane, aflat azi sub puterea traficanților de droguri. Acești soldați ne vor însoți în călătoria noastră în inima junglei

Ajunși din nou pe râu, drumul nostru prin Amazonia, zilele pe șalupă deveniseră interminabile. Uneori navigam chiar și douăsprezece ceasuri, cât aveam lumină. Navigația nocturnă e foarte primejdioasă, din pricina trunchiurilor de copac și a pericolelor ascunse sub apă, deși piloții, înarmați cu o lanternă de mână, își continuă de multe ori drumul, pentru a ajunge mai repede la destinație, chiar și atunci când lumina zilei s-a stins.

Astfel, am ajuns într-un târziu în tabără, unde a trebuit să debarcăm și să ne montăm corturile la lumina lămpilor cu benzină, indispensabile în selvă.

De-abia când soarele și-a arătat primele raze am putut vedea unde ne aflam. Eram într-un loc paradiziac, în inima pădurii sălbatice, lângă un râu lat de vreo 50 de metri, care curgea chiar prin fața corturilor. Fusese o mare greșeală că ne instalasem acolo pe timp de noapte, fiindcă aceste ape pot crește în câteva ore cu cinci sau chiar zece metri, dacă plouă în podișurile înalte. Cu toate acestea, peisajul era spectaculos și, cu siguranță, raiul pe pământ ar fi arătat oarecum asemănător, cu excepția țânțarilor desigur.

Yaguarpanga

José Campos m-a anunțat că va pregăti ceremonia pentru seara aceea în cabana sa, aflată la o depărtare de un kilometru de tabără, undeva în inima selvei, iar în cursul dimineții avea să alunge răul ce sălășluia într-un indigen.

În acest scop urma să folosească yaguarpanga, un tip de plantă pe care șamanii îl folosesc pentru a alunga răul provocat cuiva de un vrăjitor. Pentru a-și atinge scopul, în cazurile extreme, yaguarpanga se folosește, după spusele lui José, amestecată cu pământ luat dintr-un cimitir sau cu sânge menstrual. Dacă persoana care o înghite este sub puterea unei vrăji foarte puternice, acest amestec este unicul remediu. De cum a băut poțiunea, indigenul a început să vomite o cantitate atât de mare de lichid, încât ne întrebam cum de a putut încăpea într-un singur om.

Ceremonia yaguarpanga alungă răul, gonind spiritele necurate, care provoacă toate relele

. . . . . .

Baia înflorită

În acea dimineață, șamanul a executat și ritualul băii înflorite, în cursul căreia pacientul a fost spălat cu apă plină cu frunze de flori, pentru a-i curăța spiritul, astfel încât să nu-l mai poată ataca nici un vrăjitor.

Începea să se lase seara în tabără, iar peisajele paradiziace din timpul zilei își schimbau înfățișarea pe întuneric. Totul devenea sinistru. Zgomotele selvei, pe care dimineața practic nici nu le auzeam, se înmulțeau la căderea nopții; se auzeau sunete scoase de animale, maimuțe și insecte; toate plecau la vânătoare. Uneori se auzea și răgetul unui jaguar, de undeva din inima pădurii. Într-adevăr, jungla este un loc terifiant, iar noaptea este suficient să stingi lanterna, ca

să simți că ești în gura lupului. Lumina lunii nu trece prin coroanele stufoase ale copacilor, iar bezna este totală.

Ne-am început drumul spre cabana din inima selvei. După obositorul drum parcurs prin noroi și straturi întregi de frunze putrede, ce acoperă pământul junglei, am zărit în cele din urmă cabana. Nu era decât un acoperiș rotund fără pereți, în cel mai pur stil indigen. În centrul ei am aprins un foc, iar José și ajutorul lui s-au pregătit pentru ceremonia cu ajutorul căreia încercau îl ajute pe bolnav, alungând din el răul care îl măcina și trimițându-l înapoi la vrăjitorul care îl pricinuise. Toate acestea se făceau cu ajutorul ayahuascăi, care le permitea să vadă persoana care provocase răul, precum și cu ajutorul unor ritualuri magice secrete, precum „masajul" efectuat cu plante speciale și tainice, prin care răul este înapoiat celui care l-a provocat.

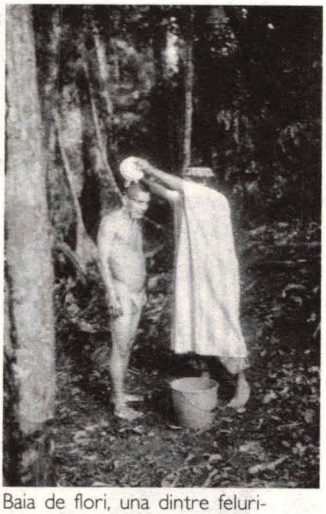

Baia de flori, una dintre feluritele căi de purificare folosite de șamani chiar și azi, ca în urmă cu mii de ani, în jungla fluviului Amazon

Cum se bea **ayahuasca**

Am început să bem ayahuasca. Împodobit cu niște aripi uriașe, ajutorul dansa în jurul focului, fiind însărcinat de șaman să deschidă poarta ce despărțea lumea invizibilă de cea reală. Între timp, José Campos traversase, cu ajutorul ayahuascăi, puntea dintre cele două lumi, văzând care este originea relelor de care suferea clientul lui. Totul s-a făcut cu un respect desăvârșit, într-o atmosferă atât de densă că putea fi tăiată cu cuțitul. Dansurile șamanului îți făceau părul măciucă. Într-un moment al dansului, când lumina focului începuse să scadă, ajutorul înaripat a dispărut pur și simplu din fața ochilor noștri; nimeni nu l-a văzut plecând. Focul crescuse din nou și lângă noi nu mai era nimeni. Totul s-a petrecut în fața privirilor noastre, chiar dacă nu ne venea să credem.

În acel moment, șamanul José l-a strigat pe bolnav și l-a trântit la pământ, într-un cerc trasat cu lumânări albe, după care a început partea lui de ritual. De cum s-a întors din lumea de dincolo, unde a văzut care era sursa blestemului, a cântat și dus la bun sfârșit ceremonii ancestrale, menite să-l elibereze de rău. Toate acestea au durat ceasuri bune, până ce, extenuat, șamanul a spus următoarele: „Poți să pleci, răul tău s-a întors în iadul din care s-a născut."

Șaman înaripat care joacă rolul îndrumătorului în timpul ritualului de trecere între lumea vizibilă și lumea invizibilă. El este singurul care poate vedea ambele părți deodată și trebuie să închidă poarta de trecere, dacă observă că un spirit întunecat vrea să ia parte la ceremonie

A doua zi, am văzut că indigenul arăta cu totul altfel. Indiferent dacă acest lucru se datora doar autosugestiei sau forței șamanului, fapt este că farmecul își făcuse efectul.

I-am spus lui José Campos că Jorge, cercetătorul din Lima, îmi dăduse toate informațiile necesare cu privire la un anume Monje, un mare șaman pe care doream să-l întâlnesc, considerat a fi unul dintre cei mai puternici vrăjitori aflați de partea răului. José a încuviințat, dând din cap: „Da, Juan, îl cunosc. Te pot lăsa dacă vrei în strunga unde locuiește, dar nu te pot însoți. Omul acela este cu adevărat rău, iar dacă ne întâlnim, el ar putea încerca să-mi fure puterile și am începe o luptă fără sfârșit. Dacă vrei să te duci la el, n-ai decât."

Am mai rămas câteva zile în tabăra lui, ascultând poveștile incredibile ale lui José. Aflat undeva între mit și realitate, acesta era un veritabil filon de înțelepciune și de cultură milenară, despre care sper să pot vorbi mai mult cu altă ocazie.

În zorii celei de-a șasea zile, am părăsit tabăra, printre altele și pentru că alimentele pe care le adusesem cu noi erau pe sfârșite, iar de trei zile beam apă de râu fiartă, după ce așteptam să se decanteze pământul care se găsea inevitabil în ea. Astfel, am hotărât că era momentul să ne vedem de drum. I-am lăsat pe José și pe ajutorul lui la un post militar de pe râu, unde opreau bărcile de transport în comun care

urmau să-i ducă iar la Tarapoto și, conform instrucțiunilor pe care ni le dăduseră, ne-am dus să-l întâlnim pe șamanul Monje.

. . . . . .

Șamanul **Monje**

Conform indicațiilor pe care le primisem din partea unor indigeni, ale căror colibe izolate le întâlnisem în drum, l-am putut găsi pe omul pe care îl căutam doar după câteva zile de mers, după ce trecusem prin vaduri și navigasem pe râuri înguste, pe care le cunoșteau doar oamenii locului. Astfel, am hotărât să luăm cu noi un flăcău pe care l-am cunoscut într-o casă și pe care l-am rugat să ne îndrume, fiindcă altfel ne-ar fi fost imposibil să ne dăm seama care anume era cabana lui Monje. Am profitat de popas și am cumpărat două găini și puțin orez cu care să ne hrănim pe drum.

Monje, unul dintre cei mai importanți șamani care practică magia neagră în selva Amazonului. Acești oameni nu au o viață prea lungă, fiindcă tot răul pe care îl fac se întoarce împotriva lor și a sănătății lor. Acesta este prețul răului

Râul crescuse și puteam merge pe scurtăturile știute la perfecție de ghidul nostru, deși se mai întâmpla uneori să ne întoarcem, atunci când dădeam de câte un pârâu blocat de un copac căzut. În sfârșit, am ajuns la pârâul lui Monje și, când am zărit o colibă mică, la vreo două sute de metri de râu, flăcăul a făcut un gest de teamă, dar și de bucurie, fiindcă izbutise să ne ducă până acolo. El a izbutit să spună doar „Monje", arătând spre cabană.

Am coborât din barca cu motor, afundându-ne până la glezne în noroi și am ajuns la colibă. Înăuntru nu era decât un flăcău de vreo douăzeci de ani. M-a privit, de parcă se întreba „ce caută străinul ăsta ageamiu pe-aici?". Monje era tatăl său, pe care, la rugămintea mea, el a fugit în chakra (grădină din selvă) să-l caute.

După vreo douăzeci de minute, dintre buruieni și-a făcut apariția un bărbat cu pielea deosebit de tuciurie, foarte înalt în comparație cu

statura medie a populației din selvă (avea aproape 1,90 m), cântărind probabil vreo 120 kg. De cum i-am privit fața, am știut că era Monje, răul întruchipat.

Am început să vorbesc cu el, lăudându-l mai întâi, căci așa trebuie tratați oamenii de acest tip, foarte orgolioși, pentru a-i câștiga încrederea. I-am spus, așadar, că auzisem vorbindu-se despre el și despre puterea lui în întreaga Amazonie și că tocmai de aceea venisem până acolo, pentru ca lumea întreagă să-l cunoască pe șamanul șamanilor. Așa cum mă așteptam, spusele mele au avut efectul scontat și, cu toate că vorbea foarte serios și era sobru, de parcă înghițise un par, am început o discuție fără rețineri. L-am întrebat cum anume putea să demonstreze că faima pe care o câștigase era justificată și a părut să se supere, răspunzându-mi: „N-ai vorbit cu oamenii de prin împrejurimi? Toți se tem de mine. Dacă vreau, nu se mai trezește nici unul dintre ei mâine, nici măcar tu, străinule." Mi-am dat seama că încheiasem prima rundă cu o remiză, și că eram pe punctul de a pierde partida, astfel încât am atacat ca la scrimă și i-am spus: „Monje, dacă îmi arăți ce poți face, îți dau în schimb obiectul meu cel mai de preț, ceasul care mă însoțește de ani de zile în toate călătoriile și aventurile mele." Nu sunt sigur că știa să citească ora, dar sfera ceasului meu Casio G-shock luminată cu albastru și melodiile alarmelor lui au fost suficiente pentru ca el să încuviințeze, dând din cap, și să-mi zică: „Bine, ne întâlnim în seara asta la apusul soarelui în chakra. Fiul meu are să te însoțească și ai să vezi ce puteri am." Apoi s-a ridicat, cu ceasul meu în mână și, fără să-și ia rămas bun, a intrat iar în bălării.

La căderea nopții, fiul lui Monje a venit să mă caute la șalupă. N-a spus decât: „A sosit clipa, vino cu mine." Am luat-o pe o potecă care șerpuia printre bălării și am pornit înconjurați doar de beznă și de miile de zgomote din jur. Pentru o clipă, m-am gândit că acela putea fi ultimul meu drum deoarece, dacă dispăream atunci, cu excepția pilotului șalupei, nu mai știa nimeni de mine, iar reputația persoanei pe care urma s-o văd nu era tocmai aceea a unui înger al milosteniei.

După o jumătate de oră de mers, am ajuns la chakra, unde ne aștepta Monje, îmbrăcat deja pentru ritual; purta doar o fustă din frunze

de palmier și pe frunte avea un cap de șarpe boa. Își împodobise trupul gol cu desene etnice milenare pictate cu achiote (fruct din selvă cu care se pictează toți indigenii din bazinul amazonian). Mi-a urat bun venit și mi-a strigat: „Astă seară am să omor această găină folosindu-mă doar de farmece. Nici măcar n-am s-o ating, iar găina va muri singură. Pot să fac același lucru și cu un om." Ideea mi s-a părut spectaculoasă, dar, fiindcă aveam îndoieli, am hotărât să risc din nou, dat fiind că prilejul de a vedea așa ceva încă o dată nu avea să se ivească prea curând. Astfel, i-am spus: „Mi se pare minunat, dar, dacă nu te deranjează, am să aduc eu una dintre găinile mele de pe șalupă, ca să faci farmecele cu ea." Mi-era teamă că făcuse vreo șmecherie ca ea să moară, iar eu să fiu înșelat, ceea ce nu era deloc neobișnuit printre asemenea oameni. Nemulțumit, a consimțit, dar mi-a zis că ori mergeam repede cu fiul său prin selva, ca să nu pierdem vremea, ori, dacă nu, se ducea numai el singur după ea. Ca atare, am pornit spre șalupă și, după câteva căzături, m-am întors cu găina în brațe. Preferasem s-o duc chiar eu, pentru ca nu cumva fiul să-i facă vreun rău. Astfel, ne-am întors, după un drum dus-întors de jumătate de oră. Cu toate acestea, nu eram nici pe jumătate atât de obosit cum fusesem prima oară.

Ceremonia **răului**

Ceremonia a început cu cântări și pietre guaringa de putere, pe care Monje le-a scos dintr-un lighean vechi. Interpreta niște incantații într-un amestec de spaniolă și quechua, care creau o ambianță cât se poate de sumbră. În inima selvei, în compania unui asemenea personaj, nu ești mai în siguranță decât în craterul unui vulcan în erupție.

Ceremonie cu șamanul Monje, un ritual în care s-au deschis porțile iadului, iar forțele răului ne-au trecut pe deasupra capetelor, până ce au izbutit să ia viața găinii, fără ca nimeni s-o fi atins

Când a considerat că venise momentul potrivit, Monje a pus găina în fața lui, iar ea, în loc s-o ia la goană, a stat liniștită locului, privindu-l fix pe șaman. Au urmat cântările cele mai impresionante, în timpul cărora Monje făcea să sune ritmica sacapa (un mănunchi de frunze uscate), lovind-o de trupul său gol. Fața lui, atmosfera, expresiile pe care le folosea, totul era infernal. După cinci minute, Monje a pronunțat sentința: „Vraja e gata, va muri." Atunci găinii au început să-i picure de pe cioc stropi mici de sânge, a început să se zbată și să horcăie ca în pragul morții, și, după câteva secunde, a căzut moartă la picioarele șamanului. Nu-mi venea să cred. Repet, nu sunt naiv, nu cred din oficiu în lucruri de genul acesta, dar toate s-au petrecut în fața ochilor mei, într-o cabană din selva Amazonului, fără ca eu să-mi pot da seama de nici un truc. Explicația celor întâmplate rămâne la interpretarea cititorului.

După ceremonie, am stat de vorbă cu Monje, iar el mi-a explicat că e foarte greu să lucrezi cu răul, fiindcă răul pe care îl faci celorlalți îți rămâne în trup. M-a întrebat dacă știam vreun șaman bun, care să fie în vârstă. Toți mor de tineri, în jur de 35-45 de ani, susținea el. Ei înghit prea mult rău ca să-l poată păstra o viață întreagă în ei, deși, pe el unul, răul îl echilibra. Tatăl lui fusese și el șaman și la fel va fi și fiul său, deoarece câtă vreme trăiesc sunt respectați și temuți de toată lumea, până și de militari, mi-a spus, lucru care nu s-ar întâmpla dacă ei ar face bine și nu rău. În continuare, mi-a spus că era foarte primejdios să mergi pe drumul spre râu în plină noapte – era chiar drumul pe care îl făcusem de trei ori în noaptea aceea – fiindcă se umple de șerpii care ies la vânătoare, așa că era mai bine să dormim cu toții acolo, în cabană. Ideea nu mi se părea deloc mai liniștitoare, fiindcă într-un fel aș fi preferat compania șerpilor. Dar, cum nu avea să mă însoțească nimeni, n-aveam nici o altă soluție decât să încerc să stau treaz. Astfel, am așteptat zorii, n-am dormit și am stat pe vine într-un cotlon. Când s-a crăpat de ziuă, biruit de somn, m-a deșteptat un sunet ritmic de sacapa și niște incantații inconfundabile, care se auzeau în spatele meu: era Monje, care cânta. Încerca un lucru despre care eu eram prea bine informat, grație discuțiilor pe care le purtasem cu Ronald, după ceremoniile cu ayahuasca: încerca să intre în visele mele, ca să pună stăpânire pe voința mea. M-am ridicat

dintr-o săritură, l-am văzut în spatele meu, cu sacapa în mână, cum mă privea amenințător și i-am strigat: „Știu ce faci, dar se crapă de ziuă, spune-i fiului tău să mă conducă la șalupă!" Fără să-mi spună nimic, l-a deșteptat pe băiat și atunci l-am văzut pentru ultima oară pe acest șaman, pe care sunt mândru că l-am cunoscut, fiindcă e o adevărată legendă, un om care a devenit aliatul forțelor întunecate, fie ele ale vieții sau ale morții.

După ce m-am urcat în șalupă, pilotul mi-a zis că fusese îngrijorat din cauza mea și că încercase să ajungă în timpul nopții la chakra, dar că, de cum a plecat, au început să se audă niște zgomote „care nu erau de pe lumea asta, domnule" și a făcut imediat cale întoarsă, culcându-se în barca cu motor, învelit cu plasa de țânțari. Am încercat să-l liniștesc, dar cred că n-am izbutit pe de-a întregul. I-am spus să nu-și facă griji că puterile iadului puseseră stăpânire pe întregul ținut noaptea trecută. Iar el mi-a răspuns apăsând cu putere accelerația șalupei, atât de tare încât am fost gata să ne izbim de celălalt mal al râului.

Ajunși la postul militar, l-am întâlnit în port pe prietenul meu, locotenentul, care mi-a zis: „Să nu mai stai noaptea în selvă cu golanii ăia care, pentru cine știe ce nimic, bagă cuțitul în tine ca să te fure. După cum arăți, nu pari să fi fost tocmai la o plimbare, nu-i așa, dragă Juan?" „Adevărul e că nu", i-am răspuns.

. . . . . .

Înapoi în **oraș**

Odată ajuns în Tarapoto, am făcut genul acela de duș pe care nu știi să-l apreciezi decât după ce ai stat câteva zile în selvă și după ce ai luptat cu țânțarii și paraziții care te mănâncă de viu. Apoi mi s-a trezit iar pofta de a investiga problema șamanismului. Fără nici o îndoială, eram pe drumul cel bun.

. . . . . .

Cactusul San Pedro

Stăteam pe o terasă în Piața Armelor (în Peru, piețele principale din toate orașele se numesc Piața Armelor), savurând un suc de fructe la gheață, când s-a apropiat de mine un bărbat. Ca întotdeauna, mi s-a adresat foarte politicos: „Scuzați-mă, domnule, știu că sunteți prieten cu José Campos, că ați fost cu el în selvă și că ați studiat știința lui. Îmi permiteți să mă așez?" I-am răspuns, oferindu-i scaunul de lângă mine. „Scuzați-mi îndrăzneala", mi-a zis, și a început imediat să-mi povestească. M-a întrebat dacă știam ce era San Pedro și i-am răspuns că da. San Pedro e o specie de cactus folosită de șamanii din selva înaltă și din Anzi. Are efecte asemănătoare cu ale plantei mexicane *peyote*, acesta din urmă fiind o ciupercă cu efecte halucinogene. Pentru a putea fi folosit de șamani, cactusul San Pedro trebuie să aibă șapte laturi; odată curățat de pieliță și de țepii care îl înconjoară, ca pe oricare cactus, el se fierbe în apă, iar lichidul rămas după fierbere constituie o băutură care te poate duce pe lumea cealaltă, permițându-ți să vezi lucruri incredibile. Asemenea filtrelor amintite mai sus, această băutură halucinogenă constituie un venin foarte puternic, care îți poate provoca viziuni, dar te poate aduce și în pragul morții.

Interlocutorul meu a rămas, dacă nu surprins, cel puțin neliniștit, auzindu-mi răspunsul. Nu se aștepta ca un străin să cunoască atât de bine puterile cactusului sacru. Văzând că discuția devine serioasă, mi-a spus fără nici o ezitare: „Foarte bine, prietene, nu știu nici măcar cum te cheamă, dar văd că te interesează cultura strămoșilor noștri, și, în primul rând, că o respecți, așa că vreau să-ți fac o propunere. Don Juan Osco, unul dintre ce mai mari vraci și spiritiști care folosesc San Pedro, se află în oraș. Nu mă întreba de unde știa, dar el mi-a spus că umblă prin oraș un străin, care studiază asemenea chestiuni și m-a rugat să-l întreb pe José Campos despre el. Și iată-mă. Am venit să te invit astăzi după-amiază la o întrunire pregătită de don Juan în Tarapoto. El are clienți importanți acolo și vine destul de des. Așa că, dacă vrei să-l vezi, la orele 17:00 vin să te iau de la hotel."

Adevărul este că așa pățea și Filip al II-lea, nici el nu putea refuza o asemenea ofertă. Și asta cu atât mai mult cu cât o ședință de San Pedro bine condusă poate să fie destul de înspăimântătoare, după cum reiese și din ceea ce voi povesti în continuare. O strângere de mână fermă a fost suficientă pentru ca interlocutorul meu să înțeleagă că îi acceptam propunerea. Odată ce-și îndeplinise misiunea, el s-a ridicat și și-a luat rămas bun de la mine cu o ușoară reverență.

În timp ce-mi terminam sucul pe terasă, căutam o explicație pentru invitația pe care tocmai o primisem și, ca întotdeauna, nu reușeam să găsesc decât una. Din moment ce acele rituri milenare sunt secrete, un străin poate doar rareori să asiste la ele. În schimb, dacă străinul este jurnalist și nu îl interesează în mod serios aceste chestiuni, el poate fi folosit pentru a face cunoscută puterea și activitatea acelor șamani. Povestea e aceeași: mândri, vestiți și temuți în locul în care își duc traiul, șamanii cu ceva mai multă cultură știu că există o lume dincolo de puterile lor și, astfel, își doresc să fie și acolo temuți și respectați. Pe lângă satisfacția pe care o aduce o asemenea publicitate orgoliului lor, chestiunea le poate aduce și câștiguri mai mari.

Șaman în timpul ceremoniei cactusului San Pedro, deschizându-și sufletul în fața spiritelor invocate în cadrul ei și încercând să țină sub control demonii răi, puși în mișcare, astfel încât aceștia să nu poată face nici un rău

Astfel, liniștit și încă nerefăcut pe deplin după zilele petrecute în selvă, m-am dus la hotel să-mi pregătesc camera video și aparatul foto pentru noaptea lungă care mă aștepta. Unul dintre lucrurile pe care le cunoșteam despre ceremonia afro-cubaneză la care urma să asist era că ea începea la apusul soarelui și nu se putea opri mai devreme de răsărit. Dacă ceremonia se oprește mai devreme, există pericolul ca spiritele necurate care iau parte la ea să rămână pe veci în lumea pământească.

La 17:00 fix, individul ciudat pe care îl cunoscusem dimineața la bar mă aștepta în ușa hotelului relaxat, de parcă era vorba despre o

coridă. M-a primit cu un simplu „Bună seara, domnule." Fără îndoială, nu era un vorbă-lungă. Am luat un moto-taxi, tovarășul meu i-a spus șoferului la ureche o adresă pe care n-am putut-o auzi și am plecat. După o bună bucată de vreme, mi-am dat seama că Tarapoto este mult mai mare decât îmi închipuiam. Am mers aproape jumătate de oră cu taxiul, prin mahalale și pe străzi pe care nu le mai văzusem niciodată. Apoi vehiculul a ieșit de pe caldarâm și a luat-o pe un drum cu pietre și noroi, al cărui capăt nu se zărea. Se înnopta.

După ce ne-a zdruncinat bine drumul, am ajuns la o casă construită din ciment, care trona singură pe un câmp, înconjurată de patru copaci mari. În ușă, erau alte trei moto-taxiuri, cu șoferii lor, care își așteptau pasagerii ca să-i aducă în oraș. Mi s-a părut o idee excelentă și am hotărât că astfel urma să ne întoarcem și noi la sfârșitul ceremoniei.

Am intrat în casă și l-am văzut pentru întâia oară pe șamanul Juan Osco. Stătea în fața sobei de gătit cu lemne și termina de fiert cactusul. După prezentările de rigoare, Juan mi s-a adresat, mulțumindu-mi mai întâi pentru vizită. Din tonul vocii și din siguranța cu care vorbea se putea observa că era un om cult. Transformase șamanismul într-o profesie importantă și, deși era obișnuit să aibă de-a face cu persoane din înalta societate, care îi solicitau serviciile, se purta ca oricare alt șaman din selvă. Asemenea purtări nu se pot pierde, oricât de puternice sunt influențele lumii bune. În timpul convorbirii noastre, mi-a povestit cât era de important pentru el și pentru lumea șamanilor ca puterile sale să fie cunoscute la nivel mondial și ca lumea să nu-i ia pe vrăjitori și pe șamani drept niște escroci (lucru care se întâmplă în 90% din situații, după cum am subliniat). Trebuia să se știe că puterea lor este reală și el înțelesese că eu știu acest lucru datorită călătoriilor pe care le făcusem. Într-adevăr, avea dreptate, există o parte inexplicabilă a puterii șamanilor, pe care am avut ocazia să o cunosc chiar și cu prilejul ultimelor mele expediții. Am învățat, în primul rând, să deosebesc un șarlatan de un vrăjitor autentic. Este suficient să îi lași să vorbească și ei își vor da arama pe față.

Atunci Juan mi-a spus: „Nu cred că o să-ți pară rău că ai luat parte la ceremonia afro-cubaneză din această seară. Acum mă duc să mă schimb pentru ritualuri."

După doar câteva minute a apărut cu un poncho strălucitor, pe care era desenat un curcubeu; acela era stindardul orașului Cuzco. Șamanul purta o pălărie neagră care, adăugată chipului său impenetrabil și dur, îi dădea – amabilului și politicosului Juan din urmă cu câteva minute – un aer de temut. A început să pregătească ceremonia, punând o pătură pe jos, iar pe ea o serie de obiecte. Mai întâi, crucea catolică, semn al amestecului religios la care urma să asistăm. Apoi a pus cu mare respect oase de mort și relicve ale unor oameni și șamani importanți, pe care le obținuse în urma unor profanări de morminte. A adăugat, de asemenea, lemnele puterii, niște stinghii de lemn pe care au fost sculptate figuri din selvă, de multe ori desene incașe și care se vedea că erau foarte vechi după cât erau de murdare (o asemenea murdărie nu se strânge într-un singur secol). La toate acestea se mai adăugau lumânări, faimoasa apă de flori și alte o mie de lucrușoare legate de simbolistica magică a șamanului.

În acel moment au intrat în scenă cele două ajutoare ale sale: unul dintre ei era scund și bărbos și, de cum îl priveai, îl suspectai că e diavolul însuși, iar celălalt, înarmat cu o chitară, era însărcinat să acompanieze din punct de vedere muzical ceremonia.

Se lăsase noaptea și a început ritualul: Juan a început să cânte laolaltă cu ajutoarele lui, acompaniindu-se la chitară și interpretând dansuri primitive. Apoi a sunat într-un mod foarte ritmic dintr-un clopoțel, pe care, așa cum vom vedea și în cazul altor ceremonii din întreaga lume, șamanii îl folosesc ca să invoce morții din morminte. În ceremoniile San Pedro sunt invocate spiritele necurate, adică sufletele morților care nu-și găsesc liniștea, ale celor care, de multe ori, nici măcar nu știu că au murit și hălăduiesc prin lumea pământească. Ei sunt ceea ce se cheamă spirite chinuite, o expresie pe care o auzim adesea, fără să știm ce înseamnă. Cântările și ambianța erau din ce în ce mai impresionante, tensiunea creștea și tocmai atunci trebuia băut filtrul din cactusul San Pedro. Acesta, împreună cu cântările, provoca intrarea în transă a celor prezenți, dând naștere la halucinații și ameteli. Părea că eram în două lumi în același timp, lucrurile se vedeau în trei dimensiuni și, cu toate că aveam ameteli, ne puteam mișca și mai eram încă stăpâni pe acțiunile noastre. Apoi șamanul a

luat în mâini celebrele sale spade și a început să le agite în văzduh, luptând împotriva unor spirite pe care numai el le vedea. Spadele se izbeau de pământ, scoțând scântei spectaculoase.

Șamanul poartă întotdeauna multe coliere la gât, cu care se protejează de spiritele necurate. În cazul în care le-ar pierde, spiritele l-ar putea duce în lumea lor, într-o altă dimensiune, în care ar trăi asemenea unui spirit chinuit. În cursul ceremoniei, se folosește alcool foarte tare, care este scuipat în aer, pentru a împiedica spiritele să pună stăpânire pe cei de față ritual numit sopladas. În toate ceremoniile celebrate de șamani, din Siberia și până în Africa, se arde rășina arborelui de copal, al cărui fum are un miros puternic și inconfundabil. Acesta este un aspect comun al vieții acestor oameni speciali, care nici nu știu că există și alții ca ei, în afara micii lor lumi magice.

Juan Osco a început să cheme oamenii la ceremonie, pentru a-i purifica de tot răul din ei. În cazul nostru, era vorba despre niște brazilieni care folosiseră Candoble, un tip de magie neagră practicată în țara lor. Ei au avut experiențe atât de proaste în Brazilia, încât au trebuit să facă o călătorie în Peru, pentru ca acest șaman să îi ajute prin intermediul San Pedro să reușească acolo unde Candoble dăduse greș. În cursul acestei ceremonii, dure și într-adevăr spectaculoase, cel de-al șaselea simț al fiecăruia dintre noi, mai sensibil în urma ingerării de San Pedro, ne-a arătat că în jurul nostru se mișcă lucruri care cu siguranță nu își au locul în lumea noastră sau cel puțin nu în lumea noastră rațională. Am continuat, extenuați, în același fel până în zori, când maestrul așezat la masă în fața noastră, cu spadele în mână, a hotărât că la primele raze de soare ceremonia se putea încheia, după o noapte lungă, plină de spaime, strigăte și cântări, pe care cu greu le vom mai putea uita.

Am hotărât să mă odihnesc două zile, să-mi pun în ordine notele și să-mi limpezesc gândurile. Trebuia să asimilez tot ceea ce văzusem în ultimul timp, și, rând pe rând, să le ordonez în mintea mea.

. . . . . .

Ritualul **cobaiului**

Aici, în leagănul șamanilor, am avut prea puțină vreme să mă gândesc la toate lucrurile pe care le-am istorisit mai ales că se succedau rapid. Astfel, în după-amiaza celei de-a doua zile am pornit din nou cu moto-taxiul spre un loc aflat undeva în împrejurimile orașului, pentru a asista la spectaculoasa ceremonie a cobaiului.

Cobaiul este un animal mic, de dimensiunile unui iepure, cu aspect de rozător care, în tradiția incașă, trăiește în libertate în casă, așteptând să ajungă în tigaie, întrucât constituie o mâncare aleasă. Încă din vremuri imemoriale, cobaiul este folosit în ceremoniile șamanilor care îi poartă numele.

Acasă mă aștepta maestrul Jorge Hierro, un șaman și un vraci celebru, unul dintre puținii care mai folosesc în zilele noastre ritualurile de purificare cu ajutorul cobaiului.

Maestrul ne-a salutat atent și m-a invitat în casă, unde mi-a pus mii de întrebări. Vroia să afle cine eram, de unde veneam și de ce mă interesau tehnicile sale. I-am răspuns că nu credeam nimic din ceea ce nu vedeam cu ochii mei și nu simțeam pe pielea mea. De aceea, călătoream în inima unei lumi care, deși se găsea în secolul al XXI-lea, îmi oferea tehnici la fel de vechi ca omul însuși și care se mai practicau în zilele noastre. Cele spuse de mine au părut să-i facă plăcere omului nostru, care mi-a răspuns sec: „Atunci ai să vezi astăzi ceva care te va duce înapoi în timp, într-o epocă anterioară imperiului incaș."

Jorge avea o pacientă care îl aștepta în picioare în patio. S-a apropiat de ea cu un cobai în mână și a început cântările și incantațiile care însoțesc întotdeauna asemenea ceremonii. Între timp, își trecea micul rozător în jurul trupului femeii; ea țipa de o durere care părea insuportabilă mai ales când el ajungea cu cobaiul în anumite zone. Ceremonia trebuia să continue până la moartea cobaiului, ceea ce s-a și întâmplat. Maestrul a spus: „A murit fiindcă a preluat răul de care suferea femeia, scăpând-o de el." Atunci, cu o precizie de chirurg, a tăiat micul rozător și, scoțându-i organele, s-a dus la pacientă cu ficatul animalului, disproporționat de mare și vădit inflamat.

„Maria, tu sufereai de ficat. Acum ești vindecată, animalul a murit fiindcă a luat asupra lui boala ta." Femeia a consimțit, dând din cap, iar pe față i se citea spaima și bucuria.

Ritualul milenar al vindecării cu cobaiul. Șamanul trece micul rozător în jurul pacientului, iar animalul moare, absorbind răul din pacient

Acela fusese un caz ce nu avea nici o explicație rațională și se petrecuse chiar în fața ochilor noștri. După cum mi-a mărturisit mai târziu Maria, ea fusese la medic, care îi prescrisese o dietă severă, fiindcă suferea de o boală hepatică gravă.

. . . . . .

„Aveți încredere în Dumnezeu, băieți, și păstrați pulberea uscată."
OLIVER CROMWELL

CAPITOLUL AL TREILEA

Enigme de pe tărâmul condorului

Sosirea într-o **lume nouă**

În 13 mai 1351, Francisco Pizarro debarca în orașul Tumbez din nordul statului Peru. Însoțit de o oaste alcătuită din mai puțin de 200 de bărbați în zdrențe, se pregătea să înfăptuiască ceea ce mai târziu avea să fie considerată cea mai mare dintre faptele de vitejie din cucerirea spaniolă a Americii. Nu-și dădea încă seama că avea să înfrunte un imperiu milenar, ce ocupa teritoriile care astăzi se întind între Columbia și Chile. Avea să descopere o cultură ancestrală, în centrul căreia se afla pe atunci Inca, descendentul direct al Soarelui, un amestec de culturi naturiste, fetișism, credințe animiste și rituri magice, cu o ființă supremă care stăpânea totul, atotputernicul Inca.

Cucerirea spaniolă a fost mai degrabă o acțiune izvorâtă din pasiune, decât dintr-o înțelegere și planificare rațională și, după cum putem citi în unele dintre cronicile Indiilor, ea a dus adesea la sălbăticii inimaginabile. Dar să ne punem o clipă în pielea spaniolilor. Ei călătoreau ca să cucerească necunoscutul, printre sălbaticii care în majoritatea cazurilor îi primeau cu săgeți și cărora nu le puteau ține piept decât cu ajutorul strategiei lor militare. Proporția în înfruntările armate era de multe ori de o mie de indigeni la un spaniol. Nu trebuie nicidecum să-i desconsiderăm pe bărbații aceia călîți în lupte, fiindcă și în zilele noastre, cu arme moderne, este foarte greu să înaintezi în inima junglei. Să ne punem, deci, doar pentru o clipă în pielea luptătorilor din Extremadura, cu armură și cască, loviți de mii de boli și hărțuiți de vrăjmași, dorind totuși să înainteze, să cucerească noi teritorii și aur pentru regele lor. Erau într-adevăr eroi, cărora nu trebuie să le uităm faptele de arme și de vitejie, după cum spune și Arturo Pérez Reverte în romanele sale din seria căpitanului Alatriste, definindu-i pe conchistadori: „Nu erau ei cei mai cinstiți, dar, cu siguranță, nu le lipsea curajul."

Când au debarcat, imperiul incas era pe punctul de a se cufunda într-un veritabil război civil. Cei doi frați, Atahualpa și Huascar, se luptau între ei pentru puterea absolută, fapt de care au știut să profite foarte bine spaniolii, datorită strategiilor și înțelegerilor prin care reușeau să ducă de nas ambele părți, slăbindu-le puterea militară. În

pofida acestui lucru, cucerirea completă a imperiului a durat peste un veac.

Primii incași nu erau decât o caravană de nomazi, ce proveneau din Tihuanaco. La sfârșitul secolului al XII-lea, ei s-au mutat în nordul ținuturilor lor, care aveau să fie leagănul viitorului imperiu al Soarelui. Prin alianțe cu alte triburi și în chip foarte inteligent, ei au cucerit un întreg imperiu.

Lama, calul podișurilor înalte din Anzi, este un animal indispensabil pentru viața grea dusă în acești munți, care depășesc deseori înălțimi de patru mii de metri. Locul de origine al incașilor și așezarea lor în valea sacră din Cuzco are, ca și toate celelalte, o explicație logică, care nu înlătură nicidecum legendele milenare

În jurul lui Manco Capac, primul incas și conducător al orașului-stat Cuzco, s-au țesut numeroase legende și mituri, care îl înfățișează ca pe un bărbat care, în tot timpul domniei sale, a luptat neîntrerupt cu ținuturile vecine ca să-și păstreze hegemonia în valea sacră, în special cu războinicii chancas, care până la urmă au fost înfrânți și subjugați. Incașii aveau o oaste mare și, la drept vorbind, nu exista nici un dușman veritabil care să-i atace. Așa a început era cea mai importantă pentru imperiul lor, epoca Tahuantisuyo, care a început sub Pachacutec și a durat 100 de ani. Sub conducerea lui Pachacutec, a lui Tupac Yupanqui, a lui Huayna Capac, a lui Huascar și a lui Atahualpa, acea epocă avea să marcheze înflorirea și decăderea imperiului. Imperiul era clădit pe spaime și legende, fiindcă ei le impuneau popoarelor cucerite să creadă că erau descendenții direcți ai Soarelui, că acesta îi crease în lacul Titicaca, poruncindu-le să iasă din pământ și să cucerească lumea. Puterea lor a crescut până aproximativ în anul 1527 d.Hr., când au ajuns la conducere frații Huascar și Atahualpa. Cu ei a început declinul imperiului. În anii aceia nu mai rămăsese practic nimic de cucerit, astfel încât tot ce mai aveau ei de făcut se rezuma la intrigi și urzeli de palat. Fiecare dintre frați rămăsese cu câte o jumătate (nordul și sudul) a imperiului, și se războiau într-una între ei pentru a cuceri ținuturile celuilalt. Toate acestea au coincis cu sosirea lui Pizarro la Tumbez, unde spaniolii au

obținut o victorie răsunătoare în fața trupelor lui Atahualpa, pe care l-au luat prizonier în Cajamarca.

În zilele acelea, oștile lui Atahualpa intrau în Cuzco, provocând distrugeri și jafuri, ucigându-i și mutilându-i pe prietenii și pe adepții lui Huascar, până ce au reușit într-o bună zi să-l ia prizonier și pe acesta, pentru ca, mai apoi, să-l taie bucăți și să-l arunce în râul Yanamayo, pentru ca nu cumva să se alăture și el conchistadorilor. Din captivitate, Atahualpa s-a prefăcut profund afectat de moartea fratelui său, dar conchistadorii au aflat destul de repede că el însuși poruncise uciderea sa. L-au condamnat la moarte pe rug, pentru ca apoi pedeapsa să-i fie schimbată în strangulare, după ce primea taina botezului și era convertit la creștinism (a primit numele lui Francisco, în cinstea nașului său, Pizarro).

Momentul a însemnat sfârșitul unei epoci glorioase, chiar dacă a fost plină de tulburări. Întrucât geografia imperiului era compusă numai din munți abrupți și din păduri, conchistadorii l-au traversat cu mare greutate. Ei s-au aliat cu numeroase triburi care, luând în serios promisiunile lor, prin care le garantau independența și libertatea pe care le pierduseră în fața incașilor, le-au dat ajutor. Libertatea promisă nu a mai venit, însă, fiindcă soldații spanioli întreprindeau cu mult profesionalism o cucerire colonială veritabilă; ei nu duceau un simplu război.

Machu Picchu și **drumul incas**

Nu poți vorbi despre enigme și mistere incașe, fără să te referi și la cel mai mare dintre ele, orașul pierdut Machu Picchu. Asta m-a și făcut să zbor de la Lima la Cuzco, într-o dimineață la fel ca toate celelalte, în pofida cetei ușoare care acoperea capitala. Abia se crăpa de ziuă, dar trebuia să profit de zborurile din zori, fiindcă nici un turist care vine în Peru nu pleacă fără să viziteze Machu Picchu. Listele de zbor sunt întotdeauna pline cu multe zile înainte.

După ce am plecat cu obișnuita întârziere și după un zbor care a durat ceva mai mult de o oră, am aterizat pe aeroportul internațional

din Cuzco („centrul imperiului", în limba quechua). Primul lucru pe care îl simți când se deschide ușa avionului este lipsa aerului: te afli la o înălțime de 4000 m, iar senzația este foarte neplăcută – nu primești suficient oxigen. Ca toate lucrurile în viață, și asta cere obișnuință. Nu trebuie să faci mișcări iuți și nici efort în primele ore pe care le petreci în oraș. „Experții" recomandă infuzii cu frunză de coca sau mestecarea ei, pentru a contracara temutul soroche – răul de înălțime. Adevărul este, însă, că toate acestea nu servesc la nimic, dacă nu mesteci frunzele cu un fir de alcaloid, așa cum fac localnicii, provocând astfel acea reacție chimică, ce te cufundă într-o liniște care te face să uiți că ți-e rău. Nici acest lucru nu este neapărat recomandabil, fiindcă gustul frunzei în care este învelit varul e atât de scârbos, încât mai bine suporți soroche.

De cum m-am cazat la hotelul Excelsior care, aflat pe o stradă dintre cele care duc la catedrală, este mult mai ieftin decât „hotelurile internaționalele" din jurul pieței, am plecat să fac o plimbare pe străduțele labirintice, pietruite, din jur.

MACHU PICCHU, „MUNTELE BĂTRÂN", leagănul a numeroase mituri și legende, a rămas ascuns omenirii până în anul 1917. Ultimul bastion al incașilor în timpul cuceririi spaniole, el este cunoscut și ca orașul pierdut al fecioarelor „soarelui". Nu vom înțelege niciodată cu adevărat realitatea din spatele acestui oraș magic din Anzii Cordilieri

Cuzco are ceva deosebit, ce ține poate de aerul misterios al străzilor, pavate cu aceleași pietre pe care au călcat la vremea lor incașii. Centrul orașului, cu edificii coloniale, balcoane și o catedrală impresionantă, clădită de spanioli, sunt într-un puternic contrast cu ele. În zilele noastre, orașul arată minunat și este foarte îngrijit, căci el reprezintă un giuvaer turistic pentru Peru, pe care au știut să-l păstreze așa cum este, fără construcții care să-i strice prea mult frumusețea.

M-am dus până în Piața Armelor, unde se află agențiile turistice cele mai „serioase" din oraș, cu intenția de a cumpăra o excursie la incași, astfel încât, în cinci zile, să fac o călătorie în munți, pe vechile trasee indigene ce duc la orașul Machu Picchu.

Mai parcursesem acest itinerariu și cu alte ocazii, de aceea știu că nu trebuie să cumperi varianta ieftină a excursiei, cea care costă sub o sută de dolari americani, fiindcă abuzurile la care sunt supuși turiștii care fac asta sunt cumplite. Ruta are tronsoane primejdioase pe care trebuie să le cunoști foarte bine, mai ales ca să nu te pierzi. Drumul de înălțime are vreo optzeci de kilometri și este împărțit de regulă în segmente de 15-16 kilometri pe zi, parcurși între orele 6:00 și 18:00. Pare mult timp pentru o distanță atât de mică, dar vă asigur că de multe ori se ajunge în tabără doar după apusul soarelui. Diferența dintre o excursie bine organizată și una proastă este aproximativ următoarea: în cea bună, doi hamali îți cară cortul de campanie, merindele și bagajul. La capătul tronsonului, găsești tabăra montată. Mai există și versiunea ieftină, în care îți cari singur aproape tot și de multe ori când ajungi în tabără, aceasta nici nu există, iar hamalii au șters-o. V-o spun din proprie experiență, așa că încercați să faceți „Inka Trail", cheltuind ceva mai mult de o sută de dolari. N-o să vă pară rău.

A doua zi, dis-de-dimineață, ajunseserăm deja în gara de unde pleca trenul care avea să ne ducă la Oyantaitambo, unde am coborât și am început drumul pe jos.

Grupurile care parcurg drumul incas sunt îndeobște mici, formate doar din cinci persoane. Cu mine mergeau două familii de nemți. Primele etape sunt cele mai grele, căci ele trebuie parcurse foarte încet, fiind la foarte mare înălțime. Pe parcurs ajungi să-ți dai seama că, dacă dai de o râpă și reușești să o cobori în mare grabă, o iei de cele mai multe ori greșit.

Chaskis, poștașii care legau Cuzco, capitala guvernului incas, de Machu Picchu, capitala religioasă a imperiului, făceau acest drum în mai puțin de o zi. Cum incașii nu cunoșteau scrierea, ei aveau un fel de funii cu noduri (quipus, în limba quechua), care codificau mesajele importante.

Este greu de crezut că o cultură care nu cunoștea nici scrisul, nici roata, a ajuns să construiască orașe fastuoase și să poarte numeroase războaie de cucerire, totul în mai puțin de un veac.

Misterele ne iau cu asalt de cum încercăm să cercetăm, fie și numai puțin, această lume de enigme, pe care, dacă nu o cunoaștem, nu vom înțelege niciodată ce este cu adevărat Peru.

Nu se știe sigur care a fost scopul construirii orașului Machu Picchu, nici la ce folosea el. Se poate să fi fost ultima redută incasă în fața cuceririi spaniole, se poate, de asemenea, ca el să fi fost prima lor așezare. Nimic din cele ce pot fi găsite în această zonă nu ne dă vreo explicație limpede.

Huairos, hamalii, poartă greutăți foarte mari pe traseul incas atât de greu de parcurs. Tu de-abia poți urca și coborî, pe potecile aflate la o înălțime de aproape șase mii de metri, aproape lipsite de oxigen, pe când omuleții aceștia ți-o iau înainte, alergând cu o greutate de treizeci de kilograme în spate

Orașul a stat ascuns în selvă până în data de 24 iulie 1911, când expediția finanțată de Universitatea Yale și condusă de Hiram Bingham, i-a descoperit primele vestigii. Niște țărani i-au spus savantului american că sus, pe munte, existau niște terase de piatră, pe care ei creșteau culturi, iar el nici nu știa că se afla în fața uneia dintre cele mai mari descoperiri ale arheologiei moderne.

Cu ocazia primelor săpături arheologice, conduse chiar de Bingham, s-au găsit în oraș aproape treizeci de schelete, precum și ustensile casnice, ceea ce confirma ipoteza că orașul a fost abandonat înainte de a se stinge, poate în urma unei molime ori a iminentei sosiri a spaniolilor. Nimeni nu știe ce s-a întâmplat cu adevărat.

Măsurătorile făcute recent cu carbon 14 arată că orașul nu este mai vechi de 500 de ani. Legendele spun că el avea un rol religios și că aici s-au refugiat preotesele lor virgine după sosirea spaniolilor. Ele au venit datorită templelor, în care erau adorați Soarele și Luna. În oraș au fost găsite pietre de sacrificiu, pe care incașii aduceau sacrificii umane zeului Inti (Soarele), fără să ajungă, totuși, la adevăratele măceluri pe care le practicau mayașii și aztecii, după cum vom vedea în capitolele următoare.

Drumul străbate peisaje impresionante. Se pare că prietenii noștri germani mergeau deja ceva mai liniștiți. Traseul acesta trebuie abordat ca viața însăși, cu calm și seninătate, ca să te poți bucura de ea.

Așa cum l-am auzit spunând odată pe Narciso Ibáñez Serrador, pe care îl admir atât de mult: „În adolescență, trebuie să bei viața dintr-o sorbitură, la maturitate s-o mănânci cu poftă și după șaizeci de ani s-o fumezi, ca să te poți bucura de ea din plin". Înțelept sfat pentru asemenea situații, fiindcă la ce servesc strădaniile unui drum făcut la peste 4000 de metri înălțime, dacă te uiți în pământ, ca să nu vezi cât de mult ți-a mai rămas de mers, după cum ne-a sfătuit ghidul nostru în engleza lui stricată? Traseul era împânzit de ruine care, de cum ne-am lăsat închipuirea să zboare, ne-au făcut să-i vedem pe poștașii chaskis alergând pe drumul acesta pietruit, ce constituie o veritabilă operă de inginerie, care durează până azi. În timpul zilei, temperatura ajunge la 24°C, dar noaptea scade cu ușurință sub zero grade. Nu mă miră că oamenii aceia adorau Soarele, sursa vieții.

În a patra zi, ne-am petrecut noaptea înăuntrul unor ruine întâlnite în drum, vegheați de luna plină care strălucea pe cer, atât de aproape încât părea că o puteam atinge cu mâna. Noaptea aceea a fost una dintre cele mai minunate din viața mea, neegalată decât de noaptea în care, cu mulți ani în urmă, am traversat lacul Victoria din Tanzania, dormind pe coverta transbordorului și privind bolta cerească. Între timp, nemții, tovarășii mei de drum, se plângeau de numeroșii țânțari de-acolo, fiindcă ei priveau viața în alt fel.

Dimineața celei de-a cincea zile a fost una dintre cele mai grele de pe întregul traseu, fiindcă, pe lângă povârnișurile obișnuite, au început și scările de piatră și vestitul pod spart. A trebuit să mergem lipiți de sprânceana peretelui, privind spre el, așa cum cerea tradiția, pentru a nu privi în hăul care, după cum se zice, te cheamă și te face să sari în el. Ne-am petrecut noaptea într-o tabără improvizată, iar a doua zi dimineață, de cum s-a crăpat de ziuă, am asistat la unul dintre cele mai grandioase spectacole ale lumii. După ce am urcat ultimul tronson al scărilor și am trecut de „inti Punku", Poarta Soarelui, am intrat pe teritoriul orașului Machu Picchu. Ziua era senină, astfel încât am putut observa orașul de la depărtare, în toată splendoarea

lui şi am văzut chiar şi unul dintre cei doi condori care mai supravieţuiau în ţinutul acesta. După o drumeţie de vreo trei kilometri, am ajuns la oraşul sacru, pe o potecă îngustă cu o prăpastie nesfârşită pe partea dreaptă; a fost cea mai dificilă parte a drumului, mai ales pentru cei care suferă de ameţeli, fiindcă altminteri drumul era minunat, oferind privelişti incredibile.

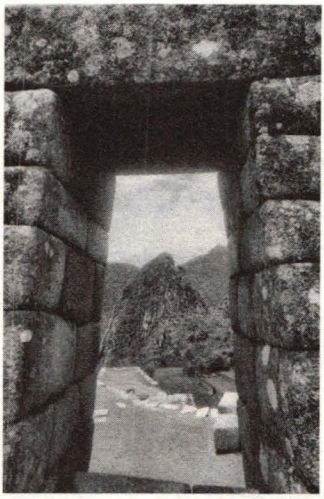

Machu Picchu, una dintre panoramele cele mai uimitoare ale planetei. Deşi i-am văzut imaginea în mii de fotografii, oraşul Machu Picchu are ceva special, care pluteşte în aer. Pe drept cuvânt se spune că munţii Himalaya şi cei din jurul oraşului Machu Picchu constituie cei mai puternici centri energetici din lume

Am ajuns în oraş şi am ales un ghid dintre cei peste o sută de indigeni care voiau să ni-l arate pe un preţ de nimic. În cele din urmă, am izbutit să rămânem singuri în faţa panoramei care se întindea în faţa noastră. Ne-am aşezat pe o stâncă şi am privit Machu Picchu („Muntele Bătrân", în limba quechua), muntele cel mai mic, aşezat la stânga, al cărui nume l-a împrumutat oraşul. La dreapta lui se află Huaina Picchu („Muntele Tânăr", tot în limba quechua). Oraşul se întinde pe 300 de metri lăţime şi 700 lungime. Nimeni nu ştie cum anume au putut fi urcate acele pietre imense, cu care au fost construite templele şi casele. În văzduh pluteşte ceva magic, iar energiile locului le poţi simţi, oricât ai fi de insensibil, pe pielea ta. Fără îndoială, este ceva „deosebit" în această parte a lumii, fiindcă, potrivit specialiştilor, toate centrele energetice ale lumii sunt concentrate în Tibet şi aici, la Machu Picchu, un oraş care n-a fost construit din întâmplare în acele locuri. După cum spun legendele, cei care au ales locul oraşului erau animaţi de dorinţa de a concentra acolo toate ideile şi credinţele pe care le avea la bază universul incas şi ordinea lui. În acest scop, au colaborat înţelepţi, preoţi şi şamani, care au stabilit locul sacru, sinteza sintezelor, centrul energetic al lumii.

După ce am hoinărit întreaga zi pe străzile oraşului plin de mistere, am hotărât să mergem la Aguas Calientes şi să luăm un tren cu care să ne întoarcem la Cuzco. Firesc, însă, nu înainte de a face o baie

în apele sulfuroase ale localității, denumite în limba spaniolă „ape fierbinți" și care ne aducea aminte de vechile târguri din Vestul sălbatic american, cu baruri așezate lângă linia de tren, pe care apărea o locomotivă care se apropia fumegând de peron.

După o călătorie obositoare, în care am parcurs sub o sută de kilometri în peste patru ceasuri, am ajuns din nou la Cuzco. Am urcat în hotel epuizat fizic, dar încântat de cele văzute și plin de o satisfacție pe care nimeni nu mi-o poate răpi. Ultimele zile fuseseră asemenea unei călătorii cu mașina timpului, făcusem o excursie în adâncurile trecutului, vizitând una dintre cele mai importante și misterioase culturi indigene de pe glob.

Viața dură a locuitorilor din Anzi, nevoiți să prețuiască fiecare lucru neînsemnat

După două zile de odihnă, în care mi-am pus în ordine notele și am savurat noaptea veselă și plină de culoare din Cuzco, m-am întors la călătoriile mele dedicate studierii și cercetării ceremoniilor magice. În acest scop, mi-a venit ideea să chem un taxi și să plec la ruinele Sacsauaman, pe care le puteam vizita în apropierea orașului Cuzco. Cu mulți ani în urmă, îl cunoscusem aici pe Héctor, paznicul orașului, un domn foarte bătrân, care semăna perfect cu un incas. Avea nasul coroiat și gesturi sumbre și categorice. Deși acum singura lui sarcină era aceea de a păzi ruinele de potențialii jefuitori, el era un mare șaman, care putea istorisi poveștile cele mai halucinante din vremea imperiului incas.

Sacsauaman („vultur regal" în quechua) este una dintre cele mai grandioase opere ale incașilor. Era cel mai mare fort de apărare al imperiului și fusese proiectat de Pachacutec în vederea apărării capitalei, Cuzco, de invaziile locuitorilor selvei. Fusese construit de peste treizeci de mii de oameni care, folosindu-se doar de forța brațelor, au pus una peste alta pietre de peste douăzeci de tone (atât de bine încât nici astăzi nu poți înfige un tăiș de cuțit între ele), atingând perfecțiunea în îmbinarea blocurilor imense de piatră, grație șlefuirii

lor cu ajutorul pielii și a pământului. Un efort incredibil; te face să te întrebi dacă nu cumva au fost ajutați de o cultură superioară în realizarea acestei construcții? Văzută din văzduh, această fortăreață are forma unui jaguar, la fel cum Machu Picchu pare un condor; oare cum au izbutit incașii să atingă o asemenea perspectivă? Aceasta este alta dintre enigmele greu de explicat pe căi raționale.

Când am ajuns la ruinele fortăreței, m-au asaltat numeroși băieți, dornici să-mi arate orașul și, ori de câte ori i-am întrebat despre Héctor, mi-au dat răspunsul cu care eram deja obișnuit aici. Despre oricine ai întreba, ți se spune mereu același lucru, fie că persoana aceea nu mai locuiește acolo, fie că ea a murit.

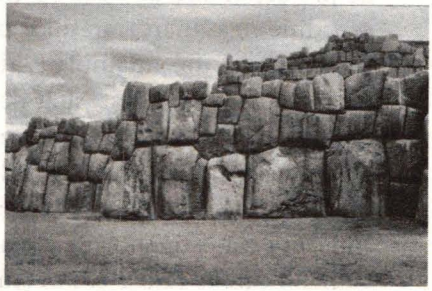

Sacsauaman, fortăreața care apăra Cuzco și în care s-a scris unul dintre episoadele cele mai sângeroase ale conchistei spaniole din Peru. Pietrele ciclopice din care a fost clădită constituie o altă enigmă a trecutului; chiar și cu ajutorul mașinăriilor de care dispunem în zilele noastre, ar fi cu neputință să poziționezi multe dintre aceste pietre enorme

Mi-am continuat cu obstinație căutările, mergând printre pietrele enorme și, când să mă dau bătut, am văzut o siluetă, stând în plin soare pe o piatră, cu privirea pierdută în gol. Chipul acela, așa cum strălucea în bătaia soarelui, ar fi putut fi chiar al lui Pachacutec, astfel încât n-am avut nici o îndoială că îl găsisem pe Héctor. M-am cățărat până la el și m-am apropiat, întinzându-i mâna: „Bună, Héctor, îți mai aduci aminte de mine?" Mi-a răspuns cu un simplu: „Firește, ia un loc", de parcă ne despărțiserăm cu o zi înainte. Ne-am pus pe vorbit. Era minunat să sporovăiești cu bătrânul acela și era și mai minunat că o făceam chiar în acel loc, fiindcă el știa toate tainele orașului și cele mai incredibile legende incașe.

Una dintre ele este cea a lui Mako Inka Yupanque, care s-a răzvrătit în 1536 împotriva puterii spaniole, iar după ce a fost înfrânt a fugit pe meleagurile războinicilor antis, în inima junglei amazoniene, luând cu sine relicvele și comorile din templul Soarelui. Însoțit de războinici și de sclavi, legenda spune că el ar fi construit în inima junglei miticul oraș Paititi, prin care trece râul Madre de Dios. Paititi, îmi spun, numele mitic care mă vrăjește fără încetare de atâția ani. În că-

utarea orașului pierdut, am călătorit de nenumărate ori până la Madre de Dios, găsind multe ruine în inima selvei, precum și vestigii și obiceiuri incașe ale locuitorilor ei. Ținutul acla este unul dintre cele mai sălbatice și mai puțin explorate din Amazonia, datorită râurilor sale foarte iuți. De asemenea, în selvă poți întâlni indieni războinici foarte agresivi, descendenți ai populației antis. Héctor nu știa nimic despre aceste lucruri, dar de ele se lega următorul meu proiect, o expediție în căutarea orașului pierdut. Și tocmai de acest oraș îmi vorbea el, fie din întâmplare, fie pentru că avea acea putere șamanică, de care se vorbește atât de mult și care scapă rațiunii noastre. Astfel, ne aflăm iarăși în fața uneia dintre acele „cauzalități" de care este plină lumea magiei. Văzând că între mine și maestru se instalase un climat de încredere și înțelegere, l-am întrebat direct: „Héctor, știu că tu cunoști tehnicile șamanilor din acești munți, precum și pe oamenii care le folosesc. Nu știi unde aș putea să dau de un șaman care practică răul?" „Uite ce e, dragul meu" mi-a răspuns, „eu m-am lăsat de aceste lucruri acum mulți ani, în urma unei înfruntări cu un vrăjitor, care m-a costat o boală cu mari dureri de oase și am ajuns cu el la o înțelegere: eu renunț la vrăjitorie, iar el mă lasă în pace". „Și unde stă bărbatul acela?" l-am întrebat. Îngrijorarea se putea citi limpede pe chipul lui Héctor. Până atunci, fusese mereu stăpân pe sine, chiar și atunci când îi puneam întrebări stupide sau impertinente, dar de data aceasta lovisem un punct sensibil. „Dacă vrei, n-ai decât", mi-a răspuns, „du-te în satul Huasar, e la câțiva kilometri de aici. Acela este leagănul șamanismului andin. Dar ascultă ce îți spun, acolo nu vei găsi decât maeștri ai magiei negre, regi ai întunericului și spirite necurate." „Foarte bine, Héctor, acolo vreau să mă duc. Spune-mi numele unui vrăjitor, ca să merg la el", i-am zis. Pentru prima oară pe chip i-a apărut un mic zâmbet de sarcasm. Mi-a spus: „Du-te tu în sat, iar acolo soarta o să te ducă la cel mai rău dintre vrăjitori, fiindcă asta este ceea ce cauți." M-am despărțit de el cu o simplă strângere de mână, ca și cum urma să ne revedem a doua zi, ori poate niciodată și m-am dus la hotel ca să mă pregătesc pentru călătoria la Huasar, neliniștit și nerăbdător din pricina lucrurilor pe care mi le spusese Héctor.

. . . . . .

Huasar, satul vrăjitorilor

A doua zi, dimineața era înnorată în Cuzco, iar fiindcă nu se arăta soarele, cei 3800 de metri altitudine la care ne aflam se simțeau cu putere. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să merg la agenția lui Augusto, din Piața Armelor. În timpul zilei acesta se ocupa de diferite transferuri de pasageri la aeroport, astfel încât după-amiaza, când nu existau zboruri și el nu avea de lucru, puteam să obțin un preț convenabil pentru călătoria la Huasar, și în plus, să găsesc pe cineva care să mă aștepte acolo până îmi terminam treaba.

După cum mă așteptam, imediat ce am ajuns la agenție, Augusto s-a arătat încântat de idee, mai mult, s-a oferit să mă ducă chiar el cu mașina în sat. Astfel, ne-am înțeles să vină să mă ia de la hotel la orele 17:00. Părea că totul avea să funcționeze după așteptările mele, dar, așa cum mi-a spus odată un șaman, „în viața asta nimic nu are loc din întâmplare." Ce-i drept, reprezentanții acelor culturi milenare îmi permiteau să le cercetez, dar numai cu condiția să dovedesc un respect elementar față de ele. Era important să nu pierd acest respect, fiindcă mă mișcam în perimetrul unor lumi întunecate, pe muchia subțire ce despărțea binele de rău, putând oricând să cad într-o parte sau în alta.

În mod straniu, la ora 17:00 fix, când am coborât în stradă, Augusto mă aștepta în ușă cu mica lui furgonetă. „Ia te uită", mi-am zis, „omul ăsta are chiar mai mult chef decât mine să-l vadă pe șaman" și nu greșeam, așa cum aveam să văd mai târziu.

După aproximativ o oră de mers, am ajuns la destinație, în Huasar, o localitate așezată la marginea unei șosele. Am intrat pe străduțele satului, care erau adevărate râuri de noroi și gunoaie. Este greu de crezut că o localitate aflată atât de aproape de unul dintre punctele centrale ale turismului mondial poate fi atât de murdară și neîngrijită. Se lăsa noaptea și totul părea din ce în ce mai sinistru. Acolo unde ne aflam, noroaiele erau luminate doar de două becuri. Oamenii erau la fel de sumbri ca și locurile prin care treceam, privindu-ne mereu suspicioși, cu coada ochiului. Dacă ne opream, încercând să punem vreunuia dintre ei o întrebare, ei se ascundeau imediat

în casă sau se făceau nevăzuți în întunericul ulițelor. Augusto m-a întrebat ce era de făcut, dat fiind că nimeni nu voia să ne explice nimic. Mi-au venit deodată în minte vorbele lui Héctor, astfel încât i-am răspuns: „Ia-o înainte, o să aibă grijă soarta de noi." Am ajuns în ceea ce părea a fi piața mare a satului, a cărei biserică, cu clopotniță și cruce deasupra, se profila pe cerul întunecat al nopții, dând un aer foarte sumbru locului. „Oprește aici și așteaptă-mă în mașină, în caz că trebuie să plecăm în mare grabă. Fiindcă de la oameni atât de ursuzi precum cei din Anzi nu știi niciodată la ce să te aștepți (așa cum mi s-a întâmplat odată în puna [deșertul înalt], într-un sat similar, de unde a trebuit s-o ștergem în goana mare înainte să fim omorâți cu pietre). Mă duc să văd ce găsesc aici." Am mers vreo două minute, încercând din răsputeri să nu cad în noroi și având drept singuri însoțitori câțiva purcei. Aceștia se simțeau în largul lor în locul acela, de parcă găsiseră un paradis croit special pentru ei.

O femeie vrăjitoare ori șaman din satul Huasar, nu departe de „buricul" lumii, Cuzco. Vrăjitorii din Anzi sunt temuți în toată cordiliera, și de multe ori, ca și aici, în Huasar, trăiesc laolaltă, în același sat, trimițându-și unul altuia vrăji și blesteme, dar trăind departe de oameni, care se tem de ei

Deodată, am văzut o umbră stând în pragul unei uși și m-am apropiat de ea, fiindcă era prima persoană pe care o vedeam de când mă dădusem jos din mașină. Când am ajuns în dreptul ei și am izbutit să-i deslușesc chipul, m-am stăpânit cu greu să n-o iau la goană din fața priveliștii sinistre care mi se oferea.

Femeia avea fața desfigurată și un ochi lipsă, ceea ce îi dădea un aspect înfiorător, care se tot înrăutățea pe măsură ce priveam în jos, căci piciorul ei drept era strâmb, probabil din cauza unei fracturi din tinerețe, ce se sudase prost și care, pe fondul murdăriei generale, avea ceva înfiorător. Astfel, stăpânindu-mă din răsputeri, m-am uitat la ea și i-am pus direct marea întrebare, rugându-mă ca răspunsul ei să fie „nu" pentru a putea pleca odată din acel sat. „Doamnă, vă rog, caut un șaman, știți vreunul pe-aici?". Nu mi-a răspuns nimic.

A intrat doar în casă, făcându-mi semn s-o urmez, iar acolo, din plină beznă, s-a ivit un bărbat de vârstă mijlocie, foarte murdar și cu o barbă neîngrijită, pe care ea mi l-a arătat. Era soțul ei, șamanul pe care mi-l pregătise soarta.

De cum s-a aprins lumina, am putut vedea tavanul cabanei, plin cu mici pachețele agățate de el. Nu mai încăpea nici o îndoială, văzusem de multe ori asemenea pachețele și știam că ele au legătură cu activitatea șamanilor: erau agățate acolo drept ofrande aduse spiritelor. În încăpere nu era decât o măsuță care servea drept altar și un frigider ruginit de prin anii cincizeci.

M-am așezat să stau de vorbă cu Manuel, așa îl chema pe șaman, despre intențiile mele. I-am povestit de ce mă aflam acolo: voiam să-mi arate acele forme de magie neagră practicate de el și de strămoșii lui de mii de ani. Manuel mi-a spus că demonstrația era ușor de făcut, dar că el nu se putea preface: trebuia să îmi pun o dorință reală, astfel încât vraja să fie împlinită cu adevărat. „Trebuie să-i facem rău cuiva", mi-a spus în cele din urmă. Atunci a intrat Augusto, care mă urmase și, cu toate că îi cerusem să mă aștepte în mașină, auzise convorbirea din spatele ușii. „Don Juan", mi-a spus, „vreau să vă cer o favoare, dat fiind că șamanul are nevoie de un caz real. Aveam de gând să vă cer un serviciu la capătul cercetărilor, dar, dacă nu vă e cu supărare, am putea oare să-l privim la lucru, îndeplinindu-mi mie dorința? Firește, n-am să vă cer nimic pentru transport." Adevărul este că ceremonia promitea să fie mai autentică în felul propus de Augusto. Ca să-și atingă scopul, se folosise de un truc, pe care noi, spaniolii, îl predasem Americii de Sud în urmă cu 500 de ani. Astfel, le-am spus amândurora că eram de acord și că puteau să înceapă când credeau de cuviință.

Manuel și-a pus un chuyo, adică o căciulă incasă făcută dintr-o lână colorată strident și un poncho în aceleași culori, deși ambele erau groaznic de jegoase.

În Anzi, viața are specificul ei. De pildă, obiceiurile lor legate de igienă țin de faptul că, în epoca imperiului, nu exista nici o diferență între oameni, iar lucrul acesta trebuia exprimat inclusiv astfel. „Incașii sunt spălați de două ori în viață, atunci când se nasc și atunci

când mor" și niciodată între cele două. Iar obiceiul se mai păstrează încă în ținuturile mai îndepărtate.

Șamanul și-a chemat nevasta oloagă pentru a-i ține tovărășie, stând jos lângă el în cursul ceremoniei. Acest lucru mi-a demonstrat că, de fapt, ea era vrăjitoarea, în timp ce el avea nevoie de prezența ei pentru a căpăta puteri și a lucra. Ceremonia a început cu cântări și cu invocații adresate spiritului Soarelui, care trebuia să-l ajute să-și atingă țelurile. Atunci, l-a întrebat pe șoferul Augusto ce voia de la el, iar acesta i-a povestit că avea o iubită în Cuzco, care era însă măritată. Astfel, l-a rugat pe Manuel să îi ia soțului iubirea pentru soția sa, lăsându-i lui drumul liber, ca să poată trăi cu femeia. Oamenii aceștia de la munte nu cunosc mila, mi-am zis.

Ceremonie vrăjitorească în munții Anzi. Ritualurile șamanilor din munți sunt mult mai întunecate decât ale celor din selvă, toată ambianța este mai dură și mai neagră. Arareori se practică magia albă. În plus, șamanii din Anzi sunt ghicitori teribil de eficienți, din proprie experiență

Manuel n-a părut mirat. Nu era probabil nici prima, nici ultima oară când i se cereau asemenea vrăji. Și-a continuat treaba, punând pe masă o bucată de hârtie, iar pe ea diferite obiecte. A început cu frunze de coca, care sunt sacre pentru cei din Anzi, apoi a pus un pic de vată, însoțind acest gest cu formule magice și ritualuri. Șamanul făcea totul cât se poate de serios, de parcă de acțiunile sale depindea soarta lumii întregi. A luat un ghioc, gol și negru ca țărâna și a turnat bere în el. Apoi l-a întins nevestei ca să bea din el, dar ea n-a înghițit berea, ci a scuipat-o peste pachețelul pe care îl pregătea. Nu greșisem: într-adevăr, ea era aceea care avea puterea de a face rău. Cine știe dacă nu cumva toate diformitățile ei fizice se datorau de fapt unor lupte cu alți vrăjitori. După acest moment, Manuel a închis pachețelul și, cântând, s-a dus în patio, unde ardea un foc uriaș. Pentru întâia oară ni s-a adresat în limba spaniolă, fiindcă de la începutul ceremoniei vorbise numai în quechua: „Fie ca iubirea să moară, acel om să-și părăsească nevasta și să nu se mai întoarcă nicicând la Cuzco. Prin vraja pe care am făcut-o,

el va trebui să moară." Spunând aceste cuvinte, a aruncat pachețelul în foc pentru ca voința lui să se împlinească.

După cum am putut vedea, prin locurile acestea toată lumea credea în șamani, chiar și șoferul nostru, Augusto. El nu era nicidecum necivilizat, fiind obișnuit cu lumea occidentală și cu clienții străini, dar credea în vrăji și doar de frică nu se dusese mai devreme la șaman. Se temuse să nu-l supere pe șaman cu rugămintea lui, iar acesta să lucreze împotriva lui. Cu toate acestea, profitase de ocazie și venise cu mine, ca să-și împlinească dorința. Credea că nici un vrăjitor nu ar fi îndrăznit să-i facă vreun rău în prezența unui alb, nu pentru că n-ar fi putut, ci pentru că un alb însemna bani și nu avea nici un rost să-și strice afacerea, doar ca să-i facă lui rău. Fapt este că toată lumea din ținut știa de satul Huasar și de vrăjitorii care locuiau acolo, însă doar foarte puțini îndrăzneau să vină aici. Am aflat că magia din Anzi este mult mai întunecată decât cea din selvă. Chiar și firea oamenilor este mult mai închisă și mai mohorâtă. Toți se tem să se deschidă în fața unui străin, iar vrăjitorul este temut chiar și de clienții săi. Acestea sunt concluziile la care am ajuns pe când savuram împreună cu Augusto un cobai gătit la rotiseria Chola, una dintre cele mai celebre din Cuzco, care încă mai păstrează mirosul obișnuit al bucătăriilor pline de purici și de oale imense în care se fierbe chicha, o băutură alcoolică foarte tare, pe care o beau acești oameni din cele mai vechi timpuri.

Întrucât întotdeauna îmi las adresa de e-mail tuturor persoanelor cu care am de-a face, am primit după două luni un mesaj de la Augusto. Soțul iubitei sale se îmbolnăvise foarte grav de plămâni, plecase la Lima pentru a fi consultat de medici și rămăsese acolo, lăsându-și soția singură în Cuzco, în brațele șoferului nostru.

. . . . . .

„Tot ce vedem ori părem a fi nu este decât un vis într-un vis."
EDGARD ALLAN POE

CAPITOLUL AL PATRULEA

Jíbaros, interpretarea viselor

Mitica populație **jíbaro**

De astă dată, ca o încoronare a tuturor cercetărilor mele referitoare la magia din bazinul amazonian, m-am hotărât să investighez unul dintre cele mai mari mituri ale locului: cel al populației jíbaro și al capacității lor fabuloase de a interpreta visele.

În acest scop, am călătorit din nord-vestul statului Peru până în regiunea Loreto, urmând căile labirintice ale selvei, până în Ecuador. Alesesem momentul cel mai prost pentru a face asta. Guvernul ecuadorian și cel peruan tocmai semnaseră tratatul de liberă navigație pe Amazon (cele două țări se luptau de peste 50 de ani pentru suveranitatea asupra acelei regiuni din selvă). Protestele se făceau auzite de pretutindeni, iar militarii nici nu voiau să audă de un drum făcut pe Amazon înspre Ecuador. Un soldat peruan murise călcând pe o mină cu câteva zile în urmă, iar autoritățile militare și civile, care mă priveau cu reticențe, refuzau să-mi aprobe cererea de a fi dus acolo. În plus, nimeni nu vroia să-mi închirieze o șalupă, cu care aș fi putut pleca pe socoteala mea.

Văzând că n-aveam cu cine să stau de vorbă în oraș, am hotărât să mă duc la debarcaderul din Nauta, unde, cu puțin noroc și ceva bani, puteam obține un mijloc de transport.

Mai întâi a trebuit să-l duc de nas pe singurul om care închiria vehicule 4x4 în oraș, fiindcă drumul spre Nauta, lung de vreo 100 de kilometri, este teribil de noroios. Drumul este o realizare faraonică pe care azi o construiești, iar mâine o distrug ploile torențiale, înecându-l cu totul. Astfel, nimeni nu riscă să-ți închirieze un 4x4 foarte scump, doar ca să-l faci tu praf pe drum. L-am asigurat pe proprietar că aveam nevoie de mașină pentru a face câteva drumuri prin oraș și prin împrejurimi și, în ciuda reticențelor sale, datorate faptului că pe insulă erau prea puține locuri pe care le puteam bate cu mașina, a acceptat să-mi închirieze un vehicul pentru câteva zile.

Drumul a fost cumplit. Transmisia nu era bună de nimic, iar cele 4 roți s-au acoperit în primul smârc cu un strat gros și maro de noroi, astfel încât patinau numai dacă te uitai la ele. Singura soluție era ca, de cum vedeai un astfel de smârc, să accelerezi la maximum și să-l

traversezi în cea mai mare viteză, aproape în zbor. Metoda funcționa de fiecare dată când reușeam să controlez cum trebuie accelerația și frâna. Când nu reușeam, mă speriam îngrozitor, fiind scos de pe drum și aruncat în selvă, până când, la un asemenea zbor, mașina a planat deasupra altui smârc, în care s-a înfipt, îngropându-se până la osii și n-a mai fost chip s-o scoatem de acolo. Am început să simțim miros de ars de la ambreiaj, astfel încât m-am lăsat păgubaș. Am oprit motorul, lăsându-l să se odihnească și m-am dus să caut ajutor, fiindcă altă ieșire nu mai aveam. Am ajuns la o cocioabă de la marginea drumului și, de cum m-au văzut, câțiva tineri cu lopeți și frânghii în mâini mi-au sărit în ajutor.

Am săpat sub roțile mașinii, punând între roți și noroi frunze de palmier și crengi de copac, dar degeaba, nu numai că automobilul nu ieșea din noroi, dar se mai și îngropase în el până la baza motorului. Am crezut că nu aveam altă soluție decât să mă stabilesc definitiv acolo sau să încerc să folosesc tracțiunea umană. Adică: zece persoane să tragă mașina cu o frânghie, iar eu, domol, să accelerez, încercând să pornesc. Prima încercare a dat greș din vina mea, fiindcă nu verificasem felul în care fusese legată frânghia de mașină, astfel încât am izbutit doar să smulgem bara de protecție, de care era prinsă funia. La a doua încercare, cu un bărbat legat de portieră pentru a da greutate mașinii și cu mine la volan, conducând de parcă treceam prin unt, am reușit să readucem mașina pe drum. Ușurat până peste poate, mi-am întrebat ajutoarele cum era drumul mai departe, iar ei mi-au răspuns într-un glas: „Dat naibii, domnule, dat naibii." În fața unui răspuns atât de tranșant și, firește, fără să am nici o clipă intenția de a mă întoarce în oraș, le-am oferit 20 de soles pentru ca 4 dintre ei să vină cu noi, suiți pe caroseria mașinii, cu lopeți și frânghii. Șeful lor mi-a răspuns cu un zâmbet lat, spunându-mi că pentru puțin mai mult de 5 parai făcea el singur tot. Drumul era, după cum mi-a spus însoțitorul meu, tot mai prost și, după câteva împotmoliri din care am reușit să scăpăm, am ajuns la un pod îngust, lung de vreo trei metri, acoperit cu noroi adânc de peste un metru. „Nu se poate", a spus Gerardo, căci așa îl chema pe îngerul meu păzitor. La început a mers surprinzător de bine, dar pe la mijlocul podului mașina a început, fără să se oprească, să se

lase tot mai mult într-o parte și, înaintând aproape în lateral, să se îndrepte hotărât înspre râul de dedesubt. Gerardo striga: „Nu opri, nu opri!", dar bine am făcut că am oprit, altfel v-aș scrie acum de pe fundul râului. Am stat locului și, ridicând mașina cu frânghia, am reușit să ne reluăm poziția normală pe pod. După vreo zece ore, am ajuns la podul de lângă Nauta, aflat la vreo treizeci de kilometri de oraș, în apropierea birtului la care se aprovizionează cu alimente muncitorii forestieri din zonă. Acolo am oprit epuizați și plini până la urechi de noroi, ca să ne refacem forțele. Nu mai puteam ajunge în oraș pe lumină și cel mai logic era să ne petrecem noaptea dormind acolo. În acea brumă de civilizație, am zărit un militar. El s-a apropiat foarte amabil de mine și m-a întrebat dacă aveam nevoie de ceva. Fusese trimis să păzească podul. I-am spus ce căutam, și unde vroiam să ajungem, anume în stânga râului Marañón, pe drumul care ducea la Pastaza, unde trăiau ultimii jíbaros din Peru. „Ați ales tare prost momentul pentru a merge acolo, domnule", mi-a răspuns, „zona este în conflict cu ecuadorienii. Pe de altă parte, poate că tocmai de aceea veți putea merge acolo fără să vă întâlniți cu nimeni, fiindcă acum nimeni nu navighează pe asemenea râuri. Știu eu un tip care lucrează cu muncitorii forestieri și are o talpă de 65 cai putere (o barcă cu motor). Dacă vreți, vorbesc cu e, și, la o adică, vă pot însoți, deoarece aici nu se întâmplă nimic și nimeni nu va observa că lipsesc." În sfârșit, lucrurile începeau să meargă mai bine în călătoria aceea plină de accidente, care ar fi putut fi ultima mea expediție din seria amazoniană. De aceea, m-am încăpățânat s-o fac cum o fi. Astfel, n-am putut decât să-i mulțumesc sergentului Matías care, în ciuda faptului că nu arăta prea bine și că, firește, aștepta niște bani pentru amabilitatea lui, îmi dăduse o soluție excelentă pentru călătorie. „Perfect, Matías, caută barca cu motor, pune-i două sute de galoane de motorină și ulei și putem să-i dăm drumul pe râu în sus". Matías a plecat și s-a pierdut în negura care începuse să se lase, nu înainte de a-mi spune laconic: „Mâine la ora șapte dimineața, voi fi aici cu barca și pilotul". Nu-mi mai rămânea, deci, decât să-mi petrec noaptea într-un hamac pe care mi-l cedase cu amabilitate proprietarul birtului. Dar, cu siguranță, aveam să dorm cu ochii deschiși, fiindcă atmosfera de pe acolo și lumea care

dormea prin cocioabă în jurul meu ar fi făcut să tremure numeroși foști pușcăriași.

A doua zi dimineața, pe când încercam pe malul râului să spăl de pe mine ultimele resturi ale noroiului din ziua anterioară, am văzut apropiindu-se o bărcuță cu motor, iar prietenul Matías era la proră, pozând milităreşte, de parcă dorea să fie imortalizat într-un tablou. Evident, era cunoscut în ținut și voia ca tovarășii lui de zi cu zi să-l vadă cum călătorea cu străinul. Pe lângă Matías și pilot, în barcă mai era și un tânăr în uniformă, căruia i-am fost prezentat. El mi-a spus că avea să ducă mașina 4x4 înapoi la Iquitos și s-o returneze firmei de închirieri pentru că, la întoarcere, pilotul avea să ne lase chiar în oraș.

Era foarte amabil din partea lui să ne scutească de un asemenea drum, mai ales că exista posibilitatea ca cineva să fure vehiculul, chiar dacă nu existau multe locuri în care ar fi putut fi ascuns pe o insulă. De aceea, i-am acceptat propunerea și i-am descris pilotului itinerarul nostru. Evident, Matías i-a oferit o grămadă de bani pentru întreaga poveste. După cum mă temeam, barca nu era a lui, ci a companiei forestiere pentru care lucra, dar, „dacă îi plăteam 20 de soles pe zi, avea să mă ducă și la dracu' în praznic, dacă era nevoie." Cu acea barcă cu motor excelentă, cu plinul de motorină făcut, am hotărât să urcăm pe Amazon în sus.

Am trecut de ultimele sate ale indigenilor yaguas, cei de la care se trăgea numele acestui fluviu grandios. Fiindcă purtau fuste lungi din fibre naturale, primii spanioli care au călătorit pe acolo au crezut că sunt femei războinice, adică „amazoane". Populația yagua nu depășește azi trei mii de suflete, iar unele dintre comunitățile lor au doar contacte sporadice cu lumea civilizată, deși cele mai multe sunt legate de lume prin comerțul precar pe care îl desfășoară cu orașul.

Drumul mergea mai departe și, profitând de călătorie, ne-am oprit într-o comunitate de indigeni boras, de pe unul dintre afluenții râului Putumayo. Ei au, de asemenea, contacte cu lumea civilizată, precum indigenii yaguas, dar din nefericire triburile și subtriburile lor au trăit în zonele de lucru ale marilor plantații de cauciuc, ceea ce a condus la interminabile războaie cu albii care căutau mână de lucru

ieftină pentru moșiile lor. Ca întotdeauna, indigenii au pierdut până la urmă și au fost decimați, astfel încât în anii 1930 nu mai existau decât vreo două mii de boras.

După ce navigasem deja vreo două ore, barca cu motor a accelerat și am intrat pe un pârâu îngust din stânga râului. „Unde mergem, Matías, n-am ajuns încă la Marañón?" „Liniștește-te, Juan", mi-a răspuns, „o luăm pe scurtătură, pe râuri mici. Există un post de control militar pe Amazon, care verifică dacă ai arme sau droguri, dar, cum noi n-avem permis de navigație, n-or să ne lase să urcăm." Astfel, precum traficanții, am ocolit, pe căile urmate și de ei, punctul de control militar, tocmai cu ajutorul militarului care ne însoțea. Așa e viața pe Amazon.

La căderea serii, am ajuns la primele cocioabe de lângă râul Marañón. Ne-am oprit să dormim la Concordia, un hotel tipic celor din selvă, ale cărui odăi erau despărțite de pereți din scânduri de lemn și am dormit în hamace pe sub care se fugăreau niște șobolani uriași. Asta se întâmplă când ajunge civilizația în asemenea locuri: ea aduce mai întâi murdăria și mizeria, care nu există în cocioabele simple ale indigenilor care umblă goi prin selvă. Oamenii îmbrăcați de pe aici au cămăși rupte și murdare și treninguri zdrențuite. Ei au haine numai pentru li s-au dat la un moment dat și au devenit dependenți de ele, pentru ca, pe urmă, să nu-și poată cumpăra altele. De altfel, problema de bază a indigenului civilizat în acest mod este alcoolismul. De cum părăsește selva, el nu mai are nimic de făcut, nici animale de vânat, nici cabane de construit, astfel încât cheltuie orice monedă îi cade în mâini pe băutură, lenevind de dimineață până seara. Acestea sunt pentru ei „avantajele" civilizației.

În zilele care au urmat, am mers în amonte pe râul Pastaza, spre locurile în care trăiesc ultimii jíbaros peruani. Am ocolit parcul natural Pacaya Samiria, o rezervație naturală amazoniană în care, deoarece nu este prea bine păzită, se practică braconajul, fiind plin de vânători și de pescari.

Ne-am oprit la Puerto Amelia, un sat din selvă care seamănă mai degrabă cu o localitate de coloniști din estul Americii de Sud, unde

viața este grea, iar fiecare zi este o nouă aventură și un nou efort de a supraviețui. Acest lucru se citește și pe chipurile oamenilor.

Am intrat cu Matías într-un local sumbru, pe al cărui perete exterior era pus un afiș: „Avem sirop acidulat la gheață." Am cerut două beri ceva mai reci decât temperatura camerei și l-am întrebat pe barman de un sat de jíbaros, despre care ni se spusese că era prin apropiere. Chelnerul m-a privit suspicios – atunci mi-am dat seama ce bine făcusem că îl luasem pe Matías, în uniformă, cu mine – și a răspuns, adresându-se militarului: „Dacă știi locul: cum cobori de pe pod, mergi o zi prin selvă și dai de Ramón, la Nueva Esperanza. Pe acolo sunt toți micuții jíbaros."

Un șaman, cunoscător al farmacopeei milenare a tribului de războinici jíbaro. Lumea civilizată are multe de învățat de la tradiția acestor popoare, chiar dacă ele sunt sălbatice

Vorbele lui mi-au amintit de ceea ce auzisem cu ani buni în urmă, spunându-se prin misiunile din selvă. Cuvintele „micuții jíbaros" erau spuse cu condescendență, de parcă ar fi însemnat „sălbatici, care nu-s buni de nimic".

În realitate, aceia nici nu sunt jíbaros, ci shuar și alte triburi înrudite cu aceștia: acuarunas, huambisas etc., toate triburi de războinici nesupuși. Multe dintre ele sunt așa chiar și în zilele noastre, având contacte foarte sporadice cu lumea civilizată. În ciuda tuturor presiunilor migrației, a ocupației militare a teritoriilor lor, a diferitelor fabrici și colonii construite în zonă, acestea sunt singurele populații care și-au păstrat neatinsă identitatea culturală.

În ciuda războaielor purtate cu albii și a luptelor dintre diferitele triburi, jíbaro și-au păstrat mândria și independența. Prețul pe care l-au plătit a fost o viață în condiții din ce în ce mai proaste, fiindcă aceste populații au nevoie de mult spațiu ca să trăiască și să vâneze. Ei continuă să folosească sarbacana ori cutuna (un soi de arc) pentru a vâna fără a face nici un zgomot, fiindcă ei știu foarte bine că, de cum aud armele de foc, animalele o iau la goană spre inima selvei, iar a doua zi ei trebuie să vâneze cu doi kilometri mai departe.

Potrivit unei alte legende, aceşti indigeni se pricep la tsan-tsa – tehnica micşorării capetelor – o tehnică aproape dispărută (după ce a fost interzisă prin lege) al cărei sens nu a fost niciodată legat de canibalism, ci ea reflecta capacitatea de a capta forţele şi energia morţilor. Acest ritual avea mai multe etape: întâi se punea capul întreg în pământ încălzit pe vatră. Astfel putea fi separată pielea de craniu, lăsând intactă fizionomia. Mai târziu, pielea era fiartă într-o apă cu ierburi, pe care le cunoştea doar şamanul. În acest mod capul era redus cam la o treime din mărimea sa iniţială. Ultimul pas consta în coaserea buzelor şi ochilor cu fibre naturale, astfel încât spiritul posesorului să nu mai poată fugi niciodată.

Populaţia jíbara este foarte amabilă, partea centrală a vieţii şi a culturii lor fiind legată de şamani şi de interpretarea viselor. Acela era motivul care ne adusese aici: încercam să facem puţină lumină cu privire la viaţa şi cultura milenară a acelui trib, sperând că astfel vom înţelege mai bine izvoarele de înţelepciune ale acelui popor mitic.

Matías şi cu mine am ieşit din birtul în care, după cum am văzut, puteam obţine cele mai bune informaţii din Amazonia. De-a lungul timpului am petrecut nenumărate ore în asemenea taverne, ascultând cu gura căscată legende şi mituri povestite de bătrâni căutători de aur ori de indigeni îmbibaţi cu alcool.

Fiindcă se lăsa noaptea, am umblat prin sat, întrebând oamenii unde puteam da de cineva care să ne însoţească a doua zi la Nueva Esperanza. Ne-au dat adresa hotelului din sat, iar Matías mi-a spus: „Perfect, mergem să întrebăm şi, dacă tot suntem acolo, putem să şi dormim peste noapte." Am refuzat categoric. Preferam să-mi petrec nopţile în barcă, luptându-mă cu ţânţarii, decât să dorm în porcăria aia de civilizaţie.

Am ajuns la hotel şi în faţa noastră a apărut un bătrân îmbrăcat în izmene cu bretele şi în tricou, care ne-a întrebat dacă vroiam o cameră. Între timp, la lumina lumânării puteam vedea limpede gândacii de bucătărie care îi fugeau pe sub picioare. I-am spus ce vroiam şi ne-a răspuns „ya". Apoi s-a dus să-şi caute nepotul, un flăcău zdravăn de vreo 20 de ani care, pentru cinci soles pe zi, ne-a promis să ne ducă la Nueva Esperanza.

Ne-am înțeles să ne vedem pe chei a doua zi în zori și să plecăm într-acolo. Pe când coboram spre barca cu motor ca să ne culcăm, Matías n-a putut decât să-mi dea dreptate cu privire la mizeria din acel hotel, care reprezenta tot ceea ce disprețuiam mai mult.

Noaptea am petrecut-o înghesuiți în barcă, acoperiți cu plasa pentru țânțari fiindcă, din cauza murdăriei și apei stătute de pe chei, prietenii noștri înaripați veniseră cu miile.

Când s-a crăpat de ziuă, ne-am deșteptat pentru a pregăti tot ceea ce trebuia să luăm cu noi la Nueva Esperanza, iar de cum s-a luminat, a și sosit pe chei nepotul omului din hotel. La drept vorbind, m-aș fi mirat să nu vină, pentru cei cinci soles pe zi. Imediat am plecat spre pod care, după câte ni se spusese, ducea înspre satul jíbaro. Pe drum, eu și cu Matías nici nu ne mai vedeam de sub bagaje, fiindcă trebuia să cărăm cantități enorme de apă și alimente, o grămadă de plase de țânțari, pe lângă camerele foto de care aveam mare nevoie. Ghidul nostru n-a dat nici un semn că ar fi vrut să ne ajute la cărat, ducându-și liniștit doar micuțul său rucsac în care avea plasa de țânțari, crezând că de toate celelalte aveam să ne ocupăm noi. Aceasta este o altă modificare datorată „civilizației". De cum intră în legătură cu albii, indigenul care înainte era de o inocență aproape copilărească, devine morocănos și adeseori agresiv, căci el este convins că albii vin foarte rar să-i dea ceva ci, dimpotrivă, să-i ia puținele lucruri pe care le are sau chiar pământurile pe care poporul lui trăiește de sute de ani.

De cum am apucat pe o potecă îngustă, la nici două sute de metri după ce am intrat în junglă, am putut vedea că linia de demarcație dintre cele două lumi era foarte subțire, iar granița era la doar un pas depărtare. Dacă ați mers vreodată prin selvă, știți, desigur, ce greu e să mergi pe țărâna acoperită cu frunze uscate și putrezite, sub care se poate ascunde orice surpriză. Umezeala de peste 95%, amestecată cu căldura care poate atinge la amiază 37°C, face din drumul prin selvă un adevărat calvar. Trebuia să avem grijă unde ne sprijineam sau de ce ne țineam dacă alunecam, fiindcă adesea copacii aveau spini foarte mari pe scoarță, care le foloseau pentru apărare. Drumul nostru era o potecă lată de vreun metru printre bălării care, după cum se ve-

dea, nu fusese folosit prea des în ultima vreme, fiindcă de multe ori trebuia să ne croim drum folosind macetele. În jurul prânzului, neam oprit să ne odihnim și să gustăm ceva. După cum mă așteptam, Dionisio, ghidul nostru, ne privea cu atenție, așteptând să-i dăm porția lui, ceea ce a și trebuit să fac, fiindcă mai aveam mult de mers împreună și era important să nu ne stricăm relațiile. Am constatat încă o dată ce egoiști pot fi acest tip de oameni, care nu aduc cu ei nici măcar apă, bazându-se pe apa noastră care, chiar dacă fusese calculată pentru două persoane, trebuia acum să ajungă pentru trei. În orice caz, mâncarea consta numai din conserve, acestea, nefiind cele mai alese bucate, nu prea le plac indigenilor, lucru cu care, însă, Dionisio trebuia să se obișnuiască.

După mica noastră oprire de prânz, am plecat mai departe. Neavând deloc încredere în felul în care măsoară acești oameni distanțele și timpul, făceam tot posibilul ca noaptea să nu ne prindă în inima junglei.

Drumul trecea prin smârcuri de noroi și peste poduri improvizate întinse deasupra unor mici pâraie. Pe la ora patru după-masă, Dionisio, care vorbea cu noi doar când era neapărată nevoie, s-a uitat la mine și a spus: „Am ajuns. Satul e la o jumătate de oră de aici. " Cele treizeci de minute s-au făcut o oră și jumătate. Pe când soarele dădea să apună, am zărit primele cabane din Nueva Esperanza.

Era un sat aflat între două pâraie, despre care se credea că era locuit de un număr fix de familii, toate înrudite între ele, căci neamul jíbaro sau shuar, cum le vom spune de aici înainte, acesta fiind numele corect al etniei lor, nu obișnuiesc să se amestece cu alte triburi și rase. Ei își mențin puritatea etnică a arborelui genealogic. Dionisio ne-a dus drept la coliba lui Ramón, conducătorul și șamanul satului, ce deține atât puterea laică, cât și cea religioasă în acel loc. Văzându-l la față am simțit imediat ceea ce am susținut mereu că trebuie să simți atunci când vezi un șaman întâia oară: știi dintr-o clipită dacă este un șaman autentic sau un impostor.

Privirea, gesturile, chipul care exprimă o înțelepciune de demult – toate acestea nu se pot imita: ori le ai, ori nu le ai. Așa și cu șamanul nostru shuar, un bărbat înalt, de aproape 1,80, în vârstă de vreo

optzeci de ani, căruia faptul că era slab și mergea elegant îi dădeau acel aer de mare senior, pe care îl aveau toți șamanii. Ramón abia vorbea spaniola, iar nepotul lui ne-a servit de traducător fiindcă, deși Dionisio ne spusese că vorbea perfect limba shuar, de fapt nu știa o boabă. M-am așezat lângă soba din coliba lui Ramón, alături de nepotul lui, pentru a sta de vorbă. Fumul ei ne convenea de minune, căci alunga țânțarii de care era plin tot ținutul. Discuția a fost una foarte plăcută, chiar încântătoare, stropită cu un mazato (o băutură din rădăcină de yuca masticată și scuipată de femei, pe care apoi o amestecă cu apă pentru ca, după fermentare, ea să devină o băutură alcoolică foarte tare) pe care Ramón mă invitase să-l bem împreună, pe când eu îi vorbeam nepotului în spaniolă, iar acesta îi traducea bunicului său. Era o senzație ciudată pentru mine să-mi aud vorbele traduse într-una dintre cele mai vechi limbi ale Amazoniei. Ramón răspundea într-un mod delicat și cu convingerea celui care știe ce spune și nu se așteaptă ca spusele sale să fie puse la îndoială. L-am întrebat dacă puteam asista la o ceremonie de interpretare a viselor, condusă de el. Știam că acesta era unul dintre aspectele cele mai importante la shuares, fiindcă în cultura lor o persoană care nu visează este considerată bolnavă.

Un jíbaro bătrân care nu vorbește deloc limba spaniolă; o rasă pe cale de dispariție. Tinerii călătoresc în mahalalele orașelor de pe malurile Amazonului, sperând să ducă o viață mai ușoară, dar nu reușesc decât să-și piardă cultura ancestrală

Ramón a răspuns că pregătirea acesteia era foarte complicată, pentru ea trebuind să fie fierte cantități bune de ayahuasca și ajosacha, pe care trebuia să le ingerezi pentru a avea viziuni care să poată fi interpretate. Cu toate acestea, eu îi păream o persoană nobilă, astfel încât în cursul zilei următoare avea să pregătească acele băuturi sacre, iar seara urma să aibă loc ceremonia. După ce am căzut de acord, am mai stat prietenește la taifas vreo două ore cu paharele de mazato în față, iar Ramón mi-a povestit cele mai frumoase legende din selvă. Printre ele și pe aceea cu privire la felul în care s-a format Amazonul,

în concepția populației shuar. Când s-a născut lumea, exista un copac uriaș, care a căzut, iar din trunchiul lui găunos s-a format fluviul Amazon, ramurile sale s-au făcut afluenți și pâraie, iar marele fluviu a devenit izvorul vieții.

În noaptea aceea, am montat plasele pentru țânțari pe podeaua din lemn de chonta a cabanei lui Ramón iar, printre miile de zgomote nocturne ce se auzeau din selvă, am reușit să adormim. În felul acesta mi-am petrecut prima noapte în lumea viselor.

Războinici jíbaros, adunând lemne pentru focurile aprinse cu ocazia ceremoniei ajosacha, de interpretare a viselor. Selva le dăruiește tot ce le trebuie, atât pentru viața de zi cu zi, cât și pentru a căpăta acces la lumea nevăzută

În zori, toți munceau. Ramón a apărut îmbrăcat în panașul lui din pene de guacamayo[7] sau tausamba, pe care el îl moștenise de la tatăl său și pe care urma să-l moștenească nepotul lui. Își pusese colierele de ceremonie, făcute din diferite semințe și o fustă din fibre cenușii. Îl însoțeau patru tineri, care l-au urmat și în selvă, astfel încât m-am grăbit să-i fiu cel de-al cincelea însoțitor. Am mers prin locuri cunoscute doar de el, unde creșteau ajosacha și ayahuasca. Ramón tăia plantele în sunetul unor cântări rituale, acompaniate de un flaut mic, confecționat din os de animal. Între timp, el le spunea flăcăilor să strângă plantele și să le ducă în sat. De cum ne-am întors, și-a dedicat întreaga zi preparării filtrelor, spunându-mi că aveam să ne revedem la apusul soarelui. Apoi s-a retras în cabană cu cei de-ai casei, ca să interpreteze visele.

În timpul zilei, am profitat de ocazie și m-am plimbat printre colibe, stând de vorbă cu locuitorii satului. Flăcăii vorbeau limba spaniolă perfect, iar mulți dintre ei nici nu mai vorbeau limba shuar. După ei, viitorul îi aștepta în orașul Iquitos, unde se trăia foarte bine, fără să fie nevoie să muncești la fel de mult ca în selvă. Oamenii aceia nu-și dădeau seama că fuseseră primitivi până nu demult,

[7] Papagal mare și colorat (n.tr.).

că pentru ei civilizația nu făcea doi bani fiindcă, de cum ajung în oraș, mizeria și lipsa oricăror convingeri și iluzii îi fac pe indigeni să-și piardă identitatea, obiceiurile și cultura ancestrale, formate în decursul atâtor veacuri. Azi le pierd de-a lungul unei singure generații.

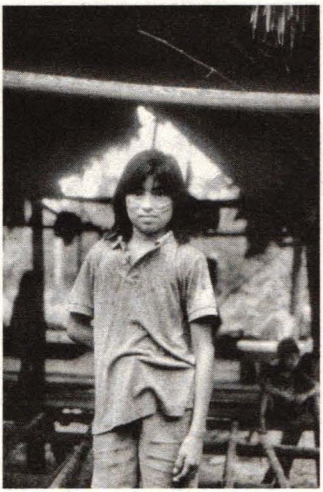

Fetiță jíbara, născută în Amazonia, plămânul planetei, pe care sperăm că ființa umană va ști să-l păstreze intact, până ce micuța va crește, iar copiii ei vor putea cunoaște raiul natural și cultural în care s-a născut ea

Mi-am petrecut ziua într-o atmosferă cordială fiindcă, așa cum am spus și mai înainte, neavând prea multe contacte cu lumea „civilizată", indigenii sunt ființe încântătoare, cele mai mari virtuți ale lor fiind inocența și bunătatea.

La căderea nopții, ne-am îndreptat spre cabana cea mare. În jurul ei se strânseseră vreo 50 de locuitori din Nueva Esperanza. Ne-am așezat lângă ei, așteptând să înceapă ceremonia. După vreo treizeci de minute a apărut Ramón, împodobit cu pene și cu două sticle în mână. S-a așezat pe jos, în fața mea, și a început să interpreteze diferite cântări milenare pe limba lui, pe când toți ceilalți, care erau de față, ascultau cu mare devoțiune, de parcă se celebra liturghia. A luat un castron făcut din coaja unui fruct tropical și a turnat în el licoarea ce se găsea într-una dintre sticle. Pe când îl binecuvânta, a suflat deasupra castronului fumul de la un mapacho, o țigară de foi din selvă. Odată încheiată binecuvântarea, mi-a dat să beau, iar eu am înghițit licoarea fără să stau prea mult pe gânduri. Un asemenea prilej de a participa la o ceremonie în inima junglei nu îl ai în fiecare zi, astfel încât, fără să am habar ce anume îmi dădea, am băut fără nici o ezitare, dintr-o singură dușcă. Cred că aș fi făcut la fel și dacă ar fi fost o otravă. Băutura avea un gust oribil, fiind tare și picantă. I-am dat castronul nepotului său, care stătea lângă mine, încercând să-mi țin lacrimile care îmi curgeau pe obraji; sudoarea îmi ieșea prin toți porii și eram gata să vomit. Apoi criza mi-a trecut, dar Ramón

și-a continuat incantațiile, a turnat în castron lichidul din cealaltă sticlă și mi l-a oferit din nou. Mi-am zis că de două ori e cam mult, dar adevărul e că nu eram în situația să-l refuz. Am luat castronul și am băut, gustul amar și scârbos îmi era deja familiar: era ayahuasca, pe care o aveam deja în trup, astfel încât am dat castronul mai departe, vecinului. Șamanul a băut o dușcă zdravănă din ambele filtre direct din sticlă, iar apoi a început să clatine sacapa de frunze uscate, scoțând un zgomot ritmic care ne liniștea. Speram din tot sufletul să nu ne mai dea nimic în seara aceea. Ramón a început să întrebe oamenii ce visaseră în nopțile anterioare și, de asemenea, ce îndoieli îi măcinau.

Numai cei bătrâni vorbeau direct cu el. Când vreun tânăr sau vreo tânără vroiau să-i vorbească lui Ramón, vorbele lor trebuiau să-i fie traduse de cineva mai în vârstă. Era mare păcat să vezi cum se pierde limba aceea, căreia nu-i mai rămăsese decât o generație de trăit, după ce a supraviețuit mii de ani primejdiilor și războaielor din selvă.

Ramón a răspuns rând pe rând tuturor celor care i-au pus întrebări. La ce anume se referea un vis sau altul? Șamanii erau deosebit de importanți în trecut, fiindcă de deciziile lor depindeau războaiele sau invaziile pe teritoriul altor populații. De asemenea, se putea întâmpla ca o femeie să fie condamnată ca adulteră sau ca un bărbat să fie acuzat de a fi un trădător, doar pe baza interpretării unui vis. Inexplicabil în asemenea cazuri este mereu faptul că, atunci când visele pot fi coroborate sau confirmate de ceva, șamanul se dovedește mereu a fi fost acela care a avut dreptate, cu profeția sa.

Acestea erau, deci, știința și înțelepciunea popoarelor primitive, din vechime, o cunoaștere dincolo de rațiune, pe care avantajele lumii noastre ni le-au răpit în mare măsură.

Noaptea a continuat cu întrebări din toate părțile, iar Ramón a dat ajosacha și ayahuasca celor care avuseseră cele mai puține vise, fiindcă, așa cum ne și spusese, pentru shuares lipsa viselor este o boală. Poate că au dreptate: dar aceasta nu este o boală doar pentru ei, ci lipsa viselor este o boală pe întreaga noastră planetă.

A fost o noapte plăcută, cu amețeli provocate de ayahuasca, în care am asudat mulți litri de apă din pricina plantelor: am petrecut ore

bune într-o atmosferă incredibilă și totuși reală, alături de șamanii din inima selvei. Până la urmă, toți au adormit, unii lângă alții, în cabana șamanului. A doua zi, când s-a crăpat de ziuă, eram tot în vâltoarea aceea de trupuri, în care. pe toți, ne învinsese somnul fără să ne fi dat seama.

Un șaman jíbaro, căruia i se citește bunătatea pe față. Aceasta este marea deosebire dintre ei și ceilalți mari șamani ai lumii, chipul lor luminat de bunătate, precum și faptul că nu le poți spune nimic din ceea ce ei să nu știe deja. Aceasta a fost concluzia mea după ce i-am cunoscut pe cei mai însemnați dintre magii, vrăjitorii și șamanii din întreaga lume

M-am ridicat și m-am dus lângă Ramón, ca să-mi iau rămas bun de la el și să-i mulțumesc pentru experiența deosebită pe care avusesem privilegiul să o trăiesc în noaptea precedentă, cea mai frumoasă experiență pe care ți-o poate oferi un shuar: ceremonia lui de interpretare a viselor. I-am mulțumit pentru tot ceea ce am putut trăi în Nueva Esperanza, și am rămas uimit atunci când, strângându-mi puternic brațul, el mi s-a adresat într-o spaniolă perfectă: „Mai degrabă eu trebuie să-ți mulțumesc pentru faptul că lumea ta s-a interesat în ultimele câteva zile de lumea mea." S-a așezat iar, apoi și-a luat rămas bun de la mine, ridicând brațul. Răspunsul lui m-a lăsat cu gura căscată. Eram convins că îmi petrecusem noaptea cu unul dintre cei mai puternici șamani din jungla Amazonului. Am plecat împreună cu Matías să-l căutăm pe Dionisio, care a apărut dintr-o cabană, alergând cu micuțul său rucsac pe umăr: „Unde te-ai băgat, Dionisio?" l-am certat, fiindcă nu-l mai văzusem de la sosirea în sat. „Nu vă faceți griji", ne-a răspuns, „am o micuță prietenă jíbara aici în sat."

Acesta este ajutorul pe care îl dă civilizația noastră coruptă acelui popor. Nenorocitul de Dionisio își va lua cu timpul „micuța prietenă jíbara" la oraș, doar pentru a o părăsi în momentul în care se va fi plictisit de ea, așa cum fac sute de alte canalii care călătoresc prin acele sate. Cum de mai putem noi avea pretenția ca indienii să nu fie supărați pe albi, de cum îi cunosc?

Am ajuns în sat la căderea serii, unde ne-am certat cu Dionisio cu privire la banii pe care i-i datoram, fiindcă el vroia să-i plătim trei zile lucrătoare, iar eu i-am plătit doar două, ziua de dus și ziua întoarcerii, dat fiind că, în ziua în care am stat în sat, nici măcar nu l-am zărit. Nu era vorba doar de bani, ci de faptul că o pușlama ca el avea tupeul să mă ia de prost, crezând că mă duce de nas.

M-am dus repede cu Matías să bem câteva beri răcoroase la cârciumioara la care fusesem și în urmă cu câteva zile, căci trebuia să spălăm cumva gustul de ajosacha și ayahuasca care ne rămăsese în gât.

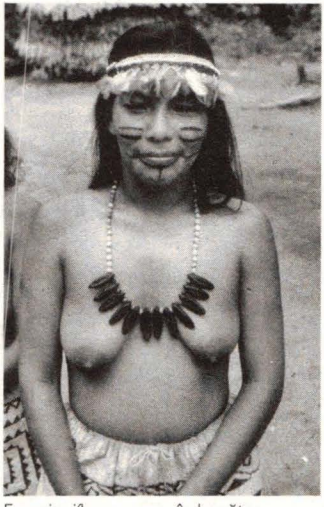

Femeie jíbara, care îmbogățește selva cu tinerețea ei. Deși o așteaptă o viață grea, va avea în schimb avantajul de a trăi în sânul uneia dintre culturile care, chiar fără știrea ei, se numără printre cele mai importante culturi magice din cuprinsul întregii antropologii a planetei noastre

A doua zi am început coborârea spre Iquitos. Mă frământa un gând: experiența noastră meritase toate riscurile și greutățile prin care trecusem pentru a ajunge acolo și a găsi tribul shuar. Îmi rămăseseră în minte ultimele cuvinte ale lui Ramón, pe care cu greu aveam să le uit. Mă gândeam, de asemenea, ce s-o fi întâmplat cu mașina 4x4, dacă ea se întorsese în oraș sau o făcuse bucăți prietenul lui Matías. Matías se dovedise atât de serios și de profesionist în toată călătoria, dar eram sigur că ar fi fost în stare să-mi spintece gâtul pentru cei 50 de soles pe care i-i datoram. Întregul drum fusese pentru mine o experiență minunată, mai ales că mă întorceam acasă având iluzia că îi cunoscusem pe ultimii shuares. Dar ce valoare mai are, oare, viața fără iluzii și fără un strop de magie?

„Nimic nu mă dezamăgește, lumea m-a vrăjit."
QUEVEDO[8]

CAPITOLUL AL CINCELEA

Demonii africani din secolul al XXI-lea

[8] Marele poet şi prozator baroc spaniol Francisco de Quevedo y Villegas (1580–1645) a fost figura cea mai reprezentativă a conceptismului spaniol (n.tr.).

Călătorie pe continentul **negru**

Africa este leagănul miturilor și al legendelor.

În zilele noastre, o călătorie în Africa este asemenea unei expediții în veacul trecut, fiindcă pe continentul negru, un secol este o perioadă de timp foarte scurtă.

Acolo, în Africa, am studiat culturile ancestrale care încă mai dăinuie, neschimbate de la începuturile timpurilor. Savanții susțin că viața a început aici, în Africa occidentală. La început, pe această parte a planetei era cel mai ușor de trăit grație temperaturii și a cantității mari de hrană. Dar, pentru că este zona cea mai veche a lumii, ea are, de asemenea, parte de magia cea mai veche de pe pământ. Cele mai remarcabile în acest sens sunt populațiile fon și yoruba, temute pe întreg continentul, deoarece sunt cele mai înaintate în ceea ce privește atât știința și cultura, cât și șamanismul. În această călătorie am străbătut peste 10000 de kilometri prin cea mai misterioasă și mai necunoscută porțiune a Africii, care a inspirat sute de cărți de acțiune și de aventuri. Am asistat la ritualurile cele mai stranii, ce degajau o putere impresionantă, cum nu mai văzusem niciodată. Am călătorit mult, văzând totul, de la animiști la leagănul practicilor voodoo: Republica Benin, locul în care a început totul. Am trăit alături de oameni care au fost protagoniștii uneia dintre cele mai triste pagini din istoria omenirii, ce a durat peste trei sute de ani, sclavia. Acest rău a distrus țărmurile Africii, schimbând fața continentului. Peste 50 de milioane de africani au fost smulși din ceea ce fusese vreme de sute de generații căminul lor, pe care n-aveau să-l mai vadă niciodată. În fine, am umblat prin partea cea mai întunecată a unei culturi care a reușit să se păstreze în decursul timpurilor, supraviețuind tuturor influențelor, reușind să cunosc tot mai profund universul magiei, care conducea lumea încă de la începuturile timpurilor.

Periplul meu african a început cu un zbor la Dakar, capitala Senegalului. Acest oraș legendar a devenit cunoscut datorită cursei de raliu Paris-Dakar deși, cum vom vedea, faima lui adevărată rezidă în altceva.

De cum am urcat în Lisabona la bordul avionului Air France, care avea să mă ducă la destinație, am simțit că intram în Africa. Avionul era plin ochi, compartimentele de bagaje erau ticsite, toate cutiile și pachetele având dimensiuni uriașe. 90% din pasageri erau de culoare, iar cei mai mulți dintre ei, în special femeile, purtau veșminte tipice țărilor lor, colorate strident. Acesta era deja un indiciu cu privire la ceea ce ne așteptă pe continentul uitat. De cum a decolat avionul, toți pasagerii și-au scos pantofii și s-au așezat comod, lăfăindu-se, în scaune. Pe locul de lângă mine stătea o femeie destul de rotofeie, ce ținea o cutie de carton pe genunchi. Nu-i mai încăpea nimic sub scaun sau în compartimentul de bagaje și n-avea să poată mânca în timpul zborului, fiindcă nu mai putea potrivi măsuța de pe spătarul scaunului din față. Indiferent ce avea în acea cutie, fie și o bucată de gunoi, faptul că provenea din lumea civilizată o făcea să fie o comoară în țara ei.

După un zbor interminabil de patru ore, am ajuns în aeroportul din Dakar. Aici am început să simțim pe pielea noastră filozofia africanilor: toată lumea a aplaudat când avionul a aterizat și, înainte ca el să se fi oprit de-a binelea, pasagerii s-au și ridicat în picioare, scoțându-și pachetele și îndreptându-se spre ieșire, de parcă se temeau să nu rămână înăuntru toată viața. Stewardesa le striga să stea jos până când oprea aeronava, dar nu folosea la nimic. De fapt, cred că era obișnuită, fiindcă așa pățea la fiecare zbor.

Printre ghionturi și alergături, am reușit să ajungem la vamă. Haosul era total. Acolo ne-am ciocnit întâia oară de birocrația africană: vameșilor le plăceau la nebunie timbrele, vizele și formularele și erau cu adevărat încântați când vedeau un pașaport ca al meu, care nu mai avea nici măcar trei file goale. Polițistul s-a uitat timp de vreun sfert de oră la una dintre vizele din pașaport. După ce l-a cercetat pe toate părțile și a completat un formular de trei pagini, am izbutit să ajung în sfârșit în holul aeroportului.

Acesta era plin cu taximetriști care strigau, încercând să-și cucerească prada: mult râvnitul client alb. Zborul meu adusese destul de puțini albi, dat fiind că era extrasezon, astfel încât nu eram decât eu și patru oameni de afaceri belgieni. Pe belgieni a venit să-i ia un Mercedes

mare de teren, astfel încât n-am rămas decât eu care, dând din coate și alegându-mi șoferul care părea cel mai puțin „tâlhar", am fugit spre mașină și m-am așezat rapid pe bancheta din spate, cu rucsacul și toate celelalte în brațe, în vreme ce cârduri de mâini mă pipăiau peste tot, încercând să-mi ajungă la buzunare. Am reușit cu chiu cu vai să ieșim din aeroport și i-am cerut taximetristului s-o ia spre centrul orașului, fiindcă aveam intenția să închiriez un apartament în Dakar, care să-mi servească drept bază de operațiuni în cele trei luni cât aveam de gând să fac cercetări în Africa. Un apartament în centrul Dakarului mă putea costa 60 de euro pe lună, adică prețul pe noapte al unei camere în orice hotel decent din oraș. După multe gesturi fără răspuns, l-am făcut pe taximetrist să priceapă ce vroiam, iar el m-a dus acasă la o rudă de-a lui care închiria apartamente: în Africa există mereu câte o rudă a cuiva care are exact ceea ce-ți dorești. Mi-am dat seama că vorbeam prost franțuzește și că avea să-mi fie greu să mă înțeleg cu lumea, dar nu mi-a scăpat nici faptul că șoferul era din etnia bolof, cea mai numeroasă din Senegal și că vorbea franțuzește și mai prost decât mine.

După târguieli interminabile și epuizat din cauza zborului (nu izbuteam să o conving pe respectiva rudă să scadă chiria sub 70 euro, diferența urmând să fie comisionul taximetristului), puterile mele au cedat și am renunțat la luptă. Știam că îmi rămâneau prea multe luni și prea multe lupte de dus cu oamenii aceia, ca să îmi cheltui toate forțele de la bun început. Am urcat în apartamentul meu, cu o odaie care nu era rea deloc. Încercam să realizez unde sunt, când am văzut că în bucătărie trebuia să mătur gândacii ca să pot intra, iar în baie trebuia să faci duș în papuci. Dar, în fine, trecusem și prin lucruri mai rele, astfel încât m-am trântit pe pat. Aveam să văd a doua zi de unde puteam să încep.

. . . . . .

Senegal

Primele informații pe care le avem despre Senegal provin de la coloniștii europeni. Senegalul este situat între Capul Verde și râul Sene-

gal, pe care indigenii îl numesc „Suniugal" (barca mea). Informațiile datează din 1455, când venețianul Cada Mosto a fost primul european care a ajuns în aceste ținuturi și a început să facă negoț. Căpeteniile locale nu aveau nici un scrupul în a vinde sau în a schimba persoane pe lucruri, iar acest moment a stat la obârșia comerțului cu sclavi, așa cum vom arăta ceva mai încolo.

În zori, m-a trezit zgomotul ce se auzea din restaurantul aflat în fața ferestrei mele. Aici viața începe de cum se crapă de ziuă, astfel încât m-am hotărât să mă alătur zgomotoșilor și să cobor la acel restaurant.

Sufrageria era sumbră, cu mese lipite una de alta, iar la ele se îmbulzeau localnicii veniți să-și ia micul dejun. Când m-am așezat, m-am simțit izolat ca un lepros: eram singurul alb și era vădit că acolo nu veneau prea mulți albi să ia masa. Bucătarul s-a apropiat și m-a întrebat foarte cuviincios ce vroiam să comand; între timp se scărpina la organele genitale. Era important să ajung să fiu ca ei cât mai repede cu putință, astfel încât i-am cerut o omletă franțuzească, moștenire colonială, și o cafea cu lapte. După ce am mâncat, mi-am început cercetările care, așa cum mi-a dovedit experiența acumulată în întreaga lume, trebuiau să înceapă cu taximetriștii; ei știu totul, și bune și rele, și te pot pune în contact cu cine vrei. M-am dus la o stație de taxiuri din centrul orașului și fără nici un ocoliș le-am spus șoferilor că încercam să-l găsesc pe cel mai important vrăjitor al locului, căci venisem tocmai din Europa ca să-l angajez. Iar cine îl găsea pe cel mai bun avea să primească un bacșiș substanțial. Șoferii au început să se încaiere, fiindcă fiecare îl cunoștea pe cel mai bun și mai puternic și fiecare aspira la bacșiș. Prin învălmășeala de voci și strigăte, un nume se auzea cel mai pregnant și cel mai des: Seibatu. Am observat că unii dintre taximetriști îl cunoșteau, dar, dacă venea vorba să mă ducă acolo, renunțau fără discuție la bacșiș: erau foarte speriați. Atunci, cu acel curaj și acea nesăbuință pe care le dictează ignoranța, unul dintre ei mi-a spus: „Te duc eu la Seibatu, fiindcă nu mi-e greu deloc, dar tu plătești cursa și bacșișul". Lucrurile începeau să se miște, și am plecat în ploaia de ocări a celorlalți șoferi. Am mers multă vreme prin oraș, simțind că șoferul vroia fie să mă rătăcească, doar-doar uitam drumul, fie să mă plimbe mai mult, ca

să-i plătesc mai mult, astfel încât i-am zis „mergi drept acolo, prietene, direct acolo", ceea ce l-a făcut să schimbe drumul și să mă scoată din centrul Dakarului. Am luat-o pe străduțe înguste și neasfaltate și atunci au dispărut clădirile mari; părea să fi nimerit între cocioabe. Brusc, șoferul a oprit în fața unei construcții pătrate din ciment și mi-a atras atenția că aceea era destinația noastră. „Eu te aștept în mașină", mi-a spus. Mă îndreptam spre necunoscut și mă gândeam că la fel trebuie să se fi simțit Burton și Livingstone când umblau prin ținuturi încă neexplorate.

. . . . . .

Exorcism la Dakar

Înainte de a ajunge la casa aceea, am traversat un patio mare, în centrul căruia creștea un copac. Sub el, câteva femei se ascunseseră de canicula. Am bătut la ușă cu două mișcări seci și în față mi-a apărut un bărbat, având aproximativ aceeași înălțime ca mine, foarte slab și cu pielea tuciurie. Avea în mână un fel de rozariu musulman. Era deja un indiciu pentru mine: ajunsesem la casa unui șaman musulman. Nu mai asistasem niciodată la o ceremonie islamică.

Bărbatul m-a întrebat într-o franceză perfectă ce voiam. M-am simțit prost, fiindcă într-adevăr vorbea mai bine decât mine. I-am spus că îl căutam pe Seibatu și că voiam să-l văd lucrând. Mi-a răspuns că el era secretarul lui și că nici un alb nu îl văzuse pe acesta la lucru, dar că, dacă voiam să contribui pentru refacerea clinicii sale, aș putea să-l văd, fiindcă tocmai în acea zi urma să aibă loc o ceremonie de exorcism ai cărei pacienți erau patru femei. Mi-a cerut 40000 de franci senegalezi, adică aproximativ 60 euro. Știam că așa funcționau lucrurile în Africa: aici nimic nu este gratis, dimpotrivă, viața este foarte scumpă. Astfel, am riscat și i-am acceptat propunerea, mulțumindu-i pentru amabilitate. Mi-a cerut să aștept în patio, spunându-mi că mă va anunța la momentul potrivit.

Pe la amiază, pe când stăteam sub copac în căldura insuportabilă, împreună cu femeile care așteptau ceremonia, secretarul a apărut din nou și m-a strigat. Am intrat deodată cu el într-o încăpere în-

tunecată, de vreo douăzeci de metri pătrați. Înăuntru, umezeala și căldura erau insuportabile. Încăperea era complet pustie, nu erau decât niște rogojini mici din paie pe podea. Atunci au intrat în odaie și cele patru femei, foarte tinere, cu ochii larg deschiși de spaimă. Cu ele erau și soții lor, care le țineau strâns de braț. Gesturile și mișcările lor îmi aminteau de niște maimuțe speriate. Secretarul mi-a spus că erau posedate de un demon și că urmau să fie pregătite pentru ca Seibatu să le poată elibera. Au intrat în sală câțiva bărbați de culoare, foarte puternici; încăperea era acum plină. Ei s-au împărțit în grupuri de câte trei sau patru bărbați la fiecare femeie și au început să le strângă foarte tare în brațe, cântându-le ceva la ureche. Ele răspundeau prin țipete teribile și spasme, sărind uneori asemenea unor posedate. Secretarul mi-a povestit că ajutoarele magicianului le recitau versete din Coran, pentru a-l converti pe diavol la Islam, iar apoi să-i ceară, în numele Profetului, să iasă din trupul femeii. Spectacolul era dantesc, încordarea creștea, iar posedatele strigau și săreau tot mai tare, în timp ce bărbații ridicau glasul intonând cântări sacre. Continuând să le țină strâns în brațe pe femei, ei au început să le oblige să inhaleze ceea ce părea a fi praf de cărămidă, închizându-le gura pentru ca ele să-l aspire pe nări. Lucrul acesta le-a înnebunit și mai tare, ele strigând de parcă urmau să fie ucise; le-au dat să bea apă, pe care au scuipat-o imediat.

Exorcism în împrejurimile Dakarului. Partea cea mai stranie a ceremoniei este că exorcismul ține de Islam, iar demonul este alungat doar după ce trece la legea și religia lui Allah

Seibatu, vrăjitor și șaman islamist, cel mai mare specialist din Africa occidentală în ocultism și demonism. Acest personaj înspăimântător este singurul care îl poate înfrunta pe Satana în această parte a lumii

Atunci am ajuns la momentul culminant, în care și-a făcut apariția și Seibatu însuși, un negru înalt de vreo doi metri, cu o greutate

de circa 130 de kilograme. Purta tunica africană specifică și avea pe chip o expresia crudă a unui leu înainte de a-și ataca prada. S-a dus la prima femeie, care țipa cel mai tare, și văzându-l, ea a prins puteri nebănuite, izbutind să-i trântească la pământ pe cei trei bărbați care o țineau. Seibatu a apucat-o din spate cu mâna stângă, iar cu dreapta i-a tras câțiva pumni în stomac, care au făcut-o să leșine. Când și-a venit în fire, a recunoscut că îl avea pe necuratul în ea și că, mulțumită lui Seibatu, scăpase de el. Nicicând nu avea să mai îmbrățișeze altă credință decât aceea a Islamului.

La Dakar, toți vrăjitorii se folosesc de forță în cadrul ceremoniei de exorcizare, pentru a-l converti pe diavol la Islam și a-l face să iasă din trupul femeilor. Femeia aceasta nu are nici 40 de kilograme, dar puternicele ajutoare ale magicianului nu o pot ține. Ea strigă și sare, posedată de forțe necurate care, după cum am văzut, nu țin cont de religia pe care o are persoana în care intră pentru a o poseda

N-am aflat niciodată dacă femeia se căise doar ca să pună capăt suferinței sau dacă demonul o părăsise cu adevărat. Este cert, însă, că spectacolul la care tocmai asistasem, cu strigătele și salturile posedatei, nu fusese pregătit dinainte. Era cu neputință ca ei să fi fost actori atât de buni încât să-mi fi putut face părul măciucă în decursul celor peste două ore, cât durase ceremonia. La plecare, am vomitat resturile omletei pe care o mâncasem la micul dejun și nici măcar nu mi-am dat seama dacă o făcusem din cauza murdăriei bucătarului, ori a forțelor necurate cu care intrasem în contact în ultimele două ore.

Șoferul meu era dornic să-i povestesc cele petrecute, fiindcă nu avusese curajul să intre și să privească, dar nu avem chef de vorbă, astfel încât am plecat direct spre casă. Trăisem prea multe senzații, de când sosisem, cu o zi în urmă, în Africa. M-am întins pe pat, încercând să recapitulez tot ceea ce se întâmplase, ca să-mi lămuresc unele dintre cele mai tainice mistere de care mă apropiasem în inima Africii negre.

Mi-am luat câteva zile de odihnă, punând la cale traseul pe care urma să-l parcurg prin Africa occidentală, pentru a ajunge în centrul

religiei voodoo, Republica Benin. Orașul Abomey din Benin este adevăratul leagăn mondial al acelor practici secrete.

Am căutat un vehicul care să mă poată duce până în sudul țării, unde trăiește populația peul. Nu era complicat să ajungem până acolo (la circa 700 de kilometri de Dakar), fiindcă eram încă în anotimpul secetos, iar drumurile erau practicabile. Puteam schimba mașina 4x4, care avea să-mi fie de folos mai târziu, pe o furgonetă destul de „decentă". La nevoie, aș fi putut folosi și transportul public, dar era absolut necesar să pot opri când și unde voiam și să schimb traseul ori de câte ori era necesar, dat fiind că, în asemenea călătorii, nu poți să rămâi fixat pe anumite destinații, stabilite de acasă.

Odihnit și cu bagajele pregătite pentru a petrece câteva zile în afara Dakarului, m-am îndreptat spre micuța furgonetă cu care aveam să călătoresc până în munții Malinké.

Nici n-am început bine drumul că am și ajuns în Tambacounda, una dintre etapele raliului Paris-Dakar și, totodată, ultimul bastion de „civilizație" din drumul pe care aveam să-l parcurgem. Începând de aici, șoselele nu mai erau construite decât din pământ bătătorit, ceea ce era bine, întrucât nu mai plouase de câteva zile, iar asta însemna că scăpasem pentru moment de temutul praf de culoare portocalie, de pe drum. Peisajul era tipic african, cu grupuri mari de copii care ne salutau de peste tot. Când am trecut de centrele mai turistice, oamenii deveneau dintr-o dată, ca peste tot în lume, mult mai amabili. Delincvența era ca și inexistentă prin aceste locuri, cu toate acestea, trebuia să fim atenți în cursul călătoriei, ca în orice țară din lumea a treia și să nu avem încredere în nimeni. În felul acesta, întreprinderea noastră avea mai multe șanse de succes, iar noi puteam fi mai siguri că aveam să ne întoarcem acasă teferi.

În drumul nostru am ajuns la parcul național Nikolo Koba, simbolul natural al Senegalului. Ghidul ne-a spus cu mândrie că în acel parc trăiau ultimii lei senegalezi din Africa occidentală. Era păcat să fi ajuns până acolo și să nu vizităm parcul. L-am rugat să intrăm și să ne petrecem noaptea la hotelul Lodge, din interiorul parcului. A doua zi în zori am văzut animalele care trăiau acolo, aparent ca în orice alt parc natural african. Dar, spre surpriza mea, când am intrat în parc

după ora amiezii, pe poteci puteam vedea erbivore, antilope și mistreți, care se plimbau liniștite. Toate erau destul de dolofane, lucru care nu putea avea decât o singură explicație: acolo nu exista nici un prădător. În orice parc natural din Tanzania, Kenia etc., poți vedea turmele extraordinare de erbivore numai în zori și în amurg. În timpul zilei, când căldura este cea mai mare, animalele sunt foarte atente la orice posibil atac din partea prădătorilor, gata să reacționeze la orice zgomot și să se ascundă undeva. Ne-am petrecut noaptea în parc, iar în zori, după ce am văzut maimuțe, antilope și un hipopotam (și aceștia erau foarte puțini în acel fals „regat al naturii") am hotărât să plecăm. E adevărat că, înainte de a pleca, gardienii mi-au propus să-mi arate un leu ținut în cușcă, dar le-am refuzat politicos oferta, căci convingerea mea este aceea că nici animalele și nici oamenii nu sunt menite să-și petreacă viața privind lumea printre gratii.

În a doua zi, drumul nostru ne-a dus prin Kedougu, ultimul bastion dinaintea teritoriului populației peul, care începea deja să-și facă simțită prezența, odată cu primele case din lut, în formă de cupolă, tipice acelei etnii.

În ținutul populației **peul**

Astăzi, etnia peul are o populație de douăsprezece milioane de locuitori, și este una dintre cele mai importante din Africa. Ei vorbesc aceeași limbă și au aceeași cultură, sunt nomazi și trăiesc dispersați în diferite triburi din Senegal până în Ciad sau Camerun, în locuri numite Fulani sau Bororo. Nu se știe cu precizie de unde au venit, deși potrivit anumitor legende ei sunt înrudiți cu berberii. De-a lungul timpului, unele etnii se amestecă, însă altele își păstrează puritatea sângelui și mai ales aceea a culturii. În orice caz, populația peul are, în fiecare sat, trăsături fizice și obiceiuri diferite.

Acea ramură a populației peul pe care am vrut s-o vizitez nu putea trăi în acest ținut doar din acest creșterea vitelor, astfel încât ei practică și agricultura, deși căpetenia satului continuă să se distingă prin faptul că are cele mai multe vite.

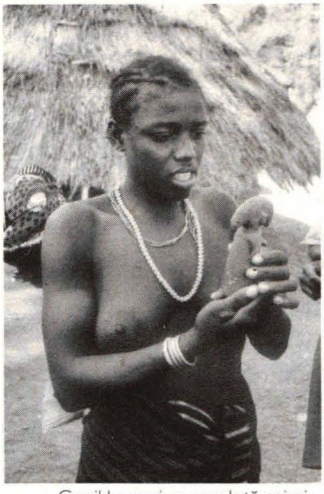

Copil bassari cu amuletă animistă. Potrivit animismului, forțele naturii sunt ființe superioare, care conduc lumea. În acest loc, s-au păstrat culturile ancestrale

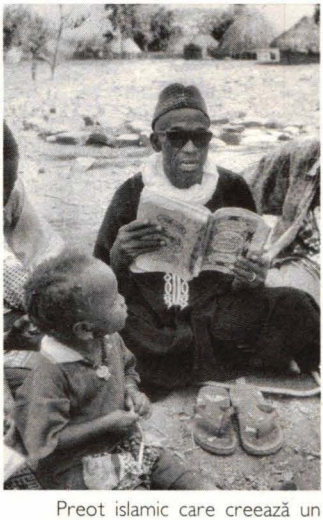

Preot islamic care creează un gri-gri, amuleta care îl ocrotește pe purtător de toate relele din lume. Cu ajutorul ei poți înfrunta orice inamic în cursul războiului, dar te face, oare, și imun la gloanțe?

Aici căldura este sufocantă, iar atâta timp cât strălucește soarele, nu poți nici să respiri. Când am ajuns în satul Iwel, ne-am dus la căpetenie și i-am cerut permisiunea să petrecem o noapte acolo.

El mi-a spus că puteam dormi într-una dintre cabanele cu acoperișuri înalte din paie, dar că, în schimb, trebuia să cumpăr un pui pe care să-l mănânce el. După cum veți putea vedea și mai departe, aici nimic nu e gratis. Am acceptat amabila lui ofertă, întrebându-l totodată despre marabú, șamanul satului. „Locuiește pe cealaltă parte a drumului și tocmai face un gri-gri", mi-a răspuns. Am fugit imediat unde îmi spusese și acolo, pe o esplanadă, la umbra unui copac, l-am văzut pe șaman, înconjurat de toți înțelepții satului și de mulți copii, care cântau versete sacre din Coran, lucrând totodată la celebrul gri-gri.

Aceasta este o amuletă sacră, care îi apără de toate relele, iar în timpul pregătirii ei, preotul captează puterea celor din jurul lui. La momentul potrivit, atunci când simte că puterea Profetului e cu el, scrie pe o hârtie câteva cuvinte din cartea sfântă, menite să îl ocrotească pe credincios. Hârtia este pusă într-o punguță din piele pe care acesta o va purta tot timpul cu el, ca să-l apere de orice rău. Credința în puterea gri-gri-ului este atât de mari, încât și soldații de pe front cred că amuleta îi face imuni la gloanțe și invizibili în fața inamicului, dându-le astfel puterea să înfrunte moartea vitejește.

. . . . . .

Islamul

Islamul a fost una dintre moştenirile lăsate de almoravizi atunci când, în secolul XV, au distrus imperiul din Mali, de care ţinea şi cea mai mare parte a Senegalului de azi. Ca orice cuceritori, şi-au impus religia populaţiei învinse. Credinţa religioasă impusă de ei se menţine şi astăzi în cea mai mare parte a ţării.

Tradus literal, cuvântul Islam înseamnă „supus în faţa lui Allah". Aceasta este una dintre cele mai mari religii din lume, fondată de profetul Mohamed, care s-a declarat urmaşul lui Moise, a recunoscut Vechiul Testament şi l-a acceptat pe Iisus Hristos ca profet, negându-i, însă, divinitatea.

Mohamed a abolit idolatria, a unit triburile care luptaseră veacuri la rând între ele şi a început cucerirea lumii întregi, atât cât se ştia despre ea.

Islamul este o religie în care se acordă mare importanţă felului în care se derulează întreaga zi pentru un credincios. Fiecare musulman are cinci obligaţii:

- să declare o dată în viaţă că Allah este singurul Dumnezeu.
- să se roage de cinci ori pe zi.
- să respecte postul Ramadanului.
- să dea cu generozitate de pomană.
- să meargă în pelerinaj la Mecca o dată în viaţă.

Marele secret al imensei răspândiri a acestei religii constă în faptul că nu există prejudecăţi rasiale cu privire la practicanţii ei.

Luptători senegalezi

De cum s-a încheiat ceremonia de creare a amuletei, am fugit la umbră. În plin soare părea să nu mai existe nici un pic de aer. Nu mai suferisem atât de tare din cauza căldurii în viaţa mea.

La căderea serii, satul şi-a reluat viaţa şi toţi locuitorii s-au adunat în jurul unui foc pentru a asista la o luptă senegaleză, un amestec de luptă liberă şi bătaie de stradă, de religie şi sport popular.

La început, luptătorii au defilat în ritmul tobelor, admiraţi de toată lumea. Oamenii îi consideră a fi protejaţi de zei şi dotaţi cu forţe supranaturale. Pe lângă faptul că popoarele africane nu se bucură de nici un fel de distracţie, infantilismul lor are şi alte cauze pe care le vom putea înţelege ceva mai târziu.

Luptătorii sacri din Senegal sunt încă admiraţi şi respectaţi ca în cele mai vechi timpuri. În aceste lupte nu se înfruntă doar doi oameni, ci îşi disputa victoria forţele binelui şi răului

Atmosfera s-a încins, iar eu mi-am dat seama că luptătorii erau adevăraţi profesionişti, care n-aveau nici o altă meserie, ci se ocupau numai de asta. Lupta lor continua cu tot felul de figuri complicate, iar focul ce lumina scena făcea ca totul să pară ireal. Puteam să admir liniştit amestecul de culturi. Acei oameni credeau orbeşte în Islam, dar şi în această luptă magică dintre bine şi rău. Loviturile şi izbiturile au continuat şi îmi dădeam seama că, dacă această confruntare ar fi durat mai mult, i-ar fi putut ucide pe ambii luptători, nu neapărat din pricina ciocnirilor, ci a căldurii asfixiante care domnea peste tot.

Când ne-am întors în sat şi am încercat să intru în coliba pe care mi-a încredinţat-o căpetenia, am trăit o spaimă vecină cu moartea. Nu-mi venea să cred câtă căldură se putuse aduna acolo, căci de respirat nu se putea respira cu nici un chip. Am hotărât să dorm pe jos, cu ochii în faţa celui mai frumos spectacol, pe care nu îl poate oferi lumea civilizată, bolta plină de stele, aşa cum se vede ea la ecuator, cu luna atârnând parcă de cer.

Se crăpa de ziuă şi pentru populaţia peul începea rutina, o zi la fel ca cea de ieri şi chiar de mâine. Noi credem că acesta este un avantaj al lumii civilizate, dar poate că tocmai acesta este, de fapt, marele lor avantaj faţă de noi.

. . . . . .

În drum **spre** populația bassari

Cum ziua trebuie să înceapă cu entuziasm, am plecat spre Iwol, un sat bassari din vârful muntelui, însoțit de câțiva locuitori din Iwel, care, cu toate că locuiau la doar patru ore de mers de Iwol, nu fuseseră niciodată acolo, dintr-un motiv pe care îl veți înțelege imediat.

Urcușul a fost greu, nu exista nici o potecă, iar pe multe tronsoane am fost nevoiți să escaladăm numeroasele stânci, care îi obligaseră pe bassari să aibă doar contacte sporadice cu restul lumii. Accesul dificil i-a înfrânt rând pe rând pe însoțitorii noștri, până ce am rămas singur cu ghidul, care în schimbul unui mic kado (cadou) – cuvântul pe care îl auzi cel mai des în Africa – să mă ducă la Iwol.

Populația bassari se înrudește cu pigmeii și boșimanii din Africa centrală și, în ciuda multelor dificultăți pe care le au de înfruntat, bassari și-au păstrat tradițiile și cultura ancestrală. Ei nu își amestecă sângele cu alte populații și, de aceea, sunt una dintre semințiile cele mai primitive de pe continentul african. În orice caz, însă, ei au un admirabil respect față de propria lor tradiție.

Bassari populează un teritoriu ce se întinde din sud-vestul Senegalului și până în Guinea, pe o fâșie destul de îngustă de teren, dacă ținem seama de faptul că sunt agricultori și că numeroasele parcuri naturale înființate nu le mai permite să emigreze decât înspre terenuri mai puțin fertile. Acest lucru le îngreunează, firește, traiul.

În sfârșit, am ajuns în vârful muntelui, parcurgând o diferență de nivel de vreo 400 de metri care, oricât de puțin am știi despre munți, era enormă având în vedere că trebuia străbătută aproape pieptiș, iar, împreună cu drumul greu și cu căldura (fiindcă am ajuns la amiază), a făcut ca voiajul să fie cu adevărat foarte dificil. Satul era alcătuit din vreo treizeci de căscioare, populate de oameni, care văzuseră doar foarte rar albi. Ei își păstrau pieptănăturile tradiționale ale populației bassari, și aveau cultul frumuseții. Unele femei purtau încă un os trecut prin nas. În urmă cu mulți ani, sosise aici un preot alb, care construise chiar și o biserică în inima satului și le dăduse haine, pe care mulți dintre ei le mai păstrau, deteriorate cum erau de trecerea timpului. Acest fapt le dă oamenilor din lumea a treia un

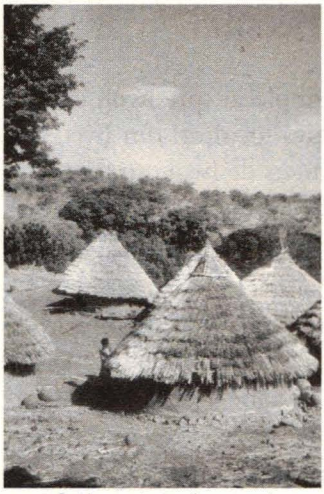

Sat bassari pe culmea unui munte din Senegal. O imagine destul de asemănătoare celei pe care au găsit-o primii exploratori, care au sosit pe aceste înălțimi în urmă cu circa o sută de ani

Femeie basari în transă, executând un dans ritual. Transa provocată de droguri și de muzica repetitivă a tobelor nu poate lipsi din nici o ceremonie rituală

aer mizerabil și zdrențăros, deși ei nu sunt deloc așa. În fond, noi i-am făcut așa, creându-le anumite nevoi. O altă asemenea plagă au constituit-o banii pe care i-au primit pentru a se lăsa fotografiați. Firește că ei nu avuseseră niciodată nevoie de bani, dar, dacă tot îi primeau, erau bucuroși s-o facă.

Majoritatea femeilor umblă dezbrăcate în modul cel mai firesc, fără să fie afectate de prejudecățile și de pudoarea pe care noi, albii, am căutat să le-o inoculăm, de parcă tradiția și cultura lor aveau ceva rău în ele. Adevăratul rău constă în faptul că noi le-am pierdut pe ale noastre.

Mi-am petrecut ziua printre cabane, stând de vorbă cu bătrânii și jucându-mă cu copiii. Am încercat să-l găsesc pe marabú și mi s-a dat adresa unuia care trăia ceva mai sus, departe de sat. Acolo își ținea fetișurile și desfășura întreaga activitate. Dorind să-l văd pe șaman la treabă, n-am ezitat nici o clipă să mă cațăr pe munte ca să-l caut, întovărășit de ghidul meu care, de cum a văzut ce urcuș ne aștepta, nu mi-a spus decât atât: „Ai să-mi dai un kado bun pentru asta, nu-i așa?" N-am putut decât să-i fac semn cu capul că da, pe când o luam pieptiș pe drumul pe care ni l-a arătat femeia care ne dăduse și adresa șamanului din sat. După vreo două ore, am nimerit într-o poiană din mijlocul unei pădurici, în care se aflau o cabană mare și un șopron mai mic, plin cu tot felul de unelte pe care nu le puteam deslușI prea bine. Când am ajuns la cabană, din ea a ieșit să ne primească o femeie în vârstă, soția vrăjitorului, care ne-a dat vestea proastă că

soțul ei era la vânătoare în pădure și că n-avea să revină decât peste cel puțin trei zile. Văzând un alb, care după mintea ei era totuna cu un milionar, n-a șovăit nici o clipă să ne spună că putea și ea să organizeze o mică ceremonie pentru noi, căci, după cum spunea, ea avea mai multă forță decât soțul ei, fapt de care nu mă îndoiesc. În toate culturile e așa. Doar că mă ocupam de prea multă vreme de asemenea lucruri, încât să mă las păcălit de o ucenică de șaman. Ceea ce mă interesa era, de fapt, să văd, să fotografiez și să cercetez ceremonii adevărate ale șamanilor de pe întreaga planetă. Dar, trebuie să știi și când să te dai bătut, pentru că nu întotdeauna lucrurile îți ies cum vrei. Sau, cum ar fi spus prietenii mei șamani din Amazonia: „Ți-era scris să nu-l vezi pe acel om". Adoptând această filozofie, i-am mulțumit femeii pentru amabilitate și am hotărât să facem cale întoarsă, sub privirile uimite ale însoțitorului meu, care nu înțelegea ce rost mai avusese toată expediția.

O femeie din munții Senegalului; osul care îi traversează nasul îi dă un aer primitiv. În acești munți, lucrurile nu s-au schimbat prea mult de la începutul timpurilor

Înainte de a porni la drum, m-am oprit în șopronul mititel de lângă cabana principală: era destinat fetișurilor, pe care de atunci încolo aveam să le văd în ușa tuturor caselor de șamani animiști pe care urma să le mai vizitez. Fetișurile pot fi păpuși de lut cu ochi de caury (scoici marine, care vreme de multe veacuri au reprezentat moneda de schimb din Africa centrală) sau, ca în cazul celor din șopron, obiecte ciudate, pe care oamenii le adorau pentru că nu știau ce erau și la ce serveau. De pildă, omul acela avea cuțite, coarne de capră și resturi de la toate găinile pe care le sacrificase. Avea, de asemenea, o cutie de conserve ruginită, un pinion de la cutia de viteze a unei mașini ș.a.m.d. Astfel, nu trebuie să ne mirăm când vedem filmul *Zeii au înnebunit de-a dreptul*, în care este adorată o cutie de coca-cola căzută din cer. Întotdeauna viața bate filmul.

Coborârea a fost foarte grea, așa cum și în viață tot ceea ce pare inițial ușor se dovedește până la urmă dificil. Soarele ardea necruțător.

Am ajuns în sat și i-am spus însoțitorului meu că nu mai aveam ce face acolo, astfel încât puteam să ne organizăm plecarea. Șoferul și furgoneta ne așteptau la poalele muntelui și am fi putut merge la Kedogou, pentru a face un duș și a-mi reveni după oboseala acelor zile, în vederea drumului și a oboselii care avea să urmeze. Fără să mai stau la gânduri, am hotărât să plecăm: „Nu se poate, îmi spunea noul meu prieten. Nimeni nu poate să urce și să coboare în aceeași zi la Iwol, e foarte obositor. În plus, am mai urcat azi încă două ore. Nu se poate una ca asta." I-am spus că, în orice caz, eu unul plecam. Pierdusem patru ore cu urcarea, era ora 16:00 și ne mai rămâneau doar două ore de lumină, așa că am decis să coborâm. Văzând că rămâne fără kado, după calvarul întregii zile, omul a luat-o la goană după mine. E adevărat că nu își ascundea nemulțumirea, fiindcă africanii nu își ascund niciodată sentimentele, dar important era că mergeam într-un ritm bun. Am ajuns la șosea în jurul orei 19:00 și cu mult noroc, fiindcă abia dacă se mai vedea ceva. Spre surprinderea mea, însă, furgoneta dispăruse cu șofer cu tot, care plecase într-un sat aflat la vreo 10 kilometri, unde avea o prietenă – șoferii africani sunt ca marinarii, având câte o prietenă nu în fiecare port, ci în fiecare sat. Epuizat fiind, am angajat un băiat care să fugă în căutarea șoferului, călare pe o bicicletă veche. Trecuse de ora 21:00 când a apărut micuța furgonetă, iar șoferul, în loc să-și ceară scuze, s-a supărat fiindcă am strigat la el în fața oamenilor din sat. Obișnuiți cu șoseaua, unde șoferii sunt regi și-i disprețuiesc pe toți ceilalți, el nu putea accepta ca un alb să țipe la el în fața supușilor. Mi-a spus că rămânea acolo și nu mă mai ducea înapoi. „Perfect", i-am răspuns, „am să mă întorc cu orice altceva, dar să vedem cum îi explici șefului tău că n-ai fost plătit" (în Africa nimic nu se plătește în avans). Încruntându-se mai urât ca niciodată, mi-a deschis portiera și am mers la Kedogou într-o liniște deplină. Este un joc dur, dar fie știi să-l joci, fie te înfunzi în Africa și lași baltă și călătoriile și cercetările. Știam că-mi făcusem un dușman, dar important era că-mi continuam călătoria, care avea să fie mult mai grea decât mă așteptasem. Dușul făcut în hotelul african a fost ultimul din multele zile de sudoare și epuizare fizică ce aveau să urmeze.

. . . . . .

„Coloniile nu încetează să fie colonii, doar pentru că și-au câștigat independența."

BENJAMIN DISRAELI

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Rituri ancestrale pe **continentul negru**

În Munții Malinke din **Senegal**

În acea zi, căldura ne-a invadat odată cu zorii, dar începusem deja să mă obișnuiesc cu această zonă a planetei. Eram la Kedougo, în Munții Malinke din Senegal. Mă odihnisem două zile după ultimele evenimente din ținutul neamului bassari, care, din punct de vedere fizic, au fost cât pe aici să-mi vină de hac.

În hotel mi-am pus la cale restul traseului. Voiam să ajung în Guinea Conakry, destul de aproape de locul în care mă aflam, adică la vreo 100 de kilometri. Marea problemă era că, fiind o zonă de conflict, tâlharii traversau mereu frontiera Guineei, comițând tot felul de mârșăvii în Senegal, pentru a se întorce în goana mare pe teritoriul lor. Încercările mele de a găsi pe cineva care să aibă curajul să mă însoțească dăduseră greș. Relația cu șoferul adus de la Dakar era tot mai proastă după incidentele din ținutul bassari. El se mărginea să spună că avea să mă aștepte la Kedougo, „dacă mă mai întorceam". Nerușinatul știa bine drumul, pesemne.

Dar nu m-am dat bătut. Știam că în Guinea, chiar la frontiera cu Senegalul, trăiau cei mai mari șamani, practicanți de magie neagră și de ritualuri animiste.

. . . . . .

Animismul

Generalizând, putem spune că animismul recunoaște existența unei forțe vitale în toți oamenii și constă într-o idolatrie a tuturor forțelor naturii, care sunt considerate a fi în stare să le dea totul sau să le ia totul oamenilor. Deși recunoaște existența unui zeu atotputernic, creator al Pământului, religia animistă preferă zeii și idolii secundari, precum forțele naturii sau animalele puternice, care le servesc drept legătură pentru a comunica cu spiritele strămoșilor. Animismul este credința cea mai veche de pe planeta noastră, ea datând chiar din primul moment în care ființa umană a „avut nevoie" să creadă în ceva. Iar forțele naturii și animalele erau cele mai la îndemână. Toate

acele forțe care puteau da sau lua ceva de-a lungul vieții meritau să fie adorate, conform credinței animiștilor, care au pus astfel bazele oricărui fenomen religios din cuprinsul istoriei.

Mi-am petrecut ziua într-un bar african, în căutarea unui mijloc de transport. Nu era rău să umbli prin baruri, fiindcă era foarte cald. Experiența călătoriilor m-a învățat că, de obicei, găsești ceea ce cauți, în tavernele cele mai mizerabile și așa s-a și întâmplat. Stăteam la o masă într-unul dintre separeuri, când s-a apropiat de mine un bărbat, care mi-a spus într-o franceză greu de înțeles: „Domnule, am auzit că dumneavoastră căutați pe cineva care să vă ducă in Guinea Conakry, iar eu am o mașină de teren cu care putem să mergem". M-a mirat, dar n-aveam nici o altă soluție, căci căutasem prin tot orașul și nimeni nu era dispus să se aventureze într-o asemenea călătorie, astfel încât i-am spus că îl angajam și că aveam să plecăm a doua zi la orele 6:00 de la hotelul meu. Prețul nu era chiar de colo, 50 de dolari americani. pe zi, inclusiv benzina. Dar asta era cea mai mică dintre probleme, pentru că drumul pe care urma să-l parcurgem era foarte scurt. În schimb, pericolul era mare.

Guinea **Conakry**

A doua zi de dimineață nu m-a mirat deloc ceea ce mi-au văzut ochii în fața hotelului, fiindcă, între timp, nu mă mai miră nimic când sunt în lumea a treia. Puternica mașină de teren a prietenului meu era un Land Rover vechi de vreo 30 de ani, cu două locuri în cabină și partea din spate deschisă. Ușile erau întărite cu niște corzi de fier, fiindcă închizătorile erau stricate. Iar ajutorul lui oprea vehiculul când era nevoie, aruncând un trunchi de copac sub roți.

Mașina n-avea nici frâne și nici ambreiaj și trebuia pornită prin împingere, pentru ca apoi, când pornea, noi să sărim în ea din mers, căci din moment ce nu avea frâne, nu se putea nici opri ca să ne ia. În rest avea de toate, mai puțin faruri, dar nu era o problemă, căci noaptea puneam o lanternă pe cabină. Ce mai, era o adevărată biju-

terie care ar fi fost refuzată la orice cimitir de mașini din Europa, dar care în Africa constituia o mașină de categorie medie. Fără să mai stau pe gânduri, am sărit în spate și am dat ordinul de plecare. Sunt câteva lucruri în viață pe care trebuie să le facă așa, dintr-un salt și fără șovăială, ca să nu-ți dai timp să te răzgândești.

Drumul a început cu toate greutățile imaginabile: ne opream la fiecare kilometru, încercând să dregem frânele, până l-am făcut pe șofer să înțeleagă că nu eram supărat din cauza stării în care se afla mașina și că nu trebuia să mă mintă, spunându-mi că frânele se rupseseră tocmai în acea dimineață. Știam că ele erau stricate de ani de zile și că așa funcționa mașina. Dacă ajungeam la Conakry și ne întorceam cu bine, avea să fie plătit și nu era nevoie de tot spectacolul cu reparațiile. Răspunsul lui a fost un surâs sec, un fel de OK african la afirmațiile mele. Nu ne-am mai oprit pentru frâne, deși am făcut-o pentru toate celelalte părți ale vehiculului. La amiază eram încă pe drum. Viteza nu era mai mare decât dacă am fi mers pe jos, iar termometrul ceasului meu arăta 47°C în cabina metalică a mașinii de teren. Aerul era sufocant, dar se mai răcorea puțin când ajungeam pe vreo mică înălțime sau pe vreun povârniș și trebuia să coborâm din vehicul, lăsându-l înăuntru doar pe șofer. Pentru că nu auzea putere, mașina nu putea duce trei călători odată la deal. Era o adevărată bijuterie din perioada colonială.

Pe drumul spre Guinea Conakry, cu un Land Rover hârbuit și fără frâne, care ne-a transformat călătoria într-o aventură teribilă, din care n-au lipsit nici tâlharii, nici surprizele și la al cărei sfârșit ne aștepta un adevărat miracol

Pe la orele 16:00 am ajuns, în sfârșit, la frontiera Guineei, marcată de o cocioabă cu un steag și un gard, situată într-o poiană din drum. Ca să oprim vehiculul, trebuia să cotim, iar ajutorul folosea trunchiul de copac la fiecare pas. Poliția de frontieră consta în doi agenți care probabil că nu văzuseră pe nimeni trecând pe acolo de foarte multă vreme, fiindcă toată lumea trece granița prin pădure, la 50 de metri de colibă, ca să evite „bacșișurile". Astfel, venise marea clipă pe

care o aşteptaseră de mult. Mi-au cerut tot ce aveam: paşaport, viză, certificat de vaccinare, formulare prin care să-mi justific vizita în ţara lor. Uneori e tare bine să fii în Africa, căci un pachet de Marlboro mi-a rezolvat toate problemele, astfel încât am intrat în ţară fără nici un fel de hârţoage.

Odată intraţi, n-a fost greu să primim informaţii despre un şaman animist. Găseşti câte unul la tot pasul, după cum ne-a informat un traficant de benzină pe care l-am întâlnit la câţiva kilometri de frontieră. El ne-a spus foarte amabil unde puteam merge. Vrăjitorii trăiesc îndeobşte departe de sate, la poalele munţilor, în locuri de care nimeni nu îndrăzneşte să se apropie.

Urmându-i sfaturile, am ajuns într-o vale unde, cu ajutorul unui flăcău pe care îl întâlnisem pe drum, am putut zări în sfârşit casa şamanului, la o depărtare de vreo 2 kilometri, după ce maşina noastră traversase cu mari dificultăţi câteva ogoare. Am hotărât s-o lăsăm acolo, în grija ajutorului nostru şi să mergem mai departe pe jos până la casele care se deslueau în depărtare, deoarece, dacă am fi mers cu maşina noastră, într-un târziu am fi fost nevoiţi să ne întoarcem în Senegal pe jos. Bine măcar că soarele ardea mai puţin, iar drumul devenise mai uşor printre buruienile care acopereau poteca.

Când am ajuns în sat, n-am văzut decât două fete care se pieptănau una pe alta. Ne-au spus că şamanul era tatăl lor şi că era plecat într-un sat din munţi, dar că avea să se întoarcă seara. Astfel ne-am apucat să facem ceea ce face toată lumea în Africa: ne-am pus pe aşteptat. După toate salturile pe care le făcusem cu maşina în acea zi şi după cât mă prăjisem la soare, nici nu mi se părea atât de rău. Nu erau ţânţari şi stăteam foarte bine la umbră, pe un trunchi de copac. Uneori îţi dai seama cât de puţin îţi trebuie ca să te simţi fericit în viaţă, iar filozofia africană a lui „mai târziu" nu este rea deloc.

Au trecut câteva ceasuri bune, seara se lăsase demult şi mă tot gândeam cum şi în ce cotlon al satului m-aş fi putut ghemui ca să trag un pui de somn în noaptea aceea, când din întuneric s-a ivit o figură ireală, în pantaloni scurţi şi cu pieptul gol, înarmată cu un mic opaiţ cu petrol; era mult aşteptatul marabú. Şoferul meu s-a dus în fugă la el. Ştiam foarte bine ce făcea, îşi negocia comisionul, ceea ce era

un alt lucru bun în Africa, fiindcă oamenii sunt precum copiii aici, ghicești dinainte tot ceea ce au de gând să facă. Astfel, nu m-am grăbit prea tare să mă apropii de șaman. Voiam să urmez tactica răbdării, adică să aștept până accepta el să ne arate ceremonia și abia apoi să discut cu el despre preț. Dar eram sigur că vom cădea la învoială, fiindcă după cum arăta n-avea să disprețuiască ceea ce voiam să-i ofer. Când am început să vorbim, omul acela slab, serios și extrem de amabil mi-a arătat limpede că nu avea de gând să-mi refuze oferta, astfel încât negocierile nu s-au lungit. Urma să oficieze o ceremonie animistă pe altarul său, pentru un om din sat – și știm că oamenii aceia nu știu să mintă sau să se prefacă; fie fac ceva, fie n-o fac. Era exact ceea ce căutam. Până la urmă, ne-am înțeles ca eu să plătesc găina pe care urma s-o sacrifice și să-i dau un mic bacșiș ca să poată continua să lucreze pentru consătenii lui. Șoferul ne privea furios (africanii nu știu să-și ascundă starea de spirit), fiindcă vedea cum i se topea comisionul, dar asta-i viața și, când încerci să profiți de orice, până la urmă sacul se rupe, așa cum li se întâmplă mai mereu unor asemenea oameni.

Sacrificiile rituale din Africa neagră fac parte din cultura milenară a acestora, care încă se mai păstrează neschimbată din vechime. Sângele trebuie să curgă mereu, pentru a-i apăra pe cei vii

Părea că șamanul avea chef să termine repede, astfel încât a trimis urgent după căpetenia satului. Imediat au început pregătirile și într-un târziu ne-am adunat opt persoane. Încărcați cu unelte, ne-am îndreptat prin bezna nopții spre locul în care șamanul își instalase altarul.

În mijlocul câmpului se găseau două pietre pe care acesta le folosea drept altar pentru sacrificii, iar după ce s-a rugat câteva clipe, șamanul a luat găina pe care o adusesem noi și i-a tăiat gâtul dintr-o singură mișcare, intonând între timp cântări milenare. De cum a murit pasărea, șamanul i-a spintecat trupul cu același cuțit și i-a scos măruntaiele, după care a început să citească viitorul clientului său,

spunându-i ce anume trebuia să facă pentru a evita relele care, după câte vedea șamanul, îl așteptau pe el și pe familia lui.

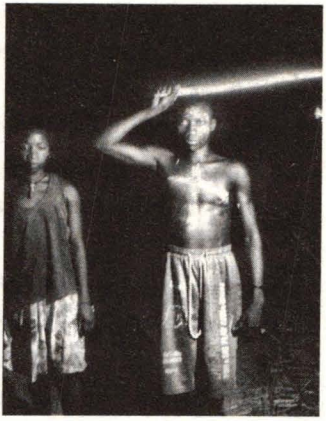

Un ajutor de vrăjitor, ținând în mână amuleta care urma să fie arsă. Crucea catolică pe care o poartă pe piept face parte din simbolistica ceremoniei. Observăm că animismul preia și simboluri din alte religii, ca să-și mărească puterea

Între timp, cele două ajutoare ale sale, un tânăr și o tânără, țineau un băț suspendat între capetele lor, de care atârna o păpușă confecționată de șaman, cu rol de amuletă. De cum și-a isprăvit prezicerile, șamanul a ars găina cu o faclă aprinsă de la foc, pe care a îndreptat-o apoi spre amuletă; a ars-o și pe aceea, fiindcă tocmai ea trebuia să-i apere clientul, îndepărtând răul de el. Șamanul mi-a explicat că păpușica avea să-i însoțească clientul întreaga viață, ocrotindu-l de toate relele care urmau să-l amenințe, venind atât din lumea noastră, cât și din cea invizibilă.

Odată încheiată ceremonia, care a durat trei ore, ne-am dus la mașina pe care o abandonasem undeva în mijlocul câmpului, iar acum n-o mai găseam printre atâtea buruieni. Am mers vreo două ceasuri pe întuneric, obosiți de drumul făcut și de experiențele prin care trecusem, încercând să localizăm vehiculul și tot strigându-l pe ajutorul nostru, care rămăsese să-l păzească. Am căutat peste tot cu lanterna și în cele din urmă am descoperit cu ajutorul ei o bucată de tablă roșie care s-a dovedit a fi Land Rover-ul nostru. Înăuntru, ajutorul nostru dormea buștean și nu ne-ar fi auzit nici dacă eram lângă el. Alt lucru pe care a trebuit să-l învăț a fost că atunci când un african doarme, el doarme de-adevăratelea și nu-l pot trezi nici tunurile din Navarone. După ce am urcat în mașină, mica noastră odisee a continuat: mai întâi a trebuit să demarăm prin împingere, fugind în spatele mașinii prin beznă; apoi a trebuit să ne întoarcem fiindcă stăteam cu fața la drum și în felul acesta nu puteam demara. Am început să împingem toți cinci, fiindcă ne însoțeau și niște bărbați din sat, care vroiau să-i ducem acasă cu mașina, fiindcă nu mai urcaseră niciodată într-o asemenea drăcovenie. La un moment dat, m-am oprit și am așteptat să împingă ceilalți ca să pună mașina în mișcare, dar – ce surpriză! – mașina

s-a oprit, toți stăteau rezemați de ea, nefăcând nici cel mai mic efort, fiindcă nici unul nu împingea cu adevărat. Mă miram eu că mașina cântărea atât de mult în seara aceea, dar de cum m-am oprit, s-a oprit și ea, că așa era viața în Africa.

Am pornit la drum cu o lanternă de aluminiu ieftină, cum găsești în orice târg din lumea a treia, pe capotă, care ne-a luminat calea până în sat.

Ne-am dus la o tabără destinată turiștilor, dar care nu văzuse picior de turist de când fusese înființată. Paznicul avea un frigider cu butan, despre care spunea că era plin cu beri reci. Doar că lacătul frigiderului era încuiat, iar cheile nu erau la el, astfel încât nu ne puteam bucura de ele. Acesta, vă dați desigur seama, n-a fost un obstacol pentru mine. Am spart lacătul cu un topor și am băgat mâna în frigiderul în care, după trei zile de chinuri, ne așteptau bunătățile bunătăților: niște beri la gheață care, prețul unui lacăt nou, au fost printre cele mai bune pe care le-am băut în viața mea.

Amabil, gardianul ne-a dus în odăile noastre, unde nu era nici picior de om, din cauza căldurii care le transformase în veritabile crematorii. I-am mulțumit pentru amabilitate și l-am rugat să mă ajute să scot patul în uliță, unde temperatura era destul de plăcută în timpul nopții, ba, în comparație cu zăpușeala infernală din odăi, era ceva divin. Deși gardianul îmi spunea: „E periculos să dormi noaptea pe câmp, pentru că sunt animale sălbatice care dau târcoale prin apropiere". I-am mulțumit pentru grija pe care mi-o purta și m-am trântit pe jos, în aer liber, fiindcă întotdeauna sunt mai puțin primejdioase animalele care trăiesc în libertate, decât cele care au crescut în vecinătatea mizeriilor create de om.

Când s-a luminat de ziuă, m-am ridicat și i-am văzut la vreo 200 de metri pe șoferul nostru și pe ajutorul lui, care încercau să repare frânele mașinii. M-am apropiat de ei și, vorbindu-le frumos, i-am convins să renunțe. Dar, și de-am fi stat doi ani împreună, ei tot ar fi continuat să repare la frâne, indiferent dacă aveau sau nu vreun drum de făcut. Astfel, am plecat din Guinea Conakry, unde asistasem la primul ritual animist adevărat din cercetarea mea africană, în acel capăt de lume unde, ca întotdeauna, aceste ritualuri se des-

fășoară la fel ca și în urmă cu mii de ani. Consideram că fusese un voiaj util, deși partea cea mai rea a călătoriei, adică întoarcerea, urma încă să vină. Era cald și vehiculul nostru nu prezenta nici un fel de încredere; de aceea, i-am spus șoferului: „Dacă izbutești să ne duci acasă, te plătesc". El a înțeles că trebuia să ne ducă de unde plecase cu orice preț. Dar ne-am speriat, chiar când am ieșit din sat. Dintre buruieni a apărut un individ cu o rangă de fier, care ne-a făcut semn să oprim în mijlocul drumului. Ca un copil speriat, șoferul s-a uitat la mine, de parcă mă întreba ce să facă. Erau tâlhari, așa că i-am răspuns doar: „Haide, haide, mergi mai departe!". Mi-a dat ascultare și a apăsat accelerația anticului Land Rover până la fund, dar acesta n-a ținut seama de solicitarea șoferului, fiindcă nu i se putea cere mai mult decât putea face. Partea bună este că, cel puțin, n-a micșorat viteza, astfel încât am trecut prin fața tipului cu ranga de fier și ai celorlalți șapte sau opt tovarăși ai lui, care tocmai ieșeau dintre buruieni. Astfel am scăpat de ambuscadă cu doar câteva bâte încasate în caroserie. Bine cel puțin că tâlharii nu și-au dat seama că ar fi putut opri mașina doar punând mâna pe ea, fiindcă era o rablă. În fine, am scăpat ca prin minune. Când am ajuns la frontieră, șoferul le-a povestit grănicerilor ce pățisem, iar aceștia s-au mirat peste măsură, fiindcă frontiera era într-o zonă foarte liniștită. „E mai sigur ca în New York", după cum mi-a spus unul dintre ei. Mi-am dat seama că se cerea dat un nou pachet de Malboro, ca să ne putem continua drumul și așa am și făcut, după ce l-am mustrat pe șofer ca pe un copil. I-am spus că asemenea reflecții trebuia să le păstreze pentru el, fiindcă era mai mult decât sigur că tocmai polițiștii ne trimiseseră bandiții pe cap și tot ei le spuseseră unde eram. S-a uitat la mine uimit. Adevărul este că oamenii aceștia sunt cu adevărat naivi.

Ne-am întors la Kedogou târâș-grăpiș, iar Land Rover-ul era să ne răstoarne de câteva ori, fiindcă nici amortizoarele nu erau bune, iar când mașina se înclina într-o parte, trebuia să-i contracarăm balansul, agățându-ne de caroserie. A mers greu la dus, dar, culmea, a fost și mai rău la întoarcere. Chiar când am oprit în fața hotelului, șoferul îmi spunea să ascult ce „fin" torcea motorul. Pe mine nu m-a mirat, fiindcă pistoanele nu mai puteau avea nici urmă de segmente, așa încât, de cum îl atingea ceva, motorul suna ca o turbină, fără nici

o frecare, dar, de asemenea, fără nici o putere, fiindcă lipsea compresia. Nici nu știu cum de mai demara porcăria aia. Dar, în fine, pentru el acea mașină era mai bună decât un BMW nou care, probabil că după ce l-ar fi folosit el două zile, ar fi ajuns în aceeași stare ca vehiculul nostru. I-am plătit atât cât îi promisesem și am urcat la mine în cameră, ca să-mi spăl trupul și sufletul după suferințele ultimelor două zile.

După ce mi-am revenit, am văzut că mă așteptau micuța mea furgonetă și șoferul ei, care nici nu m-a salutat de furios ce era. Mi s-a adresat doar ca să-mi spună că trebuia să facem plinul și ca să mă întrebe dacă voiam să plecăm chiar atunci la Dakar. Am hotărât că ar fi fost cel mai bine să plecăm atunci, împreună, mai ales că astfel aș fi scăpat mai repede de el. Călătoria a fost cât se poate de plicticoasă. El conducea, privind concentrat șoseaua, cu un aer foarte profesionist, astfel încât am profitat de moment, relaxându-mă și bucurându-mă de peisajele și de oamenii din Africa, pe parcursul celor peste cinci sute de kilometri care ne rămăseseră de făcut până în oraș.

Când am zărit în depărtare primii zgârie-nori din Dakar m-am liniștit, fiindcă, chiar dacă aș fi ajuns la cuțite cu șoferul, în noaptea aceea aș fi ajuns în orice caz în oraș.

Am trecut prin traficul haotic al orașului în jumătate de oră și am ajuns la ușa apartamentului meu, care îmi servea drept refugiu pe toată durata pelerinajelor mele africane. Șoferul mi-a cerut să-i plătesc, fiindcă își isprăvise treaba, iar eu i-am zis că plata nu era nici o problemă, dar că banii aveam să-i dau a doua zi de dimineața la ora 9:00 șefului său de la agenție, fiindcă trebuia să-i povestesc câteva lucruri. Orgoliul i-a dispărut ca prin minune, dar imediat a urcat în mașină și și-a luat rămas bun de la mine, trântind zgomotos portiera. A demarat lăsând întreaga stradă într-un fum negru. M-am gândit că era problema lui, fiindcă eu unul nu accept și nu voi accepta niciodată, nici chiar în lumea a treia, să las un asemenea neobrăzat să facă ce vrea cu mine.

Liniștit și bine pregătit, m-am dus a doua zi dimineața la agenția de închirieri, unde am povestit tot ce mi se întâmplase, iar ei mi-au răspuns în stil african, punându-și mâinile în cap și spunându-mi

că era întâia oară că păţeau aşa ceva. M-am oferit să le plătesc integral închirierea furgonetei, dar numai jumătate din banii pe care îi datoram şoferului, fiindcă acesta nu-şi făcuse treaba. Aici au apărut problemele. Au admis fără ezitare că şoferul lor era cel mai prost din lume, dar mi-au cerut să le plătesc tot ceea ce ne înţelesesem, fiindcă aveau să-l pedepsească ei pe şofer. Cearta a continuat, până am spus: „Nici o problemă, sun la poliţie şi la ministerul turismului". Cuvintele mele au fost ca o formulă magică. Poliţiştii au aici un salariu foarte mic, aşa că aveau cu siguranţă să scoată bani şi de la mine şi de la agenţie. Ministerul turismului trata cu seriozitate escrocarea turiştilor, deoarece aceasta este una dintre cele mai însemnate surse de venit ale unei ţări care de-abia se lansase pe piaţa internaţională a turismului. Am terminat discuţia şi am ieşit din agenţie după ce am plătit ceea ce le oferisem de la bun început, simţind în spate privirile lor pline de ură.

Am luat micul dejun la restaurantul vechiului meu prieten, care avea o problemă cu igiena, aruncând o privire prin ziare. M-a mirat un articol pe care l-am citit pe ultima pagină, în care se vorbea despre un oarecare Yañe. Era un şaman creştin, care organiza ceremonii de mântuire a sufletului şi a trupului chiar în Dakar. Am hotărât că el avea să fie viitoarea mea ţintă. Apoi, m-am dus la ambasada Beninului, ca să cer o viză de intrare, dat fiind că în următoarele zile ale şederii mele în Dakar trebuia să mă dedic foarte serios obţinerii vizelor şi pregătirii formalităţilor necesare pentru a intra în ţările pe care urma să le vizitez.

În căutarea şamanului **Yañe**

Am început să-l caut pe Yañe, şamanul creştin. Am luat un taxi la nimereală şi i-am spus şoferului să mă ducă în cartierul în care, potrivit articolului din ziar, lucra omul acela. Când am ajuns în acea parte a oraşului, nu mi-a fost greu să-l găsesc, fiindcă toată lumea îl cunoştea.

Când am bătut la uşa lui, mi-a deschis un tânăr de culoare, care purta o tunică albă, un crucifix mare pe piept şi ţinea mâinile încrucişate,

de parcă se pregătea de rugăciune. I-am explicat motivul vizitei mele și i-am spus că doream să-l cunosc pe Yañe și să asist la o ceremonie de-a lui. M-a dus într-un patio micuț, cu ciment pe jos și mi-a spus să aștept acolo. După vreo zece minute a revenit însoțit de un bărbat care era, fără îndoială, șeful lui, „Yañe". Avea o înfățișare foarte diferită de aceea a vrăjitorilor pe care îi cunoscusem până atunci. Zâmbea cu toată gura, arătând niște dinți albi și curați, iar hainele pe care le purta ar fi stat bine oricărui episcop și oricărui înalt prelat al bisericii. Totul era de un alb absolut, cu care contrasta doar eșarfa albastră de la cingătoare. M-a dus în camera lui de lucru, pe al cărei perete trona o icoană uriașă a Sfintei Inimi a lui Iisus și a început să-mi pună întrebări: da, eram jurnalist, da, ceea ce făceam va fi făcut cunoscut în întreaga lume etc.

Yañe, șamanul care a reușit să amestece toate ritualurile, pentru a lucra cu Necuratul în Africa neagră. În această încăpere, stăpânită de energiile întunericului, conviețuiesc creștinismul și practicile voodoo

M-am rezumat, totuși, la a-i spune ce doream să aud și să văd, întrebându-l dacă îmi îngăduia să asist la una dintre ceremoniile sale. În timpul convorbirii, Yañe se oprea din când în când ca posedat, privind în gol și strigând „Liiiiiiiii".

L-am întrebat ce însemnau toate acelea. „Este lumina divină care ajunge neîncetat la mine și mă posedă, mă luminează și din care îmi trag toată puterea. E lumina pe care Iisus îmi permite s-o folosesc în ritualurile mele", mi-a răspuns, de parcă era lucrul cel mai firesc din lume.

Am izbutit să asist la ritual, promițându-i că îl voi face cunoscut pe întreaga planetă, astfel încât oamenii de pretutindeni aveau să vină, pentru a fi vindecați de el sau pentru a-i cere să facă ritualuri de pedepsire – numele pe care el îl dădea magiei negre.

La ceremonie erau prezente patru femei: aveau capul acoperit cu basmale albe, pe care se vedea o cruce mare, albastră. Femeia care ceruse ritualul rămăsese însărcinată cu un bărbat care nu-i era soț, iar Yañe îi promisese că, ajutat de cântări și de vrăji, va face ca bebelușul să semene cu soțul ei.

Ceremonia a început cu incantații, foarte asemănătoare celor din religia catolică, ce au durat până când ajutorul a deschis ușa camerei alăturate, în care se găsea altarul. Pe acesta era așezat un pocal, iar peretele era plin de cârpe pe care fuseseră pictate cruci. În cameră ardea lemn de copal, iar fumul lui, cu miros puternic, ne-a copleșit pe toți. Yañe cânta, întrerupându-și din când în când litaniile cu faimosul strigăt „Liiiiii-ii", pe care îl scotea de fiecare dată când era posedat de lumina divină. Ca întotdeauna, tensiunea ceremoniei i-a condus pe participanți la extaz. Yañe a sunat din clopot pentru a chema morții din morminte, precum se întâmplă și în alte religii, ca să ia parte la ceremonie. Femeile au îngenunchiat și s-au prosternat, atingând podeaua cu capul, iar vrăjitorul a trecut clopotul pe deasupra lor, ca să dea pace morților lor, cum avea să ne lămurească mai târziu. În acel moment a intrat în acțiune ajutorul lui, cântând și ducându-le pe femei în fața maestrului care, cu un copleșitor aer de falsitate (cel puțin aceasta a fost impresia mea), le-a luat în brațe, spunându-i femeii însărcinate că i-a fost împlinită dorința, dar că va trebui să vină de două ori pe lună pentru consultații la el și să continue ritualurile până la nașterea copilului.

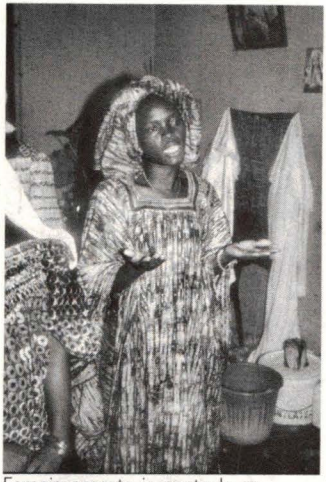

Femeia aceasta ia parte la ceremonia lui Yañe din Senegal, care îmbină rituri catolice, ritualuri animiste și chiar ceremonii voodoo, totul într-o ambianță religioasă pe care ne e greu s-o interpretăm

Astfel s-a terminat ritualul șamanului creștin care, în numele lui Iisus și al luminii, îi ținea pe concetățenii săi sub jug.

El era, cum am aflat mai târziu, originar din Benin și aparținea etniei yoruba, cei care creaseră religia voodoo.

Gândindu-mă la ritualul la care tocmai asistasem, mi-am amintit ceea ce obișnuiesc să spun întotdeauna despre asemenea lucruri: 90% dintre șamanii din lume sunt escroci, iar restul de 10% fac lucruri inexplicabile. Nu era cazul celui pe care tocmai îl văzusem, fiindcă el nu făcea nici un fel de „magie", ci era, dacă nu mă înșel,

Yañe, cu Inima Sfântă a lui Iisus în spatele său, care îi dă putere de muncă. Acesta este unul dintre misterele lumii şamanilor: pe întreaga planetă, vrăjitorii şi şamanii au desene şi calendare ale Inimii Sfinte a lui Iisus în odăile lor de lucru

doar un impostor neobrăzat. Văzând ce înşelătorii se practicau în locurile de obârşie ale magiei, îţi poţi închipui ce se petrece cu sutele de clarvăzători şi de magi despre care vorbeşte presa şi televiziunea din ţara noastră. Putem să ne facem o idee despre ceea ce ne aşteaptă, dacă apelăm la vreunul dintre ei.

. . . . . .

Sclavia

Oraşul Dakar a fost intim legat de acel episod infam al istoriei omenirii, care a fost sclavia. În acest oraş erau aduşi robii capturaţi în inima selvei africane. Apoi, aceştia erau imediat duşi în insula Gore, din faţa portului Dakar, în golful cu acelaşi nume. Acolo vroiam să merg: pe insula-închisoare Gore.

La prima oră a dimineţii am urcat pe o şalupă mică şi ruginită, care făcea legătura cu insula. Era plină cu ţărani cu diferite mărfuri, fiindcă în Gore se crease un soi de centru turistic ce exploata vechile case şi închisori ale sclavilor, un monument dedicat celor 300 de ani, cât a durat comerţul cu negri.

În prima şalupă care a plecat erau doar localnici. În cursul întregii dimineţi turiştii au fost duşi pe insulă, ca să viziteze muzeul sclaviei.

Când ne-am apropiat de cheul din Gore, am văzut că în jurul lui erau numai chioşcuri şi terase, la care se vindea mâncare şi băutură şi de asemenea multe tarabe de artizanat. Acolo totul era aranjat pentru a-i jecmăni de bani pe albi, chiar după ce li se arătau mizeriile şi umilinţele pe care negrii le suferiseră din cauza lor de-a lungul atâtor veacuri.

Am plecat prin oraş şi am străbătut câteva străduţe coloniale înguste, care amintesc de orice localitate caraibiană. Toate construcţiile erau

de culoare roz și, la primele raze de soare, păreau chiar frumoase, ascunzând ororile care se petrecuseră în ele.

Sclavii erau vânați în inima țărilor din Africa de vest. Îi luau cu precădere arabii, care se foloseau de vânătorii tuareg pentru a captura oameni. În mod fals aceștia au căpătat o aură de mit, fiind considerați un fel de cavaleri ai deșertului, dar ei nu au fost nimic altceva decât vânătorii oficiali de sclavi ai marilor negustori arabi. Puteau urmări un om săptămâni la rând, până îl prindeau. Când își făceau apariția într-un sat, locuitorii lui își părăseau casele și se ascundeau în junglă. Abia atunci începea cu adevărat vânătoarea de oameni.

Trebuie să ținem seama de faptul că majoritatea celor vânați făceau parte din triburile fon, yoruba și mandinga. Primele două constituiau populațiile cu cele mai puternice ritualuri magice de pe continent, temute de toate celelalte triburi, iar mandinga era una dintre cele mai puternice triburi de războinici din Africa. Astfel, ne putem face o idee despre cât erau de crude vânătorile de oameni și despre pierderile care se înregistrau în ambele tabere. Apoi, odată terminată căutarea, marfa era pusă în lanțuri și dusă la Gore unde, de cum soseau, „masculii" erau despărțiți de „femele", fiind astfel distruse familii, ale căror membri nu aveau să se mai vadă nicicând. Erau puși claie peste grămadă în celule mici, cu paie pe jos, ca să-și facă nevoile chiar acolo și purtau lanțuri grele, care li se scoteau doar o jumătate de oră pe zi, ca să nu se rănească atunci când erau puși să meargă.

Insula era un loc strategic, ticsit de case pentru sclavi, fiindcă aceștia, provenind din centrul țării, nu știau să înoate, astfel încât nu puteau fugi. În plus, robii care se îmbolnăveau nu se mai însănătoșeau niciodată, fiind aruncați direct în apele pline de rechini care înconjurau insula, fiindcă aveau masa asigurată fără nici un efort. Peștii aceia erau o altă barieră de securitate deoarece, chiar în caz că un negru ar fi știut să înoate, n-ar fi ajuns niciodată viu la țărm.

Când am intrat în prima casă de sclavi, am fost impresionat. Se simțea în aer că acolo se petrecuse ceva grav, căci încă mai pluteau pretutindeni energii negative. Am intrat în celule, închipuindu-mi ce trebuie să se fi petrecut acolo în urmă cu 150 de ani. În interior,

căldura era cumplită, chiar dacă eram numai noi. Nici nu vroiam să-mi imaginez cum ar fi arătat locul cu temnița plină, având drept singură gură de aerisire doar o mică deschidere în perete, prin care nu puteai nici măcar să bagi mâna.

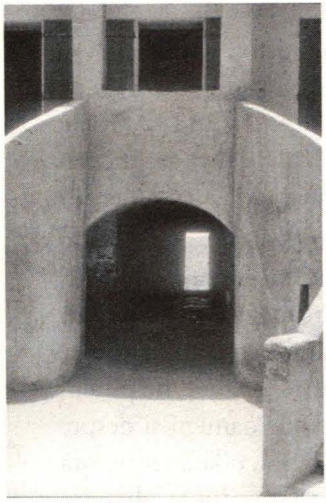

„Poarta fără de întoarcere", numele înspăimântător dat ieșirii din temnița sclavilor de pe insula Gore, din Senegal. Sclavul care trecea de ea mai vedea doar care îl aștepta în golf nava și știa că n-avea să mai vadă niciodată pământul strămoșesc

Comerțul cu sclavi se practica și în Egiptul antic, când egiptenii capturau oameni și îi vindeau drept sclavi, meniți să trudească la construirea piramidelor. Dar marele negoț cu sclavi a început abia atunci când, în secolul al XV-lea, au apărut albii în Africa. Acest negoț l-au inițiat cu precădere portughezii; apoi, văzând marile beneficii aduse de mâna de lucru ieftină pe plantațiile din Caraibe, francezii l-au utilizat și mai abitir în coloniile lor americane. În cele din urmă, ei au fost depășiți de cei mai mari negustori de sclavi din istorie, englezii, care au transformat această formă de comerț într-o afacere mai rentabilă decât traficul cu aur, piei ori fildeș din Africa neagră.

În acele case, adevărate depozite de carne vie, oamenii erau îngrășați pentru a ajunge la 60 de kilograme. Aceasta era greutatea minimă calculată pentru a supraviețui traversării oceanului, fiindcă de multe ori sclavii pierdeau jumătate din greutate pe drum.

La intrarea în casă, am văzut un patio central din care plecau două scări; descriind un mic semicerc, ele se uneau în terasa de la etajul superior. Sclavii erau duși în patio, iar de la etaj marii proprietari îi alegeau și făceau tranzacțiile. De cum ajungeau la învoială patronii, sclavii aleși erau trimiși printr-o portiță din față drept la malul mării, unde așteptau ambarcațiunea care avea să-i ducă în Antile. Navele aveau o capacitate de transport de 200 de persoane, dar pe ele erau înghesuiți peste 400 de sclavi. Din pricina înghesuielii, precum și a faptului că, smulși din casele lor, acei oameni nu își mai doreau practic să trăiască, peste jumătate dintre ei mureau pe drum.

Ieșirea numită „poarta fără de întoarcere" ne-a înspăimântat când, privind prin ea, ne-am închipuit marea navă care aștepta în golf, ca și gândurile care trebuie să-i fi trecut prin minte sclavului negru la vederea ei. Nici nu e de mirare că majoritatea au murit.

Rasa s-a îmbunătățit ulterior, deoarece au supraviețuit doar cei mai puternici dintre ei, iar pe plantații aceștia erau „încrucișați" în mod planificat: sclava cea mai frumoasă cu sclavul cel mai puternic, cu scopul de a obține cei mai buni „pui" cu putință, care să trudească pe acele moșii imense.

Așa s-a întâmplat cu peste 50 de milioane de negri care au fost luați din locurile lor de baștină, pentru a-și pierde viața în calitate de mână de lucru ieftină, fiindcă în Antile indigenii au fost exterminați încetul cu încetul, din cauza muncii excesive și a purtării nemiloase a conchistadorilor.

Una dintre cele mai negre pagini din istoria omenirii este considerată a fi cea referitoare la evreii exterminați de Hitler în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar adesea se uită de acest adevărat genocid care a lovit mai multe dintre culturile milenare ale Africii.

Firește, albilor nici nu le trecea prin cap că ceea ce exportau ei în Caraibe erau membri ai triburilor fon și yoruba, șamani africani puternici care, odată ajunși în acele insule, și-au unit puterile cu magii indigeni și cu ritualurile catolice, creând magia neagră cea mai puternică de pe planetă, cu ajutorul căreia au ajuns să dea glas urii pe care o simțeau față de exploatatorul alb.

În Africa, însă, oamenii sunt mult mai inocenți și, uneori, chiar și mai copilărești. Am văzut foarte clar până acum ce anume îi sperie și de cine anume se tem ei, în timpul ceremoniilor magice. Când ritualurile au ajuns în Caraibe, oamenii nu mai erau aceiași fiindcă, așa cum am văzut în multe dintre călătoriile mele, cei care n-au avut contact cu civilizația ori cu albii sunt amabili și inocenți cu străinii. Dar, după ce trec prin viață și cunosc și alte culturi, devin resentimentari și agresivi, deoarece numai rareori li se face vreun bine. Dimpotrivă, civilizația le răpește întotdeauna lucrurile materiale și imateriale pe care le prețuiau de mii de ani.

Chiar dacă a fost abolită teoretic în 1845, sclavia continuă să fie practicată cu asentimentul direct sau tacit al guvernelor din Sudan și Mauritania, printre altele. Sclavii sunt prinși tot de tuaregi, un trib care nici azi nu are nici patrie, nici acte de identitate și hălăduiește de-a lungul frontierelor Africii de vest. Multor tuaregi li s-a oferit o cetățenie, dar mândria nu îi lasă să accepte cetățenia unei țări al cărui președinte este negru.

Într-adevăr, chiar și după ce au trecut atâția ani, vizita făcută la această casă de robi mi-a lăsat un gust greu de uitat, o senzație care nu-mi era străină, fiindcă mi-a amintit de prima mea vizită la ceea ce mai rămăsese din lagărul nazist de concentrare de la Matthausen. Mă consider un om greu de impresionat, dar când am intrat în încăperile lagărului german aproape am leșinat din cauza cumplitelor energii negative pe care le-am perceput acolo. La fel am simțit și când am văzut locurile de pedeapsă din casa sclavilor, niște găuri mici săpate în pământul de sub încăperi, unde erau închiși sclavii răzvrătiți. Ținuți în întuneric și asfixiați de căldură, ei încercau, strigând de agonie, să-și convingă tovarășii de suferință să se răzvrătească.

După această incursiune în trecut, mă întrebam – în timp ce mă depărtam cu șalupa de insulă, încercând să trag câteva concluzii cu privire la cele văzute – ce anume simțeau, oare, robii privind, printre gratiile din cala în care erau aruncați claie peste grămadă, pământul pe care se născuseră strămoșii lor în urmă cu veacuri și pe care ei n-aveau să se mai întoarcă niciodată. Toate acestea nu ne pot lăsa indiferenți.

.....

Lacul **Roz**

Am hotărât să-mi continui călătoria mergând la vestitul Lac Roz, punctul de sosire al raliului Paris-Dakar, aflat la vreo 50 de kilometri de oraș. Când raliul și-a schimbat traseul, satele care marcau etapele au căzut în mizerie. Cu banii oferiți de organizatori pentru o singură zi de competiție, oamenii din acele sate puteau să ducă

o viață bună timp de un an de zile. Se obișnuiseră cu viața ușoară și nu mai munceau. Nu le trecuse nici o clipă prin minte ideea că într-o zi raliul și-ar fi putut schimba traseul. Așa e viața africanilor, care nu se gândesc niciodată la ziua de mâine, ci numai la următoarele cinci minute.

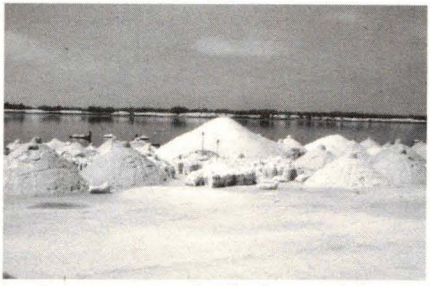

Lacul cu nume romantic, aflat în punctul de sosire al raliului Paris-Dakar, de pe fundul căruia se extrage sare. Pe malurile lui trăiesc muncitorii care își distrug sănătatea, încercând să supraviețuiască din roadele acestei munci

Lacul, departe de a justifica legenda apelor roz, pline de păsări flamingo, este uriaș și sărat, iar pe malurile lui trudesc sute de oameni zi și noapte la extracția aurului alb de pe fundul apei.

Munca este extenuantă, fiindcă doar mersul pe jos, în picioarele goale, prin atâta sare le poate provoca bieților muncitori tot felul de boli de piele. Dar ei nu cunosc alt mod de a-și câștiga traiul, iar la sfârșitul unei zile de muncă se întorc în casele lor umile, ce constituie singura lor proprietate.

Acești oameni aparțin etniei wolof, cea mai numeroasă din Senegal. Legenda spune că rasa lor s-a născut în partea inferioară a Nilului, ei fiind urmașii sclavilor ce fugeau din imperiul faraonilor, traversând deșertul până în Senegal. Acolo, ei au creat un imperiu și, grație cuceririlor militare și magiei cu care se deprinseseră în Egipt, au subjugat toate populațiile din regiune.

Chiar și în zilele noastre, populația wolof se împarte în triburi a căror căpetenie, precum șamanul, se bucură de puteri nelimitate printre supuși. Când au sosit aici portughezii, în jurul anului 1450, șefii de trib, stăpâni absoluți, și-au dat fără nici un scrupul oamenii în schimbul unor cadouri.

Aceasta este, pe scurt, istoria unei bune părți a Africii, care a rămas secole la rând necunoscută. O pradă ca aceasta nu putea să scape din ghearele puterilor occidentale, astfel încât, după mai multe încercări eșuate, albii au pus în totalitate stăpânire și pe Africa de Vest. Mai târziu, ei aveau să se lupte între ei pentru cucerirea unor colonii

care, secole la rând, aveau să susțină prosperitatea celor mai bogate țări din lume. În 1960, aceste ținuturi au început să lupte pentru independență politică, dar nu și economică, deoarece 90% dintre produsele care se vând aici provin din Franța, țara a cărei colonie a fost Senegalul.

„Primul lucru fundamental pe care trebuie să-l știe omul este să trăiască demn, adică să fie independent și stăpân pe sine, să-și poată împlini vrerea fără să dea seamă nimănui."

ANGEL GANIVET[9]

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

Burkina Faso, țara oamenilor demni

[9] Scriitor, eseist și filosof spaniol (1865–1898) (n.tr.).

Eram doar de puțină vreme în acea parte a Africii negre, dar văzusem câte ceva și adunasem destule impresii pentru a-mi face o idee despre cum aveam să lucrez și ce soi de culturi și oameni urma să întâlnesc în drumul meu. Nu-mi dădeam încă seama, lucru pe care aveam să-l fac mai târziu, că surprizele erau abia la început.

Am petrecut câteva zile în centrul meu de operațiuni din Dakar, până ce, în sfârșit, am obținut toate aprobările, vizele, contactele și biletele necesare pentru începerea celei de-a doua etape a călătoriei.

În dimineața următoare, eram deja pe aeroportul din Dakar, după ce trecusem de controalele polițienești de rutină la care, după ce mi-au desfăcut toate bagajele, vameșii au insistat să-și oprească și pentru ei câte ceva. Astfel, le-am dăruit niște mici insigne, fiindcă polițiștii africani sunt mari amatori de asemenea obiecte, pe care le colecționează. Astfel, nu mă miram deloc să mai văd din când în când câte un polițist cu o grămadă de asemenea insigne prinse de uniformă, alături de trese multicolore.

În drum spre **Burkina Faso**

Am plecat spre Ouagadougou, capitala Burkinei Faso, aflată departe în inima Africii de Vest. Eram în întârziere cu două ore și priveam cum, înarmat doar cu o simplă cheie franceză, un mecanic se băgase cu totul într-unul dintre motoarele aeronavei care avea să ne ducă la Burkina. Când a ieșit în sfârșit, l-am văzut din spatele ferestrei cum îi făcea semn pilotului că totul era OK și imediat am fost chemați să ne îmbarcăm. Ne rugam ca totul să fie bine!

După un zbor fără prea multe complicații, ținând seama de țara în care zburam, am ajuns fără probleme la Ouaga.

Primul lucru care mi-a atras atenția a fost amabilitatea poliției de frontieră. Mi-au spus că trebuia să las două zile pașaportul la aeroport, pentru a primi viza, ceea ce m-a înspăimântat puțin, deoarece este groaznic să umbli prin Africa fără nici un act (fie el și un pașa-

port). Dar grănicerul mi-a spus că nu era nici o problemă, căci ei erau diferiți de restul Africii și m-a liniștit cu un zâmbet amabil.

Am ieșit pe stradă, am luat un taxi și m-am dus la singurul hotel „pentru străini" din tot orașul. Camera costa 25 de dolari americani pe noapte, dar am fost avertizat că, dacă vroiam să evit neplăcerile, era mai bine să stau acolo, un sfat pe care l-am acceptat cu mare plăcere.

Burkina Faso, fosta Volta Superioară, este și ea o țară africană ce a fost împărțită între imperialiștii europeni. În limba localnicilor, Burkina Faso înseamnă „țara oamenilor demni". N-am putut să nu observ că denumirea era potrivită, localnicii remarcându-se și prin amabilitatea lor, ce contrasta flagrant cu comportamentul locuitorilor altor țări din Africa de Vest, fiindcă acolo nu existau resentimente față de albi și de colonialiști. În acea țară conviețuiesc o mulțime de culturi și de etnii, fără să se deranjeze unele pe altele. Formula care exprimă cel mai bine această formă de înțelegere este că „fiecare își vede de ale lui" și nimeni nu se bagă în treburile altora. Fapt oarecum paradoxal, având în vedere că aceasta este una dintre țările cu PIB zero, adică o țară în care nu se produce nimic și în care se trăiește numai din ajutoare internaționale. Am fost uimit să aflu asta, căci nu credeam că exista așa ceva; iată că se poate și Burkina este una dintre țările cele mai frumoase, cu o foarte mare varietate de culturi care cuprind, după cum voi arăta, ceremoniile magice cele mai spectaculoase. Dar la baza tuturor stă același principiu: trăiește și lasă-i și pe ceilalți să trăiască, ceea ce pare să fie o regulă fundamentală. Un singur lucru nu înțelegeau: ce căuta un alb în lumea lor.

Cum am ajuns la hotel, primul lucru pe care mi l-au cerut a fost pașaportul, care rămăsese la aeroport. M-am temut de tot ce era mai rău, așa că am încercat să-i explic recepționerului problema mea, dar el nu părea prea interesat de explicații, astfel încât mi-a tăiat propoziția la jumătate cu un „foarte bine" scurt, care însemna că trebuia să tac și să nu-l mai bat la cap. Mi-a dat cheia camerei și și-a luat rămas-bun cu un amabil „noapte bună, domnule".

Odaia, lipsită de orice lux, avea doar strictul necesar, oferind doar condiții pentru a putea dormi fără a mă umple de purici (cel puțin, eu așa speram). Totul mi se părea încântător de la început și nu vro-

iam decât s-o țin tot așa, ca să-mi pot duce munca la bun sfârșit acolo, în țara cu cele mai multe etnii din lume și singura, fără îndoială, în care conviețuiau fără conflicte o grămadă de populații, fiecare cu religia, cultura și magia ei. Am început să înțeleg atunci că locuitorii din Burkina erau oameni deosebiți.

A doua zi de dimineață, am început să caut un mijloc de transport, pe care l-aș fi putut folosi toată luna următoare. Dacă izbuteam să-mi duc planurile la bun sfârșit, aveam să străbat Burkina de la nord la sud, trecând prin sate și adunând informații despre ceremoniile cele mai spectaculoase și cele mai vechi, unele chiar milenare. Toate acestea nu erau aproape deloc cunoscute în lumea civilizată. Odată încheiat turul țării „oamenilor demni", aveam de gând să-mi continui itinerarul pe drumurile Republicii Benin cu aceeași mașină. Asta însemna că trebuia să găsesc un 4x4 bun, care să reziste la cei peste 4000 de kilometri pe care voiam să-i parcurg în acea parte a lumii, numai pe drumuri destupate, deoarece pe acolo nu existau șosele. Călătoria se anunța așadar una foarte dificilă.

Spre amiază, problema mașinii a început să mă îngrijoreze, fiindcă pe străzi vedeam doar camioane din perioada colonială, iar lumea părea să folosească numai biciclete și mici motociclete. La bancă mi s-a spus că în oraș existau doar două mașini de teren care puteau fi închiriate și că trebuia să aflu dacă erau disponibile.

Prima adresă pe care mi-au dat-o nu mi-a folosit la nimic, deoarece nici măcar taximetristul n-a putut găsi strada. Ne-am îndreptat spre a doua adresă, a unei agenții de voiaj, care organiza vizite în principalele centre turistice din țară. N-aveau prea mult de lucru, fiindcă în Burkina Faso vin foarte puțini vizitatori, nu din lipsă de interes, ci pentru că țara nu dispune de o infrastructură hotelieră care să-i permită să primească turiști. Evident, nu vorbesc despre cei care merg în expediții cu rucsacul în spate, fiindcă aceștia pot descoperi frumusețile unei asemenea țări fascinante fără a avea nevoie de cazare.

Cei de la agenție mi-au arătat celebrul lor 4x4, un Toyota Land Cruiser lung, vechi de doisprezece ani și cu peste 200000 de kilometri parcurși. Nu părea într-o stare foarte proastă și mi-am închipuit că

avea să facă față călătoriei prin două țări. Astfel, l-am închiriat cu șofer cu tot, căci aceasta era cea mai ieftină soluție pe termen lung. Să conduci singur într-o țară africană se poate dovedi dezastruos, printre altele deoarece poliția îi oprește peste tot pe albi, pentru tot felul de controale fără motiv. Dacă, în plus, mai adăugăm dificultățile legate de condusul într-o țară în care nu există șosele și nici semne de circulație și indicatoare, nu ai decât două soluții: fie cunoști la perfecție traseul, fie te duci în altă parte decât în Burkina.

A doua zi, am început călătoria cu șoferul Marcel, de care nu aveam să mă mai despart multă vreme și cu care speram să mă înțeleg bine. Nici n-a fost prea greu, fiindcă Marcel nu era prea vorbăreț, dar era, în schimb, amabil, bine crescut și, înainte de toate, dispus să mă ducă cu mașina acolo unde voiam. Mai mult de atât nici nu-i puteam cere.

Tovarășul nostru pe drumurile africane, așa cum arăta după câteva mii de kilometri parcurși, roți sparte și avarii; această mașină ne-a ajutat, totuși, să ne ducem călătoria la bun sfârșit

La câțiva kilometri de Ouagadougou, șoseaua asfaltată a dispărut, lăsând loc acelor drumuri de pământ portocaliu, care îmi rămăseseră bine întipărite în minte. N-aveam să mai vedem asfalt multe zile de acum încolo.

Este deosebit de greu să călătorești pe asemenea drumuri, fiindcă din pricina căldurii trebuie să mergi cu fereastra deschisă, iar pielea ți se acoperă cu un praf portocaliu, care nu iese nici la spălat. După ce te cufunzi în apă și te crezi curat, la prima transpirație culoarea portocalie reapare, ieșindu-ți prin toți porii. Astfel, nici nu voiam să-mi închipui cum aveam să arăt la sfârșitul călătoriei, cu toate că eram acoperiți ca bandiții, cu o basma peste față, pe care trebuia s-o udăm cât mai des, fiindcă intra praful în ea și nu mai puteam respira. În fond, aceasta nici nu era partea cea mai rea a drumului. Dar, în fine, după un drum istovitor, am ajuns în orașul sacru Bani, aflat în nordul țării.

Orașul **magic** Bani

Bani, orașul sacru al tribului peul, ridicat în mijlocul pustiului, este încoronat de șapte moschei impresionante, datorită cărora lumea o consideră a doua Mecca.

Moscheile te impresionează de la prima privire. Simți că te afli în fața unui mister când vezi aceste edificii uriașe, construite doar din chirpici, într-un sătuc în care nimeni nu știe când a început construirea lor și cu atât mai puțin cine le-a ridicat. Cu toate acestea, ele ar putea figura printre minunile lumii. M-am interesat cine este liderul religios al orașului, pentru a-i cere lui explicații cu privire la aceste edificii enigmatice. Am fost plimbat pe străzi înguste, unde totul era construit din același material. Marcel rămăsese să păzească mașina, fiindcă știa că aceasta era cea mai importantă misiune a lui. Dacă mașina pățea ceva, rămâneam de izbeliște acolo, în pustiu, fără nici o soluție pentru a ne întoarce acasă. Cum i-ar fi putut el explica șefului ce se întâmplase cu vehiculul?

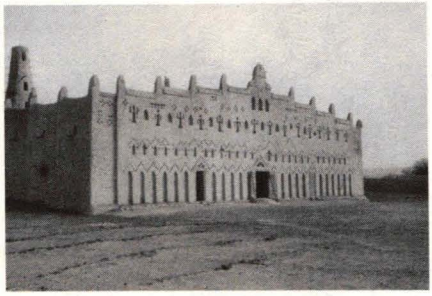

Indiferent de stilul de construcție și de motivele religioase folosite, moscheile din Bani sunt incredibile. Puține monumente din lumea întreagă, construite fără mijloace economice consistente și fără muncitori calificați, se bucură de o frumusețe atât de impresionantă

După ce am mers destul de mult prin căldura asfixiantă, am ajuns în sfârșit la casa în care locuia liderul religios. Am intrat înăuntru, iar în curte, la umbră, am fost prezentat unui bărbat foarte bătrân și slab, care stătea pe jos. La prima vedere, părea un Gandhi ceva mai tuciuriu, cu aceeași expresie de bunătate pe față, cu o mică barbă și ochi ce sticleau din cauza luminii prea puternice și poate, din cauza, multelor lucruri pe care le văzuse la viața lui. M-am așezat lângă el, și, avându-l drept interpret pe ginerele lui, care o rupea puțin pe franceză, am început o conversație foarte plăcută. Mi-a povestit că orașul sacru Bani fusese înălțat în vremuri imemoriale; mai târziu, profetul Mohamed le-a cerut el însuși locuitorilor din oraș să con-

struiască, de-a lungul vremii, șapte moschei, promițându-le că, după ce le vor fi isprăvit, avea să se întoarcă pentru a declara orașul o nouă Mecca. Cele șapte moschei erau gata, deși oamenii le tot măreau și înfrumusețau cu timpul, iar bătrânul preot aștepta să vadă sosirea Profetului înainte de a muri.

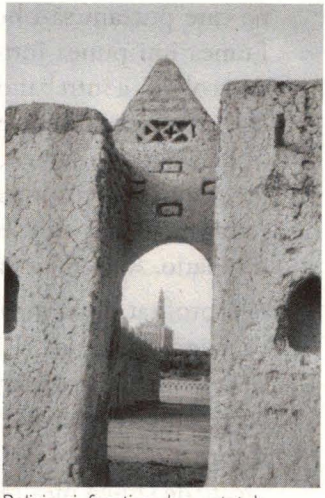

Religia și fanatismul au stat la baza construirii acestor minuni, moscheile din Bani. Tot ce mai lipsește acum este să se întoarcă Mohamed care, potrivit profeției, trebuie să vină după ridicarea celor șapte moschei. Anul acesta va fi încheiată ultima

Legenda povestită de bătrân este splendidă, cu atât mai mult cu cât moscheile sunt cu adevărat impresionante. Cea mai mare dintre ele poate găzdui mii de persoane, ea fiind construită într-un sătuc de la marginea deșertului Sahel.

Am fost invitat să-mi petrec noaptea acolo, în patio, dar chiar atunci cineva spunea că se apropia o furtună. „O furtună în deșert?" am întrebat, dar bătrânul a zâmbit și mi-a arătat cerul. În depărtare se vedea un val maro care înainta, acoperind albastrul cerului ca un stol de lăcuste. De fapt, era o furtună de nisip.

Pe când se apropia furtuna, se făcea tot mai întuneric. După o oră, părea că noaptea se lăsase brusc, iar vântul puternic ne-a obligat pe toți să ne adăpostim în casele din chirpici. După vânt, a urmat nisipul, care semăna cu o grindină foarte fină și intra peste tot; nici nu voiam să mă gândesc ce ar fi însemnat să te prindă o astfel de furtună în mijlocul deșertului, unde nu ai nici un loc de refugiu.

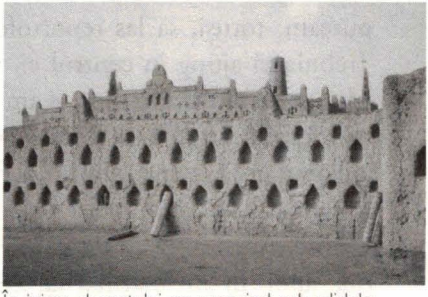

În inima deșertului ne surprind splendidele moschei din Bani. Nimeni nu știe cum și de ce au apărut acestea în mijlocul deșertului african. Cert este că, pentru fanatismul religios, totul e posibil

După scurt timp, totul a revenit la normal și am început să-mi ridic cortul de campanie chiar în patio, unde se adunase destul de multă lume, dornică să vadă ce făcea acolo nebunul acela de alb. La căderea nopții, cineva ne-a adus ceai,

pe care puteam să-l bem împreună, în timp ce stăteam de vorbă. Lumea îmi punea întrebările cele mai incredibile. Unul dintre cei de-acolo m-a întrebat de ce noi, albii, nu avem case (nu văzuse decât corturile) și venim să le vedem pe ale lor. Era o noapte cu lună plină în orașul sacru Bani, acest sat din mijlocul pustiului, ce respiră magie și mister pretutindeni. Liderul religios a crezut de cuviință să ne retragem. A fost suficient să ridice o mână și tot satul a ieșit imediat din patio. Apoi mi-a dat de înțeles că se duce să se odihnească.

Am profitat de moment și i-am cerut ginerelui său să mă însoțească, fiindcă doream să înregistrez pe reportofon sunetele misterioase ce animau, în puterea nopții, moscheea islamică. Aveam doar o mică lampă cu petrol, dar am luat-o pe străzile întunecoase spre una dintre moschei. Noaptea, satul era înspăimântător, iar mea umbrele create de lampa mea mă tot făceau să tresar. Dar, dacă tot ajunsesem acolo, trebuia să-mi isprăvesc treaba. Am ajuns la ușa celei mai mari moschei, iar însoțitorii mei mi-au spus că ei nu puteau trece pragul noaptea, astfel încât trebuia să intru singur, cu felinarul. Asta mai lipsea. Ezitam dacă să intru sau nu, dar am apucat felinarul și dintr-un singur salt am trecut pragul, intrând în moschee. Așa e în viață, sunt lucruri pe care, dacă stai să te gândești mai bine, nu le mai faci. O știu din proprie experiență.

Așa că, fără să mai șovăi, am intrat. Interiorul era îngrozitor: o imensă construcție din lut sprijinită pe sute de coloane împrăștiate pe toată suprafața. Nu se auzea nici un zgomot, tăcerea și întunericul erau depline. De cum m-am văzut înăuntru, m-am gândit că nu puteam, totuși, să las reportofonul acolo și să ies în goana mare. Trebuia să ajung în centrul ei, locul cel mai sfânt, și să-l las acolo. Mi-am luat inima în dinți și am străbătut cei peste 300 de metri care mă despărțeau de inima moscheii și am lăsat reportofonul după ce am avut grijă ca microfonul să fie pornit și bateriile încărcate. Totul funcționa. M-am întors și, ca posedat de diavol, am ieșit în fugă din clădire. Afară am stat de vorbă cu însoțitorii mei vreo jumătate de oră; apoi, m-am înarmat iar cu mult curaj și m-am dus să-mi iau reportofonul.

După ce mi l-am recuperat, n-am avut răbdare și pe drumul spre sat am ascultat ce se înregistrase.

Primele sunete au fost asemenea celor pe care le auzi la un telefon vechi, cu disc, atunci când discul se învârte și se întoarce la loc. Apoi, se puteau auzi copii care râdeau și cântau versete din Coran. Și acum, când îmi amintesc, mi se face părul măciucă. Îi ascultam pe copiii aceia cum cântau, stând în ușa unei moschei despre care nimeni nu știe când și de cine a fost înălțată, într-o noapte cu lună plină. Și, într-adevăr, începeam să cred că acolo, departe în pustiu, se petrecea ceva magic.

A doua zi de dimineață, l-am întrebat pe bătrân ce puteau fi sunetele pe care le înregistrasem. Răspunsul său a fost departe de a mă liniști, fiindcă el mi-a spus: „Ai auzit spiritele copiilor care au murit înainte de a ajunge la pubertate; în lumea lui Allah ei sunt fericiți și de aceea râd". Era, fără îndoială, frumos ceea ce spunea, dar deloc liniștitor.

Istoria poporului peul este plină de legende și mistere. Cea mai importantă este cea privitoare la originea acestei populații, pe care nimeni nu o cunoaște precis. În timpul campaniilor de răspândire a Islamului, ei și-au însușit cultura și religia mahomedană. Dar nici azi, poporul peul nu aparține cu adevărat de vreo țară și nici nu-și dorește așa ceva. Își păstrează riturile ancestrale (chiar dacă ele s-au amestecat cu elemente islamice), cultul frumuseții și al bunătății, considerând, în ciuda religiei lor islamice, că lumea naturală este stăpânită de forțe atotputernice.

Astfel se desfășura viața în Volta până la sosirea francezilor în 1894. După nenumărate lupte și mii de morți au izbutit s-o cucerească în 1901. Începând de atunci s-au petrecut numeroase schimbări, puse la cale în luxoasele saloane din Londra, Paris sau Berlin. În sfârșit, în 1983, această țară și-a cucerit independența și a devenit Burkina Faso, grație legendarului președinte Sankara. După câțiva ani, acest act de independență l-a costat viața, fiindcă a fost ucis de serviciul secret francez.

A doua zi, după ce le-am mulțumit tuturor pentru noaptea magică pe care o petrecusem într-unul dintre locurile cele mai fermecate de pe planetă, am pornit din nou la drum.

Căldura era cumplită, pământul nespus de uscat, iar praful ne sufoca. L-am întrebat pe Marcel dacă puteam închide ferestrele, de-

oarece preferam să mor copt decât asfixiat. Marcel m-a privit și a schițat un mic surâs, apoi mi-a arătat partea din spate a mașinii. Pe caroserie și pe țeava de eșapament erau nenumărate găurele, astfel încât, dacă închideam ferestrele, avea să ne omoare fumul negru ce ieșea pe țeava de eșapament. Era clar, m-am gândit, răspunzându-i la rândul meu amabilului șofer și mi-am astupat complet gura și nasul cu batista. Călătoria era lungă, fiindcă trebuia să parcurgem zilnic 700 de kilometri pe drumurile acelea. Am trecut prin ultimele sate locuite și am profitat de prezența lor, pentru a mânca o omletă. N-am îndrăznit să întreb ce conținea, dar era bună.

Piața targhi din **Maraoke**

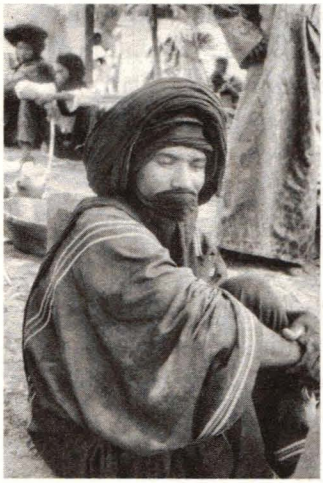

Bărbat din tribul tuareg în piața din Maraoke. Ei vin aici pentru a face schimb de nimicuri și pentru a-și vinde ultima spadă, pe al cărei tăiș scrie deseori chiar „made in Toledo"

Așa am ajuns în piața targhi din Maraoke, în apropierea frontierei dintre Nigeria și Mali. După cum am menționat deja în capitolele anterioare, aici trăiesc în prezent membrii tribului tuareg. Ei rătăcesc în teritoriile de la graniță, dar nu aparțin nici unei țări, astfel încât, dacă se simt hărțuiți într-un loc sau dacă comit vreun delict undeva, pot trece imediat granița în cealaltă țară.

În Maraoke, cei din tribul tuareg vin o dată pe lună, pentru a se întâlni, a face schimb de produse și a se întoarce imediat la casele provizorii. Aici se poate vedea adevăratul lor caracter de războinici plini de mândrie. Ei poartă haine curate, cu toate că adesea trăiesc în mizerie, lucru demonstrat și de faptul că mulți dintre ei sunt nevoiți uneori să-și vândă bunul cel mai de preț, spada.

Dar un tuareg nu este niciodată înfrânt. Ei te privesc numai cu coada ochiului, chiar dacă mulți n-au văzut niciodată un alb. Nu respectă pe nimeni care nu face parte din rasa lor, indiferent dacă sunt albi

sau negri, important este că nu sunt tuaregi. Mulți dintre ei au ochi transparenți, ca felinele. Descind din tribul vela-vela, originar din Egiptul faraonilor. Inițial, ei au fost sclavii acestora, dar cu timpul au ajuns să se amestece între ei, creând această rasă cu un aer atât de diabolic.

La Maraoke ei schimbă vite și cumpără alimente, dispărând apoi la fel de repede cum au apărut. I-am văzut trecând o dună, dar când s-o traverseze pe următoarea nu mai erau, de parcă îi înghițise deșertul pe care îl cunosc mai bine ca oricine. Sunt adevărate fantome ale trecutului, în plin secol XXI.

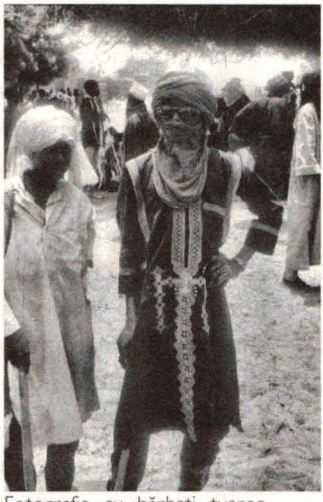

Fotografie cu bărbați tuareg, adevărați nomazi ai deșertului, ultimii dintr-o rasă de mercenari-vânători de sclavi, care luau parte la înfruntările dintre triburi din nordul Africii

Ținutul **Gumarche**

După Maraoke, nu mai exista drum, itinerarul se complica și trebuia să ne oprim ori de câte ori vedeam pe cineva, ca să întrebăm unde era țara Gumarche, teritoriul cel mai puțin cunoscut din Burkina.

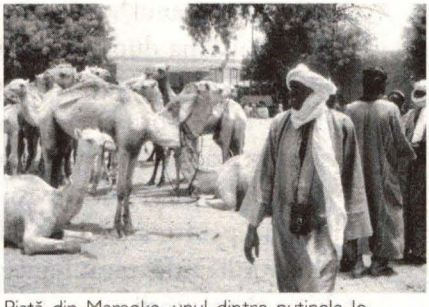

Piață din Maraoke, unul dintre puținele locuri de pe pământ unde se poate conviețui cu ultimii tuaregi. Oameni trufași, care își trăiesc cei din urmă ani de libertate, refuzând globalizarea în schimbul lumii mistice și magice pe care o cunosc

Inevitabil, la un moment dat ne-am rătăcit. Marcel nu fusese niciodată pe acolo, treceam peste pâraie și ne rătăceam în ceea ce ne închipuiam noi a fi drumuri. Până la urmă, i-am spus că era mai bine să angajăm pe cineva care să ne îndrume, iar pe urmă să-l ducem acasă. A fost nespus de greu să găsim pe cineva dispus să ne ajute, deoarece, așa cum am văzut, pe cei din Burkina nu-i mișcă stimulentele bănești, ca în alte țări africane. Fiecare își vede de-ale lui, și

nimeni nu vrea să-şi complice viaţa. Într-un târziu, un flăcău de vreo 20 de ani a acceptat să ne fie ghid, mai mult din curiozitate, ca să afle ce făceam, decât pentru recompensa pe care i-am promis-o. Cu ajutorul acelui băiat ne-am continuat drumul, nu fără greutăţi, fiindcă de multe ori ghidul nostru trebuia să coboare din maşină ca să se orienteze. Ne îndreptam spre leagănul animismului din Burkina. Acolo oamenii obţin tot ce vor cu ajutorul ceremoniilor magice şi al dansurilor cu măşti. Exact asta căutam şi eu. Vroiam să-i rog să-şi pună măştile şi să organizeze o ceremonie pentru mine, fără să mai aştepte un prilej, precum o înmormântare sau cine ştie ce solicitare adresată Atotputernicului.

În cele din urmă, acoperiţi de o îngrozitoare crustă de praf, am ajuns în sat unde, datorită ghidului nostru, ne-am putut înţelege, fiindcă acolo nu vorbea nimeni nici franţuzeşte, nici vreunul dintre dialectele cunoscute de Marcel. I-am explicat căpeteniei ce vroiam, iar el asculta traducerea oferită de ghidul nostru, dând aprobator din cap. Nu prea aveam încredere în traducerea ghidului, fiindcă nu ştiam la ce ar putea duce puţinele lui cunoştinţe de franceză. Căpetenia m-a privit şi mi-a făcut semn să aştept sub un copac. „Se duce să se consulte cu şamanul", mi-a tradus ghidul nostru. Stând sub copac, orele treceau una după altul, lucru normal în cazul oricărei târguieli africane. Aici timpul n-are nici o valoare, iar negocierile se pot repeta de mii de ori până se ajunge la o înţelegere. După trei ore, a apărut în sfârşit căpetenia şi mi-a spus că, dacă nu ceream nimic, şamanul nu înţelegea de ce vroiam să văd ritualul. Fusese nevoie de trei ceasuri pentru atâta lucru? Încercam să nu-mi ies din fire, ca să nu stric totul, astfel încât i-am zis că la mine în ţară am auzit povestindu-se că vrăjitorii lor erau cei mai puternici, mult mai puternici ca ai noştri şi de aceea vroiam să-i văd la treabă. A consimţit iar, dând din cap şi s-a dus din nou să vorbească cu şamanul. Au trecut alte ceasuri bune, petrecute de noi în căldură, până când căpetenia a apărut iar. Am încercat să-l măgulesc, fiindcă asta funcţionează întotdeauna, dar de data aceasta nu eram aşa de sigur. Căpetenia mi-a zis că şamanul acceptase, dar că trebuia să-i plătesc lui o capră şi satului încă una şi că, dacă făceam rost de animale până a doua zi în zori, aveau să rânduiască întreaga ceremonie. Fără să mai adauge

nimic, s-a dus acasă și s-a culcat la umbră, după negocierile grele pe care îl obligasem să le poarte în acea zi.

Am profitat de cele din urmă raze de soare ca să mă duc în ultimul sat prin care trecusem și să cumpăr două capre. Deși a trebuit să petrecem noaptea în sat, ne-am consultat cu gândul că a doua zi aveam ceremonia asigurată.

Când s-a crăpat de ziuă, am pornit la drum, de cum mi-a spus Marcel că era destulă lumină pentru a ne putea orienta.

Am ajuns în sat, unde ne aștepta căpetenia. „Albule, știam că ai să te întorci", mi-a spus el, în traducerea ghidului, luând cele două capre.

A început pregătirea ceremoniei, la care lua parte tot satul. Știau cu toții că au să apară măștile care, pentru ei, reprezentau zeii pe care nu-i mai văzuseră de ani buni.

Au început să răpăie tobele și, chiar când ne așteptam mai puțin, din spatele unor cabane au apărut niște păpuși din paie și lână, cu oameni înăuntru. Figurile erau înalte de peste doi metri și jumătate. Oamenii de sub păpuși se mișcau de parcă hainele grele și căldura nu-i deranjau deloc. Dansau în ritmul tobelor. Atunci a apărut șamanul, îmbrăcat într-o tunică albastră de culoarea cerului, cu părul tuns „perie". Pe fața șamanului erau numeroase cicatrici, ce reprezentau însemnul tribului din care făcea parte. Ele sunt aplicate tuturor copiilor, ca să se știe de ce etnie aparțin. Apoi se pune sulf pe ele, ca să nu li se cicatrizeze ușor, ci să iasă mai mult în relief, pentru a evidenția valoarea lor simbolică. Prin aceste locuri, am avut deseori prilejul să asist la asemenea ritualuri de marcare.

Șamanul a adus trei dansatori în fața altarului de pe pământ: trebuia să ceară voie puterilor universului pentru a-și începe ritualul. I-a pus să îngenuncheze și să lase capul în pământ, apoi, intonând cântări arhaice, a stropit capul păpușilor cu bere făcută din mei și lapte, simbolurile fertilității.

În continuare, a luat un pui negru și i-a tăiat capul cu un cuțit care ar fi fost cel mai dorit obiect la o licitație Sotheby's. Sângele puiului a curs șiroi peste capetele dansatorilor, șamanul striga și tobele răpăiau fără încetare: ritualul era în toi. Păpușile s-au ridicat și au început

Acest ritual din ținutul Gumarche, Burkina Faso, n-a fost înregistrat sau filmat de nici un alb înaintea mea. Zeii se materializează în aceste păpuși, ca să dea satului recolta care le e necesară pentru a supraviețui

să danseze ca posedate; era impresionant să vedem cât de ușor se mișcau acei uriași de lână și paie, când noi abia de puteam respira din pricina căldurii. Nici nu vroiam să mă gândesc cât de cald trebuie să fi fost în interiorul lor. Tot satul acompania tobele, bătând din palme.

A sosit și clipa în care dansatorii trebuiau să îngenuncheze în fața șefului de trib, arătându-i supunere, dat fiind că măștile sunt spiritele morților din sat, care împlinesc, venind din lumea cealaltă, ceea ce le cere vrăjitorul. Ei rezolvă astfel multe probleme.

O ceremonie fantastică, aidoma celor de la începutul timpurilor. Aceste popoare au evoluat în cursul mileniilor doar atât cât aveau nevoie ca să supraviețuiască. Pentru a trăi aici nu au nevoie de mai mult decât aveau strămoșii lor. Ei nu vor decât să-și păstreze magia și credințele și mai ales să fie lăsați în pace.

Poveștile lor se transmit din tată în fiu, prin viu grai. Fiindcă în Africa occidentală milioane de persoane vorbesc felurile dialecte, nimeni nu scrie. Astfel, înțelepciunea o dețin bătrânii, veneraţi și îngrijiți de toți, fiindcă sunt adevărate tezaure de cultură.

Există un vechi proverb african care spune: „Când în Africa moare un bătrân, moare o bibliotecă."

Ne-am continuat drumul, intrând și mai mult în ținuturi tot mai necunoscute din Burkina Faso. La următoarele opriri trebuia să vizităm ținuturile Burundi, Lobi și Mosi, care aveau să ne confirme numărul mare de triburi ce populau Burkina. Toți conviețuiesc în pace, un exemplu pentru orice țară din Africa ori din lume (dacă ne gândim la Iugoslavia, de pildă).

În aceste locuri aveam să pătrundem în inima ceremoniilor animiste.

. . . . . .

Lacul sacru **Sabu**

Am ajuns lângă lacul sacru Sabu din ţinutul Mossi. În apă sunt sute de crocodili care, potrivit legendei, nu îngăduie să facă baie acolo decât celor din etnia mossi şi numai dacă aceştia le aduc ofrande. În cadrul acestui ritual care se păstrează de veacuri îi putem vedea pe îngrijitorii crocodililor cum le aruncă pui de găină vii ca să-i mănânce.

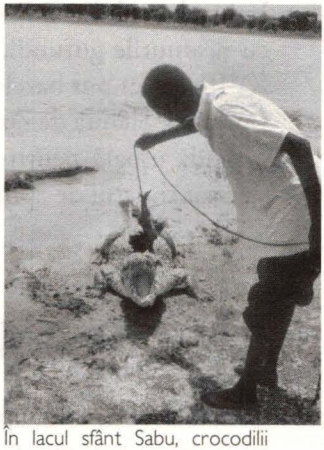

În lacul sfânt Sabu, crocodilii sunt sacri şi întruchipează sufletele morţilor din satele de pe malul lacului. Sufletele celor care au murit în apropiere rătăcesc astfel în trupurile crocodililor, ocrotind toate populaţiile din împrejurimi

Populaţia mossi îşi are originile la izvoarele râului Volta; ei îşi numesc limba more ori muaga („cea care păstrează obiceiurile").

Spectacolul a fost impresionant: crocodilul, care cântărea peste 300 de kilograme, a ieşit din apă la chemarea îngrijitorului care îi dădea de mâncare, a trecut prin faţa mea netulburat, s-a dus drept la puiul pe care omul îl atârnase de o frânghie, l-a smuls sec cu dinţii şi a fugit iar în apă.

Pentru animişti, crocodilul este unul dintre cele mai importante animale sacre, deoarece se crede că, atunci când moare un om însemnat, acesta se reîncarnează într-un crocodil, pentru a se răzbuna pe cei care i-au făcut rău în viaţă sau pentru a-şi apăra rudele din adâncurile apelor. Aceasta este o altă legendă frumoasă din magica lume africană.

Sabu, magie şi putere animistă în stare pură. Numai credincioşii se pot îmbăia în apa lui fără să fie atacaţi de crocodili, lucru la care am fost martori

Populaţia mossi practică agricultura, dar pământurile nu sunt fertile decât în sezonul ploios, câteva luni de an. Alimentaţia lor se bazează pe sorg şi mei, pe care îl consumă toate triburile primitive. Din punct de vedere istoric, populaţia mossi provine din Sudan, în dru-

mul lor ei fondând diferite așezări și trăind din jafurile practicate în jurul orașului Tombuctu.

În jurul secolului al XV-lea, mossi au urcat din sud și s-au amestecat cu neamurile gurundi, samo, gumarche etc., până ce, în secolul al XVIII-lea au pus bazele marii așezări mossi, Ouagadougou, capitala Burkinei. Slăbită de războaiele din ultimele veacuri, localitatea a fost o pradă ușoară pentru colonizatori, iar președintele Naaba Sigri a semnat tratatul de „protectorat" cu Franța.

Populația **lobi**

Următoarea noastră oprire a fost dedicată membrilor etniei lobi, într-un sat așezat între Coasta de Fildeș, Ghana și Burkina Faso. Satul a fost ridicat în apropierea râului Muhum (Volta Neagră), iar locuitorii lui se ocupă cu agricultura. Ca în multe alte sate, vitele sunt sacrificate în timpul sacrificiilor rituale.

Etnia lobi a fost una dintre cele care au rezistat cel mai mult influențelor străine, chiar și în zilele noastre ei și-au păstrat intacte toate credințele și ritualurile. Protectoratul francez a încercat să le distrugă, în van însă, fiindcă lobi au preferat să moară decât să renunțe la amuletele lor magice.

Când ajungi în fața unei case lobi, primul lucru pe care îl observi este că seamănă cu un castel făcut din chirpici, fapt care demonstrează spiritul războinic de neînfrânt al acestui popor. Poarta casei este situată pe acoperiș, fapt care ușurează apărarea și împiedică atacurile vrăjmașilor. În fața casei stau fetișurile, păpuși mari din lut cu forme aproape omenești și cu ochi făcuți din scoici găsite în mare (cauris). Șarpele poate apărea desenat oriunde pe pereții casei, deoarece, ca și în alte culturi, el este totemul nației.

Cele mai importante lucrări de artizanat sunt fusurile lobi, pentru care un european ar plăti sume astronomice, în ciuda faptului că nu par a fi nimic mai mult decât niște furci de lemn, tăiate grosolan cu ajutorul unei macete. Dar marea problemă a iubitorilor de artă este

că, atunci când vin în țara aceasta la cumpărături, banii pe care îi oferă pentru un fus, o scară sau o ușă nu sunt niciodată de ajuns, nu pentru că un lobi cere mulți bani, ci pentru că el are nevoie de scară, iar dacă ar vinde-o ar trebui să-și facă alta. Viața e mult mai simplă aici decât își imaginează comercianții de artă.

Vraciul etniei lobi este, în același timp, persoana cea mai iubită și cea mai urâtă din sat, fiindcă deține puterea cea mai mare și cunoaște ritualurile animiste cu ajutorul cărora poate lecui și face rău în egală măsură.

După ce am făcut cunoștință cum se cuvenea cu șamanul, el a acceptat să ne facă o mică demonstrație. Ritualul său a fost autentic, pentru că acești oameni nu se puteau preface. Înainte de toate, ghidul nostru a trebuit să-și exprime o dorință pentru ca vrăjitorul să poată lucra. Astfel, îndeplinită fiind și această condiție, ne-am îndreptat spre o căscioară din chirpici, în care șamanul avea să ne facă demonstrația. Cocioaba n-avea mai mult de un metru și jumătate înălțime și tot atât în lățime, era complet închisă, cu excepția unei ușe mici pe care, când o deschideai, ieșea un miros amețitor. Podeaua era acoperită cu piei de animale, iar în centru stătea un castronel din lut, cu pene și sânge rămase de la ritualuri anterioare. Am recunoscut repede însemnele locului: podoabele din coarne de capră atârnate pe pereții din lemn ș. a. m. d., totul sugera că acolo se făcea magie neagră și că tocmai de aceea era atât de temută gazda noastră. Eram în fața unui vrăjitor care cunoștea vechile secrete ale lumii întunecate.

Am intrat cu toții în casă: șamanul, ajutorul lui, ghidul meu și cu mine. Eu încercam să-mi stăpânesc greața, fiindcă voiam să asist la ritual. Iată ce a spus ghidul: lui îi plăcea de fata căpeteniei din satul său, dar tatăl ei nu vroia cu nici un chip să se înrudească cu familia săracă a băiatului. Șamanul n-a ezitat nici o clipă și i-a spus băiatului că impedimentul avea să fie înlăturat: tatăl avea să dispară, înainte chiar ca luna să intre în faza următoare, iar iubirea lui avea să aibă cale liberă. Nu mă înșelasem, deci, atunci când bănuisem că vrăjitorul practica magia neagră. Ceremonia a început cu un pui alb pe care ajutorul șamanului l-a scos dintr-un coș de răchită.

El i-a tăiat gâtul fără nici o ezitare, l-a aruncat în aer şi, în funcţie de cum urma să cadă animalul, şamanul putea vedea dacă ziua era sau nu potrivită pentru a face vraja. Părea că augurii erau buni, deci ritualul putea continua, de astă dată cu o găină mare, pe care a sacrificat-o, apoi i-a aruncat sângele şi penele în castronelul din mijlocul încăperii, repetând la nesfârşit câteva cuvinte în dialectul lui. Nu ştiam dacă acelea erau veritabile formule magice, dar ele creau, în orice caz, o tensiune puternică, cum nu poate crea decât un şaman autentic.

În ţara Lobi, un şaman aplecat deasupra unui fetiş îi cere acestuia să-i dea putere în urma unui sacrificiu. Ca întotdeauna, ritualul sângeros este urmat de contactul cu lumile invizibile

Am plecat, dar nici unul dintre noi nu îndrăznise să deschidă gura în timpul ritualului. Băiatul era convins că toată ceremonia avea sa dea roade. Nu ştiu dacă a fost întâmplare sau magie, dar peste două săptămâni ne-am întors în satul ghidului nostru ca să-l lăsăm acasă. Nici nu demarasem bine, că l-am şi văzut fugind după noi. I-am spus lui Marcel să oprească, deoarece credeam că-şi uitase ceva. Dar el voia pur şi simplu să ne spună că tatăl iubitei sale plecase cu trei zile în urmă la vânătoare şi încă nu se întorsese.

În drum **spre** Republica Benin

Ne-am continuat călătoria. Trebuia să mergem departe, în nordul ţării şi să petrecem o noapte în Ouagadougou, ca să ne putem continua drumul mai departe spre sud şi să ajungem în mitica Republică Benin.

Ouagadougou, capitala ţării, are 850000 de locuitori şi străzi pe care domneşte gălăgia zi şi noapte. Pe toate bulevardele se găsesc sute de tarabe. Existau şi pieţe, precum Roodwoko, unde puteai găsi orice

îți trecea prin minte, căci aici toată lumea vinde câte ceva, deși n-am văzut niciodată pe nimeni cumpărând nimic. Felul în care supraviețuiește un întreg continent, în care comerțul și circulația banilor sunt practic nule, este o adevărată dovadă de „magie africană". În lumea aceea toți vindeau și nimeni nu cumpăra.

Mi-am petrecut noaptea în oraș, pregătind cele necesare pentru următoarele etape ale expediției.

A doua zi, dornic să-mi continui călătoria, am pornit iar la drum. Nu trebuia să mă opresc, deoarece, dacă m-aș fi așezat în pat, aș fi rămas acolo o săptămână, ca să-mi treacă toată oboseala acumulată, iar eu nu aveam timp.

Am traversat ținuturile locuite de mossi, de kombirisi și de nobere, din Burkina Faso și am descoperit încă o dată cu surprindere cât de multe populații puteau conviețui în acea țară mică.

. . . . . .

Populația **gurunsi**

Am ajuns în incredibilul ținut al populație gurunsi, aflat tot în Burkina, populație la fel de spectaculoasă ca și celelalte din Africa.

Această zonă nu are nici o legătură cu cele pe care le vizitasem anterior. Casele în care locuiesc gurunsi stau lipite una de alta, sunt zugrăvite în culori țipătoare și decorate cu simboluri geometrice, ce au un înțeles magic, ca mai toate manifestările artistice sau culturale de pe continent.

Toate aceste detalii ne-au purtat într-o lume care se păstrează neschimbată și azi, deoarece colonialiștii n-au fost interesați de interiorul țării, iar instabilitatea politică a acestor ținuturi a avut drept rezultat lipsa turismului. Poate că tocmai datorită acestor factori, cultura lor a putut supraviețui nealterată.

În tribul gurunsi am cunoscut un șaman care, la insistențele căpeteniei satului, a trebuit să organizeze împotriva voinței sale un sacrificiu animist. Când a isprăvit, era schimbat la față. Ieșise rău, iar felul în care murise animalul prezicea mari necazuri pentru sat.

Astfel, a hotărât să-i dea foc și să-l mănânce, ca să nu mai rămână nici o urmă a sacrificiului. Copiii, în special, trebuiau să danseze și să se joace, pentru ca forțele răului să nu-și dea seama că satul se speriase și să plece. În magia neagră pot apărea asemenea greșeli; dacă iese rău toți se tem. Cum oamenii cred tot ce se prezice, ei dau cu toții ascultare vrăjitorului. Fiindcă se temeau ca nu cumva răul să-și facă sălaș în satul lor, atmosfera era îngrozitoare, vrăjitorul era supărat, dând vina pe noi și a spus chiar, la un moment dat, că o femeie însărcinată, pe care ne-a și arătat-o, va naște un copil mort, fiindcă spiritul se supărase din cauza ceremoniei eșuate. Șarlatanul devenea primejdios. Nu mă îndoiam defel că nu urmărea decât să câștige niște bani, dar lumea îl credea și se temea de el. De altfel, el n-a vrut din capul locului să celebreze ritualul, deoarece încă de la început crezuse că îi dădeam prea mulți bani căpeteniei și nu lui. Atunci, prefăcându-mă că mă duceam să-mi iau portofelul din mașină ca să plătesc, m-am urcat dintr-un salt pe-o aripă și i-am strigat lui Marcel să demareze. Cea mai bună metodă de a ne raporta la o vrajă falsă în Africa neagră era să o ștergem în trombă, lăsându-i pe sărmanii gurunsi în urmă, să dezbată cum anume a început problema.

Probabil că din cauza grabei am luat-o la un moment dat în direcția greșită, astfel încât ne-am pierdut pe un drum pe care Marcel nu-l cunoștea și n-am găsit pe nimeni căruia să-i punem întrebări. Întâmplarea ne-a obligat să ne petrecem noaptea în câmp, după ce ascunsesem mașina printre niște arbuști, dat fiind că era foarte periculos să dormi în mașină în acele zone de frontieră, căci devii prada oricărui tâlhar la drumul mare.

În zori, ne-am continuat călătoria, iar un păstor ne-a arătat cum să ieșim din încrengătura de drumuri pe care ne rătăcisem. Ne-a povestit că satul său era foarte aproape și că ei pregăteau o ceremonie foarte importantă în acea zi. El avea de gând să lase turma de izbeliște și să se ducă acolo. Nici noi nu am pregetat și l-am însoțit în satul lui. Sosirea noastră a fost ca în filme: numeroase figuri ciudate s-au adunat în jurul nostru ca să ne privească. Toți aveau semne adânci pe față, care le dovedeau apartenența. Se vedea că pe acolo nu trecea

prea multă lume. Dar, chiar dacă pare greu de crezut, în lumea a treia funcționează încă vechile trucuri: bomboanele și tutunul.

Cu ajutorul lor, am izbutit să sparg gheața și să încheg o conversație cu mulțimea din jurul nostru. Am încercat să stau de vorbă cu un bărbat mai în vârstă, cu ajutorul prietenului meu Marcel, care vorbea deja mossi la perfecție. Oamenii erau neîncrezători, dar s-au arătat de acord să particip și eu la acea ceremonie, pe care n-o mai văzuse nici un alb. M-au prezentat vrăjitorului care, era scund și slab, foarte bătrân și ghebos emana o anumită putere interioară. Părea prietenos. „Acesta este unul dintre cei buni", mi-am spus în sinea mea. Șamanul mi-a zis că trebuia să afle de la altar dacă puteam asista la ceremonie. Timpul trecea, dar mă obișnuisem deja cu mersul lucrurilor: erau târguieli în stil african, iar acolo timpul nu numai că nu avea nici o valoare, dar lipsea cu desăvârșire din vocabularul lor. În cele din urmă, vrăjitorul a venit să mă caute și m-a dus într-un patio din fața cocioabei lui. Apoi mi-a povestit, tot prin intermediul lui Marcel, că va face o vrajă pentru ca recolta să fie bună. În acest scop va pune stăpânire pe voința unui animal aflat în agonie și, astfel, îi va cere naturii să le respecte recoltele și să-i ajute să fie prosperi.

E incredibil, dar șamanul omoară puiul de găină și îl aruncă cinci metri mai încolo. Apoi, în timp ce intonează diferite cântări, pasărea se târăște și moare în cercul de cenușă pe care vrăjitorul tocmai l-a desenat

La început, ceremonia semăna destul de mult cu altele pe care le mai văzusem. Bătrânul stătea pe vine în fața unui blid de lut și, cu un cuțit în mână, recita invocații vechi de milenii, adresate puternicelor spirite. Din blid a scos cu degetul puțină cenușă – aparținând morților din sat – și a făcut un cerc în jurul lui. Apoi a luat un cocoș și i-a tăiat gâtul, aruncându-l la mai bine de cinci metri de el. Apoi a început să cânte, iar cocoșul, târându-se cu ultimele puteri, a intrat în cercul de cenușă, unde a și murit. Momentul a fost pur și simplu incredibil.

Nu există nici o explicație logică pentru acest lucru, așa cum n-am găsit una nici în cazul multor altor experiențe din călătoria noastră. Nici măcar în finalul expediției, atunci când am cunoscut „lumea tainică și ascunsă a vrăjilor voodoo" n-am putut descifra înțelesul ascuns a acestor ritualuri străvechi.

Este straniu că, fără a dispune de scriere, toate aceste mituri și ritualuri s-au păstrat trecând din generație în generație, prin viu grai, în timp ce mari imperii din Antichitate, ce aveau la bază o cultură însemnată, au dispărut fără urmă. Acesta este un alt mister pe care îl putem adăuga marilor enigme ale lumii.

. . . . . .

„Adversitățile ne fac să ne întoarcem la religie"
TITUS LIVIUS

CAPITOLUL AL OPTULEA

Republica Benin, leagănul **religiei voodoo**

La frontiera cu **Benin**

Mi-am început călătoria spre leagănul credințelor voodoo, partea cea mai dificilă a periplului meu african, iar lucrurile aveau să se complice mult peste ceea ce-mi închipuisem.

Am ajuns la frontiera dintre Burkina Faso și Republica Benin. Acolo, amabilitatea cordială a burkinezilor a lăsat locul unui popor mult mai puțin binevoitor.

Prima problemă a apărut la frontieră: un polițist mi-a reținut permisul de muncă, pe care îl aveam la mine ca să mă pot mișca liber prin țara lor, argumentând că, dacă am plătit bani la ambasada lor din Senegal pentru a-l obține, îi pot da și lui niște bani, ca să-și întrețină familia. Practic, mi-a interzis să trec frontiera dacă nu colaboram cu el.

La nevoie, nu ezit niciodată să plătesc și să dau mita necesară ca să-mi pot continua munca. Dar în fața cuiva care vrea să mă umilească și să mă fure fățiș, nu pot decât să țin piept agresiunii fără să mă mai gândesc la consecințe (e o mare greșeala, sunt de acord). Astfel, am hotărât să strig mai tare decât polițistul și să-i arunc toate ocările pe care le știam – strigatul mai funcționează încă în Africa, iar cel care strigă mai tare are mai multă dreptate. Metoda a funcționat doar pe jumătate: nu m-a arestat, ce-i drept, dar mi-a spus că trebuie să stau acolo până la venirea șefului lui.

După o oră, a apărut și șeful lui, la volanul unui 4x4 nou, însoțit de doi oameni. Mi-a explicat foarte amabil că mașina mea nu putea trece granița și că eu trebuia să călătoresc împreună cu cei doi însoțitori ce păreau foarte amenințători. Am reluat cearta, spunându-i că am permis de muncă în țara lui, care îmi fusese confiscat de camaradul lui. Asta n-a părut să-i cadă prea bine, fiindcă însemna că acela încerca și el să fure un comision. După două ceasuri de discuții într-o franceză mizerabilă, eu am rămas ferm pe poziții, și, evident, nu eram atât de nebun încât să mă urc într-un vehicul cu doi necunoscuți, prietenii unui grănicer din Republica Benin. Mă și vedeam a doua zi dat dispărut. În cele din urmă, dându-și seama cât eram de îndărătnic, omul și-a expediat prietenii și mi-a spus că puteam

să trec împreună cu șoferul, dar că nu puteam nici să lucrez, nici să fac cercetări în țara lui. În orice caz, trebuia să-i plătesc fiindcă se „deranjaseră". Am hotărât să-i dau 60 euro, căci dacă nu, fie ne întorceam în Burkina, fie ne mânca pușcăria. Omul începuse deja să-mi spună că șoferul meu nu va trece în Benin fără certificatul de vaccinare internațională, pe care firește că nu-l avea. A fost una dintre negocierile cele mai dure pe care le-am purtat în viața mea.

Mi-am amintit că purtasem o discuție asemănătoare în 1989 cu poliția lui Noriega în Panama, cu cincisprezece zile înaintea invaziei americane. Mă prinseseră făcând fotografii și trebuia să-i conving că eram un simplu turist. Doar că ei îmi văzuseră pașaportul cu aprobarea de lucru în Nicaragua. Aceea fusese o altă mare bătălie pe care o dădusem cu poliția, pe care n-am s-o uit, cum n-am uitat nici modul în care am fost arestat.

În fine, la apusul soarelui, am izbutit să trecem granița. Marcel era speriat, se gândea că tipii din 4 x 4 ne puteau aștepta la orice cotitură a drumului ca să ne jefuiască, dar, cu toate că și eu credeam la fel, am încercat să-l liniștesc, spunându-i că la ora aceea tipii ajunseseră probabil deja în Cotonou (capitala Beninului).

De cum am zărit prima căsuță din drum, am oprit ca să-i întrebăm pe proprietari dacă puteam să dormim la ei, fiindcă să ne petrecem noaptea dormind lângă drumul mare ar fi fost sinucidere curată. Eram în zona Tata-Somba din nordul Beninului, și văzusem deja niște construcții spectaculoase asemănătoare cu un castel, folosite ca fortificații de apărare la frontieră. Prima noapte din țara de baștină a practicilor voodoo mi-am petrecut-o dormind iepurește și cu un cuțit în mână.

După cum știm, religia voodoo a apărut în Benin, și este practicată de triburile fon și yoruba care trăiesc acolo. Vrăjitori temuți în toată Africa, buni negustori și războinici curajoși, ei au creat un imperiu bazat pe groază și pe teamă, care s-a întins încetul cu încetul pe tot continentul.

În triburile fon și yoruba, omul cel mai important este preotul, numit hungan, el fiind persoana care poruncește tuturor puterilor lumii invizibile, și este depozitarul tuturor superstițiilor și riturilor tribului.

Apărută în Africa, credința voodoo are preoți deosebit de educați, care nu deosebesc niciodată între magie și vrăjitorie. În ciuda „prietenilor" noștri militari și polițiști, care aveau să facă tot posibilul pentru a ne împiedica să pătrundem acele mistere, am muncit foarte mult și am ajuns până la urmă acolo unde ne doream: în inima șamanismului voodoo african.

Zorii erau minunați în regiunea Tata-Somba. Marcel se trezise deja și își băgase capul sub capota mașinii. „Bună dimineața, Marcel", i-am spus. M-a privit cu aerul unui om care nu închisese un ochi toată noaptea, și adevărul este că nu-l puteam învinui, fiindcă și eu suferisem de insomnii. Avea în mână o găleată cu apă. Motorul și curelele mașinii scoteau încă de ieri un zgomot infernal, ceea ce nu mă mira deloc, având în vedere felul în care arăta mașina, acoperită de praful portocaliu care ne acoperea și pe noi. Dar Marcel a rezolvat problema, golind găleata peste motorul pornit, ceea ce a făcut să dispară, ca prin minune, toate zgomotele. Așa procedează mecanicii în Africa, dar cert este că funcționase.

Ceva mai liniștiți, ne-am început drumul de-a lungul țării, o limbă mică de pământ ce se întindea între Togo și Nigeria. Voiam să mergem direct în Abomey, în capitala mondială a religiei voodoo, al cărei nume era suficient pentru a evoca misterul ceremoniilor magice din această lume necunoscută.

Înaintam liniștiți pe șosea. Marcel știa unde eram și nu depășea 60 km/h, fiindcă simpla ciocnire cu o altă mașină din acea țară ne-ar fi dus direct la pușcărie. La vreo 300 de metri de noi, am zărit un polițist care, de cum a observat că mașina avea un număr de înmatriculare străin, s-a pus de-a curmezișul șoselei și a tras un glonț în aer cu o armă rusească de atac, AK-47. Bine mai începusem. Am oprit, iar el a venit drept la mine, mi-a cerut pașaportul, l-a pus în buzunar și mi-a spus că vrea să-și facă o livadă de ananași și că are nevoie de un partener străin, care să aducă tot capitalul. Potrivit proverbului, cu forțele cărora nu le poți ține piept, este bine să închei alianțe. I-am răspuns cu aceeași amabilitate că mi se părea o afacere foarte interesantă, că m-aș fi asociat cu el cu mare plăcere, dar că, firește, trebuia să-mi dea adresa lui ca să-i trimit banii și ca să putem coresponda,

schimbând impresii. Nu se aștepta la acel răspuns, așa că mi-a cerut un pix și mi-a notat adresa, numele și funcția lui în poliție, iar eu i-am cerut pașaportul și mi-am văzut de drum. La nevoie încă te poți baza pe inocența africană, căci asemenea oameni nu pot crede că un alb, adică un „milionar", l-ar putea minți. În plus, numele și adresa lui ne-au servit drept permis de liberă trecere de-a lungul întregului drum: ori de câte ori eram opriți, arătam numele, adresa și gradul lui, spunând că eram prietenii acelui domn, și eram imediat lăsați să trecem mai departe.

Cu chiu cu vai, am ajuns într-un târziu în Abomey. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să căutăm un hotel sigur, în care să ne putem lăsa toate lucrurile, ca să nu fim furați încă din prima noapte. A fost tare greu, și a trebuit să ieșim din centru, fiindcă ambianța și oamenii erau ceva de speriat.

. . . . . .

Abomey, capitala religiei **voodoo**

Abomey e un oraș întunecos, în care toată lumea este vizibil neliniștită. Pe toate ușile vezi simboluri voodoo, oamenii poartă amulete, iar pe străzi se simte prin toți porii spaima generalizată.

Soarta ne-a fost de multe ori alături, și, cu toate că ne mai părăsea uneori, de pildă în ultimele câteva zile, revenea mereu atunci când ne așteptam mai puțin.

După un duș binemeritat, nimic nu mergea mai bine decât o bere la gheață.

Astfel, beam cu Marcel o bere pe terasa celui mai bun hotel din oraș, când am observat că un bărbat ne privea neîncetat. Era limpede: eram singurul alb de pe terasă și m-am gândit că poate de aceea ne fixa cu privirea. Bărbatul s-a apropiat de noi: „Iertați-mă că vă deranjez, îmi dați voie să mă așez?". Marcel i-a cedat scaunul lui, și, scuzându-se că se ducea să se ocupe de mașină, ne-a lăsat singuri. Individul era un negustor libanez, îl chema Ahmed și vroia să stea de vorbă cu un occidental. Mi-a pus mii de întrebări, ca să-mi afle opi-

niile despre situația mondială, despre politica internațională și chiar despre credințele mele religioase. După patru sau cinci beri eram deja prieteni apropiați, astfel încât m-am hotărât să întreb direct: „Prietene Ahmed, eu caut la Abomey o ceremonie voodoo autentică. Știu că e greu să intri în asemenea cercuri, că banii nu-ți asigură accesul, și că doar un inițiat are șanse să intre. M-am gândit că tu trebuie să fii o persoană însemnată aici, și că, dacă nici tu n-ai putea să izbutești, pentru mine ar fi cu siguranță imposibil". A zâmbit cu blândețe și a mai cerut două beri, în cinstea prieteniei noastre, după cum speram eu. „Sigur că da, prietene Juan, ai nimerit bine". Mi-a dat dreptate cu privire la cele spuse și m-a asigurat că mă putea ajuta. „După cum vezi, cunosc toate secretele acestui oraș, și cele bune și cele rele. În Abomey există supermarketuri doar pentru că le vând eu mărfurile, și multă lume îmi este îndatorată. Am să încerc să te ajut, dă-mi două zile, și apoi îți las un bilețel la hotel. Încearcă să nu fii văzut prea des prin oraș și nu mai întreba în jur de asemenea lucruri, fiindcă în mai puțin de o oră poliția o să-ți ia urma și te va goli de bani. Hai să sărbătorim întâlnirea noastră". Când am isprăvit și ultima bere rece din local, am plecat, iar bunul meu Marcel mă aștepta adormit în mașină. Soarta fusese de partea mea, când m-a pricopsit cu un asemenea șofer.

A doua zi am stat în hotel, punându-mi notițele în ordine. Trebuia să aștept ca Ahmed să mă sune. Dacă nu mă suna, urma să mă descurc singur, cu toate riscurile unei atare inițiative. Căci trebuia să profit cumva de șederea în Abomey.

La amiază m-a sunat Ahmed, care avea ceva să-mi spună și mă aștepta la prânz în localul în care ne cunoscusem. M-am gândit să merg să-l văd, în special ca să nu pierd o pistă bună, pentru că nu prea aveam chef să-mi omor serile ținând de urât unui libanez bogat din Abomey.

L-am găsit așezat la aceeași masă ca în ziua anterioară. După îmbrățișarea de rigoare, ne-am amintit ce bine ne simțisem cu o zi în urmă. Ahmed mi-a spus că se întâlnise cu prietenul unui hungan voodoo, care era cel mai puternic șaman din oraș. Mi-a povestit că, potrivit prietenului său, acela era cel mai întunecat vrăjitor dintre toți, și pe lângă puterea enormă de care dispunea, mai era și rău din fire. Nu

trebuia să am prea mare încredere în el. Prietenul vorbise cu el chiar în acea dimineață și el acceptase să asist la o ceremonie programată a doua zi spre seară. La ceremonie aveau să participe peste 500 de persoane, precum și vestiții engun-gu, spiritele morților voodoo. „Juan", mi-a spus Ahmed, „să știi că tipul vrea bani, ca toți șamanii ce sunt de partea întunecată, dar cred că are să fie interesant pentru tine, și, oricum, este ceremonia cea mai bună și cea mai autentică pe care o putem găsi aici. Cere 100000 de CFA (circa 150 euro). Gândește-te dacă îți convine și dacă vrei să mergem". Prețul era mare, mai mare decât plătisem vreodată pentru orice ceremonie din lumea a treia, dar eram în Abomey, în capitala voodoo, și mi se oferea accesul la o ceremonie condusă de cel mai important hungan din zonă. De aceea, n-am putut rezista și am acceptat. Dar am adăugat: „De acord, Ahmed, dar în seara asta plătești tu berea".

Un zâmbet de confirmare a fost suficient că ne-am și cufundat într-un nou dezmăț, cu nenumărate beri, deși din când în când mă ridicam să-i duc câte una și lui Marcel, care, cât timp eram în Benin, nu vroia cu nici un chip să se despartă de automobil.

În cursul zilei, am pregătit camerele foto și aparatura de înregistrare, fiindcă nu vroiam să pierd nimic din ceea ce urma să se petreacă în cursul nopții.

Pe la șapte seara, Ahmed a venit să mă ia de la hotel cu mașina lui. Era însoțit de acel prieten care îl cunoștea pe hungan. Mă gândeam că, dacă primea fiecare câte un comision din cei 150 euro ai mei, n-aveau să pună mâna pe prea mulți bani fiecare. Am ajuns la o casă care avea pe partea dreaptă o ușă mare, asemănătoare intrării într-un grajd. Am pătruns într-un uriaș patio descoperit, de vreo 300 de metri pătrați, iar într-un colț am zărit în penumbră o căpriță care tremura de frică. Aceste animale au un al șaselea simț și presimt ceea ce urmează să li se întâmple.

Am intrat în casă și în față mi-a apărut André, un negru înalt de doi metri, cu mâinile cât lopețile și ochii injectați, de parcă în fundul lor se afla iadul însuși: acesta era șamanul.

Vorbea trufaș, de parcă mă disprețuia, lucru de care nu mă îndoiam o clipă. M-a privit într-un mod insultător și m-a întrebat ce căutam

în lumea lui, dacă nu-mi ajungeau icoanele religiei mele, sau aveam de gând să mă convertesc. Mi-am reluat tactica complimentelor, și i-am spus că venisem de foarte departe ca să-i văd puterile, fiindcă faima lui trecuse multe granițe. Pentru prima dată, sistemul n-a funcționat. Mi-a răspuns că în casa lui aveam să văd ceva ce nu mai văzuse nimeni și să intru direct în lumea întunecată a magiei. Tipul era foarte isteț și trebuia să mă port cu el cu mare prudență, fiindcă orice mică greșeală mă putea arunca în stradă, fără bani și fără ceremonie. Mi-a cerut banii, și am scăpat din nou o vorbă care mă putea costa foarte scump, dar care îmi asigura ceremonia. I-am spus că îi dădeam prima jumătate la început și a doua după ce vedeam ce putea. M-a privit, s-a întors și m-a privit iar, știa că nu-mi putea scoate banii cu forța când vroia el. I-am spus că, firește, la sfârșitul ceremoniei voi fi prea terifiat ca să nu-i plătesc și restul banilor.

Sam, marele șaman care a condus noaptea noastră magică de voodoo din Abomey. În ochi i se citește puterea diabolică, fiindcă de fapt, necuratul este cel care a condus cu adevărat ceremonia

Probabil că l-a amuzat îndrăzneala mea, căci mi-a zis: „Fie și așa. Are de ce să-ți fie foarte frică".

I-am dat banii, și nu l-am mai văzut până a început ceremonia. Oamenii intrau în casă, aducând animale și băutură. Printre ei erau doar bărbați și copii, dar nici o femeie, ceremonia fiind rezervată doar bărbaților. După cum spuneau însoțitorii mei, femeile erau apărate în acest fel de spiritele capricioase care ar fi putut dori să le ia cu ele.

Au început să bată tobele, după care a apărut André, îmbrăcat cu o tunică galbenă cu marginile aurite. După ce lumea l-a salutat cu venerație, el s-a așezat pe un scaun în fața unui altar aflat undeva în colțul din stânga al încăperii. Atunci a apărut și cel despre care aveam să aflu că era ucenicul lui André, șamanul care făcea sacrificiile.

Asistența bătea din palme, însoțind tobele. Se crease o ambianță foarte tensionată și ostilă, dar așa funcționează ceremonialul voodoo. Au adus în scenă capra, i-au dat să mănânce iarbă, pentru că

n-o puteau omorî până nu mânca, căci asta ar fi însemnat că spiritul nu era de acord cu ceremonia.

Au urmat cântările. Capra speriată nu mânca, iar șamanii au încercat de două ori s-o facă să mănânce. A treia oară micul animal a luat o gură de iarbă, și atunci preotul s-a aruncat asupra ei, strigând ca un posedat. Cei de față au ridicat tonul, tobele și bătăile în piept au devenit frenetice, cuțitul s-a înfipt în gâtul caprei dintr-o singură lovitură, iar sângele ei a stropit altarul. Nu înțelegeam ce spuneau cântările, căci erau în limba vechilor magi yoruba. În cele din urmă, a fost sacrificată și o găină. Toți râdeau și cântau, noaptea era propice ritualului, iar sângele animalelor hrănea spiritele vii din altar.

Ceremonia sacrificiului voodoo se realizează, din cele mai vechi timpuri, cu aceeași siguranță fantastică, cu ajutorul unui cuțit ceremonial. Capra moare de cum mănâncă primul aliment oferit de preot, iar spiritele își dau consimțământul

În acel moment, a apărut o păpușă enormă, acoperită cu pietre și pânzeturi de toate culorile, care scotea zgomote ciudate. Oamenii au fugit din fața ei, înspăimântați. Era engun-gu, spiritul morților, venit pe pământ în urma invocațiilor. Cântările s-au schimbat și toți au început să danseze în jurul spiritului ce se mișca, încercând să-i atingă pe dansatorii care fugeau. Se spune că engun-gu îi poate lua cu el în lumea invizibilă pe cei pe care îi atinge, lăsându-le pe pământ trupul care, lipsit de suflet, nu va mai fi bun de nimic (așa susține, cel puțin, credința ceva mai veche a zombilor din Antile).

Engun-gu: lumea invizibilă se unește cu cea vizibilă; la ceremonie apar fantome din lumea cealaltă, iar zeii și vrăjitorii își unesc puterile pe tărâmul lumii materiale

Ceremonia a continuat. Au mai apărut trei engun-gu, iar oamenii beau, dansau și strigau, intrând în transă și pierzându-și cunoștința

sub influența spiritelor. În cele din urmă, a intrat în transă și preotul care conducea sacrificiul. El a căzut la picioarele lui André, în convulsii, s-a rănit la cap, și a trebuit să fie pansat cu o basma. În acele clipe, André era un zeu, zeul voodoo printre supușii săi, care îl adorau strigând și sărind. Atmosfera devenea tot mai ciudată, numărul celor loviți, fie de alcool fie de autosugestie era în creștere. Toți aveau halucinații și se simțeau luați în stăpânire de spirite.

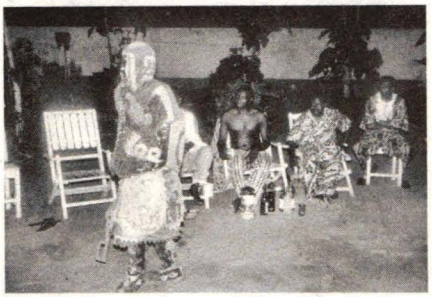

Ceremonie voodoo în capitala mondială a acestei religii, Republica Benin. Ea s-a născut aici cu peste șapte mii de ani în urmă și continuă să fie practicată până în ziua de azi

M-am hotărât să părăsesc ceremonia înainte să fie prea târziu. L-am căutat pe André, care nu mă pierduse din ochi pe durata întregului ritual. I-am dat ultimii bani, iar el s-a despărțit de mine, spunându-mi: „Ți-am spus că o să te ia cu frică, bine faci că pleci". Suna mai degrabă ca o amenințare decât ca o declarație a unui vrăjitor, dar am fost de acord și am plecat.

M-am întors la hotel, însoțit de prietenul meu Ahmed, care m-a sfătuit: „Dacă ți-ai terminat treaba aici, șterge-o din Abomey cât mai iute cu putință; nu mi-a plăcut cum ți-a vorbit André". L-am liniștit, spunându-i că asta și aveam de gând să fac, și că a doua zi în zori aveam să părăsesc orașul.

Ahmed mi-a dat cartea lui de vizită. Am rămas până în ziua de azi în relații excelente cu acest om extraordinar, pe care l-am cunoscut întâmplător în capitala practicilor voodoo.

A doua zi la 7:00 încărcasem deja bagajele în vehicul și eram gata să plecăm din oraș. Noaptea anterioară fusese foarte interesantă și desigur că meritase cei o sută de mii de CFA pe care îi plătisem pentru a asista, dar, după cum spusese și Ahmed, spre sfârșit atmosfera devenise prea ciudată.

Mergeam pe străzile pestrițe ale orașului, îndreptându-ne spre șoseaua pe care urma să plecăm, când o motocicletă mică ne-a luat-o înainte și ne-a făcut semn să oprim. Marcel i-a dat ascultare, fiindcă în aceste țări nu se știe niciodată ce se poate întâmpla dacă nu

opreşti. De pe mica motocicletă a coborât un negru care purta o cămaşă albă imaculată. Privindu-ne prin ochelarii lui de soare Ray-Ban, el s-a apropiat încet de maşină. A ajuns în dreptul parbrizului, ne-a salutat destul de cordial şi ne-a arătat un portofel vechi pe care se vedea emblema poliţiei. Cineva ne denunţase la poliţie, cum că în seara anterioară luasem parte la o ceremonie religioasă. Acest lucru era interzis, dacă nu aveam permis de muncă în acea ţară. Lucrurile se complicaseră, iar el ne-a dat ordin să-l urmăm la comisariat. Era limpede că erau cu toţii în cârdăşie, de la André la şeful poliţiei de frontieră, şi singurul lucru care mi-a dat prin minte era că trebuia să ies din încurcătură cu orice preţ.

Poliţistul n-a vrut să accepte nici un fel de mită pe drum, semn că şeful lui era la curent cu toate, şi că el era acela care trebuia să fie mituit. Pe drum spre comisariat, mi-am ascuns sub scaunul maşinii toate înregistrările şi fotografiile făcute în noaptea precedentă, şi mi-am încărcat toate camerele cu filme şi benzi goale.

Când am intrat în comisariat, ne-a ieşit în întâmpinare un tip foarte înalt şi gras, care confirma teoria potrivit căreia omul se trage din maimuţă. Era comisarul, care m-a condus amabil în biroul lui, cu pereţi înnegriţi de fum şi care nu mai fuseseră zugrăviţi de peste 50 de ani. Mi-a făcut semn să stau jos şi a trecut direct la subiect. Comisesem un delict în ţara lui şi urma să vedem cum puteam soluţiona chestiunea. Mă pusese într-o situaţie dificilă, dar trebuia să încerc să fac ceva, căci cu oameni ca el strigătele n-au nici o utilitate. La ei acasă ei sunt Dumnezei, şi orice aş fi făcut, nu făcea decât să-mi dăuneze mai mult decât să mă ajute. De aceea, am trecut la planul B, pentru situaţii de urgenţă. I-am cerut scuze şi i-am zis că nu cunoşteam prea bine legile statului Benin. I-am explicat că eram cu toţii oameni, iar oamenii pot greşi. M-am declarat convins că el, cu puterea sa, putea să mă înţeleagă şi să mă ajute. Nu există nimic care să le placă mai mult acestor Dumnezei decât un alb care le cere scuze. Comisarul s-a umflat în pene ca un păun, fiindcă îi acceptam superioritatea.

Tactica funcţiona. Mi-a spus că greşeala mea era foarte gravă, dar că exista posibilitatea să mă ajute. Mi-a cerut tot materialul înregistrat la ceremonie. Mulţumită schimbărilor pe care le făcusem, am

deschis toate camerele și i-am dat filmele neatinse, pe care le încărcasem în urmă cu cinci minute. Când am deschis geanta, a văzut un bax cu tutun din Burkina, și mi l-a luat fără să stea pe gânduri. Mă bucuram că nu i se pusese pata pe altceva. După ce terminase să mă jefuiască, mi-a spus cu un glas amenințător că dacă reveneam în orașul lui în următorii câțiva ani, aveam să mi-i petrec în hotelul Hilton din Abomey, adică la pușcărie. Era sigur de victoria lui asupra albului pe care îl umilise. În cele din urmă, însă, ieșisem din încurcătură viu, liber și cu materialul ascuns în mașină. Mai mult nici nu puteam pretinde. Am sărit în mașină, unde mă aștepta Marcel, pe care îl trecuseră toate sudorile. Mi-a zis: „Nu credeam că o să te mai văd vreodată", după care a demarat în trombă, semn că vroia să plece chiar mai abitir decât mine.

În drum spre originile religiei **voodoo**

Urmând drumul de coastă, ne îndreptam înspre Cotonou, capitala Beninului. Acolo speram să descopăr originile ceremoniilor voodoo, pe râurile de la marginea orașului, precum Mono, râul pe care urcaseră primii proprietari de sclavi arabi, în căutare de noi victime. Nimeni nu mai călcase prin aceste locuri, în afara triburilor fon și yoruba, fiindcă acestea erau teritoriile lor și leagănul religiei lor sacre. Nu-i spusesem nimic lui Marcel despre ceea ce intenționam să fac în Cotonou, fiindcă încă mai era speriat de moarte și credea că mergem direct în oraș.

În orașul lacustru **Ganvie**

Cu 18 kilometri de capitală, ne-am oprit lângă lacul Nokue, unde se află orașul Ganvie. Cu cei peste 18000 de locuitori ai săi, ce trăiesc în locuințe lacustre, el este cel mai mare oraș de acest tip din Africa

de vest. M-am simțit ciudat de apropiat de această veritabilă Veneție a continentului negru, păstrând firește proporțiile.

Potrivit unei frumoase legende africane, navigatorii tofi au ajuns aici, căutând un loc în care să se ascundă de vechiul zeu din Abomey, care, printre alte mari absurdități, le interzicea credincioșilor săi să treacă peste râuri sau lacuri.

Orașul Ganvie a fost fondat în secolul al XVII-lea de populația adja, „poporul care și-a găsit pacea", care a construit pe mici petice de pământ, pe care copiii învățau să meargă, case din bambus despărțite de apă.

Ganvie, un lac magic de lângă Cotonou, capitala Beninului, creat, potrivit legendei, de zeii apelor. Oamenii trăiesc în case lacustre și țin crescătorii naturale de pești. Ei își duc viața pe ape, aidoma zeilor care i-au creat

Locuitorii sunt vechi agricultori, care s-au obișnuit repede cu pescuitul. Ei construiesc țarcuri tipice din plante subacvatice, în care peștii au destulă mâncare pentru a nu dori să părăsească locul, iar când ajung la mărimea dorită, nu le rămâne decât să-i prindă. Iată o dovadă a talentului africanilor de a supraviețui chiar și fără resurse, grație ingeniozității. Ideile lor simple funcționează de secole bune și dau rezultate.

Cotonou, capitala Beninului

În amurg, am ajuns în Cotonou, unde traficul haotic, fără semafoare, funcționa după regula „trece cine poate". Acest spirit african nu se poate găsi în nici un alt loc de pe planetă. Oamenii de aici nu se supără niciodată, chiar dacă înțepenesc în cel mai mare ambuteiaj din oraș, sau se trezesc blocați într-o barcă sau într-un autobuz. Toți râd, dar nimeni nu se ceartă, căci aceasta este filozofia vieții pe continentul negru.

Ținând cont de rezultatul obținut în Abomey și văzând că orașul Cotonou era plin de polițiști (deja ne opriseră de două ori ca să

ne ceară pașapoartele), am hotărât să ieșim din oraș și să dormim la Porto-Novo, la 32 de kilometri de metropolă, unde speram să fim mai în siguranță. Drumul părea răvășit de o adevărată furtună tropicală, fiind blocat uneori chiar și de palmieri căzuți, ceea ce m-a făcut să le dau dreptate animiștilor care cred că forțele naturii se joacă cu noi.

Am ajuns la un mic hotel condus de niște francezi și construit chiar în dreptul plajei. Locul era paradiziac, cu plaje virgine care se întindeau pe kilometri întregi în fața noastră. Însă nimeni nu se scălda, fiindcă marea era înțesată de rechini. În jurul hotelului nu era nimic, numai casele pescarilor care se aventurau pe mare ca să-și procure hrana zilnică. Cred că era locul ideal pentru a ne stabili centrul de operațiuni, departe de oraș și mai ales de poliție, fiindcă într-un hotel de albi nu atrăgeam atenția.

După ultimele zile, pline de aventuri, am petrecut, în sfârșit, o noapte liniștită. Mi-am ascuns în spatele unei măsuțe tot materialul înregistrat până atunci. Ar fi fost cumplit după toate cele prin care am trecut să pierd vreo înregistrare.

A doua zi, răsăritul oferea una dintre cele mai frumoase priveliști pe care le-am văzut în viața mea. Lumina este deosebită în Africa, și de aceea culorile sunt atât de curate. Apusurile și răsăriturile de aici n-au egal în întreaga lume.

L-am găsit pe Marcel cu pantalonii suflecați: intrase în apă până la glezne. Tot încerca să bea din apă și o scuipa imediat. Nu mai văzuse marea niciodată și nu știa că apa sărată nu se putea bea.

Mi-a amintit de un cunoscut din Burkina, care într-o zi hotărâse să plece în Europa pe jos. Văzuse o hartă și crezuse că Mediterana era o baltă și că o putea trece dintr-un salt. După un an, a revenit în Burkina, vorbind despre o baltă interminabilă pe care o văzuse. Cum a dat de mare, el a făcut cale întoarsă și gata, excursia se terminase. Filozofia africană.

Angajații hotelului mi-au spus că râul Mono era la doar câțiva kilometri și acolo puteam găsi o barcă cu care să merg în amonte, spre originile religiei voodoo.

I-am spus și lui Marcel și am plecat. Se vedea că era contrariat. Începuse să se satureze de necazuri și mi-a spus: „Ai grijă, dacă poliția ne mai oprește încă o dată, n-o să mai scăpăm așa de ușor".

Dar tocmai în asta consta hazul poveștii: totul avea un preț, iar, dacă ar fi fost atât de ușor să obținem informații și materiale despre acele ceremonii, firește că n-am mai fi fost aici.

I-am dat un sandviș pe care tocmai îl cumpărasem de la o femeie de pe stradă, cu aguacate[10], ceapă și ulei de palmier. Sandvișul era bun, dar i-am spus lui Marcel: „E mai greu să supraviețuiești unui sandviș ca acesta, decât poliției". A râs, relațiile noastre și-au recăpătat armonia, și eram din nou gata de orice.

L-am luat pe unul dintre angajații hotelului cu noi, pe post de ghid. Cum oamenii aceia se eschivau mereu de la muncă, n-aveau să-i simtă lipsa. Am mers pe drumuri paralele cu coasta, adesea inundate; ele treceau prin mici comunități de pescari, care tot răsăreau pe lângă drum, curioși să vadă cine trecea sau cine se pierduse prin ținuturile lor.

Să ne închipuim o clipă primele cercetări pe care le-au făcut negustorii arabi când au ajuns aici. Oamenii ieșeau să vadă cine venise să-i viziteze și pe loc erau luați prizonieri. Faptul a provocat o migrație masivă înspre amonte, fiindcă, deși membrii tribului fon sunt o rasă de războinici, n-aveau deloc experiență cu armele și cu tactica arabilor.

Dar negoțul mergea tot mai greu, iar arabii trebuiau să urce tot mai sus pe râul Mono, ca să-i prindă pe oamenii ascunși în pădure. Atunci intrau în acțiune războinicii tuareg, oameni duri și încercați care, când identificau o victimă, erau în stare s-o urmărească săptămâni întregi, până când aceasta, sfârșită, se preda.

Am ajuns la capătul drumului, de unde ne puteam continua călătoria doar cu șalupa. Ghidul nostru întreba din casă în casă, căutând

---

[10] Arbore (*Persea gratissima* din familia *lauraceelor*) din regiunile tropicale, ale cărui fructe mari, verzi pe dinafară, albe pe dinăuntru, cu sâmburi foarte mari, sunt foarte gustoase, bogate în vitamine și foarte hrănitoare; se folosesc cu precădere în salate.

să găsească pe cineva care să urce râul cu noi. În cele din urmă, doi bărbați s-au oferit să meargă cu noi în schimbul unui kado, cadoul african. Am urcat într-o barcă fără motor. Aveam să navigăm cu o prăjină, ca în urmă cu 300 de ani, pe un râu frumos cu o istorie tristă, ale cărui maluri se pierdeau în pădurea deasă. După ce am navigat cam două ceasuri și am trecut de cotul râului, în față ni s-a arătat satul Jebe, centru religios de pe râul Mono, ai cărui locuitori trăiesc cu toții numai din și pentru voodoo.

Primul lucru care ne-a atras atenția când am străbătut satul pe jos a fost faptul că în case și pretutindeni se aflau fetișuri: la răscrucea străzilor erau dispuse fetișuri din lut, cabanele aveau simboluri voodoo pe toate ușile etc. Prin sat ne-a însoțit un tânăr care ne-a dus la casa căpeteniei.

Bărbatul, un adevărat preot voodoo, era înalt și slab, cu o privire trufașă, dar fără aerul șmecheresc al multora dintre cei care se prefac că sunt ceea ce nu sunt. Ne-a vorbit despre suferințele pe care le îndurase satul în perioada sclaviei, când trebuiau să-și ducă traiul prin păduri, în condiții mizerabile, doar ca să nu fie prinși. Erau vânați zilnic pe țărm, dar, deși erau mari magi, temuți în toată Africa, celor care îi vânau nu le era deloc frică de ei, și când prindeau un șaman îl omorau în fața întregului sat, ceea ce a dus la creșterea puterilor magice ale practicilor voodoo. Arabii își vindeau marfa mai departe portughezilor, englezilor sau francezilor, și nu aveau habar cine anume sunt oamenii pe care îi exportau. Ei nu știau că războinicii și magii africani aveau să iasă iar la lumină, făcând să renască rasa fon și yoruba pe alt continent, la fel de puternică cum fuseseră și încă mai este ea în Africa.

În acest sens avea dreptate căpetenia, fiindcă acum majoritatea celor din triburile fon și yoruba trăiesc în Nigeria, pe care au transformat-o într-una dintre țările cele mai primejdioase din lume. În Lagos, capitala statului, nu poți ieși în stradă neînsoțit de un bodyguard. Nigerienii și-au întins rețelele mafiote prin toată lumea și, odată cu ele, teama față de magie și ocultism.

Discuția cu căpetenia a fost plăcută, fiindcă acesta nu era un om rău și nici nu se aștepta să primească bani pentru ajutorul pe care

mi-l dădea. Am discutat despre toate detaliile ceremoniei, mai puțin despre preț, lucru pe care l-am lăsat pentru sfârșit, ceea ce dovedea cu ce fel de om aveam de-a face.

Mi-a propus să asist, peste trei zile, la o ceremonie voodoo la care avea să ia parte tot satul. Urma să văd dansuri și să ascult muzica oamenilor din acea regiune. La ceremonie aveau să danseze niște engun-gu și aveau să participe cei mai importanți trei preoți din regiunea râului Mono. Mă ruga doar să-i ajut să cumpere băutură pentru participanți. Tot restul era deja pregătit. Oferta era mai mult decât convenabilă, așa că am acceptat neîntârziat, și ne-am înțeles să ne vedem în zorii celei de a treia zile în sat.

Când m-am întors la hotel, l-am găsit pe Marcel așteptându-mă foarte serios, astfel încât l-am întrebat ce s-a întâmplat. Era îngrijorat. Pentru africani religia este foarte importantă, iar ei își păstrează vechile credințe până la moarte. Marcel face parte din tribul mosi și nu împărtășește credințele tribului yoruba, dar mi-a spus că tot ce ceea ce văzusem în Abomey și tot ceea ce simțisem azi în sat îl făcea să creadă că aici se petrecea ceva supranatural. El „simțise" pe toată durata călătoriei că ceva ne însoțea la fiecare pas. Am încercat să-l liniștesc, spunându-i că era doar o impresie, datorată faptului că trecuserăm prin multe împreună, asistând la multe ceremonii și la multe întâmplări ciudate. Astfel, era normal să simtă ceea ce simțea, deoarece călătoria fusese plină de experiențe copleșitoare, iar problemele cu care ne confruntaserăm erau cât se poate de serioase. Firește, n-aveam de gând să-i spun că și eu eram încercat de sentimente similare, deoarece nu vroiam să-l sperii și mai mult.

Am profitat de timpul care ne rămăsese până la ziua ceremoniei, străbătând coasta Gran Popo până la granița cu Togo și Nigeria pe cealaltă parte. Am vizitat templul pitonilor, o casă în care locuiau sute de ofidieni, iar preoții îi îngrijeau ca pe copii, lăsând noaptea ușa deschisă pentru ca șerpii să iasă la vânat. În mod straniu, ei se întorc cu toții la templu a doua zi. Acesta este un nou mister legat de șerpi, care reprezintă animalul sacru prin excelență al religiilor animiste și al practicilor voodoo. Atmosfera din templu era sumbră, cu vechi statuete romane sparte și aruncate pe jos, acoperite de șerpi.

Potrivit unei legende, dacă un om acuzat de crimă petrece noaptea în templu și este găsit viu în zori înseamnă că el este nevinovat. Explicația este destul de simplă, căci pitonul regal african nu este veninos; el poate ajunge la o lungime de aproximativ un metru și jumătate și nu poate, decât foarte greu, să facă rău unui om. Un șarpe de acest tip ar trebui să fie lung de cel puțin opt metri pentru a putea lua viața unui om, cum sunt, de pildă, marii șerpi boa din Amazonia. Astfel încât, dacă un om închis printre ei nu mai iese viu din templu, lucrul se datorează mai curând unei lovituri de pumnal primite în cursul nopții, decât atacului unei reptile.

În rest, încercam să trec neobservat, fiindcă polițiștii veneau adesea la hotel să bea câte ceva și nu voiam să trezesc suspiciuni. Am încercat să mă port ca un turist oarecare, ceea ce nu era foarte ușor, fiindcă, cu excepția proprietarilor francezi, eram singurul alb din zonă.

Mi-am petrecut ziua în afara hotelului, neintrând în cameră decât pentru a dormi. Vroiam să evit o percheziție neașteptată. Mă duceam prin comunitățile de pescari și stăteam de vorbă cu ei. Ca în orice sat, din lumea a treia care n-a întreținut contacte cu albii, oamenii erau foarte amabili, lucru care mi-a schimbat părerea despre acea țară, care trecuse de la regimul colonial la cel comunist, iar acum la o falsă democrație în stil african. De aceea, poliția și autoritățile, în general, erau putred de corupte, cum era de altfel, și o mare parte a populației, care își câștigau traiul în calitate de funcționari ai statului, obișnuiți să trăiască fără să muncească. Acest stil de viață este foarte greu de schimbat, lucru pe care l-am observat și în Rusia, unde am studiat trei ani evoluția dezastruoasă a perestroikăi.

Într-un târziu, a sosit ziua mult așteptată și, înainte de a se crăpa de ziuă, am bătut la ușa lui Marcel, pentru a pleca în mare grabă spre Jebe. Cu ochii cârpiți, șoferul s-a ridicat din pat și s-a îndreptat spre mașină fără prea mare convingere. Nu se bucura deloc de cele ce ne așteptau, și, ca orice bun african, nu făcea nici un efort să-și ascundă sentimentele.

Când s-a ivit soarele, ajunsesem deja la barcă. Totul era pregătit pentru plecare, iar călătoria mi s-a părut mai scurtă decât prima oară, probabil fiindcă îmi doream foarte tare să sosim cât mai repede. În depărtare se

zărea satul Jebe, cu forfota sa de oameni și nenumăratele sale bărci de pe țărm. Data trecută satul îmi lăsase o altă impresie. E adevărat, însă, că la ceremonie veniseră și oameni din alte sate. Am văzut că cele mai multe dintre ușile pe care era agățat vreun fetiș erau deschise. Cineva mi-a povestit că acele păpuși din lut, având o înălțime de cam jumătate de metru, erau spiritele care urmau să-i facă să danseze pe engun-gu, intrând sub ei și săltându-i în văzduh cu toată puterea. Muzicanții își pregăteau instrumentele arhaice; erau vreo treizeci. N-am putut să nu le compar sunetele cu cele de samba sau de bosanova, ritmuri tropicale care își aveau, probabil, obârșia pe acele meleaguri și care ajunseseră în America de Sud odată cu oamenii luați din aceste ținuturi.

Engun-gu dansând. Dacă se ating de cineva, acesta este luat cu ei în lumea întunericului. Participanții cred în acest lucru și se tem să fie atinși. Practicanții voodoo, și oamenii din Africa în genere, sunt mult mai inocenți decât europenii

A apărut căpetenia și m-a prezentat celor trei preoți care aveau să participe la ceremonie. Erau foarte bătrâni, iar înțelepciunea lor provenea dintr-o lume deja dispărută, ale cărei taine ei le moșteniseră de la tații lor, și pe care, la rândul lor, aveau să le lase fiilor. Stăteau la o măsuță în aer liber, pe care se găseau diverse unelte magice: păpuși, bucăți de pânză și alte obiecte menite vrăjilor.

Fantomele lumii invizibile apar în practicile voodoo de pe râul Mono din Benin. Tensiunea crește și totul se umple de muzică. Oamenii dansează ca posedați: acesta este voodoo-ul african

Muzica a început într-un ritm frenetic. Abia trecuseră două ceasuri de la răsăritul soarelui, iar locuitorii satului, indiferent de sex, beau deja rachiu. Femeile dansau cu copiii legați de spate. Muzica suna bine și avea,

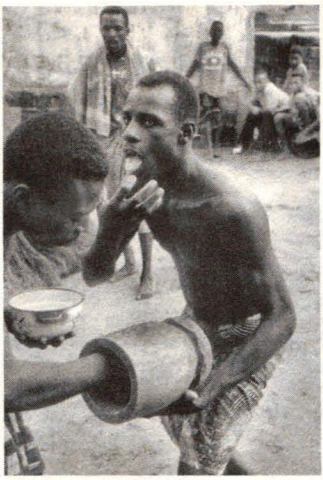

Fachir în ceremonia voodoo de pe malul râului Mono din Benin. Bărbatul mănâncă sticlă ca să câștige bunăvoința spiritelor: el a spart o sticlă într-o piuă din lemn, după care a mestecat cioburile

Gest de supunere în fața preoților voodoo. Omul acesta s-a aruncat în fața fantomei venite din lumea invizibilă, așteptând ca aceasta să-i transmită puterea ei și să-l ajute pe el și pe oamenii din sat

înainte de toate, un ritm captivant. Toți beau și dansau, pregătindu-se pentru cele ce aveau să urmeze.

În acel moment, au apărut engun-gu, dansând în cerc și înconjurând tot publicul adunat acolo. Ei erau destul de diferiți de cei pe care îi văzusem în Abomey: erau asemenea unor conuri uriașe, acoperite până în pământ de fibre naturale colorate, și având în frunte coarne de capră. Mi s-a explicat că ei reprezentau fantomele trecutului, venite în lumea celor vii. Păpușile s-au oprit din dans, dar muzica a continuat. Și-a făcut apariția un bărbat de vârstă mijlocie, bine făcut, care nu purta decât un pareo. A îngenunchiat în fața preoților, iar cineva i-a adus un mic vas plin cu jăratic, pe care era așezat un cuțit. A cerut permisiunea vrăjitorilor, după care a luat cuțitul și l-a pus pe limbă. Din gură a început să iasă fum și miros de carne arsă. Nu părea să-i pese; abia după un minut a scos cuțitul din gură și l-a băgat în apă, din care au ieșit aburi groși. Omul era un preot ucenic, care vroia să-și câștige admirația preoților, pentru ca bătrânii să-i împărtășească și lui într-o zi secretele lor cele mai ascunse. Apoi și-au făcut apariția doi tineri, care voiau să ceară preoților să le împlinească dorințele, dar care, înainte de asta, trebuiau să le câștige bunăvoința. Astfel, ei au luat o sticlă și au spart-o într-o piuă din lemn, în care mai târziu aveau să piseze bucățile. Imediat ce au terminat, au început să mestece bucățile de sticlă și să le înghită, până ce au terminat toată sticla. Ei n-au pățit nimic, deși era vădit că nu le era prea bine.

Nemulțumindu-se doar cu atât, unul dintre tineri și-a legat de trup câteva bucăți de cactus, cu spinii înspre interior. De câte ori strângea frânghia, spinii îi intrau în trup. Ei spuneau că erau posedați și că spiritul îi ajuta să suporte durerea, ceea ce probabil că era adevărat, fiindcă pe chip nu li se citea nici o urmă de suferință.

După acele demonstrații, preoții s-au ridicat mergând pe rând la engun-gu. Aceștia îi așteptau stând liniștiți în piață, după care au scuipat diferite licori peste ei și le-au vorbit în vechi limbi africane. Când au terminat cu ultimul dintre ei, au început din nou cu toții să danseze în cerc, până când s-au oprit brusc, iar ajutoarele lor au ridicat de la sol conurile de pai, sub care mă așteptam să descopăr un om care mișca păpușa. Dar sub el nu era decât un fetiș cu chip de demon, și nici un om. În ceremoniile autentice păpușa este mereu animată doar de un fetiș.

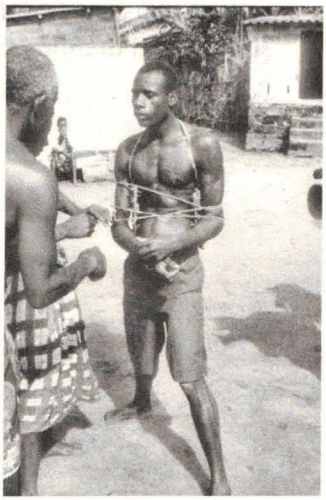

Ceremonie voodoo și fachiri pe malul râului Mono. Bărbatului i se leagă bucăți de cactus pe trupul gol, spinii îi intră în piele, dar pe față și pe trup nu i se citește nici o durere

Oricât de atent am fost, n-am reușit să văd ieșind pe nimeni de sub engun-gu. De cum l-au pus iar în picioare peste fetiș, acesta a început din nou să danseze. Probabil că exista un truc, dar eu nu mi-am putut da seama de el. Pur și simplu, sub engun-gu se găsea păpușa cu coarne care o mișca, iar, când o vedeau, sătenii începeau să strige de spaimă.

Ritualul a continuat în felul acesta întreaga zi, cu mult alcool și cu impresionante ritualuri de fachir. Tot satul era în transă și îmbibat de rachiu, dar noi nu eram și am văzut limpede toate cele povestite.

Peste câteva zile, mi-am luat rămas bun de la prietenul meu Marcel pe aeroportul din Cotonou. Îmi rămânea de făcut o călătorie lungă prin Akkra, Abidjan și Dakar, pentru a ajunge din nou în Senegal, iar el avea să se întoarcă pe șosea în Burkina, ceva mai liniștit, fiindcă a călători cu un alb alături e ca și cum ai purta cu tine o bombă cu ceas în acele locuri. Era încântat să termine cu toate astea, căci ultimele zile fuseseră deosebit de solicitante pentru el, cu toate ce-

remoniile la care îl târâsem și toate încurcăturile în care îl băgasem. În orice caz, el se purtase foarte bine, iar eu îmi câștigasem încă un prieten în Africa.

Voodoo african este mult mai inocent și mai naiv, aș putea spune, decât ceea ce am văzut în Antile, unde au fost aduși pe vremuri, negrii africani care, în suferința și umilința lor, nu mai aveau decât un singur gând în minte, acela de a se răzbuna pe albi.

. . . . . .

„Tirania ignoranței este cea mai cumplită dintre robii."

JUAN LUIS VIVES[11]

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

Voodoo şi zombi în Antile

[11] Umanist şi filosof spaniol (1492-1540), prieten cu Erasmus şi Thomas Morus, preceptor al uneia dintre fiicele (Maria) lui Henric VIII (n.tr.).

„Zombi", un cuvânt misterios pe care l-am auzit de mii de ori, ne sugerează scene cu mult sânge și morți vii, cu precădere din pricina filmelor lui George Romero, care i-au prezentat întregii lumii pe zombi ca pe regii insulei Gore din Senegal, și ca pe niște creaturi însetate de sânge. Toate acestea sunt foarte departe de realitate.

Participant la o ceremonie voodoo; lumea este în extaz, atmosfera este încărcată de energii negative. Atunci când participanții cad în transă, atmosfera devine foarte ciudată, iar aerul este încărcat de parcă se petrece ceva foarte grav

Cuvântul „zombi" aparține dialectului bantu din centrul Africii. Tradus literal, „nsoumbi" înseamnă în congoleză „diavol", iar cuvinte asemănătoare se găsesc și în limba bantu vorbită în Angola: „zumbi", care înseamnă „fantomă".

Înțelegem, deci, sensul pe care îl au aceste cuvinte pentru popoarele de aici, care, lipsite de scriere, își transmit cultura din tată în fiu. Datorită trecerii timpului și a feluritelor pronunții, cuvintele ajung să își schimbe fonetica. Și astfel a apărut cuvântul „zombi", ca nume dat misterului care ne interesează pe noi aici.

Voi încerca, înainte de toate, să lămuresc foarte limpede în ce măsură fenomenul „zombi" este sau nu real. Și voi pleca în acest sens de la experiențele trăite de mine pe meleagurile africane, precum și de la lucrurile pe care le-am putut afla despre originile voodoo în cursul călătoriei făcute în Antile, tocmai cu scopul de a lămuri aceste ritualuri, care au sosit în Cuba îngropate fiind în mințile milioanelor de sclavi negri aduși cu sila aici.

Zombi există. Aceasta a fost concluzia la care am ajuns după ce am cercetat de-a lungul a mai mulți ani o serie de fenomene. Astfel, voi încerca să arunc puțină lumină asupra acestui subiect întunecat.

În zilele noastre, în articolul 249 din Codul Penal al statului Haiti figurează următorul text: „Oricine încearcă să priveze de voință o altă ființă omenească, prin otrăvire ori pe altă cale, va fi condamnat la închisoare pentru tentativă de omucidere, iar, în cazul în care victima moare, pentru omucidere".

În plin secol XXI, când omul a ajuns pe Lună și a fost suficient de inconștient încât să fabrice arme atomice în timpul războiului rece, riscând distrugerea întregii lumi, nu trebuie să ne mirăm că populația din Antile mai cred încă în zombi și în voodoo, fiindcă ei împărtășesc aceste credințe de secole bune. Aceste obiceiuri aparțin tradiției tribale, singura realitate fermă de care dispun ei, în cuprinsul acestei lumi nebune.

Istoria **zombi** și puterea haitiană

Așa cum putem observa din lectura acestui articol de lege, fenomenul zombi se bucură în mod fățiș de credibilitate în statul Haiti, precum și în celelalte insule din Caraibe.

Dacă ne întoarcem la vestitul dictator haitian François Duvalier, cunoscut sub porecla de Papa Doc, observăm că el a reușit să se mențină la putere fiindcă era temut de întregul popor. Una dintre sursele puterii sale o constituia, fără îndoială, controlul asupra sângeroaselor forțe de poliție haitiene, cunoscute sub tristul nume de Tonton Macoutes, „oamenii cu sacou". Dar, dincolo de asta, toată lumea știe că există și un alt motiv care a făcut ca Papa Doc să izbutească să rămână președinte, funcție care, după cum știa toată lumea, nu-i servea decât pentru a-și mări averea personală. Duvalier era unul dintre marii inițiați în ritualurile africane voodoo, iar datorită fenomenului zombi el a reușit să țină în stare de spaimă și teroare un întreg popor, pe care l-a adus în stare de fanatism.

Dar adevărata istorie a straniei guvernări de care a avut parte statul Haiti începe cu momentul declarării independenței acestei țări. De atunci s-au succedat numeroase cârmuiri care nu aveau, de fapt, nimic de oferit, dar care s-au dovedit de multe ori chiar mai sângeroase decât Papa Doc. De pildă, vestitul Faustin Solouque a ajuns la putere în 1850, în urma unor conspirații și asasinate, iar prima lui grijă a fost aceea de a se proclama împăratul Faustin I. Apoi s-au succedat numeroși împărați și președinți, a căror singură grijă

era aceea de a exploata în fel și chip poporul, sugându-i sângele și ținându-l în mizerie. În 1915, Statele Unite au invadat insula „cu intenția de a salva poporul", cum au declarat oficialii americani cu ocazia fiecărei invazii. Statele Unite n-aveau să mai părăsească niciodată teritoriul haitian. Au numit un președinte după altul (faimoșii *our boys*, numele dat de CIA președinților de paie impuși de ei), iar pe durata mandatelor acestora și-au însușit resursele naturale ale țării și au dispus de mână de lucru ieftină pentru întreprinderile lor caraibiene. La 22 octombrie 1957, la putere a ajuns François Duvalier, unul dintre președinții cei mai duri pe care i-a avut Haiti, care i-a înfruntat până și pe americani pentru a pune mâna pe bogățiile haitiene. După cum am mai spus, el era un inițiat voodoo, și a creat o legiune de vrăjitori și șamani care au scăldat insula într-o mare de sânge (potrivit istoricilor, el ar fi semnat peste 200000 de condamnări la moarte). Din cauza atitudinii sale, el a pierdut sprijinul american, iar drept răspuns, a emis o lege prin care era numit președinte pe viață, urmând ca după moartea sa puterea să fie preluată de fiul său, Jean Claude, care a stat la putere 15 ani, jefuind tot ceea ce mai rămăsese de jefuit în Haiti. În 1986 Jean Claude a fugit din țară și trăiește acum în exil pe Coasta de Azur, înconjurat de șamani și bodyguarzi.

Între timp, pe insulă s-au succedat diverse guverne militare, iar în 1991 s-a instaurat o nouă ocupație americană, ca efect al prăbușirii economice înregistrate. După un simulacru de alegeri, a fost numit președinte Aristide, un misionar care se făcuse cunoscut luptând în numele celor mai sărace clase de pe insulă, dar care s-a convertit fără întârziere la cutumele sângeroase ale predecesorilor.

Evoc toate aceste fapte doar pentru ca cititorul să-și poată face o idee despre ceea ce a avut de suferit statul Haiti de la obținerea independenței încoace. Avem de-a face cu o țară marcată constant doar de două lucruri: sânge și voodoo.

În 1791, într-o poiană din pădure s-au întrunit în jurul unui mare foc numeroși sclavi: era vestita noapte de Bois Caiman.

Negrii dansau ca niște posedați, strigând și stropindu-se cu sângele unui porc pe care tocmai îl sacrificaseră. În scurt timp însă, avea să

șiroiască chiar sângele lor, fiindcă ei au început să își spintece carnea cu cuțitele: acela era primul pact pe care îl semnau, cu propriul lor sângele, acolo pe insulă. Singurul lucru care îi interesa pe acei oameni era să se răzbune pe albi, care îi luaseră de pe meleagurile africane și îi tratau ca pe niște animale, punându-i să trudească până la moarte pe plantațiile lor. Era prima ceremonie voodoo celebrată în Caraibe, care a constituit începutul răzvrătirii lor. Ceremonia era condusă de un vrăjitor numit Boukman, care tocmai venise de pe continentul negru, și le transmitea forțele strămoșilor lor. El izbutise să le reînvie mândria rasei de care aparțineau cu ajutorul practicilor voodoo.

În noaptea aceea a început revoluția în Haiti. Ea s-a transformat într-un război care a ținut insula scăldată în sânge până la 1 ianuarie 1804, când Haiti a devenit prima dintre coloniile din Caraibe care și-a proclamat independența. Potrivit legendei, actul de independență a fost scris pe un pergament făcut din pielea unui alb, folosindu-se sânge în loc de cerneală, și o baionetă în loc de pană.

Toate acestea ne dau o idee despre ceea ce avea să se petreacă în continuare în acea țară nou înființată.

Pe atunci, populația țării era formată din 500000 de sclavi, 60000 de mulatri și 20000 de albi, care nu i-au iertat niciodată, nici atunci, nici acum, pe negri pentru revoluția ce a pus capăt sclaviei din țară. Sclavia a fost o plagă a întregii lumii civilizate, precum și comerțul cu sclavi care, timp de peste 300 de ani, a contribuit la formarea unor enorme averi, până când, în 1845 s-a pus, cel puțin oficial, capăt definitiv sclaviei din întreaga lume.

Din cauza acestor motive, și din multe altele, Haiti continuă să fie una dintre țările cele mai sărace din lume. Ceea ce este o nebunie dacă ne gândim că se află pe aceeași insulă cu Republica Dominicană – La Española, cum o numise Columb, care debarcase aici în prima sa călătorie. Cele două țări sunt despărțite printr-o linie convenită în anul 1844, iar, pe când Republica Dominicană este unul dintre cele mai mari centre mondiale ale turismului, dincoace de linie nu găsești decât mizerie și voodoo.

În magia zombi, un vrăjitor poate să scoale un mort din mormânt și să-l transforme în sclavul său, făcând astfel ca acela să-l urmeze

și să-i îndeplinească toate poruncile, fără să ceară niciodată nimic în schimb, fiindcă sufletul său, sau marele său înger cum îi spune șamanul, îi aparține vrăjitorului pe veci.

Șamanii din Antile au puterea de a vindeca, dar cei mai temuți sunt șamanii numiți „bokor", care nu practică decât magia neagră, omorând oameni și având puterea de a-i reînvia mai târziu, făcându-i să iasă din morminte.

Bokorul poate să facă în așa fel încât un om care a călcat pe un praf presărat de el pe pământ, sau pe care i l-a suflat chiar el în față, să moară ori să pară mort. După ce victima este înmormântată, bokorul se poate duce la cimitir pentru a-i da să bea un filtru care îl readuce la viață. Fără să vrea, acel om devine sclav și trebuie să îndeplinească poruncile bokorului: devine un asasin sau taie fără preget trestie de zahăr fără să ceară nici o plată.

Zombi mănâncă puțin, dar, dacă gustă puțină sare, ei mor definitiv și se întorc în mormânt, pentru a se odihni în pace.

Toate acestea pot să pară fantezii sau povești pentru copii, dar când te plimbi pe străzile întunecoase din Port-au-Prince și din orice sat de pe insulă, simți că ceva macabru plutește în aer. Aici poți să vezi simboluri voodoo pe ușile tuturor caselor, menite, teoretic, să alunge spiritele rele. Dar adevărul este că oamenii n-au încredere în străini și se tem de ceva care, cum se spune, este mai rău ca moartea: ei se tem de bokor, și de faptul de a fi transformați în zombi pe vecie.

Am observat că în capitala Port-au-Prince mi-era foarte greu să mă apropii de oameni, deoarece erau foarte puțini străini și prea multă mizerie ca să mă pot mișca liber fără să atrag atenția asupra mea și fără să mă trezesc cu o gașcă de tineri care să mă atace și să-mi ia tot ce aveam la mine. Am învățat să percep pericolul deoarece, așa cum plutește în aer teama față de voodoo, la fel plutește și un aer de criminalitate latentă a orașului.

. . . . . .

În **Haiti**

Am hotărât să-mi caut norocul pe insulă. Șoselele erau îngrozitoare și se puteau parcurge doar câțiva kilometri pe zi. Infrastructura, hotelurile și restaurantele, erau ca și inexistente în interiorul țării, ceea ce însemna că trebuia să dorm pe unde puteam. Bine cel puțin că oamenii nu erau cu adevărat ostili, ci doar temători. M-am gândit de multe ori cu tristețe la destinul acelei țări cufundate adânc în temerile ei religioase.

Era a treia călătorie pe care o făceam pe insulă, iar soarele se apropia de asfințit. M-am oprit într-un sătuc, în apropiere de Hinche, în munții în care, după câte mi se spusese, trăia un bokor însemnat. Am intrat în ceea ce părea a fi un fel de bar. De pe pereți curgea un lichid verzui, iar lumina provenea de la un bec acoperit de gângănii, care muriseră rând pe rând din cauza căldurii sale. Așa-zisul bar nu avea decât un frigider zgâriat și ruginit, pe care de-abia se putea citi reclama „Pepsi", lipită acolo în vremurile mai bune și mai civilizate ale insulei. Două măsuțe metalice, de terasă, completau decorul, rezumat la strictul necesar. Nu exista nici măcar un pick-up, lucru inimaginabil în ultima cârciumă din Republica Dominicană, aflată doar la vreo 100 de kilometri distanță. În Haiti lipsea tot ceea cunoaștem ca fiind veselia specific caribiană, și cu atât mai mult pasiunea unor dansuri precum salsa sau merengue. Totul era negru și trist.

Părea că atrăgeam clientela, căci după mine oamenii au început să intre ca muștele. Nici nu mă așezasem bine, că sătenii au și început să vină și să mă privească cu neobrăzare. Nici măcar nu se chinuiau să ascundă faptul că veneau acolo atrași de mine și nu de mâncare sau de băutură.

Se sprijineau de perete și mă priveau din întunericul încăperii. Nu era deloc plăcut, dar nici nu-mi închipuisem că această călătorie avea să fie una plăcută.

Într-un târziu, un bărbat în vârstă, cu niște sprâncene albe impresionante, s-a hotărât să-mi vorbească în limba creolă, limba oficială a statului Haiti, astfel încât l-am înțeles cu mare greutate. Mi-a spus

foarte serios: „Ce vrei de la noi, străinule? Aici nu vine nimeni din întâmplare". M-am simțit de la început ca într-un film de groază de mâna a doua, căci cu o scenă precum aceasta ar fi putut începe oricare dintre ele, urmând ca apoi să intre câțiva zombi pe ușă, și să mănânce pe toată lumea. Mi-am temperat fantezia și i-am răspuns fără ocolișuri, fiindcă ar fi fost și mai greu să ne înțelegem vorbind fiecare pe limba lui, dacă m-aș fi chinuit să mă exprim eufemistic. „Bună seara, prietene", i-am zis, arătându-i scaunul gol de lângă mine și invitându-l să stea jos. Bătrânul s-a așezat fără nici o ezitare la masă, în fața mea, și și-a repetat întrebarea cu o voce care ascundea insolența, sau poate chiar o amenințare: „Te-am întrebat ce cauți în satul meu". Vorbind rar și încercând să pronunț limpede fiecare cuvânt, i-am spus ce voiam, urmărit de privirile unei cete de peste douăzeci de bărbați înghesuiți în acel local. „Uite ce e, prietene", i-am vorbit, sigur de mine, deși îmi era tot mai greu să-mi păstrez siguranța în acea atmosferă, „am venit aici în sat pentru a vizita un bokor, despre care am auzit că e unul dintre cei mai importanți de pe toată insula. Sunt un cercetător și un admirator al obiceiurilor voastre și am străbătut aproape întreaga lume, cercetând religia voodoo și fenomenul zombi, pe care încerc să-l ajut să fie cunoscut și recunoscut, așa cum merită". Nu mi-a răspuns decât cu un zâmbet și cu o expresie de dispreț, pe care nu făcea nici un efort să le ascundă. L-am întrebat de ce era atât de pornit împotriva mea, și mi-a răspuns chiar și mai trufaș decât la începutul discuției noastre: „Tu nu ești un simplu turist, pentru că n-ai îndrăzni să umbli singur pe-aici. Dacă îl cauți de bokorul cel puternic, soarta te-a mânat la locul potrivit. Mâine la această oră va veni cineva după tine, ca să te ducă la casa șamanului, dar nu trebuie să vorbești cu nimeni despre asta nici în timpul zilei, nici pe drum, căci altfel viața ta va fi în mare primejdie".

Fără alte explicații, s-a ridicat, și-a dus mâna dreaptă la pălăria de pe cap și a ieșit încet în întunericul străzii. M-am ridicat după el, să văd unde se ducea, dar pe strada întunecoasă nu era nimeni, și, cu toate că n-avusese vreme să ajungă prea departe, nu se vedea nici urmă de el; se făcuse nevăzut. M-am întors în cârciumă destul de neliniștit. Toți continuau să stea acolo și să mă privească, sprijiniți de pereți. Nu era nimic de făcut și, chiar dacă mi-ar fi dat ceva de mâncare

în localul acela sumbru, nu știu cum m-aș fi putut așeza la masă sub privirile lor scrutătoare. De aceea, m-am adresat unui flăcău de lângă mine și l-am întrebat prin gesturi unde puteam dormi. Băiatul m-a luat de mână și m-a tras prin beznă până la o casă de pe o uliță alăturată. În ușă stătea o femeie de vârstă mijlocie, cu care flăcăul a schimbat câteva cuvinte, până când ea mi-a făcut semn cu mâna să mă apropii. Am izbutit să ne înțelegem într-un amestec de spaniolă, creolă și franceză, și am urmat-o înăuntru. A tras o draperie și mi-a arătat un pat mic într-o odaie mică și întunecată. Nu-mi dădeam seama dacă locul era curat sau murdar, fiindcă datorită lipsei de lumină nu puteam discerne nimic. I-am mulțumit și m-am dus în mica încăpere care avea să-mi servească drept odaie. N-aș fi putut cu nici un chip să dorm în mașină, ținând seama de atmosfera și de oamenii de acolo. În casa aceea puteam, cel puțin, să aud dacă venea cineva după mine la adăpostul întunericului. „Frumoasă noapte mă mai așteaptă", am gândit, și m-am aruncat îmbrăcat în pat, cu rucsacul în stânga, lângă perete, și cu un cuțit în dreapta. Acestea sunt riscurile meseriei: nu era nici prima, nici ultima noapte pe care mi-o petreceam astfel.

Din fericire, noaptea a trecut fără nici o surpriză, alta decât ciupiturile puricilor din pat. Foarte amabilă, femeia îmi pregătise micul dejun (ouă cu orez fiert), care mi s-a părut cea mai gustoasă delicatesă; am făcut un duș folosind o găleată și un lighean pe care mi le-a adus tânărul meu ghid din noaptea trecută cine știe de unde. I-am mulțumit și mi-am mai alinat astfel puțin usturimea pe care mi-o provocaseră ciupiturile insectelor. Într-un târziu, mi-am schimbat hainele.

În sat nu prea aveai ce face în timpul zilei, dar contam pe ghidul meu, care părea să știe exact ce vroiam în fiecare clipă. M-a dus la un fel de tavernă, ascunsă pe o uliță laterală principală, unde am descoperit încă din zori câțiva clienți cu ochii injectați în urma abuzurilor la care se supuseseră în noaptea trecută.

M-am așezat lângă intrare, iar prietenul meu mi-a adus o bere nici prea caldă nici prea rece, luându-și și el un pepsi. Adevărul este că-l merita și îi mulțumesc sorții care mi l-a scos în cale.

Proprietarul tavernei părea mai amabil decât oamenii pe care îi cunoscusem în ziua precedentă, iar la a treia bere l-am invitat să bea una cu mine. De obicei, cu acest gest fie spargi gheața, fie o dai în bară rău.

Mario, căci așa îl chema pe interlocutorul meu, era un bărbat de vreo 50 de ani, puternic și urât, ca majoritatea haitienilor, dar cel puțin amabil și inofensiv, astfel încât am început curând să vorbim despre voodoo. Mi-a spus că haitienii se tem doar de patru lucruri în viață: de cicloane, de erupția vulcanilor, de alunecările de teren și, înainte de toate, de zombi. A trecut direct la subiect și mi-a povestit că soția sa fusese o manbo (adică o preoteasă voodoo), dar că murise de tânără din pricina unei vrăji rele pe care i-o făcuse un bokor, iar el a trebuit să o îngroape. Înainte de a închide sicriul el îi despărțise, așa cum îi explicase ea, capul de trunchi, pentru ca bokorul care o vrăjise să nu se poată duce la groapa ei, s-o transforme în zombi. Mi-a mai povestit, de asemenea, că vrăjitorii pot fi angajați să ucidă oameni cu ajutorul unor prafuri a căror formulă n-o cunosc decât ei, faimoasele „prafuri zombi" numite și *poudre*. Ei le țin în palmă, și apoi, dintr-o singură suflare, le suflă asupra victimei lor, care se îmbolnăvește și moare sau, cel puțin, intră în moarte clinică. Medicii pronunță decesul, dar în realitate persoana este încă în viață: ea are pulsul foarte scăzut, trei sau patru bătăi ale inimii pe minut, iar respirația nu se simte, astfel încât medicii îl declară mort și victima este îngropată.

În noaptea următoare, bokorul dezgroapă coșciugul în care, dat fiind că are doar foarte puțină nevoie de oxigen, cel îngropat rămâne în viață, iar cu ajutorul vrăjilor și al magiei, frecându-i trupul cu un preparat secret, îl readuce la viață. Această viață, însă, nu va mai fi chiar viața lui dinainte, fiindcă el și-a pierdut voința și nu mai ascultă decât de vrăjitor, nefiind în stare să se opună poruncilor lui. Mario mi-a povestit că pe plantațiile de trestie se pot vedea mulți oameni care merg fără vlagă printre buruieni, trudind fără să se plângă niciodată, cu privirea pierdută în gol; ei par să nu vadă și să nu simtă nimic. Zombi au apărut odată cu declinul sclaviei. La începuturile secolului XX, ASCO (American Sugar Company) avea nevoie de mână de lucru ieftină pentru plantațiile ei, în condițiile în

care se sfârșise cu sclavia, și compania nu avea de gând să-i angajeze pe vechii sclavi, plătindu-i pentru munca pe care înainte o făceau pe gratis. Atunci, bokorii au creat o oaste de zombi care să lucreze pe plantații, și s-au îmbogățit enorm, până ce, potrivit legendelor, soția unui șaman le-a dat, din greșeala, acestora să mănânce un preparat din caramel și sare, care i-a făcut pe acei oameni fără voință să declanșeze o răzbunare teribilă împotriva vrăjitorului, pe care l-au făcut bucățele, întorcându-se apoi în locurile lor de baștină și în mormintele din care n-ar fi trebuit să iasă de la bun început.

Legenda era foarte înspăimântătoare chiar și povestită la lumina zilei într-o tavernă. Eram în Haiti. Chiar în noaptea aceea urma să-l vizitez pe bokorul cel mai important de pe insulă, astfel încât povestea aceea nu m-a liniștit deloc ci, dimpotrivă, mi-a făcut părul măciucă.

După un timp, s-au alăturat conversației noastre câțiva prieteni de-ai lui Mario și cu toții mi-au povestit experiențele lor cu voodoo, cuvântul african ce trimitea la spiritele zeului. Un bărbat mai în vârstă care susținea că s-ar fi născut în 1915 a confirmat toate cele povestite de Mario. Trăise în anii în care zombi trudeau pe plantații. Chiar el își pierduse un prieten, ce contactase brusc o boală care i-a venit de hac în mai puțin de o săptămână. După doi ani, un negustor îi spusese că-i văzuse prietenul dincolo de munți și că lucra pe o plantație. S-a dus în mare grabă după vechiul său prieten și, când a ajuns în locul indicat, a văzut de departe silueta amicului. Dar când s-a apropiat să-l îmbrățișeze, a înghețat. „Frate", mi-a spus, „nu-ți pot spune cum m-a privit. Când te privește un zombi întâia oară, parcă intră în tine, ochii îi păreau căzuți în orbite, ca și cum priveai într-un puț fără fund. Era îngrozitor. Chiar atunci, a venit în goană spre mine un bărbat cu un bici în mână, care mi-a strigat: ‚Nu-i da nimic de mâncare!' Era bokorul stăpân pe sufletul acelui zombi, care se temea să nu-i dau sare prietenului meu, ca să-i distrug vraja".

„A trebuit să fug în mare grabă de sub biciul bokorului, fiindcă și eu mă temeam de prafurile zombi, iar omul le folosea foarte bine".

„M-am dus direct la cimitirul din sat, unde îl îngropasem pe camaradul meu cu doi ani în urmă. Groapa era acoperită, astfel încât

mi-am suflecat mânecile și am început să sap cu lopata. Bietul de el. Nu mică mi-a fost uimirea când am ajuns la coșciug: fusese spart, iar atunci când l-am deschis, sângele mi-a înghețat în vine, era gol. De atunci, toți cei din familia mea, precum și prietenii mei, sunt îngropați cu gura, urechile și ochii cusuți, pentru ca, în caz că vreun bokor încearcă să-i scoale din morți pentru a-i înrobi, ei să nu-i poată nici auzi și nici vedea vrăjile, astfel încât să se odihnească în pace".

Un alt interlocutor, mai tânăr, a intrat și el în vorbă. „Zombi", a spus, privindu-mă și vorbind serios ca un parlamentar, „nu sunt nici morți nici vii, ei n-au suflet. Ei nu gândesc și nu judecă. Înainte erau făcuți sclavi, dar pe vremea lui Duvalier era făcut zombi orice opozant al regimului".

Focul și ritualurile legate de durere sunt o parte importantă a lumii magice. Fără fachiri și fără durere nu se poate realiza o ceremonie voodoo

„Președintele îi înregimentase pe cei mai buni bokori din lume. Putea obține orice și s-a menținut la putere până când supremul zeu voodoo african a hotărât să pună capăt vărsărilor de sânge, care nu erau decât în beneficiul unei singure persoane și nu l-a mai sprijinit. Atunci bokorii lui au început un război pe viață și pe moarte între ei, iar revoluția a profitat de acel moment. Poporul haitian este curajos și dispus să lupte pentru libertate, așa cum a dovedit-o în decursul întregii sale istorii, dar armele omului nu se pot pune cu armele voodoo".

Ascultam atent discuțiile. Reușisem, în sfârșit, să comunic cu ei, mă acceptau și vorbeau despre aceste lucruri de parcă nu eram de față; asta era ceea ce căutasem de la bun început.

Discuția a continuat întreaga zi. Era limpede că oamenii aceia nu aveau nimic mai bun de făcut și discuțiile despre zombi și bokori constituiau temele lor predilecte de zi cu zi, la care se pricepeau cel mai bine. Experiențele pe care le povesteau mulți dintre ei frizau de multe ori imposibilul, ori cel puțin imposibilul nostru, al oamenilor

„civilizați", care nu putem să credem ceea ce nu vedem cu ochii noștri și cărora nu le putem da o explicație logică. Dar în Haiti sunt multe, uneori prea multe, lucrurile cărora nu le putem da o explicație rațională, și pe care eu le-am trăit cu adevărat.

Oamenii vorbeau despre toate acelea perfect convinși de tot ceea ce spuneau și temându-se de puterea bokorului. În nici un alt loc din lume, în care se practică magia neagră voodoo, nu există atâția adoratori ai răului pe metru pătrat precum în Haiti.

Mi-am petrecut întreaga zi printre ei. N-am plecat din tavernă deloc, ci pur și simplu am stat și i-am ascultat, ținând minte tot ceea spuneau, fiecare lucru pe care îl admirau sau care îi reducea la tăcere.

Soarele se apropia de asfințit și m-am înfiorat. Momentul vizitei la bokor se apropia, iar, după o zi în care ascultasem povești despre zombi, istorisite de protagoniștii lor, care le trăiseră pe propria lor piele, mă simțeam pierdut, iar senzația s-a accentuat atunci când bezna a acoperit tot satul, făcându-l și mai sinistru.

M-am dus la Mario și i-am mulțumit pentru ziua petrecută alături de el. Poveștile sale mă ajutaseră să înțeleg mai bine acele fenomene religioase. Mario mi-a strâns mâna – am observat că o făcea cu sinceritate – și mi-a șoptit câteva vorbe la ureche: „Ai grijă, toți bokorii sunt răi, nu-i face nici un dar și nu primi nimic de la el. Dacă nu ești atent, te transformi imediat într-un spirit care hoinărește prin munți. Adio, prietene".

După acest rămas bun care m-a descumpănit și destul de afectat de tot ce vorbisem, l-am luat de mână pe tânărul meu însoțitor, și l-am rugat să mă ducă prin labirintul străzilor la locul în care îmi dădusem întâlnire cu individul înspăimântător, ce avea să-mi arate tainele zombi.

Am mers multă vreme printre casele întunecoase, ferindu-mă să calc în bălțile cu apă și fecale din fața fiecărei case, gândindu-mă la ceea ce mă aștepta în seara aceea în munții din Haiti.

Când am ajuns la barul în care îl cunoscusem pe tipul acela ciudat, cu o seară în urmă, am observat că nu era nimeni înăuntru, ca și atunci. Localul era complet pustiu, exact ca în ziua precedentă, de parcă timpul nici nu s-ar fi scurs.

Dar, de data aceasta, n-a venit nimeni să vadă ce făceam acolo și am stat mult pe scaunul metalic așteptând, fără să știu nici eu prea bine ce anume. Locul părea lipsit nu numai de oameni, ci și de suflet și de energie, parcă eram într-o zonă zero.

. . . . . .

Experiența mea cu **praful zombi**

Nu știu cât timp am petrecut în felul acesta, până ce am simțit o mână sfrijită pe umăr. M-am întors domol, fără să știu cine era. Lângă mine era interlocutorul meu din seara precedentă, îmbrăcat în hainele lui țărănești și cu o pălărie mare de paie turtită peste părul cărunt. Mi-a spus pur și simplu: „Mă bucur că ești aici. Suntem așteptați în hounfor (templul magiei negre din Haiti). Avem de mers mult, așa că e bine să plecăm de azi. Mi-am luat inima în dinți și l-am urmat, iar el mergea șontâc-șontâc, sprijinindu-se într-un baston împodobit cu șerpi sculptați. În poartă ne aștepta o camionetă la fel de șubredă precum părea să fie și sănătatea stăpânului ei. Ne-am așezat alături, iar șoferul în cabină, căruia i-a dat câteva ordine într-o limbă total necunoscută mie (dar care mi-a sunat ca o limbă africană bantu). Am luat-o pe drumuri care păreau și mai sinistre prin întuneric, sub lumina gălbuie a farurilor mașinii.

Reprezentare a Calvarului la intrarea într-un templu voodoo. Și aici, din nou, un amestec de credințe catolice, caraibiene și voodoo african. Cele trei cruci simbolizează Golgota, locul în care a murit Iisus

Ne-am continuat drumul prin hârtoape. Bănuiesc că mergeam de peste o oră, fiindcă îmi lăsasem ceasul în odaia în care dormisem. Nu știam ce mi se putea întâmpla în acea noapte de voodoo, dar era foarte posibil ca lucrurile să meargă prost. Drumul se desfășura în tăcere, fiindcă ori de câte ori îl întrebam ceva pe bătrân, el îmi răspundea doar: „O să-ți explice vrăjitorul tot". Astfel încât tot drumul

n-am făcut decât să mă întreb ce nebunie mă determinase să mă bag în toată încurcătura aceea.

Când s-a crăpat de ziuă, camioneta a oprit în fața unei mici case, iar bătrânul mi s-a adresat pentru întâia oară, spunând: „Am ajuns în locul în care vei afla răspuns la toate întrebările din viața ta, străine". Am început bine, m-am gândit, urmându-l. În spatele casei ardea un foc mare, în preajma căruia trebuia să fie și templul hounfor.

Ne-am oprit în fața porții, iar el a bătut de patru ori cu bastonul său cu șerpi. A deschis un negru impunător, înalt de doi metri, și lat în umeri. Era enorm, cu torsul gol și cu o privire pe care nu i-am putut-o zări, fiindcă n-a catadicsit nici măcar să se uite cine era nebunul care îl însoțea pe bătrân.

„Stai jos și așteaptă", mi-a spus bătrânul, după care a dispărut cu uriașul care ne deschisese poarta după o perdea. Eram într-o încăpere de vreo zece metri pătrați, nedecorată cu nimic altceva decât cu niște măști agățate de pereți, despre care, după toate cercetările pe care le făcusem în Africa, știam că reprezentau diavoli fiind, cu alte cuvinte, măști folosite în ritualuri de magie neagră. Deși eram singur în încăpere, mă simțeam privit. Firește, știu că magii se folosesc de tensiunile participanților, fiindcă un om speriat este într-o mult mai mare măsură supus autosugestiei. Dar în acest caz, după toate lucrurile prin care trecusem, nu mai era nevoie de așa ceva.

Tocmai când dădeam să mă pierd în asemenea gânduri, s-a ivit din spatele perdelei amfitrionul meu, de astă dată însoțit de un bărbat de vârstă mijlocie, care purta pantaloni tăiați în dreptul genunchilor, un batic pe cap, și avea torsul gol, peste care atârnau numeroasele coliere pe care le avea agățate în jurul gâtului. Fără îndoială, acela era bokorul.

Bătrânul ne-a făcut cunoștință cu cel mai mare dispreț posibil, și și-a încheiat prezentarea, spunând: „Ai în față un alb care nu crede în religia lui, dar se teme de noi".

Bokorul, care se numea Ismael, s-a îndreptat spre mine, iar amfitrionul meu a dispărut în spatele perdelei din odaie. Ismael m-a întrebat: „Ce vrei să afli? Trebuie să fie ceva foarte important, din

moment ce te aventurezi într-o țară necunoscută, ajungând pe mâna unor oameni care au o reputație atât de proastă ca noi". A pronunțat aceste vorbe cu cea mai mare seninătate, țintuindu-mă cu privirea, iar eu am putut să văd că unul dintre colierele de la gâtul lui era făcut din dinți de câine. Numai cei mai experimentați șamani ai răului poartă asemenea amulete. „Ismael", i-am răspuns, încercând să-mi păstrez calmul, „am călătorit prin lumea întreagă studiind religia ta, voodoo, dar ceva n-am izbutit să înțeleg și sper să mă lămurești tu. Vorbește-mi despre zombi". Neplăcut surprins și mirat de întrebarea mea directă, Ismael s-a ridicat în picioare și a început să vorbească, de parcă ținea o conferință, umblând prin încăpere și gesticulând din brațe: „Zombi? Crezi că e atât de ușor să vorbești despre zombi? Ei sunt cea mai mare demonstrație a puterilor puse în joc de religia voodoo. Ca să transformi pe cineva într-un zombi și să-ți atingi scopul, este necesar ca puternicul Samedi, căpetenia supremă a zeilor morții, să-ți dea permisiunea sa și să-i trimită în ajutor pe ghedes, geniile morții. Noi, oamenii, avem în noi doi îngeri. Cel mai mare dintre ei se ocupă de voință, iar cel mai mic de faptă și de trup. Prin vrăji, trebuie să ne apropiem de cel mic care, manipulând trupul, ne va ajuta să manipulăm și persoana".

„Ca să ajungem la îngerul cel mic, trebuie să recităm anumite vrăji atunci când persoana trece prin fața noastră și apoi să aruncăm prafuri zombi magice pe locul prin care trece acesta. Dacă avem un obiect personal aparținând acelei persoane, îi putem chema pe ghedes la o ceremonie hounfor. Câteva zile mai târziu, omul se va îmbolnăvi și în cele din urmă va muri. Medicii îi vor pronunța decesul, iar el va fi îngropat. În cursul nopții următoare, eu mă duc în cimitir, recit alte formule magice deasupra mormântului său, iar ajutoarele mele dezgroapă sicriul. Eu îl deschid și frec trupul răposatului cu niște ierburi secrete pe care mi le-a dezvăluit Samedi și pe care nu le cunoaștem decât noi, marii șamani. Mortul se trezește la viață, ori mai bine zis se întoarce la ne-viață, fiindcă el și-a pierdut simțurile, nu simte nimic și nu suferă, ci pur și simplu se supune orbește celui care l-a dezgropat; poate omorî la porunca mea, fără să aibă nici o remușcare. Va fi robul meu atât cât voi dori, și nu se poate salva decât dacă i se dă să mănânce sare. Acest lucru îl omoară defi-

nitiv, astfel încât nu-l mai poate învia nici o vrajă. Eu am avut sclavi zombi ani la rând, iar tatăl și bunicul meu, care erau și ei bokori, s-au îmbogățit vânzând zombi pe plantații după abolirea sclaviei".

Mica încăpere se întunecase în timp ce bokorul își ținea prelegerea, înconjurat de măștile diavolilor africani, atârnate pe pereți. Era foarte sigur pe el, cum nu sunt decât cei obișnuiți să fie temuți de toți ceilalți. Atunci, Ismael s-a răstit la mine, văzând că studiam lucrurile din jur: „Îți sunt de ajutor aceste răspunsuri pentru ceea ce cauți, străin curios?". Părea supărat, cum era și bătrânul care mă adusese acolo, astfel încât i-am răspuns: „Ismael, știu că ești un vrăjitor mare, dar de ce mă disprețuiești atât de mult? Mai ales după ce mi-ai povestit tot ce poți să faci; dacă n-ai fi fost interesat, pur și simplu nu mi-ai fi răspuns. Ce urmărești, de fapt?".

Șaman aflat în plin ritual magic, mușcând gâtul unei găini. Voodoo este o religie crudă și frustă. De peste 7000 de ani, aceste ritualuri de magie și sacrificiu se celebrează în forme neschimbate

Această îndrăzneală m-ar fi putut costa viața, mai ales ținând seama de răspunsul lui. „Albule, vroiam doar să-mi afli puterea, iar disprețul meu nu este îndreptat împotriva ta, în mod special, căci ție ți-am dezvăluit în ce constă munca mea, ci împotriva celor din rasa ta".

Mi-am zis că nu aveam altă soluție decât să pariez totul pe o singură carte, și i-am zis: „Ismael, poți să-mi arăți prafurile zombi de care te folosești ca să îmbolnăvești și să omori lumea?" Vrăjitorul s-a mirat, cu siguranță, de îndrăzneala albului care îi cerea să-i dezvăluie unul dintre secretele lui cele mai mari. Mi-a răspuns cu un zâmbet cinic și a dispărut după perdeaua care părea să ascundă gura iadului. În spatele ei nu se zărea nici o lumină astfel încât ai fi putut zice că, dincolo de încăperea în care mă aflam eu, nu mai era pur și simplu nimic. Ismael s-a întors cu un vas de lemn în care se găseau niște prafuri de culoare bej, amestecate cu mici granule roșii. S-a apropiat de mine și mi l-a arătat. L-am privit și l-am întrebat din ce erau

făcute. I-am văzut din nou zâmbetul cinic, și mi-a zis: „Vrei să știi prea multe". A suflat peste blid, trimițându-mi praful în față. Am simțit ceva asemănător prafului de scărpinat, doar că de mii de ori mai puternic, iar apoi mi-am pierdut cunoștința.

Când m-am trezit, eram în casa în care îmi petrecusem prima noapte, cu flăcăul așezat lângă mine, și femeia strigând într-o creolă ininteligibilă, de bucurie că mă trezisem.

L-am întrebat pe flăcău ce căutam acolo. Mi-a răspuns, privindu-mă speriat, că în urmă cu două zile fusesem adus cu o camionetă și că un negru uriaș – trebuie să fi fost portarul templului - mă pusese pe pat. Mă durea tot trupul, care era plin de vânătăi, probabil din cauză că mă transportaseră în spatele furgonetei pe drumurile acelea. Dar cel puțin eram viu. Nu știu ce prafuri îmi suflase peste față blestematul de bokor, dar fusesem inconștient timp de peste două zile. Un lucru era limpede: chiar în dimineața aceea aveam să plec din sat și n-aveam să aștept să-l întâlnesc iar pe bătrânul cu baston. N-aveam de gând să le dau prilejul să-mi vină de hac.

. . . . . .

Ritualurile **voodoo**

Știind ce primejdii mă păsteau și cu ce oameni aveam de-a face, m-am îndreptat spre Fort-Liberté, în nordul țării. Orașul se afla într-o lagună cu apă sărată și avea acces la un canal îngust care dădea în Marea Caraibilor. Oamenii cu care am vorbit mi-au spus că acolo puteam vedea cele mai cumplite ritualuri voodoo.

Starea drumului m-a făcut să întârzii peste opt ore pe drumul de doar 200 de kilometri care mă despărțea de Fort-Liberté; când am văzut inscripția ruginită care îmi arăta că ajunsesem la destinație, se lăsa noaptea.

Ca în toate orașele din interiorul insulei pe care le văzusem până atunci, drumurile publice erau într-o stare jalnică. În sat nu era nici o stradă asfaltată, iar drumurile erau adevărate mlaștini. Făcusem bine că luasem un 4 x 4 (ezitasem mult înainte să-l iau, din cauza

prețului, căci costa de trei ori mai mult decât o mașină normală), fără de care călătoria mea s-ar fi sfârșit chiar din prima zi. Știam că șoselele erau foarte proaste, dar nu mă așteptam ca drumurile să fie atât de inundate din cauza ploilor tropicale. Lămpile erau rare, iar acolo unde erau, abia dacă făceau suficientă lumină cât să vezi cablul care unea stâlpul electric cu casa. Nu existau contoare, cine avea bani să-și cumpere cablu și becuri avea lumină electrică, iar cine nu, adică cei mai mulți, se mulțumea cu lumânări. Eram într-o țară în care funcționa doar legea celui mai puternic.

Pe ulițe nu se vedea nici țipenie de om, astfel încât m-am decis să opresc la prima casă cu lumina aprinsă pe care aveam s-o văd, și să intru pentru a pune câteva întrebări. M-am oprit în fața unei mici construcții din ciment cu acoperiș din uralit; nu fusese nevoie de mai mult pentru a ridica o casă. În fața intrării stătea o negresă cu pielea de culoarea smoalei, care a căscat ochii de parcă l-ar fi văzut intrând pe poartă pe diavolul însuși. S-a ridicat dintr-un salt, uitând parcă de faptul că trupul ei cântărea probabil peste 100 de kilograme. M-a întrebat cuviincios ce voiam, într-o creolă presărată cu multe cuvinte din spaniolă, căci ne aflam foarte aproape de frontiera cu Republica Dominicană. Observasem și pe drum că mă puteam înțelege în spaniolă fără prea mari dificultăți. I-am răspuns că veneam de foarte departe ca să aflu mai multe despre cultura lor, și că mi-ar fi plăcut să stau câteva zile acolo, dacă era atât de amabilă încât să-mi spună unde puteam să fim cazați. Fața i s-a luminat într-un zâmbet, și mi-a făcut semn s-o urmez într-o odaie mică din fundul casei. În spatele unei uși din scânduri de lemn, am dat de un băiat care dormea într-un mic pat, care ar fi fost neprețuit în mâinile unui anticar european. Femeia l-a trezit pe flăcău strigând și dând din mâini; părea să fie fiul ei. Fără să piardă prea mult vremea, ea a ieșit și s-a întors cu niște cârpe care păreau a fi cearșafuri curate, de culoarea ocrului, și mi le-a înmânat surâzând. Îmi oferea să stau la ea, ceea ce nu era rău deloc. Am întrebat-o cât avea să mă coste cazarea pe care mi-o oferea. Mi-a răspuns cu un cuvânt care mi se părea de-acum familiar, fiindcă îl auzisem de multe ori în Africa occidentală: „kado" (cadou), un cuvânt care amintește de originile acelor oameni. În Haiti nu mai există nici unul dintre indigenii care

au populat aceste ținuturi în urmă cu peste 500 de ani. Dintre cei aproape 7000000 de locuitor ai țării, 90% sunt negri, descendenți ai africanilor aduși ca sclavi.

Odată instalat în noua mea casă, am întrebat-o pe femeie dacă știa unde puteam vorbi cu un cunoscător al culturilor lor religioase, ceea ce era un mod mai politicos de a o întreba dacă știa vreun șaman voodoo. Mi-a spus că fiul ei, căruia tocmai îi uzurpasem odaia, mă putea duce de cealaltă parte a golfului într-un loc în care, noaptea, se adunau pescarii pentru a trage o dușcă și a vorbi despre voodoo, religia care le stăpânea viețile. Nimerisem bine. N-aveam timp nici să mă odihnesc, fiindcă în legătură cu asemenea lucruri, dacă stai pe gânduri, este sigur că nu mai ajungi să le faci nicicând.

Am urcat cu Jan în vehicul și am urmat indicațiile lui, călăuzit de lumina stelelor. Am mers pe malul lacului unde, din cauza fluxului, ne-a intrat de câteva ori apă pe sub portiere. Am așteptat ca băiatul să-și dea seama pe unde mergeam, ca să nu isprăvim, până la urmă, călătoria înot.

După ce am mers ceva vreme, ocolind bălți uriașe, am zărit la vreo 300 de metri un foc uriaș, cu câțiva oameni în jurul lui, așezați lângă o cabană. Undeva mai în spate se vedeau și năvoadele.

M-am apropiat de ei cu mașina și m-au privit afișând uimirea cu care mă obișnuisem deja. Cui i s-ar fi năzărit să se apropie de ei în toiul nopții? S-au mirat și mai mult când au văzut că din mașină cobora un alb, dar într-un fel faptul i-a mai și liniștit întrucâtva, deoarece dacă ar fi fost poliția haitiană, ar fi avut mai multe probleme. Forțele de ordine dețineau încă puteri discreționare în Haiti, în ciuda așa-zisei lor democrații. M-am apropiat încet de foc și i-am salutat pe toți; lumina focului le sublinia trăsăturile aspre, de oameni încercați de viață. Cel mai bătrân dintre ei m-a invitat să mă așez alături de ei, lângă foc. Erau oameni prietenoși, după cum am putut constata din primele clipe. Se vedea că nu mai avuseseră contacte cu albii, dar nu se temeau de ei și nici nu aveau resentimente, cum aveau cei din ultimul sat în care oprisem. Erau vreo opt, toți pescari, și la sfârșitul zilei obișnuiau să se adune să-și povestească unul altuia diferite legende, auzite deja de mii de ori de la părinții și bunicii lor.

Ca în toate culturile africane, cunoștințele și tradițiile trec din tată în fiu și din gură în gură.

Văzând cât de bine mă primiseră, le-am spus că, dacă vroiau să bea ceva, în apropiere văzusem o căsuță luminată, în a cărei poartă se găsea un frigider. I-am trimis pe Jan împreună cu un pescar să cumpere un bax de bere – speram să aibă în stoc – ca să putem bea ceva în timp ce stăteam de vorbă. Odată aprovizionați cu băutura indispensabilă conversației în lumea a treia, am început să vorbim în jurul focului, servindu-ne din baxul de beri călduțe, care cu prețul a 3 dolari, înlăturaseră toate reticențele care ar fi putut exista între mine și acei oameni.

N-am întârziat să abordăm tema principală, voodoo și zombi. Doar auzind acele vorbe, s-au speriat ca niște copii. Generații la rând ascultaseră povești despre acea temă. Firește că bokorii știuseră să-și facă bine treaba, ei reușind să conducă țara doar stăpânind-o cu ajutorul terorii religioase. Mi-au vorbit despre engun-gu, spiritele morților vii, care se întorc pe pământ pentru a lua sufletele viilor. Mi-au atras atenția: „Dacă se apropie vreodată de tine un engun-gu, nu-l lăsa să te atingă, fiindcă dacă te ating, îți iau sufletul în lumea lor invizibilă". Cel mai bătrân dintre ei, pe care vârsta îl făcuse înțelept, știa cele mai multe lucruri despre voodoo. El mi-a povestit că pe plantații soseau sclavi care fuseseră luați cu forța de pe meleagurile lor, despărțiți de familiile lor și aduși în condiții datorită cărora pe drum mureau mai mult de jumătate dintre ei. Și toate acestea doar pentru ca ei să trudească din zori până în noapte pe ogoare, în schimbul unei porții foarte mici de mâncare. Dar proprietarii de sclavi nu aveau habar ce fel de oameni aduceau în Antile.

Oamenii aceia erau capturați pe țărmurile vestice ale Africii, acolo unde astăzi se află Republica Benin și Nigeria. Acolo trăiau cei mai puternici vrăjitori de pe continentul negru, șamanii fon și yoruba, temuți în toată Africa centrală pentru puterile lor magice și vrăjile lor voodoo. De asemenea, acolo își aveau locurile de baștină și negrii mandinga, tribul de războinici cel mai puternic de pe continent. Mai târziu, albii au încercat să îmbunătățească rasa, încrucișând negrii cei mai puternici cu negresele cele mai frumoase, pentru a obține sclavi

de calitate superioară. Dacă la toate acestea adăugăm ura firească pe care o resimțeau oamenii aceia față de cei care îi prinseseră, pe care o purtaseră cu ei în calele navelor, precum și amestecul religios dintre voodoo-ul african și culturile indigene din Antile, ne dăm seama ce forțe au conlucrat la a crea religia cea mai puternică și cea mai sângeroasă dintre toate, religia voodoo practicată în Caraibe.

Aici, un vrăjitor te poate vindeca sau îți poate veni de hac, iar, dacă te împotrivești, sau angajezi alt șaman ca să te apere, ei îți pot ataca familia și în special copiii, care sunt mai slabi și cărora li se poate face rău cu mai mare ușurință. Bokorul voodoo n-are milă de nimeni și de nimic. El lucrează cu demonii alături, iar aceștia îi îndrumă și îi dau puteri, dar nu i-ar ierta niciodată dacă ar ezita să facă rău și s-ar răzbuna cumplit.

La întrebarea mea privitoare la locurile în care se practică voodoo pe acele meleaguri, pescarii mi-au răspuns că Fort-Liberté este unul dintre locurile cele mai puternice de pe insulă în asemenea chestiuni. Bătrânul era dispus să-mi ofere toate informațiile pe care i le ceream.

„Uite ce e, albule, voodoo este un lucru serios, de care oamenii se tem aici și pe întreaga insulă. Se spune că locul în care este situat satul nostru este cel mai favorabil pentru asemenea ceremonii, deoarece, potrivit legendei, pe fundul lagunei se află o poartă care comunică direct cu iadul. În fiecare sâmbătă ne ducem pe creasta acelui deal". Mi-a arătat o mică colină aflat la o depărtare de vreo doi kilometri. „Acolo trăiește un hungan, iar noi practicăm acolo riturile pe care le practicau și bunicii noștri, pentru a-i cere lui loa (spiritul sacru) să facă bine cuiva sau să facă rău unui om care ne supără. Hunganul este foarte primejdios, fiindcă el nu se ocupă decât de magie neagră, iar când îi ceri ceva bun sau legat de sănătate, te trimite la un vraci".

„În cursul ritualului, hunganul se transformă sub influența lui loa, și acționează de parcă ar fi posedat, făcând lucruri destul de înspăimântătoare. Dacă vrei, poți veni cu noi în această sâmbătă". Era joi, dar mi-am închipuit că puteam suporta chinul așteptării, mai ales că aici nu aveam să mă simt atât de hărțuit ca în alte sate, oamenii

locului părând infinit mai primitori decât cei cu care avusesem de-a face prin alte locuri.

Bătrânul mi-a dat o explicație pentru acest fapt. În inima insulei trăiau descendenții negrilor fugari, ce scăpaseră de pe plantații. Ura lor față de albi și față de tot ce avea legătură cu civilizația era cumplită. Nivelul lor de trai era foarte scăzut, ei neputând crește acolo decât trestie de zahăr și încă câteva lucruri. „În acel ținut trăiesc șamanii cei mai răi de pe insulă, și, aș putea spune, chiar din lumea întreagă. Acolo, prietene, viața unui om nu valorează două parale, e mai bine să nu treci pe acolo"; am încuviințat, i-am spus că n-aveam să mă duc, fiindcă de acolo veneam, iar vizita aproape că mă costase viața.

Am continuat să vorbim până ce pe plajă s-a crăpat de ziuă. Focul era aproape stins, și toți tovarășii noștri de sporovăială adormiseră. Nu mai eram treji decât bătrânul și cu mine, dar cine ar fi putut să aținească vorbind despre lucruri atât de interesante?

După ce s-a luminat deja de-a binelea, ne-am despărțit, dându-ne întâlnire tot în acel loc, sâmbătă la căderea serii. El și-a luat angajamentul să-l convingă pe hungan să accepte să asist și eu; era cel mai bătrân și mai respectat bărbat din sat.

L-am deșteptat pe Jan, tovarășul meu, și ne-am întors acasă la el, unde am profitat de ocazie pentru a dormi până la amiază. Între timp, soarele încinsese acoperișul din uralit, și transpirasem din greu.

M-am trezit plin de mușcături de purice; la cele din noaptea anterioară se adăugaseră și cele pe care mi le făcuseră puricii din lenjeria de pat a amabilei mele gazde.

Dar când ești la tropice trebuie să te obișnuiești cu aceste lucruri. Poți să te speli cât vrei, puricii nu mor. Există chiar o specie de purici, puricii de apă, care trăiesc în lichide și care supraviețuiesc, indiferent dacă îi bagi în apă sau îi scoți din ea. Acestea sunt riscurile meseriei.

Am făcut o baie în mare, pentru a-mi mai liniști usturimea cu apa sărată și a mai înlătura din oaspeții nedoriți care îmi asaltaseră trupul. Apoi, m-am așezat pe o bancă pe patio, mi-am făcut o injecție

calmantă cu urbason, pentru inflamații, și am încercat să pun ordine în notițele făcute în ultimele zile, care mi se păreau peste măsură de spectaculoase.

Pe când scriam, mi-au venit în minte acele studii, citite de mine de nenumărate ori, ale lui Wade Davis, antropologul american care, cu o bursă a Universității Harvard, a realizat una dintre cele mai serioase cercetări despre practicile voodoo și fenomenul zombi. În 1982, Davis a vizitat pentru întâia oară Haiti, ca să descopere și să lămurească fenomenul zombi. Era un cercetător serios și știa bine că nu exista decât o singură cale pe care putea să-și urmeze investigațiile: să trăiască printre locuitorii acelei țări și să-și pună de multe ori viața în joc, încercând diverse preparate, sau vizitând oameni dubioși pentru a obține informații de la ei. Potrivit lui Davis, formula folosită de bokori pentru a fabrica prafurile zombi se bazează pe oase de mort, ochi de cucuvea, picioare de broască și numeroase alte ingrediente cu puteri magice. Cel mai important dintre ele era, însă, peștele-balon, care produce unul dintre veninurile cele mai puternice din lume, tetrodonixina, care atacă sistemul nervos și produce paralizia, reducând respirația, astfel încât cel otrăvit are nevoie de mai puțin oxigen. Toate acestea explică faptul că medicii ajung deseori să pronunțe decesul unei persoane care mai trăiește încă. Dacă inima ajunge la un ritm de 3 sau 4 bătăi pe minut, nici un medic nu-l mai simte, permițând astfel ca trupul să fie îngropat. Un om cu un asemenea ritm cardiac poate trăi zile bune cu oxigenul din coșciug. Când bokorul îl dezgroapă și îi dă un antidot ca să revină la viață, creierul lui este atât de afectat de lipsa de oxigen și de sânge, încât omul ajunge să nu fie decât o legumă fără voință, adică un zombi. Explicația este bună și este cea mai logică dintre toate cele date fenomenului până în zilele noastre. Dar și Davis a trebuit să admită că o serie de elemente scăpau înțelegerii științifice, farmacologiei și antropologiei, precum se întâmpla și cu alte elemente tradiționale.

În acest caz, ca și în multe altele, există mereu o mare doză de „inexplicabil".

Joia și vinerea au trecut fără prea mari probleme. M-am plimbat liniștit prin sat, având grijă să-mi arăt respectul față de oameni, mai

ales că aproape toți purtau la brâu macetele pentru tăiatul trestiei. După-amiaza, coboram la plajă, unde veneau pescarii cu puținii pești pe care îi prinseseră. În marea plină de rechini de lângă țărm erau puțini pești, iar cu o canoa mică nu puteai să ieși în larg.

Toate casele aveau pictate pe fațade simboluri voodoo sau veve, copiii purtau la gât amulete sau gri-gri-uri, așa cum se mai poartă încă și în Africa neagră. Aceeași cultură, reprodusă la mii de kilometri depărtare, o cultură care și-a modificat în Caraibe doar magia neagră, cu peste 400 de ani în urmă, când vrăjitorul negru importat pe acele meleaguri a trebuit să lupte fără îndurare împotriva dușmanului său, omul alb.

În sfârșit, a sosit și ziua mult așteptată, sâmbăta, și după un duș african, în toată regula, cu găleata și ligheanul, mi-am luat micul dejun alcătuit din câțiva pești aduși de Jan. L-am întrebat dacă nu cumva erau pești-balon, iar tânărul mi-a răspuns zâmbind cu toată gura, fiindcă oricât de inocenți ar părea oamenii de aici, ei cunosc toate secretele acestei religii, care pentru ei este mai importantă decât propria lor viață.

Când soarele a început să apună, pe la ora 17:00, am plecat împreună cu Jan spre plaja pescarilor, locul în care mi-am petrecut prima noapte a șederii în Fort-Liberté.

Văzând că era încă devreme, fiindcă soarele nu dispăruse încă de pe orizont, i-am propus lui Jan să oprim mașina în fața barului de la care cumpărase bere în acea seară. Cine știe ce ne mai aștepta în noaptea aceea, și întotdeauna e mai bine să înfrunți problemele cu două beri în stomac, fie ele chiar și calde.

Când întunericul a învăluit totul, ne-am reluat drumul și am ajuns în locul în care ne întâlnisem cu pescarii în urmă cu două zile. Se adunaseră deja vreo douăzeci de persoane, printre care l-am identificat repede pe bătrânul meu prieten, cu care petrecusem ceasuri atât de frumoase.

M-am apropiat de el și, când l-am salutat, i-am citit îngrijorarea pe chip. „Ce se întâmplă, prietene, e vreo problemă?". Mi-a răspuns cu o expresie solemnă pe față, pe care nu i-o cunoscusem până atunci. „Uite ce e, albule, am vorbit cu hunganul. Mai întâi, a refuzat cate-

goric ca un străin să asiste la ceremonia lui. Fiindcă a spus că dacă îi vezi secretele ai să-ți anunți frații și omul alb va fi prevenit în legătură cu puterile sale. Ți-am spus că hunganul e un om rău. În noaptea aceasta va fi posedat de spiritul unui luptător din revoluția haitiană, un erou care în lupta lui a venit de hac multor soldați albi și se teme că, în momentul în care spiritul intră în el, o să se întâmple ceva. În cele din urmă, a acceptat să vii, dar a zis că trebuie să-i dai ceva în schimb. Așadar, dacă vrei, poți să vii, dar trebuie să ai grijă de sufletul tău, e tot ce este mai de preț pentru vrăjitorii ăștia".

Am plecat. Trebuia să urcăm peste 4 kilometri pe poteci de munte, prin locuri în care nu ajungea niciodată lumina lunii. Însoțitorii mei aveau tot ce le trebuia pentru ceremonie. Ei cărau tobe grele și chiar animale vii, despre care nu aveam nici o îndoială că aveau să fie folosite în sacrificii rituale. În sfârșit, după aproape două ceasuri de drum, am ajuns într-o poiană din pădure: în inima ei ardea un foc uriaș, iar departe, în fund, se afla o căscioară, asemănătoare celor folosite în ceremoniile clandestine din timpul războiului de independență a poporului haitian. La sosire, fiecare știa ce avea de făcut. Unii își instalau tobele în jurul focului, alții pregăteau băutura – un amestec de rom și usturoi, care mirosea precum Necuratul. Bătrânul mi-a făcut semn să-l urmez în căscioară, pentru a-l cunoaște pe hungan.

Înăuntru, mi-a apărut în fața ochilor șamanul, arătând exact așa cum mi-l închipuisem, înalt și gras, cu niște ochi în care, de cum m-au privit, am simțit prezența iadului. Nu știu de ce, poate din cauza energiilor pe care le emana, dar, de cum l-am văzut, individul mi-a repugnat, de parcă eram construiți din elemente opuse. A fost ca și cum m-ar fi lovit ceva în piept, și acum înțeleg că acea senzație era un avertisment.

Hunganul i-a cerut însoțitorului meu să ne lase singuri ca să vorbim, iar bătrânul nu s-a opus, a ieșit din cabană fără să-i întoarcă spatele, și făcând o reverență. Fără să mai aștepte, hunganul mi s-a adresat cu aerul superior pe care îl adoptă asemenea șamani față de discipolii lor. Trebuia să-mi arate cât mai fățiș că nu mă respecta deloc, așa cum trebuia să fac și eu.

Întâi mi-a spus că în acea noapte aveau să fie puse în mișcare niște energii negative foarte puternice (știam eu că era vorba de energii), care urmau să cuprindă întreaga poiană. El avea să fie posedat de un erou al revoluției, iar, în momentul în care se va afla în puterea aceluia, el trebuia să se supună poruncilor lui, astfel încât nu-mi putea garanta că nu urma să pățesc nimic. În fond, ce treabă aveam eu să asist la toate acestea? Atunci am recurs la aceeași veche șmecherie, pe care o mai folosisem cu succes în cazul atâtor vrăjitori și șamani din toată lumea: i-am gâdilat orgoliul. De obicei laudele funcționau, dar odată, în Africa neagră, tactica aceea fusese cât pe ce să mă coste viața. Am început să-i spun că venisem în acel loc atras de faima lui, potrivit căreia el ar fi fost cel mai bun șaman din lume, puterea lui fiind mai mare decât a celor de care se bucurau vrăjitorii din țara mea. I-am zis că venisem până acolo doar ca să învăț de la un maestru, pentru ca, la întoarcerea în țara mea, să povestesc mai departe despre el, ceea ce însemna că aveau să vină și alții la el, ca să-l roage să le împlinească dorințele, plătindu-i bani buni pentru aceste servicii. Se pare că tactica a funcționat, fiindcă nu m-a înjunghiat pe loc, ci pur și simplu m-a privit cu dispreț și mi-a spus că era de acord, dar că trebuia să-i dau ceva în schimb. Știam că unui vrăjitor nu puteai să-i dai un obiect personal și nici nu aveai voie să primești nimic de la el, fiindcă cu ajutorul lui putea să-ți amărască viața sau chiar să-ți vină de hac. Eu nu cred în prea multe, dar am văzut destule lucruri inexplicabile în viața mea cât să știu că nu trebuia să risc. N-a răspuns, și ca un bun șaman ce era, și-a dat seama era cel mai convenabil pentru el să-mi ceară colțul de jaguar pe care îl purtam la gât de peste zece ani și pe care mi-l făcuse cadou un șaman din Amazonia. Ceva mai personal nici nu mi-ar fi putut cere. A trebuit să-mi folosesc toate talentele pentru a-i da, în locul amuletei, un aparat foto Polaroid micuț, cu developare instantanee, pe care îl purtam întotdeauna la mine, pentru a surprinde fenomenele ciudate la care asistam în timpul ceremoniilor. Părea să-i placă, deși în mâinile lui enorme camera părea să capete dimensiunile unei alune. Mai avea film pentru trei fotografii, și nu cred că, în ciuda lămuririlor mele, era în stare să deschidă aparatul fără să-l spargă.

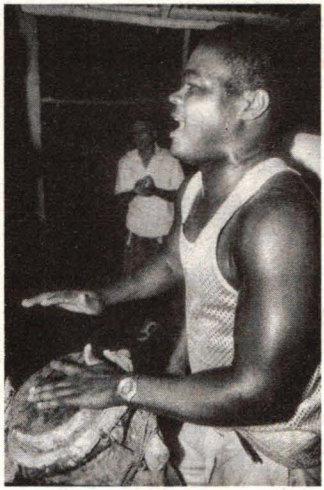

Se aud tobe, iar trupurile sunt posedate de spirite, ca în orice ritual voodoo. Ritmul neîntrerupt și înnebunitor ne trece pe toți dincolo de limitele lumii vizibile

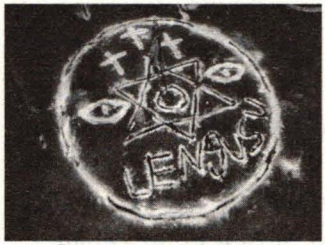

Pentagrama, simbolul magic și satanic, folosit în timpul ceremoniilor voodoo caraibiene. Acest simbol a fost folosit din cele mai vechi timpuri în invocațiile satanice, precum și în numeroase ceremonii de magie neagră

După ce am ajuns la o înțelegere, mi-a strâns mâna. A fost o strângere de mână pe care am uitat-o cu greu, din cauza durerilor cumplite pe care mi le-a provocat mâna lui de urangutan.

Tobele sunau de ceva vreme afară, iar ceremonia începuse. Hunganul a venit să se alăture participanților. La început, s-a așezat alături de ei sunând din timpane. Apoi, a început să treacă băutura de la unul la altul, iar ritmul devenea tot mai alert. Atunci au început incantațiile în dialecte africane, aidoma celor care se cântau în urmă cu 300 de ani pe pământurile lor de baștină. Tensiunea creștea, iar hunganul a început să danseze în jurul focului, scuturând clopoțelul pe care îl ținea în mână, pentru a chema, după cum mi s-a spus, morții din morminte. Spiritele lor trebuiau să vină în ajutorul ceremoniei. Atmosfera era înspăimântătoare și cei peste 30 de participanți erau absolut convinși de tot ceea ce făceau. Ceremonia era aidoma celei cu care începuse revoluția în pădure. Hunganul a intrat în căscioară și a ieșit după un timp îmbrăcat în haine coloniale și cu fața străpunsă de niște ace lungi. Nu sângera, dar arăta oribil. A luat o macetă de pe jos și și-a înfipt-o în pântece, apoi a început un dans îndrăcit în poziția aceea, părând să nu simtă nici o durere. În vreme ce bea celebrul amestec de rom și usturoi, el fuma o țigară de foi enormă, un element indispensabil în ceremoniile magice, căci acestea deschid poarta ce desparte lumea vizibilă de cea invizibilă, iar fumul havanei împiedică intrarea spiritelor neinvitate în lumea noastră. Pe jos era desenat un cerc din tulpini de mălai. Acesta era un simbol voodoo tribal: acolo urma să intre spiritul pentru a-l poseda pe hungan.

Preotul intrase deja în transă, dansând ca un nebun printre participanți; avea privirea pierdută și se mișca în salturi. În momentul în care s-a apropiat de locul în care urma să fie posedat, tobele au sunat mai tare, ritmul s-a întețit, iar oamenii strigau de parcă urma să se petreacă ceva cumplit. Hunganul a luat în mâini un cocoș negru și a îngenuncheat în cerc. A luat apoi niște prafuri albe și le-a aruncat pe el însuși și pe cocoș, pentru ca, la sosire, spiritul să-l recunoască pe cel pe care trebuia să-l posede. Apoi, a luat animalul de gât, i-a smuls capul cu dinții dintr-o singură mușcătură și a început să-i bea sângele. Nu trebuia să curgă nici un strop pe pământ, pentru a nu-l supăra pe loa. Începând din clipa aceea, hunganul era posedat și îi atingea rând pe rând pe cei prezenți, pentru a le transmite protecția lumii de dincolo. Hunganul nu mai vorbea spaniola, ci se adresa tuturor într-o franceză perfectă, fiindcă nu era el cel care vorbea, prin propria sa gură, ci spiritual revoluționarului haitian, mort în urmă cu peste 200 de ani. Spiritele loa nu pot intra direct în viața pământească; ele au nevoie de un hungan pentru acest lucru, care servește ca punte de legătură între lumea invizibilă, întunecată și cea reală. Doar astfel, ele își pot face vrăjile negre pe pământ. Hunganii refuză să facă binele în schimb vracii servesc tocmai pentru a face binele. Magia neagră nu face decât să ajute spiritele de pe lumea cealaltă să facă rău în a noastră.

Ceremonia a continuat cu câteva acte de fachirism ale hunganului, care și-a ținut mâinile în foc, fără să simtă nici o durere, fiindcă trupul său nu mai era al său.

Ritualul era sângeros, așa cum era el din cele mai vechi timpuri în locurile sale de origine, pe țărmul Africii. Acest fapt mi-a dat de gândit; eram în Caraibe, studiind ritualurile africane, care, precum tot ceea ce avea legătură cu voodoo, își aveau originile în Africa, în vechea Voltă Superioară, numită azi Republica Benin. Acolo studiasem deja ritualuri foarte asemănătoare. Mai aveam multe de făcut: trebuia să aflu din ce cauză apăruse această religie atât de temută, lucru care, după tot ceea ce am văzut până acum și după ce am citit și cumpărat sute de cărți și de articole pe această temă, nu este deloc ușor de spus.

Ultimii autori pe care i-am citit înainte de a pleca în Antile au fost doi cercetători, Littlewood și Douyon, care au călătorit în 1997 prin aceste ținuturi și care au îndrăznit să spună că nu există zombi. Astăzi ei suferă de diferite boli nervoase și nimeni nu le mai acordă atenție. Deși au adus suficiente probe științifice, ei n-au izbutit de fapt să demonstreze că zombi nu erau „morți vii". Eu unul nu pot ajunge decât la o singură concluzie. În ciuda tuturor informațiilor care există despre zombi și voodoo, cred că nici un cercetător serios n-ar îndrăzni să povestească tot ceea ce vede și simte, fiindcă în lumea civilizată ești luat foarte ușor drept nebun și exaltat. Sau, și mai rău, nu te crede nimeni.

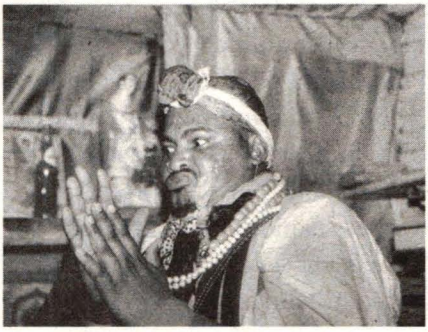

Hunganul Lobo invocõ spiritele să-și facă apariția la ceremonia voodoo. Expresia lui ne spune totul: el pare să simtă că se petrece ceva. O asemenea transă nu se poate, firește, simula

Asemenea subiecte nu trebuie tratate cu ușurință, în special pentru că nu poți nega pur și simplu un lucru în care cred milioane de oameni. Vorbim aici despre culturi milenare. Voodoo este una dintre religiile cele mai vechi de pe planetă. Ea are peste 7000 de ani vechime, și mulți oameni de știință, printre care și eu însumi, am asistat la scene și la întâmplări ciudate, pe care nu pot și nu vreau să le numesc decât inexplicabile. Am văzut oameni suferind și chiar murind din cauza practicilor voodoo, ceea ce, pentru oameni ca mine, care nu cred decât ceea ce văd cu ochii lor, este suficient. Ar fi prea trist să vrem să oferim o explicație logică sau civilizată pentru tot ceea ce se petrece pe planeta noastră magică.

Stare de extaz în timpul unei ceremonii voodoo din Haiti. Preotul smulge cu dinții dintr-o singură mișcare capul unui pui, și îi bea sângele. Nu trebuie să curgă nici un strop de sânge pe pământ, pentru a nu jigni spiritele prezente la ceremonie. Este nevoie de multă prudență, atunci când poarta dintre cele două lumi este deschisă

. . . . . .

„L-am trimis pe Cristofor Columb cu trei caravele pe marele Ocean înspre Indii, în vederea unor chestiuni ce țin de slujirea Domnului nostru Iisus Hristos și de răspândirea credinței catolice, în beneficiul și în folosul nostru."

FERDINAND I, REGELE CATOLIC

CAPITOLUL AL ZECELEA

Insula **Cuba**, regatul credințelor africane

Mi-am continuat călătoria, ordonându-mi ultimele experiențe făcute în Haiti și în Republica Dominicană. Fuseseră experiențe unice: asistasem la ceremonii voodoo înfiorătoare și crude, precum fusese și viața sclavilor ce importaseră acele rituri și credințe. Dar știam că nici următoarea etapă a periplului meu nu avea să mă dezamăgească. Mă îndreptat spre Cuba, regatul credințelor afro-cubaneze numite santería.

Cuba, perla Caraibelor

Pe 28 octombrie 1492, Cristofor Columb debarca în insula Cuba. El credea că se află într-o provincie orientală, guvernată de Marele Han și nici nu și-ar fi putut închipui că Perla Caraibelor, pe care tocmai o descoperise, avea să aibă un cuvânt greu de spus în istoria lumii.

În anii aceia, insula era populată de taini, sibonei și caraibieni, cei din urmă fiind un trib de războinici canibali. În 1509, Sebastián de Ocampo a început cucerirea insulei, iar aborigenii care n-au murit în timpul luptelor au fost uciși treptat de munca extenuantă din minele și de pe plantațiile cubaneze. Acesta a fost motivul pentru care aici a fost înființată cea mai mare colonie de negri africani din Antile. De cum soseau, albii încercau să-i facă să-și uite toate credințele pe care le aduceau cu ei, inclusiv religia, botezându-i. Astfel, au apărut credințele afro-cubaneze. Instinctul de autoconservare al sclavilor le-a dezvăluit acestora că singură cale de a-și păstra obiceiurile era să ajungă la o formă de sincretism între religia catolică și cultura africană ancestrală.

Santería, numită și regula lucumi, este religia etniei yoruba, venită din Africa occidentală.

Istoria **Cubei** pe scurt

În data de 12 aprilie 1961, președintele Kennedy dădea asigurări în fața Congresului american că nu plănuia să invadeze Cuba. Trei zile mai târziu, la orele 6:30, au început să debarce primele forțe armate pe plaja Girón, sau Golful Porcilor, cum i s-a spus mai târziu.

Invazia anticastristă începuse. Operația numită „Pluto" a fost însă un eșec de proporții, datorat teribilelor greșeli de coordonare între infanteria marină și forțele aeriene americane. Înfrângerea invadatorilor a avut tocmai efectul contrar celui plănuit, ducând la întărirea regimului comunist cubanez. De atunci au trecut 45 de ani.

Să vedem care era atmosfera acolo și de ce s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat pe insula aceea, scăldată în sânge și multă suferință, în cursul întregii ei existențe.

Cu aceste gânduri în minte, zburasem eu de la Santo Domingo la Havana. Nu era prima oară când vizitam insula. Mai fusesem o dată acolo la începutul anilor 1990, când începuse prăbușirea comunismului sovietic, de pe urma căruia trăia insula. Anii anteriori fuseseră foarte buni pentru Cuba, iar cubanezii își puteau permite luxul de a trăi aproape fără să muncească, astfel încât șocul a fost mai mare pentru ei decât pentru ruși. Dacă o tonă de trestie de zahăr valora 300 USD pe piața internațională, Uniunea Sovietică plătea 900 și își obliga țările satelit să cumpere cu 600. Uniunea Sovietică trimitea pe insulă petrolier după petrolier, aducând petrol la preț de cost. Dar toate acestea se sfârșiseră, iar cubanezii trebuiau să se descurce cum puteau, cum o fac și în zilele noastre. Firește, locuitorii insulei nu erau lipsiți de imaginație, după cum am putut vedea în călătoriile mele anterioare.

Sosirea pe aeroportul din Havana este un moment cumplit, căci cozile de la biroul de imigrare sunt enorme, iar dacă protestezi, singurul răspuns pe care îl primești este: „În Statele Unite durează și mai mult". Așadar, m-am înarmat cu răbdare și am așteptat aproape două ceasuri pentru a putea intra în acea țară, fiindcă ceea ce mă aștepta acolo merita sacrificiul.

Într-un târziu, am izbutit să trec de ultimul control al poliției de frontieră, printre grămezile de turiști cu cămăși înflorate, dornici să se bucure de plajele insulei sau de bunătatea mulatrelor caraibiene. La ieșire, mă aștepta un șofer cu o plăcuță pe care stătea scris numele meu: companiile hoteliere care mă sponsorizau aranjaseră totul, ceea ce pe o insulă precum aceasta este demn de apreciat.

După ce mi-am petrecut prima noapte la un hotel de cinci stele din Havana (uneori este plăcut și confortul), am început primele lupte cu birocrația. În urmă cu peste patru luni cerusem o aprobare din partea ambasadei Cubei din Madrid, în vederea cercetărilor pe care vroiam să le întreprind, dar după cum s-a văzut, ei n-au găsit timp să-mi comunice răspunsul înainte de a pleca din Spania, astfel încât mi-au trimis un fax la Santo Domingo prin care eram anunțat că aprobarea mea se găsea la Ministerul Presei din Havana, și că trebuia să trec pe acolo pentru a o lua. În prima dimineață pe care o petreceam în Havana, m-am dus, de aceea, destul de circumspect, la ministerul respectiv.

După ce am reușit să aflu cine era domnișoara care se ocupa de vizele de presă, lucru care n-a fost deloc ușor și mi-a luat jumătate din acea dimineață, i-am explicat situația mea, și, văzând-o mirată, i-am arătat copia faxului și toată corespondența pe care o purtasem cu ambasada, hârtii pe care le adusesem cu mine din Spania. Cu respect, domnișoara mi-a spus că nu găsea nimic pe numele meu, și că dacă voiam, puteam cumpăra un permis de urgență cu 120 euro, fiindcă eliberarea în regim normal durează câteva zile. După prima bătălie în care n-am făcut decât să pierd vremea, am hotărât să plătesc și să fiu recunoscător. Trecuse de ora 18:00 când am reușit să ies din minister cu permisul de care aveam neapărată nevoie pentru a nu fi arestat, după cum mi-a zis funcționara.

Așa funcționează regimul de la Havana: totul este precis reglementat și trebuie să mergi de la funcționar la funcționar ca să rezolvi ceva. În vechea Havană, atmosfera era alta, fiindcă acolo domnea delincvența. Pe acolo se plimbau turiștii care invadaseră insula, astfel încât nu poți face un pas fără să ți se ofere cutii cu havane false, ori ca vreo mulatră să nu te invite s-o însoțești. Dar nici aici nu mai era ca în

urmă cu ani, și nici nu era chiar așa cum povesteau turiștii, cum că petreceau nopți de dragoste cu nenumărate femei în schimbul unei perechi de ciorapi sau al unei sticluțe cu parfum. Acum prețul standard pentru o iubire carabiană era de o sută de parai.

În zilele care au urmat, am încercat să aflu mai multe despre santería, dar nimeni nu știa nimic. Șoferii de taxi, în care aveam cea mai mare încredere, știau câte ceva, dar preferau să tacă. Castrismul se opune religiei ancestrale și ritualurilor afro-cubaneze. Pentru regimul de la Havana ele sunt simboluri ale inculturii, pe care legea le condamnă, în loc să le ocrotească, ele fiind rădăcinile vechi de sute de ani ale poporului cubanez, legătura sa cu cultura magică africană.

Aceasta este o altă greșeală a civilizației, dusă la extrem.

Văzând că nu ajung nicăieri, m-am hotărât să părăsesc pentru moment Havana și să străbat insula, în căutarea rădăcinilor poporului cubanez.

Am cumpărat un bilet către Morón, o localitate din centrul insulei și totodată o punte către unul dintre punctele de atracție ale Cubei: insulițele cubaneze. Acestea au fost unite cu insula mare prin niște drumuri, construite cu mii de tone de pământ și pietre, constituind un spectacol demn de văzut.

Am zburat la Morón cu un avion care pleca, teoretic, la ora 5:00, dar care n-a decolat până la 7:00, fiindcă domnișoara care se ocupa de zbor adormise și, până n-a venit altcineva s-o înlocuiască, nu am putut urca în avion. Fără să primim nici un fel de scuze din partea nimănui, ne-am îmbarcat în cele din urmă cu destinația Morón.

Sponsorii și-au făcut din nou treaba, căci la aeroport mă aștepta șoferul, José, care urma să mă însoțească în toată călătoria prin insulă. Era un om încântător de vreo cincizeci de ani, cu o mustață albă, proeminentă. Prima mea impresie îmi spunea că avusesem noroc cu însoțitorul, ceea ce mă bucura, pentru că aveam să petrecem mult timp împreună și el trebuia să mă ajute să găsesc tot ceea ce căutam.

M-am cazat la Cayo Coco, un alt hotel de cinci stele, cu toate serviciile incluse. Adevărul este că luxul vine ca o compensație pentru

efortul depus, dar, după cum am spus și mai sus, dacă nu-ți lipsește nimic, nu știi cu adevărat să te bucuri de ceea ce ai.

În Cuba nu se poate dormi decât la hotel, deși am dormit uneori și în altă parte. Legea le interzice cubanezilor să găzduiască străini la ei acasă, la fel cum interzice și intrarea cubanezilor în hotelurile destinate turiștilor.

Am petrecut două zile plimbându-mă împreună cu José pe insulițe, și pregătind călătoria noastră către miticul Santiago de Cuba.

José era dispus să mă ajute și mi-a spus că pe drum, precum și în satele de pe insulă, vom avea destule ocazii de a descoperi santería, de care eu eram atât de intersat.

Până la urmă, am ieșit din paradisul insulițelor și ne-am început călătoria, dorind să descoperim și noi o lume nouă.

Am trecut prin Ciego de Ávila, unde am dormit pentru întâia oară în acea călătorie într-o casă cubaneză. José a făcut-o lată, dar a fost una dintre nopțile cele mai amuzante și mai frumoase din toată călătoria. Am participat împreună cu o familie numeroasă la o petrecere autentică cubaneză. Aceea era adevărata Cubă, cu oameni minunați, care îți dădeau tot ce aveau și ce nu aveau. Acolo nimeni nu îți cerea nimic, cu excepția singurului lucru care, atât pentru ei cât și pentru mine, era neprețuit: prietenia.

Cu acest prilej mi-am șters din minte hotelurile luxoase și reci. Astfel, am plecat mai departe spre Santiago, trecând prin Camagüey, un nume de legendă în domeniul muzicii. Acolo totul se mișcă în ritmul muzicii, ceea ce face ca orașul să fie una dintre minunile lumii. În orașul Holguín, aveam din nou o noapte de hotel asigurată la același lanț hotelier la care stătusem și în Havana. Totul era conform planului, pentru că în Cuba nu e loc de foarte multe improvizații. Aici am avut prima ciocnire din Cuba, cu directoarea hotelului, care nu vroia să-i permită șoferului să doarmă acolo, și cu atât mai puțin să intre în restaurantul și în barul hotelului. Nu puteam accepta acest lucru, fiindcă nu era doar șoferul meu, ci tovarășul meu de călătorie și ghidul meu, așa că i-am spus: dacă el nu intra, nu intru nici eu. Aveam de gând să vorbesc cu șeful ei din Spania. Încruntată,

l-a acceptat pe José, dar numai în dormitorul angajaților, ceea ce era oricum mai mult decât nimic.

Holguín este unul dintre orașele celebre în lumea magiei, astfel încât am hotărât să dăm o raită prin oraș a doua zi înainte de plecare. Ne-am oprit la o benzinărie să facem plinul. În Cuba nu se vinde benzină pe drum, astfel încât, dacă compania în a cărei proprietate se găsește vehiculul nu are combustibil, te-ai ras și trebuie să pui capăt voiajului.

. . . . . .

Credințe **africane** în Holguín

M-am uitat la domnul care ne făcea plinul: purta la gât un colier afro-cubanez.

Amuleta semăna cu un cercel din gablonz, cu bile negre din plastic, și nu avea nici o valoare dacă nu era sfințit cu sângele unui animal de către un vrăjitor santero. Atunci amuleta căpăta putere și îl apăra pe posesorul ei de orice rău. În schimb, dacă acela o pierde sau o rupe, peste el se vor năpusti toate relele iadului.

L-am întrebat dacă era el însuși un vrăjitor în santería sau doar primise colierul. A reacționat cu neîncredere la început, dar, după ce s-a uitat la José, care a încuviințat dând din cap, a început să vorbească.

Mi-a povestit că unchiul lui era maestru santero, șamanul cel mai important din Holguín și singurul care putea comunica cu morții. N-a durat nici cinci minute și eram toți trei în mașină, în drum spre casa unchiului său. Căutam un santero în țara în care, după afirmațiile poliției, nimeni nu practica această religie care aparținea trecutului. De fapt, am putut afla că întreaga populație a Cubei credea în santería sau practica asemenea ritualuri.

Când am intrat în casa acelui santero, am simțit pe loc că nu puteam respira, de parcă îmi lipsea oxigenul. „Un semn bun", m-am gândit, „înseamnă că e ceva autentic".

În fața mea a apărut un bărbat de vreo 35 de ani, îmbrăcat tot în alb, care mi-a spus că el era maestrul pe care îl căutam, și, la rândul său, mă aștepta. Convorbirea a fost una plăcută, iar el a acceptat să asist la ceremonia care urma să aibă loc în seara aceea. Trebuia să intre în contact cu tatăl unui client, care murise în urmă cu câteva luni, pentru a-i cere sfaturi cu privire la niște hotărâri pe care fiul urma să le ia. Primul lucru la care m-am gândit a fost că vrăjitorul nu-mi făcuse o impresie proastă și nici nu-mi ceruse bani pentru a asista la ceremonie. Acest lucru îl făcea demn de încredere.

Santería în centrul Cubei, în orașul Holguín, în care am văzut cum lucrează un adevărat santero. Clientul, posedat de spiritele zeilor africani invocate în acel moment, este transportat de santero, prin intermediul ceremoniei, într-o altă lume

În Holguín se lăsa seara, iar noi am plecat spre casa în care locuia santero. Prima mea surpriză a fost când José m-a anunțat că avea să mă aștepte afară. Mi-a spus că dacă mi se întâmpla ceva, trebuia să strig, iar el avea să intre, dar că nu voia să intre în locuri pe unde umblau morții.

Ceremonia urma să aibă loc într-un patio al casei, în care se găsea, pe jumătate ascunsă, o mică cabană, plină cu figuri de sfinți și simboluri africane. O păpușă de jucărie se afla în centrul încăperii și mi-a atras atenția faptul că era neagră. L-am întrebat pe omul de la benzinărie de ce era neagră păpușa, iar el mi-a spus că era neagră fiindcă tot ceea ce avea legătură cu morții trebuia să fie negru, fiindcă altfel morții nu puteau fi invocați. Înainte de a începe, cineva a dat radioul tare. Se temeau cu toții să nu audă poliția despre ceea ce făceau acolo. Atunci santero a intrat în căsuță, sprijinindu-se într-un baston din lemn, pe care era desenat un craniu. În cabană se mai aflau fiul răposatului și o negresă grasă, îmbrăcată în alb, cu un batic pe cap în stilul Scarlett O'Hara. Au început să se roage. Toți trei au spus la unison Tatăl Nostru, iar apoi riturile s-au amestecat: preotul a început să bea alcool și să scuipe pe păpușa neagră (după cum am

văzut, șamanii repetă acest gest în toate ritualurile magice). Am trecut de la rugăciunile catolice la cântările africane. Totul se amesteca, iar negresa s-a ridicat în picioare și a început să cânte „Negru sălbatic" cu o voce care mi-a făcut părul măciucă.

Preotul a aprins o țigară de foi, pentru a-i indica spiritului tatălui că poarta s-a deschis și că poate veni. A început să danseze, strigând, ca și cum ceva l-ar fi sfâșiat pe dinăuntru. Spiritul a venit și a început să-i vorbească fiului său, iar santero a vorbit cu o voce diferită de cea pe care o avusese: „Este vocea tatălui meu", a spus clientul. Au început întrebările la care spiritul răspundea prin intermediul preotului santero. Poate că acela nu făcea decât să imite alt glas, dar clientul a spus că vocea era a tatălui său, iar unele dintre lucrurile pe care le spunea, nu erau știute decât de fiu, care a început să plângă, auzind spusele preotului. Negresa continua să cânte cu o voce capabilă să scoale morții din morminte. Într-un târziu, clientul l-a întrebat pe santero: „Tată, tu ești?". Iar acesta i-a dat un răspuns care ne-a înghețat tuturor sângele în vene: „Tu vorbești cu morții și nu crezi în ei?".

Se crăpa de ziuă în orașul Holguín. Asistasem la prima ceremonie din rândul celor pe care le căutam. Fusese autentică, ceea ce era lucrul cel mai important. Am văzut astfel, cum avea să mi se confirme mai încolo, că santería cubaneză se baza întotdeauna pe legătura cu morții.

În Holguín, femeia care a reușit să ne facă părul măciucă cântând "Negru sălbatic". Ea este aceea care îl ajuta pe santero în timpul ceremoniei, dar vocea și expresia ei ne-au dus pe lumea cealaltă

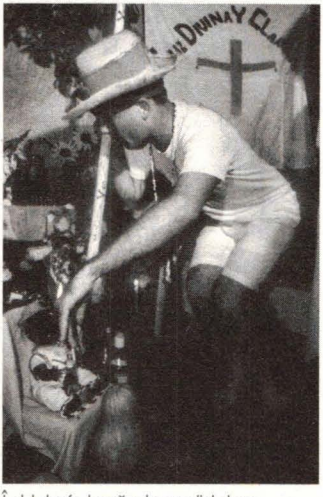

În Holguín, leagănul mondial al credințelor afro-cubaneze, un santero cântă, cerând voie spiritelor să-și înceapă ceremonia. Dansurile și alcoolul sunt principalele ingrediente ale acestei ceremonii santería din centrul Cubei

Arborele puterii în **credinţele** afro-cubaneze

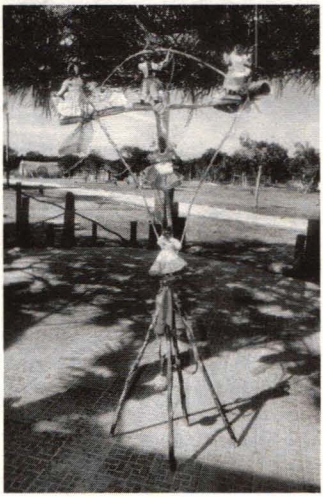

Acesta este de mii de ani arborele puterii în credinţele afro-cubaneze ale tribului yoruba. Fiecare dintre păpuşile care alcătuiesc acest arbore simbolic marchează unul dintre elemente: apa, pământul etc, şi toate sunt guvernate de puterea supremă a Eleguei

Arborele puterii santera este pentru tribul yoruba cam ceea ce este arborele genealogic pentru noi. În partea superioară el este încoronat de Elegua, căpetenia şi principiul suprem al oricărei puteri magice. Sub el se află Oya, regina cimitirelor, a doua în ordinea puterii. La dreapta ei stă Yemya, regina mărilor, alături de gemenii Jimaguas, care reprezintă puterea spiritelor la copii. Sub ei stă Obaa, mama lui Elegua, şi, în cele din urmă, ultima figură din arborele puterii yoruba, Caridad del Cobre[12], sfânta patroană a Cubei, în care se strânge puterea tuturor celor de mai sus.

După primele impresii pe care mi le făcusem în Holguín, am plecat spre oraşul Santiago de Cuba. Mi-era deja foarte limpede ce anume era santería, precum şi greutăţile care aveau să mă împiedice să-mi desfăşor munca. Oamenii erau foarte neîncrezători şi erau mai mulţi poliţişti în civil decât în uniformă. De aceea se temeau oamenii să stea de vorbă cu străinii, şi cu atât mai mult să-şi povestească secretele religioase primului străin care le intra în case.

. . . . . .

[12] Numele Sfintei Fecioare care oblăduieşte Cuba.

Santiago de **Cuba**

Cu gândul la aceste dificultăți am intrat în Santiago de Cuba, un oraș colonial foarte frumos, încărcat de istorie și de mister.

Fondat la începutul secolului XVI, Santiago a fost punctul de lansare al oștilor spaniole care plecau spre continent. Astăzi se mai observă încă modul de viață care a marcat stilul străzilor pavate ale orașului. În ciuda veseliei care caracterizează întreaga insulă, el ascunde, însă, realitatea brutală pe care o trăiesc locuitorii săi în efortul lor de a supraviețui.

Patria celor mai bune romuri din lume, cu o muzică pe care nu o mai poți uita niciodată, Santiago de Cuba este un oraș splendid, cu un caracter special, care îl face memorabil și unic în lume.

Am stat în Santiago două zile, timp în care am încercat să obțin diverse informații despre ritualurile care făceau obiectul călătoriilor mele, dar n-am izbutit nimic. Orașul este al doilea ca importanță din țară și cel mai supravegheat de serviciile secrete castriste. Ori de câte ori părea că dădusem de o pistă, sfârșeam într-o fundătură. Ei n-aveau nevoie de mine, aveau miturile lor în care credeau neclintit, iar eu nu eram decât un om care le putea aduce probleme grave. Nu căutau nici bani, nici faimă, astfel încât era mai bine să mă pierd pe străzile orașului, în afara zonelor turistice, încercând să dau de informații utile.

În a doua noapte, într-un bar mizerabil dintr-o mahala a orașului, am reușit să intru în vorbă, pe o temă ceva mai interesantă, cu o femeie care bea bere după bere într-un colț al tejghelei. Era de vârstă mijlocie și nu cred să fi avut mai mult de 40 de ani, dar o mulatră ajunsă la acea vârstă își pierde deja curbele senzuale și capătă, de obicei, un fund proeminent și unui piept cu circumferința 150. Mi-a atras privirea fața femeii, ce mai păstra încă urmele frumuseții ei de altădată. Se uita la mine fiindcă nici unui turist nu i-ar fi dat prin minte să intre într-un local precum acela. Am profitat de faptul că privirile ni s-au încrucișat la un moment dat, pentru a-i face cinste cu o bere cubaneză. M-am apropiat de ea pentru a sta de vorbă. Mă

gândeam că, dacă nu obțineam nici o informație, măcar petreceam câteva momente plăcute, vorbind despre viața acelei femei.

Dar n-o nimerisem fiindcă, la nici un minut după ce ne apropiasem, vorbeam deja despre santería. Fusese inițiată și cunoștea ritualurile, precum le cunoștea întreaga ei familie. „În Cuba, nu ne mai rămâne decât religia strămoșilor", mi-a spus, și a cerut încă o Hatury. Mi-a confirmat faptul că toată țara practica ritualurile și invocațiile santera, chiar dacă poliția îi urmărea ca pe proscriși. În Santiago persecuțiile erau cele mai numeroase, astfel încât vrăjitorii cei mai importanți fugiseră la Havana, unde le era mai ușor să se ascundă.

Mi-a povestit că în acea localitate trăia una dintre cele mai importante vrăjitoare din Caraibe, numită Digna, dar că și ea fugise într-un sat de lângă Varadero[13], în Cárdenas, unde își continua munca. Femeia era dispusă să-mi dea adresa ei. Vrăjitoarea Digna intra în contact cu Chango, denumirea africană sub care era cunoscut Sfântul Lazăr, în numele căruia putea vindeca și ucide. Vrăjitoarea punea în scenă un spectacol impresionant în ceremoniile ei.

Soarele răsărise deja de mult când am plecat din bar. Prietena mea rămăsese acolo, dormind cu capul pe masă. Întotdeauna i-am admirat pe oamenii care adorm pe unde apucă, fiindcă mie îmi venea nespus de greu să ațipesc oriunde. În sfârșit, aveam o pistă și trebuia să mă încred în ea. În Santiago nu mai aveam nimic de pierdut, astfel încât singurul lucru la care mă gândeam era cum să ajung mai repede la Varadero.

Cum e bine să nu stai prea mult la gânduri, fiindcă dacă marii exploratori ar fi ezitat un pic, jumătate din planetă rămânea nedescoperită, a doua zi de dimineață eram deja la aeroport cu biletul către Varadero în mână. Sponsorul meu avea hoteluri mari în Varadero, astfel încât n-aveam să am prea mari probleme cu cazarea în acel veritabil paradis turistic.

Când am coborât din avion în Varadero, am simțit imediat cât de diferiți erau oamenii de acolo de cei din sudul insulei. Aici se ocu-

---

[13] Celebră stațiune balneară cubaneză pe țărmul Mării Caraibelor, la 80 de kilometri de Miami.

pau de turism tot anul și trebuiau să știe să profite de pe urma lui, fiindcă era singura lor sursă de venit.

Când, în drum spre hotel, am trecut cu taxiul peste podul care ducea la zona turistică hotelieră, am văzut un polițist care controla portbagajul unei mașini cubaneze. L-am întrebat pe șofer despre ce era vorba, iar el mi-a răspuns în stilul acela caracteristic pentru lumea a treia: poliția controla toate mașinile cubaneze care ieșeau din Varadero, pentru ca nu cumva să aibă asupra lor lucruri pe care nu aveau voie să le aibă decât turiștii, după ce plăteau pentru ele.

M-am înțeles cu șoferul să mă ducă în seara aceea în satul Cárdenas, la vreo 30 de kilometri de Varadero. Nu părea foarte convins: „De ce vreți să mergeți acolo?" m-a întrebat, fiindcă își închipuia că eram un spion al regimului. I-am oferit 25 de dolari USD, ca să mă ducă, cu condiția să nu-mi mai pună întrebări. Mi-a răspuns „OK, mister", și întrebările s-au oprit. Chiar dacă eram spion, prefera să ia 25 de parai decât să mă toarne.

După ce m-am instalat bine în odaia mea luxoasă, am deschis televizorul. Acolo rula aceeași poveste cu copilului cubanez care fugise din țară pe plută. Lupta diplomatică dusă pentru ca el să fie adus înapoi din Miami ajunsese la apogeu. În toată insula se făceau demonstrații, care glorificau naționalismul patriotic. Nu se lucra zile în șir, iar adepții înflăcărați ai regimului umpleau piețele pentru a face de ocară Statele Unite, care încercaseră să-l răpească pe cel care devenise deja simbolul și martirul lor național, Elián González. Știți de unde era Elián Gonzáles? Chiar din Cárdenas, satul pe care trebuia să-l vizitez în căutarea unei santera, astfel încât satul era probabil plin de polițiști. M-am gândit că trecusem și prin situații mai periculoase, ieșind întreg. În plus, nu puteam pierde ocazia, după toate eforturile pe care le depusesem pentru a ajunge acolo.

. . . . . .

Cárdenas, leagănul credințelor santera

În amurg, am plecat de la hotel însoțit de noul meu șofer, care nu venise de astă dată să mă ia cu taxiul oficial, de stat, ci cu propria lui Skoda, de care mă îndoiam că putea să parcurgă cei 30 de kilometri pe care îi aveam de făcut până în Cárdenas. Dar, în fine, viața este o aventură. Soarele începuse să apună, iar căldura care venea de la motor în cabină era insuportabilă, căci ferestrele nu se puteau deschideau. Pe pod, poliția ne-a făcut semn să oprim, dar după ce au văzut un străin în mașină ne-au făcut semn să ne continuăm drumul. În Cuba străinii o duc cel mai bine, sunt îngrijiți și răsfățați, ca să se bucure și să n-aibă probleme, întrucât prin intermediul lor intră dolarii în țară.

În cursul călătoriei am avut o singură pană de cauciuc. Evident, n-aveam roată de schimb, astfel încât a trebuit să așteptăm să treacă altă Skodă și să ne lase roata ei de schimb, pentru care șoferul a plătit cinci dolari, fiindcă aici totul e pe bani.

Am ajuns în sat aproape de ora 21:00 și i-am dat șoferului un bilețel cu adresa pe care mi-o lăsase prietena mea din Santiago de Cuba. De cum a văzut adresa, mi-a zis: „Da, casa Dignei", ceea ce mi-a demonstrat încă o dată că toată lumea le cunoștea pe vrăjitoare, dar că nimeni nu îndrăznea să le vorbească străinilor despre ele.

Când am ajuns la casa Dignei, aflată în împrejurimile satului, la ușă ne-a întâmpinat chiar ea și, de când m-a văzut, ne-a spus să ducem mașina în patio, pentru a nu fi văzuți. Fie era o vrăjitoare adevărată, fie își dăduse seama de ce venisem la ea acasă.

Digna era o femeie mică de stat, brunetă și grăsuță, aproximativ de vreo 50 de ani, dar ceea ce mi-a atras cel mai mult atenția la ea era că emana bunătate. În decursul anilor, având deseori de-a face cu asemenea persoane, mi s-a dezvoltat un al șaselea simț, astfel încât pot să-mi dau seama numai după felul în care îmi dau mâna, dacă șamanul cu care am de-a face este un șarlatan sau are cu adevărat puteri oculte. Așa am pățit și cu acea femeie: când i-am atins mâna,

i-am simțit „bunătatea", sau, în limbaj tehnic, am simțit energiile pozitive pe care le emana. Ne-am așezat în sufrageria casei, decorată în stilul spaniol din anii 1960, și am început să discutăm. Conversației noastre i s-au alăturat mai târziu fiul și soțul ei. Erau cu toții oameni de ispravă, iar lucrurile începuseră să se lege. Le-am povestit ce făceam, spunându-le că n-am ezitat nici o clipă să vin la ea din Santiago, în momentul în care am auzit de ea și de puterile ei. Digna mi-a mulțumit pentru interes cu un zâmbet care mi-a mers la inimă și mi-a spus că vineri (adică în două zile) avea să-l invoce pe Chango. Acesta trebuia să-i dea puteri pentru a vindeca un copil de șapte ani care mergea în cârje. Spiritul avea să coboare pentru a o poseda și pentru a o ajuta să-l vindece pe micuț. „Santería cubaneză autentică", a subliniat fiul ei. „Dacă vrei, poți să vii, n-o să-ți pară rău. O să vină lume multă, să vadă cum comunic cu sfinții". Firește, nu putem să-i refuz invitația, deoarece Digna mi-a spus că nu trebuia să plătesc nimic ca să vin acolo, cum nu trebuia să plătească nici unul dintre participanți. Era voința lui Chango ca eu să mă duc acolo și să intru în contact cu ea. Fără să mai pierdem vremea cu discuții, ne-am îmbrățișat prietenește și ne-am despărțit, iar ea mi-a șoptit la ureche: „Știu că ai să vii negreșit. Pe vineri".

M-am întors la hotel fără probleme, fiindcă seara se face răcoare, iar drumul este mai ușor de făcut. Văzând că prietenul meu era entuziasmat de banii câștigați, am profitat de ocazie și i-am spus că, dacă mă ducea vineri și mă aștepta până la sfârșitul ceremoniei, aveam să-l recompensez cu 30 de dolari, la care el mi-a răspuns simplu: „Nici o problemă, domnule".

A doua zi am petrecut-o în complexul hotelului, unde vin să danseze uneori dansatori de la Tropicana[14], pentru ca oaspeții să nu trebuiască să meargă până la Havana pentru a vedea spectacolul.

Turiștii obișnuiți trăiesc în lumea falsă a hotelurilor de lux și de multe ori nici nu ies din zonele hoteliere pe durata întregii lor șederi în Cuba. Nu cunosc pe nimeni și nu iau contact cu nimeni, ci se mulțumesc să își trăiască vacanțe înșelătoare într-un paradis turistic fals.

[14] Celebru cabaret din Havana, una dintre cele mai mari atracții turistice ale orașului.

Vineri am fost neliniștit întreaga dimineață, așteptând nerăbdător ora întâlnirii: urma să văd ceva care avea să merite oboseala. Firește, credeam în puterile Dignei și știam că n-avea să mă dezamăgească.

La ora la care ne înțelesesem, șoferul meu era în ușa hotelului. În ziua aceea nu-mi păsa de calvarul drumului care mă aștepta în hârbul nostru.

Am avut noroc și n-am făcut nici o pană pe drum, astfel încât pe la orele 19:00 eram în Cárdenas și intram în patio, încercând să ascundem mașina. Digna m-a dus în încăperea în care urma să aibă loc ceremonia. Era o cameră în care se găsea un altar mare, consacrat Sfintei Fecioare Caridad del Cobre, alături de care se afla un altar păgân, cu tot felul de simboluri africane yoruba. Pe acel altar puteai vedea orice, de la lanțuri de sclavi până la fotografii ale morților pe care urma să-i invoce, lumânări etc. În cameră se afla multă lume.

A început ceremonia, iar Digna a intrat în încăpere îmbrăcată într-o salopetă roșie, foarte strâmtă, care îi punea în evidență rotunjimile. Printre tobe și timpane, care se găseau prin toate colțurile încăperii, a început să intre lumea, cu chitare și alte instrumente muzicale.

Au început să cânte ritmuri frenetice, în timp ce Digna dansa pe incantațiile cântate chiar de ea. Și-a aprins o țigară mare de foi, așa cum făcea întotdeauna șamanul care trebuie să comunice cu ființele din lumea invizibilă, pentru a le arăta pe unde să vină. Dansând într-una, ea intona incantații în care amesteca sfinții catolici cu zeii africani, folosind dialectul yoruba și limba spaniolă. Si-a pus un batic pe frunte, fiindcă în odaie căldura era insuportabilă și nu putea să vadă din cauza sudorii. A început să se cațere pe altarul plin cu obiecte. Cu toate că pe jos se mișca greoi, acum urca pe altar cu îndemânarea și agilitatea unei feline. N-a răsturnat nimic pe jos, căci, după cum mi-a spus, o îndruma Chango.

A luat cârjele băiețelului și a început să strige, cu ochii pironiți în tavanul încăperii. Apoi a luat o nucă de cocos și a spart-o, dând-o de pământ, muzica ajunsese la apogeu, iar ea citea în bucățile nucii sparte. Chango avea să-i arate ce trebuia să facă pentru ca băiețelul să nu mai poarte cârje. Luându-le, le-a aruncat afară din încăpere,

intonând niște incantații deasupra băiatului și suflându-i în față fumul țigării de foi.

Nu știm dacă a fost autosugestie, sau ce vreți să credeți, dar băiețelul a început să meargă, chiar dacă șchiopăta teribil și i se putea citi pe față durerea. În cele din urmă a izbutit să meargă fără cârje. Chiar dacă a doua zi avea să le folosească din nou, în clipa aceea Digna, Chango sau propria lui credință, izbutiseră să-i înlăture dependența față de ele.

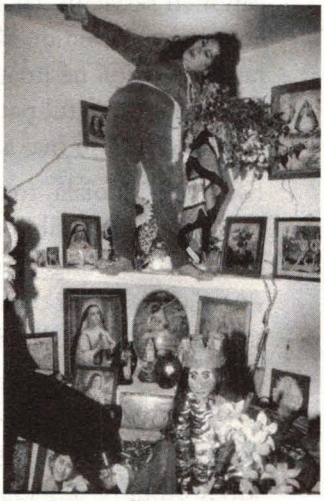

Posedată de Chango, santera Digna a urcat în vârful altarului. Grația de care dă dovadă i se datorează lui Chango, care îi îndrumă pașii

În Havana, Guanabacoa era cartierul vrăjitorilor. Auzisem vorbindu-se despre el și mai ales despre cât de primejdios era să umbli pe acolo noaptea, datorită spiritelor, dar și a localnicilor. Era un loc în care nimic nu era respectat.

Cred că ceremonia Dignei a fost foarte interesantă, căci mi-a dat ocazia să văd în acțiune santería cubaneză autentică, care poate vindeca sau ucide datorită faptului că oficianții comunică cu sfinții sau sunt posedați de aceștia. Aceste spirite, care intrau în trupul ei, erau tocmai sfinții pe care îi venerează biserica catolică, doar că ei aveau alte nume în limbile africane.

Havana este la 80 de kilometri de Varadero, și nu e deloc greu să ajungi acolo, mai ales dacă ești străin. La întoarcere te puteai cu ușurință strecura în oricare dintre autocarele care aduceau turiștii din Havana. Asta o zic eu, ca străin, fiindcă de când am sosit acolo am văzut deseori oameni care așteptau în stații să-i ia cineva fiindcă, din lipsă de combustibil, transportul în comun este una dintre cele mai mari probleme pe această insulă.

Am ajuns din nou în Havana. Prima impresie pe care mi-a făcut-o a fost proastă, deoarece am observat că trecuse și ea prin schimbări similare celor din Moscova, pe care le observasem în anii pe care i-am petrecut acolo: dintr-un oraș cu oameni încântători, Moscova devenise leagănul hoților și al chefliilor.

Asemenea schimbări sunt foarte grave într-o țară precum Cuba, fiindcă, ca și în Rusia, toată lumea trăia aici fără să-și bată prea mult capul cu serviciul, iar majoritatea erau funcționari, care oricum nu aveau mai nimic de făcut. Guvernul le plătea totul: salariul, casa, lumina etc. Să ne imaginăm o clipă ce pot simți asemenea oameni, atunci când „statul paternal" decide să nu le mai plătească cheltuielile, deoarece nu mai are mijloace.

Este, fără îndoială, foarte greu să schimbi mentalitățile unei întregi țări, iar să le schimbi după modelul de muncă occidental este o treabă foarte îndelungată, care poate dura mai multe generații. În Cuba situația este și mai complicată fiindcă, în ciuda deschiderii ei, ea continuă să fie unul dintre ultimele bastioane ale unui sistem care s-a dovedit ineficient și se agață de el cu ultimele puteri. Dar, fie că ești pentru Fidel Castro, fie că ești împotriva lui, nu mă îndoiesc că insula va ocupa cu siguranță un loc important în istoria secolului XX.

Am obținut o cameră frumoasă în cel mai bun hotel din Havana. O încăpere de la etajul 10, care în loc de ferestre avea un întreg perete din sticlă cu vedere la Malecón[15] și la Marea Caraibelor, un spectacol impresionant într-unul dintre cele mai bune hoteluri pe care le-am văzut în lume. Și, mulțumită sponsorilor mei, am văzut destul de multe. Astfel, după ce m-am instalat, m-am bucurat de tot luxul și am făcut o baie în jacuzzi. Aveam chef să mă apuc de partea cea mai grea a călătoriei, explorarea cartierului havanez în care locuiau vrăjitorii.

De cum am ajuns în stradă, am căutat imediat o mașină, care să nu fie, firește, un taxi oficial, care mi-ar fi făcut numai probleme acolo. Aveam nevoie de o mașină particulară, una dintre multele care circulau prin oraș, transportând lumea în schimbul unor „câștiguri ilicite". M-am dus spre Malecón, unde credeam că nu avea să fie greu să găsesc așa ceva, fiindcă acolo găseai tot ceea ce era interzis de regimul cubanez, care, în plus, se lăuda că asemenea lucruri nici nu existau în Cuba. De pildă, drogurile, care se puteau găsi la orice colț al orașului. N-au trecut nici cinci minute că a și oprit lângă mine

[15] Digul pietonal al orașului, vestit ca loc de întâlnire al îndrăgostiților, cu o splendidă panoramă asupra mării și a portului vechi al orașului.

un hârb ce părea proaspăt ieșit dintr-un cimitir de mașini sau, dacă nu, cel puțin se pregătea să intre într-unul. Din mașină a coborât un tânăr subțirel, ce purta un tricou puțin prea țipător pentru locul în care ne aflam, cu o inscripție pe piept: „Paradisul din Caraibe". Tipul avea de-a face cu turiștii, care de multe ori îl plăteau doar cu asemenea haine luate din cine ce știe ce talcioc spaniol. Flăcăul s-a apropiat de mine și m-a întrebat dacă vroiam să ajung undeva. Mi s-a părut tipul ideal pentru ceea ce urma să fac. În plus, cu o asemenea mașină n-aveam să atrag atenția nicăieri.

Am început să vorbim, iar Ramiro – căci așa îl chema pe noul meu prieten – mi-a înșirat toate serviciile pe care mi le putea oferi: de la prietene mulatre și drăgăstoase, cărora trebuia doar să le fac un cadou, până la droguri, despre care am mai vorbit. Când i-am spus ce vroiam, n-a fost prea încântat și, la un moment dat, ezita dacă să accepte sau nu, dar perspectiva de a mă însoți câteva zile în luna noiembrie, când turismul era pe ducă și el nu putea „vâna" altă pradă plină de parai cum eram eu, nu-i lăsa nici o alternativă, așa că a acceptat să mă însoțească în Guanabacoa.

Cartierul **negru** din Guanabacoa

Cartierul părea deosebit și încă de pe prima stradă se vedea că oamenii erau duri. În acea zonă a orașului trăiau la început primii sclavi eliberați, odată cu abolirea sclaviei. Ajunsese un fel de ghetou, fiindcă foștilor stăpâni nu le cădea bine faptul că-și pierduseră mâna de lucru gratuită și îi lăsau să trăiască în condiții mizerabile în acel colț al orașului, ultimul în care s-a tras apă curentă și lumină. În acest cartier s-au fondat primele societăți secrete și primele secte șamanice din Antile. Aici s-au născut abakúas, temuți încă și azi, membrii uneia dintre sectele cele mai puternice, în care era foarte greu să intri și din care era imposibil să ieși. Era o sectă de ucigași, care organizau diferite acte de răzbunare îndreptate împotriva albilor, după care se reîntorceau în ascunzișurile lor întunecoase din Guanabacoa, unde poliția nu intra.

Abakúas mai există și azi, alcătuind una dintre clasele sociale și religioase cele mai respectate în Cuba. Nimeni nu poate ataca un abakúa fără să plătească cu viața. În plin secol XXI, această societate secretă își continuă neștirbită activitatea.

Înainte de toate, am vizitat Muzeul religiilor afro-cubaneze, care arăta deplorabil. Era un muzeu pentru turiști, dar în care aceștia nu veneau niciodată, fiindcă drumul până aici nu figura în nici un tur al orașului. Astfel mi-a fost destul de ușor să intru în vorbă cu foarte plictisitul custode al muzeului. Era un bătrân despre care, de cum l-am văzut, mi-am dat seama că se pricepea la asemenea rituri. Când am început să vorbesc cu el și să ne comparăm opiniile despre santería, voodoo, ocultism și societăți secrete, mi-am dat seama că-l puneam într-o situație dificilă, astfel încât l-am întrebat dacă l-am supărat cu ceva, fiindcă asemenea subiecte trebuie întotdeauna tratate cu grijă. Bătrânul mi-a răspuns limpede. Își dăduse seama că mă pricepeam și s-a rușinat din cauza obiectelor expuse și a faptului că observasem că este o înșelătorie. Majoritatea obiectelor și a costumelor erau false, imitații ale lucrurilor autentice și serioase pe care le căutam. L-am liniștit, spunându-i că eram obișnuit cu spectacolele pentru turiști din întreaga lume, dar, ca și el, știam că în spatele lor exista ceva autentic, și speram că mă putea ajuta să găsesc acel ceva în Guanabacoa. Răspunsul lui a fost un zâmbet liniștitor, iar conversația noastră a continuat. Mi-a povestit diferite legende despre abakúas, care reușeau să se facă nevăzuți și să-și spintece victimele în toiul nopții. Aceasta era pedeapsa care îi așteptа pe cei care jigniseră religiile africane. El cunoștea un vrăjitor abakúa care locuia chiar acolo în cartier și mi-a zis că, dacă mergeam cu el și nu spuneam nimănui despre secretul lui, avea să mă ducă acolo.

Ne-am pecetluit înțelegerea cu o îmbrățișare și cu un mojito[16] băut în cârciuma de lângă muzeu.

---

[16] Celebru cocktail cubanez (lansat la tot atât de celebrul bar Floridita, unde se spune că îl savura poetul Nicolás Guillén), care se bea rece, într-un pahar înalt, ținut la gheață, și cu buzele muiate în zahăr: se amestecă 50 ml de rom alb, sucul unei lămâi verzi, o linguriță rasă de zahăr, 100 de grame de Schwebs și se servește cu o rămurică de mentă (n.tr.).

Am luat mașina și am început să rătăcim prin cartier: mergeam la casa vrăjitorului. Mi-am dat seama că treceam de nenumărate ori prin același loc: încerca să mă amețească, ca să nu-mi dau seama unde mergem și să nu mă pot întoarce singur acolo. Dacă și-ar fi dat seama că nu mai știam unde sunt de când ieșisem din Havana veche și că nu m-aș fi putut întoarce fără taxi, nu s-ar mai fi obosit atât să-și ascundă secretul.

În sfârșit, pe la amiază am ajuns la o casă de pe o uliță neasfaltată, iar el mi-a spus să aștept până bătea la poartă. Îl urmăream cu atenție, așteptând să-mi facă un semn că totul mergea bine. Vorbea cu cineva prin grilajul porții, dar nu păreau să se certe. Bătrânul era atât de respectuos, încât nu mai lipsea decât să se pună în genunchi și să se prosterneze. A ridicat mâna, uitându-se la mașină. Am crezut că mă chema și m-am grăbit spre el. Poarta cu grilaj s-a deschis și am intrat în casă. În fața mea stătea un bărbat slab, de vreo 50 de ani, cu ochii înfundați în orbite. Prietenul meu l-a prezentat drept un vrăjitor abakúa dispus să mă ajute, dacă n-aveam să povestesc mai departe ceea ce urma să văd. Ne-am așezat în salonul căsuței care, asemenea tuturor celor pe care le-am văzut pe insulă, era ornată cu mobilă veche și decorațiuni europene din urmă cu 40 de ani, perioada în care cubanezii au început să rămână în urma Occidentului. Vrăjitorul nu mă lăsa să vorbesc. Era foarte sigur de sine, știa foarte bine ce făcea și care îi erau puterile. Mi-a spus că era vrăjitor și soldat al sectei Abakúa, așa cum fuseseră și tatăl și bunicul lui. Practica numai magia neagră și de aceea nimeni nu-i putea cere ajutorul în chestiuni amoroase sau medicale. Nu putea să facă decât rău sau să provoace moartea, fie cu ajutorul vrăjilor, fie cerându-i unuia dintre acoliții lui să realizeze misiunea în tăcere. Tipul vorbea foarte sigur de sine, cum vorbesc toți cei care știu că dispun de puterea absolută sau de adevărul absolut. De multe ori, cuvintele sale creau tensiune sau sunau amenințător, dar asta și voia.

I-am mulțumit pentru încredere, l-am rugat să mă lase să asist la una dintre ceremoniile sale și i-am promis în schimb un mic cadou, care să-l ajută să supraviețuiască mai ușor traiului greu de pe insulă. Ideea a părut să-l jignească. Ar fi trebuit să-mi dau seama dinainte că

asemenea oameni n-ar fi recunoscut niciodată că mureau de foame, căci aveau un orgoliu ieșit din comun, astfel încât aproape că stricasem totul. Mulțumită lui Dumnezeu sau lui Chango, cu o voce care l-ar fi făcut să înghețe pe pușcăriașul cel mai înăsprit, mi-a spus pur și simplu: „N-am nevoie de bani, tot ce vreau îmi poate oferi puterea neagră. Cel Rău are mult mai mulți bani și mult mai multă putere decât tine. Dar poți să-mi dai ceva pentru ucenicii mei, care încă nu pot obține așa ceva." După acest aranjament, ne-am înțeles să ne vedem seara la el acasă. Avea să organizeze o ceremonie de magie neagră, în care urmau să fie invocate forțele răului, și m-a invitat să asist la ea. După ce mi-a strâns mâna, a dispărut în spatele perdelei care despărțea odaia de restul casei.

Speriat încă, am plecat de acolo și i-am spus șoferului și custodelui că puteam lua prânzul împreună – continuându-ne cercetările despre abakúas – pentru a ne petrece, apoi, după-amiaza la muzeu, până la ora ceremoniei. Propunerea i-a încântat pe însoțitorii mei, care petrecuseră o dimineață distractivă, iar acum aveau să mănânce și să bea, câștigând și ceva bani în plus.

. . . . . .

Secta **abakúa**

Secta abakúa, numită și ñáñigo, a pătruns în Cuba la sfârșitul secolului al XVII-lea. Între riturile ei inițiatice se găsesc întotdeauna și sacrificii, care, în Africa, erau inițial omenești. Acum se sacrifică animale, iar un loc foarte important în aceste rituri îl joacă toba numită Ekwé, fără de care ceremonia nu s-ar putea realiza. Potrivit legendei, toba este confecționată din piele de om, iar pentru a nu se usca și a fi bine auzită, ea nu trebuie folosită decât după ce a fost udată cu sângele unei femei sacrificate. Inițial, această societate era alcătuită numai din negri descendenți ai culturilor africane, dar, așa cum mi-a povestit îngrijitorul muzeului, din ea fac parte acum și mulatri și străini albi, care au făcut-o cunoscută în lumea întreagă. Ei sunt oameni foarte puternici, fiindcă forța se bazează întotdeauna pe bani. Lumea dorește să intre în această organizație selectă, cu țeluri numai

de ea ştiută, şi temută oriunde i se pronunţă numele, fiindcă în ea oamenii se ajută unii pe alţii până la moarte.

Ne-am petrecut după-amiaza bând mojito şi fumând havane, pe terasa unui mic chioşc, cu o panoramă asupra Havanei în fundal, până ce a sosit ora aşteptată şi ne-am dus la întâlnirea cu vrăjitorul abakúa.

Ne aştepta într-un patio prin care patrulau doi câini doberman. Era prima oară că vedeam câini într-o casă cubaneză, deoarece este greu să găseşti carne pentru oameni, darămite pentru animale. Într-un colţ era un mic altar plin de sânge, pe care am putut distinge nişte coarne de ţap, o spadă din perioada colonială şi un crucifix aşezat cu faţa în jos, înconjurat de resturi animale.

Ritualul unui vrăjitor din Guanabacoa

Privindu-mă aproape cu dispreţ, vrăjitorul mi-a arătat că va începe ceremonia, iar atunci au intrat în patio câţiva oameni cu tobe şi câteva femei care aveau să danseze pentru a-i trezi pe morţi şi pentru a le da putere în morminte.

Femeie care dansează de parcă ar fi posedată, în Guanabacoa. Ea are ochii daţi peste cap în momentul culminant al ceremoniei: spiritele iadului se mişcă în jurul ei

După ce s-a lăsat noaptea, tobele au început să sune şi se auzeau incantaţiile secrete ale tribului yoruba. Sute de ani la rând, ele au fost cântate doar cu ocazia acestor ceremonii înfiorătoare. Unul dintre ajutoare s-a aşezat în faţa altarului cu o macetă în mână şi a început să danseze nebuneşte, apoi o femeie i-a luat locul, privind de parcă tocmai l-ar fi văzut pe diavol în persoană, cu ochii holbaţi, gata să-i iasă din orbite. Dansa ca o posedată, sărea şi striga de parcă o omora cineva, iar bărbatul i s-a alăturat într-un dans ritual foarte senzual.

Preotul își trimitea deasupra lor incantațiile, iar ele păreau a fi mai degrabă formule magice de invocație. Apoi a luat o găină și s-a îndreptat cu ea spre altar; a scuipat peste el și a rostit hotărât o blasfemie. Apoi a luat spada colonială și a tăiat cu ea gâtul găinii. În acel moment, tobele au duruit nebunește, în timp ce femeile săreau și strigau de parcă ele erau cele cărora li se tăia gâtul. Cu o precizie de chirurg, preotul a scos inima găinii, încă fierbinte, și i-a dat-o unui dansator s-o mănânce. După ce a înghițit-o, acela a rămas în transă, dansând ca un zombi, cu brațele căzute pe lângă trup în sunetul muzicii.

În Guanabacia, un cartier periferic al Havanei, ceremonia este puternică și primejdioasă. Unul dintre participanți ia un cuțit mare și continuă dansul. Încordarea crește, iar protagonistul ritualului este Duhul întunericului

Ceremonia a durat peste trei ceasuri, în timpul cărora am asistat la incantații și la dansuri sălbatice, care i-au extenuat pe toți cei prezenți, inclusiv pe noi, din cauza energiilor pe care le puneau în joc și pe care le putea simți oricine. N-aș putea spune dacă șamanul a invocat cu adevărat spiritele demonice, dar este cert că ceva s-a întâmplat acolo, ceva care m-a lăsat într-o stare de parcă aș fi fost călcat cu buldozerul sau mi s-ar fi luat toată energia.

Am părăsit ceremonia complet epuizați. Pe durata drumului de întoarcere, șoferul Ramiro nu mi-a adresat nici un cuvânt. L-am întrebat ce pățise, fiindcă ne înțelesesem ca, în cazul în care totul ieșea bine, să ne petrecem seara în Havana veche. Mi-a răspuns că era sfârșit și că, dacă nu mă supăram, vroia să se culce, fiindcă nu se mai putea ține pe picioare. La fel mă simțeam și eu, iar un cubanez care refuză ceva de băut se simte cu adevărat rău.

A doua zi am ascultat înregistrările de la ceremonie și sunetul a fost suficient pentru a mă transpune din nou în acea atmosferă. Mă gândeam că meritase să fac acea călătorie prin insulă și că-mi mai rămânea doar să mai merg în Mexic, în peninsula Yucatán. Acolo puteam studia enigmele și misterele vechilor mayași.

. . . . . .

„Şi li s-a întins o mână de care îşi vor aduce veşnic aminte, fiindcă am ucis mulţi dintre ei. Alţii şi-au dat foc de vii, fiindcă la nimic nu le folosiseră promisiunile făcute de zeii lor falşi."

BERNAL DÍAZ DEL CASTILLO[17]:
CUCERIREA MEXICULUI

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

Mexic şi Guatemala, **magie** în lumea mayaşă

[17] Conchistadorul şi cronicarul spaniol *Bernal Díaz del Castillo* (1492-1584) a luat parte în 1519 la expediţia lui Hernán Cortés în Mexico; după ce capitala aztecă s-a predat (1521), s-a stabilit în oraşul recent fondat Espíritu Santo din văile Coatzacoalcos. A scris *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España* (Istoria adevărată a cuceririi Noii Spanii, 1568) (n.tr.).

Pe malurile **Yucatanului** mexican

U uy an înseamnă în limba mayaşilor „uite cum vorbesc" şi a fost primul lucru pe care l-au auzit spaniolii când au ajuns pe acele meleaguri. Din această neînţelegere a apărut numele peninsulei Yucatan din Mexic.

După cum vedem, până şi numele peninsulei a fost pus întâmplător, când oamenii lui Francisco Hernández de Córdoba au ajuns pe acele meleaguri în anul 1517, găsind un imperiu în declin, dar care le-a opus totuşi o rezistenţă serioasă, astfel încât ei nu au reuşit să cucerească noua ţară decât în urma a numeroase lupte.

Yucatanul avea pentru mine o latură magică şi stranie, pe care n-am descoperit-o niciodată în întregime. S-au făcut aici numeroase cercetări arheologice pentru a descoperi motivele dispariţiei unei culturi care ajunsese să fie cea mai importantă din America Centrală. Ei aveau construcţii care în zilele noastre nu s-ar putea realiza. Au avut o cultură şi studii de astronomie extraordinare, pe care se bazează şi astronomia modernă. Ce s-a întâmplat cu acest popor? De ce a dispărut el?

Acestea sunt întrebările care mă asaltau pe frumoasa terasă a hotelului meu din miticul oraş Cancún („leagănul şerpilor" în limba mayaşă). Aveam să călătoresc printr-unul dintre cele mai enigmatice locuri de pe pământ, pe meleaguri milenare şi să păşesc prin ţinuturi care, în urmă cu mii de ani, fuseseră leagănul unei civilizaţii şi al unei culturi care şi-au pus amprenta asupra universului magiei.

Oraşul Cancún a devenit un centru turistic datorită imaginilor din satelit. Era nevoie de un centru turistic mondial, iar el a fost selecţionat din văzduh datorită faptului că părea să aibă cele mai bune plaje, indiferent că aici se găsea un sat de pescari. Aceştia au trebuit să pună capăt activităţilor lor maritime, practicate de generaţii, devenind oameni de serviciu sau chelneri în hotelurile de lux. Cancún este, înainte de toate, un centru de distracţii care n-are nici în clin nici în mânecă cu Mexicul adevărat. Străzile sunt pline ochi de localuri de distracţii, destinate exclusiv turiştilor, în special americani, în care tinerii îşi dau frâu liber şi se poartă după cum au chef, în timp

ce poliția se preface că nu vede, închizând ochii la toate actele de vandalism ale adolescenților americani. În hoteluri li se cere oricum să plătească dinainte o garanție.

De aceea, nu trebuia să pierdem prea multă vreme prin Cancún dacă vroiam să aflăm cu adevărat cum trăiește poporul mexican. Dar, dincolo de asta, Cancún este un oraș în care vrăjitoria, ceremoniile șamanilor și cultul morților ocupau un loc foarte important în viața de zi cu zi.

Noi, spaniolii, nu suntem prea bine văzuți pe aceste meleaguri, fiindcă guvernul Partidului Revoluționar a avut grijă să inculce acestui popor ideea că sărăcia sa a avut drept cauză faptul că spaniolul Cortés și urmașii săi au furat tot aurul și toate bogățiile țării. Ei nu vorbesc, însă, despre ceea ce a făcut acel partid în cei peste cincizeci de ani de când este la putere.

. . . . . .

Mayașii

Civilizația mayașă a atins culmea splendorii sale în perioada 300-900 d.H. Începând de atunci, a început să decadă, orașele au fost invadate de păduri, iar impresionantele centre religioase au fost părăsite. Cauzele acestui fenomen, dispariția fără nici un motiv rațional al unei culturi fascinante, constituie una dintre cele mai mari enigme ale arheologiei moderne.

M-am gândit că pentru a străbate traseele mayașe și pentru a-i cunoaște pe urmașii lor, care alcătuiesc poporul mexican, ar fi fost cel mai bine să închiriez o mașină. Astfel puteam călători după voie prin lumea fantastică pe care urma s-o descopăr.

Am ajuns în primele centre religioase, între care și impresionantul Chichen Itza și mă tot întrebam cum anume fusese construit tot ce era acolo. Un adevărat mister este și piramida lui Kukulkan[18] pe

[18] În lb. maya, „șarpe cu pene", nume dat de mayași zeului Quetzalcoatl. A fost venerat cu precădere în Chichén Itzá (n.tr.).

care, la echinocțiu, se poate vedea umbra unui șarpe, cum se mișcă pe scări. Mai erau și edificiile magnifice consacrate cultului și sacrificiilor rituale. Un alt țel al acelor complexe religioase îl constituiau competițiile sportive: jocul cu mingea, în care echipele trebuiau să treacă o minge printr-un inel de piatră prins de perete, lovindu-l doar cu ajutorul șoldurilor. Sportul era într-adevăr greu, dacă ținem seama și de faptul că echipei învingătoare i se făcea o onoare incredibilă: căpitanul era decapitat ritualic.

Vizitând acest fastuos complex arheologic, am fost impresionat și am hotărât să renunț pentru moment la șosele, pentru a zbura cu avionul. Vroiam să iau un avion spre Guatemala, pentru a ajunge în cel mai impresionant oraș construit vreodată în imperiul mayaș: Tikal.

Tikal, orașul pierdut

Micul avion cu care am călătorit spre Tikal survola de ceva vreme selva, iar în depărtare se puteau vedea deja ruinele orașului, pierdute în sălbăticie.

În Tikal mă puteam plimba pe jos ore în șir, pentru că la fiecare colț descopeream alt vestigiu arheologic. Fiecare loc acoperit de buruieni din drumul meu ascundea sub el o construcție. Se consideră că nu a fost descoperită și studiată decât o treime din oraș. Spre deosebire de piramidele mexicane, aici nu este aproape nimeni. Se face mult mai puțin turism și poți să te plimbi ore întregi fără să întâlnești pe nimeni, bucurându-te de ruine și închipuindu-ți ce s-a petrecut prin acele locuri.

Ceea ce simți aici nu se poate compara decât cu ceea ce simți când pășești în fosta catedrală Sfânta Sofia din Istanbul, care a suportat numeroase transformări. Ideea că pe podeaua pe care pășești au trecut cei mai mari împărați și cuceritori din istoria omenirii îți dă o senzație cu totul specială.

Ceva asemănător simți și aici: drumurile printre edificii fuseseră străbătute probabil de un furnicar de oameni, căci se consideră că

Tikal a avut peste două sute de mii de locuitori, iar în această zonă importantă veneau cu toții să facă schimb de produse și să asiste la sacrificii umane.

Potrivit uneia dintre teoriile emise cu privire la dispariția imperiului, una în care eu personal cred, mayașii care se îndeletniceau cu construirea de centre religioase enorme aveau nevoie de sclavi pentru a le clădi. De aceea, ei au pornit războaie ca să-și extindă teritoriul, astfel încât noile ținuturi să le ofere totodată un număr mare de sclavi pentru construcțiile religioase, precum și, lucrul cel mai important, oameni pentru sacrificiile pe care preoții le cereau. Dar, din cauza războaielor și a muncilor de construcție care îi acaparaseră cu totul, poporul a neglijat agricultura, ceea ce a dus la recolte proaste, la foamete și, în cele din urmă, la dispariția lor ca popor.

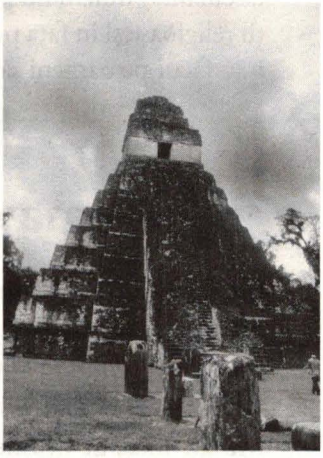

Tikal, în selva Yucatanului. Orașul ne amintește de misterele oculte din selvele americane. Mergând pe acolo, vedem coline care ascund sub ele case ori temple încă nedescoperite, tezaure vizibile sau ascunse, pe care ne este greu să le înțelegem

Tikal era doar unul dintre cele peste 3000 de orașe pe care le aveau mayașii pe actualul teritoriu al Guatemalei. Au rămas încă multe locuri de descoperit, și încă și mai multe mistere de lămurit.

De parcă numărul enigmelor din această țară n-ar fi fost deja suficient de mare, preotul spaniol Diego de Landa a avut ideea nefericită de a arde în Mérida mexicană cele mai multe dintre vechile codice mayașe, adevărate bijuterii documentare, care ar putut fi oferi informații prețioase.

Mi-am petrecut întreaga zi umblând printre ruinele orașului care, de cum te pierzi puțin, te poartă în inima selvei. Am urcat pe o piramidă, de unde te puteai bucura de panorama cea mai spectaculoasă. Nu se vedea decât jungla și partea de sus a două piramide care se iteau deasupra ei. Peisajul era spectaculos și nu m-am mirat deloc când am aflat că George Lucas filmase aici o bătălie între nave din *Războiul Stelelor*. Era într-adevăr un peisaj din altă lume.

În timpul nopții, am luat din nou avionul și m-am întors la Cancún, de unde urma să-mi reiau voiajul și să fac cercetări în fascinanta peninsulă Yucatán. De altfel, tot ceea ce văzusem până atunci mi se păruse fascinant. Nimeni nu poate rămâne indiferent în fața acelor construcții religioase și în fața puterii pe care au avut-o preoții și vrăjitorii, care i-au făcut pe oameni să trudească până mureau, adorându-și zeii.

Țărmul **mayaș**

De dimineață, totul era pregătit pentru expediție și am încărcat în mașină rucsacul, mâncarea și tot materialul de lucru de care aveam nevoie. Automobilul era un Chevrolet american nou și perfect automatizat. Nu știa ce-l așteaptă în următoarele câteva zile.

Mi-am început drumul pe o căldură sufocantă. La început urma să parcurg țărmul mayaș, pe care se găseau centre arheologice impresionante, precum Tulum, „zori de zi" în limba mayașă, un oraș construit pe coasta Mării Caraibilor. Istoricii consideră că acel oraș mai era încă locuit la sosirea spaniolilor, el fiind singurul care se mai păstrează pe țărm, într-un defileu care oferă unul dintre peisajele cele mai frumoase pe care aveam să le văd în toată călătoria. Construcțiile aveau acoperișuri plane, cu motive reprezentând șerpi – zeități mayașe – peste tot.

Drumul pe aceste șosele reprezenta o neîntreruptă plimbare printre vestigiile unei culturi minunate, care mă impresiona cu fiecare nou centru arheologic pe care îl vizitam.

În Uxmal, un oraș important din perioada clasică, construit la sud de Mérida, stilul arhitectural Pucc a atins splendoarea maximă, putând fi recunoscut la edificii precum piramida ovală a Magului.

Se știe că mayașii construiau câte o piramidă odată la 52 de ani, anii care formau ciclul magic al timpului lor.

M-am hotărât să ies de pe șoseaua asfaltată și să părăsesc traseele turistice. M-am îndreptat spre interior, trecând prin sate în care puteam vedea realitățile vieții mexicane din zilele noastre.

Mai întâi, am fost mirat să descopăr că în interiorul Mexicului multă lumea nu vorbea limba spaniolă, continuând să se înțeleagă în limba maya. La vreo 200 de kilometri de șoseaua principală, am ajuns, pe niște drumuri de pământ, în satul Caobas, din apropierea frontierei cu Belize, care părea să nu fi suferit nici o schimbare în ultima sută de ani. Mergând prin sat, oamenii mă priveau mirați. Acolo nu soseau prea mulți turiști și probabil că-și închipuiau că mă rătăcisem. Am văzut o clădire mizerabilă, pe care părea că o zugrăvise un copil în joacă, și m-am îndreptat spre ea.

Chichen-Itza, cea mai importantă mărturie a artei și a culturii mayașe. Pentru a vizita în întregime aceste ruine impresionante ai nevoie de peste 24 de ore, ele fiind doar o mică mostră a culturii care exista aici înainte de sosirea spaniolilor

Tulum, singurele ruine mayașe de pe țărmul mării. Într-un loc asemănător au acostat navele spaniole, începând cucerirea noii lumii de aur, care n-a încetat să ne mire nici în zilele noastre

Recepția se potrivea perfect cu cele văzute afară: pereții erau umezi de igrasie, acesta fiind singurul „ornament" vizibil în holul somptuos al hotelului. Mi-am închipuit că, pentru scopurile mele, locul acela era o bază de operațiuni ideală. Un bărbat scund cu o mustață uriașă m-a întâmpinat la recepție. După saluturile de rigoare, l-am întrebat dacă avea o cameră în care să-mi petrec noaptea, iar el mi-a răspuns cu umor: „Una nu, căci toate-s goale, nu sunt ocupate decât joia, când e zi de târg." Am ajuns imediat în mica mea cameră, și nu pot să spun că m-am făcut comod, fiindcă era imposibil să mă simt bine în mizeria aceea, dar am stat și în hoteluri mai proaste, mai ales în Africa, unde nimeni nu dădea doi bani pe felul cum arătau camerele. Cel puțin cea de aici era cât de cât curată, iar ușa avea zăvor. Mai mult nu puteam cere.

Am ieșit să mă plimb pe străzi, în căutare de informații. Oamenii păreau amabili și cuviincioși, fiindcă în sat veneau puțini turiști, iar

lor nu le spusese nimeni că noi, spaniolii, fuseseră trimiși de diavol ca să le luăm toate bogățiile. M-am dus la singurul restaurant pe care îl zărisem în sat din goana mașinii, căci era momentul să beau ceva și să-mi încep cercetările.

Restaurantul era o simplă odaie dintr-o casă cu ieșire la stradă. Patru mese mici acoperite cu fețe de masă în carouri verde cu alb mobilau localul care era pustiu. Mă gândeam că avea să se umple, ca și hotelul, doar joi, când veneau oamenii la târg.

M-am așezat și am cerut o bere Corona și o tocăniță de carne, care mirosea uimitor de bine. Era picantă, cum nu mai mâncasem de când venisem în acea țară.

Proprietara restaurantului era încântătoare, se exprima prost în spaniolă și vorbea în limba mayașă cu femeia de la bucătărie. A apărut și un bărbat de vreo patruzeci de ani, care, judecând după cât de călduros a salutat-o, părea să fie soțul doamnei care mă servise.

Când am vrut să aflu cine era, bărbatul stătea deja lângă mine. Fără nici o introducere, m-a salutat cuviincios și mi-a spus: „Străine, cum de te-ai pierdut pe la noi?" Era, desigur, un mod foarte direct de a se băga în vorbă, la fel cum fac și eu cu ei. Tipul părea isteț, astfel încât i-am răspuns fără ocolișuri: „Uite ce e, prietene, am venit aici în căutare de ceremonii și vestigii autentice ale vechii culturi mayașe, de aceea mi s-a părut important să evit traseele turistice". „Vechea cultură?", mi-a răspuns, „Nu există nici o veche cultură, străine. Cultura strămoșilor noștri, a marelui popor mayaș, e încă vie, așa cum ne-au lăsat-o ei când au dispărut. Totul e la fel și, dacă ești isteț, ai să vii cu mine s-o vezi cu ochii tăi."

Perfect, săgeata otrăvită pe care i-o trimisesem interlocutorului meu produsese efectul scontat. De la bun început îmi păruse isteț și dur, probabil și destul de primejdios. Dar adevărul este că doar cu oamenii de acest tip poți ajunge undeva, sărind peste toate formalitățile.

Rodolfo, așa se numea noul meu tovarăș, a început să-mi spună cât de măreț fusese imperiul dispărut al mayașilor, cât de mult semăna cultura lor cu cea egipteană. Potrivit anumitor teorii, îmi spunea,

poporul mayaş se trăgea dintr-o expediţie întreprinsă de egipteni peste Atlantic, iar profeţiile mayaşe preziceau viitorul omenirii, susţinând, asemenea lui Nostradamus, că sfârşitul lumii avea să vină în anul 2000.

Mi-a vorbit despre regele Pakal din Palenque, pe a cărui piatră de mormânt se găsea o gravură care îl înfăţişa pe acesta conducând o navă spaţială, dar şi despre marile descoperiri astronomice şi matematice ale poporului mayaş, care s-au pierdut în Evul Mediu.

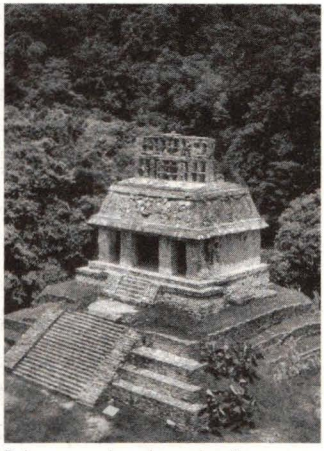

Palenque, dovada culturii, a magiei şi a imaginaţiei din selvă. Aici au avut loc cele mai multe sacrificii, atât de îndrăgite de mayaşi. Deasupra templelor şi a altarelor de sacrificiu, se simte o energie deosebită, cu toate că a trecut atâta timp

Mi-a propus să asist la cea mai grandioasă dintre sărbătorile mayaşe care se celebrau atunci. Pe un câmp din apropiere, se adunau o dată pe an toţi ţăranii din provincie, coborând din munţi şi din colţurile cele mai îndepărtate ale ţinutului, în vederea unui ritual care îmbina catolicismul şi obiceiurile lor milenare. Am fi putut să asistăm la pregătirea ceremoniei, pentru a vedea ce mai reprezintă în realităţile de azi cultura magică a mayaşilor, care păstra neschimbate obiceiurile şi riturile lor, vechi de mii de ani.

Sărbătoarea urma să aibă loc peste două zile. Niciodată nu mă nimerisem undeva într-un moment mai potrivit decât în ziua aceea şi mă gândeam dacă nu cumva o forţă ocultă mă mânase în Mexic chiar în acea călduroasă zi de iunie, nu mai devreme şi nu mai târziu.

Deşi trebuia să mai petrec două zile în acel loc destul de neprimitor, credeam că merita oboseala şi l-am întrebat pe Rodolfo dacă era posibil să vizitez vreun loc în care se făceau ceremonii magice în satele din jur, pe care el părea să le cunoască perfect. Rodolfo m-a privit ironic şi mi-a răspuns: „Multe mai vrei să afli chiar din prima zi. Mâine îl vom vizita pe unul dintre preoţii care vor lua parte la ceremonie, îl vom vedea la lucru şi vom profita de moment, pentru a-l lua cu noi la marele ritual."

Când m-am întors la hotel, nu mi se mai părea atât de mizerabil. Fusese o idee bună să vin aici. Avusesem noroc, sau, cum spun șamanii din întreaga lume: „Mi-a fost scris astfel".

A doua zi la amiază, Rodolfo a venit la hotel, așa cum ne înțeleseserăm, pentru a-l lua pe șaman de acasă.

Am străbătut o mare parte a zilei numai drumuri pline de praf, pe care autoturismul nostru marca Chevrolet abia dacă se mai putea ține pe roți. Bine că nu plouase, fiindcă pe noroi călătoria noastră s-ar fi încheiat destul de abrupt.

Pe la orele 16:00, am trecut printr-un sătuc fantomă: nu se vedea picior de om pe ulițe. Atunci, Rodolfo, care nu vorbise deloc cea mai mare parte a drumului, a deschis gura doar ca să-mi spună că trebuia să o iau la stânga după unul dintre gardurile metalice de pe drumul mare. „Suntem aproape", mi-a zis laconic. Drumul acela era și mai rău decât cel dinainte, iar delcoul mașinii se lovea mereu de caldarâm, atragându-ne atenția asupra suferințelor prin care trecea mașina. Cu schimbătorul de viteze automat blocat în viteza întâi, am ocolit cum am putut gropile, până când în sfârșit mi-a zis: „Aici e." Nu deslușeam decât o colibă mică sub câțiva copaci. În dreapta mea era o groapă adâncă de vreo doi metri. Însoțitorul meu nu vroia să se dea jos din mașină, cu toate acestea l-am obligat să coboare. Trebuia să mergem mai departe pe jos, fiindcă, dacă o luam prin râpă, acela ar fi fost ultimul drum pe care îl făcea Chevroletul nostru. Nu cred că exista vreo forță, omenească sau mecanică, care l-ar fi putut scoate de acolo.

Când am ajuns în dreptul cocioabei, în ușa ei stătea un bărbat scund fără cămașă. Era șamanul, care l-a salutat prietenește pe însoțitorul meu. Se vedea că erau vechi prieteni, astfel încât au stat de vorbă câteva momente, iar eu am plecat în liniște de lângă ei, ca să se poată înțelege sau ca Rodolfo să-i poată povesti, fără să fiu și eu pe acolo, de planurile mele. Mi se părea mai bine așa. Rodolfo putea să-i spună că nebunul ăla de străin vroia să-l vadă la treabă și că, în schimb, avea să-l ducă la marele ritual. Sau poate că vroia chiar să-i ceară bani pentru drum, cine știe, acolo totul era cu putință.

Am așteptat stând deoparte o vreme, până ce m-au chemat, iar Rodolfo m-a prezentat șamanului don Carlos, unul dintre preoții cei

mai importanți ai zonei, descendent direct al marilor preoți mayași, care își trecuseră știința din tată în fiu, de-a lungul a nesfârșite generații.

Don Carlos mi-a povestit că în noaptea aceea, înainte de plecare, câteva femei din sat trebuiau să fie purificate prin ritualuri șamanice. Ele nu puteau rămâne gravide, fiindcă fuseseră deochiate, iar, dacă voiam, puteam să asist fără nici o problemă la acel ritual.

Cât mai era lumină, m-am plimbat prin împrejurimile casei și am văzut câteva lucruri care m-au uimit peste măsură: un mormânt mare, cu o cruce catolică deasupra și câteva animale foarte costelive și flămânde, care n-ar fi putut trăi acolo pe câmp. L-am întrebat pe Rodolfo despre toate acestea și mi-a spus că soția lui don Carlos fusese preoteasă catolică. Ea murise, dar înainte de a părăsi lumea asta își inițiase soțul, pentru ca el să poată ține pe mai departe acele ritualuri. Don Carlos lucra acum cu ambele surse de putere, fapt care nu le plăcea zeilor mayași, fiindcă timp de multe generații, familia lui le slujise numai lor. De aceea, ei îi făceau rău trimițându-i recolte slabe și făcând ca animalele să se îmbolnăvească și să moară: „Acesta este prețul, dacă joci la două capete cu albii."

Când soarele apunea în zare, don Carlos a venit cu două femei îmbrăcate în haine mayașe tradiționale, albe, cu o mulțime de flori colorate pe umeri, și au intrat în cabană, făcându-ne semn cu mâna să-i urmăm.

În căsuță se găsea un altar cu sfinți catolici și elemente animiste mayașe împodobite cu lumânări. Ele mi-au confirmat povestea lui Rodolfo, despre cât era de primejdios să amesteci cele două religii.

Una dintre femei s-a așezat pe o băncuță în fața altarului, cu capul plecat. Don Carlos a început să danseze în jurul ei ținând în mână un buchet de frunze de vârnanț, celebra iarbă a șamanilor din lumea întreagă, și să cânte în limba mayașă, pe când trecea frunzele peste trupul femeii, ca să-i purifice aura.

Astfel, purificarea ne pregătise pentru întâlnirea cu lucruri sau senzații străine de obiceiurile noastre, pentru ca ele să nu ne facă rău. Nu era vorba pentru ei de credințe ezoterice, ci de cea mai banală realitate cotidiană.

Brusc, cântările lui don Carlos s-au transformat în cuvinte rostite în limba spaniolă. El a început să invoce numeroși sfinți și, când mă așteptam mai puțin, l-am auzit vorbind de Cei trei Magi, Melchior, Gaspar și Baltazar. Poate că le cerea ajutor sau poate că soția lui, preoteasa catolică, nu-l lămurise că acei magi erau, de fapt, niște regi.

Purificarea aurei cu ajutorul scapei, așa cum o practicau vechii șamani. Cântările și mișcările rituale îșI ating treptat țelul

Ceremonia se desfășura într-o atmosferă convingătoare și nu vedeam nici un semn care ar fi indicat o înșelătorie. Toți credeau, cu don Carlos în frunte, în ceea ce făceau, iar diferitele confuzii pe care le făcea se datorau doar precarei sale culturi catolice.

După ce le-a purificat cu frunzele de vârnanț, don Carlos le-a spus femeilor că erau vindecate. În urma ceremoniei aveau să poată avea copii, firește, dacă îi puteau concepe din punct de vedere clinic. În sfârșit, vedeam un vrăjitor care pune problema astfel. Tocmai fiindcă își cunoștea meseria și vindeca prin vrăjitorie, tratamentele sale nu excludeau mersul la medic.

Odată încheiată ceremonia, când am fost gata cu toții să facem cale întoarsă, m-am dus la mașină și nu mică mi-a fost uimirea când i-am văzut așteptându-mă acolo pe Rodolfo, don Carlos și cele patru femei. Am încercat să-i conving că mașina avea să rămână în drum, dar s-au uitat la mine și au pufnit în râs. Asta nu era o problemă pentru ei. Rodolfo mi-a spus că fie îi luam pe toți, fie, dacă nu, don Carlos nu-mi va îngădui să asist la ceremonie. Fără să ezit am deschis portierele vehiculului. N-aveam de gând să pierd ritualul doar ca să nu se facă praf „mașina"; iar dacă se făcea praf, aveam să o duc la reparat înainte de a o înapoia.

Atunci a început calvarul: izbiturile pe care le încasa vehiculul îmi dădeau fiori. De câteva ori a trebuit să coborâm cu toții din Chevrolet, care nu mai izbutea să iasă din noroi. Dar cu puțin efort am trecut de cel mai prost segment al drumului.

Era aproape ora 0:00 când am ajuns în locul în care urma să aibă loc ritualul mayaș. Don Carlos a coborât de cum ne-am oprit și s-a dus să salute niște bărbați care arătau ca și el. Aveau aerul pașnic pe care numai șamanii bătrâni îl pot avea; firește, acolo nu era loc de înșelătorie, ceremonia avea să fie celebrată de preoți adevărați. Eram curios ce surprize ne rezerva noaptea.

Ceremonie **mayașă** milenară

Înainte de toate am cercetat de-a fir a păr esplanada aceea imensă, pe care se făceau pregătirile pentru ceremonie.

Liturghie mayașă, asemenea celor celebrate cu 500 de ani înainte cu cucerirea spaniolă, cu aceleași ritualuri și în aceeași limbă. Deși europenii au încercat să le schimbe religia, ea s-a păstrat până azi, aproape fără schimbări

Un altar mare, construit din crengi și frunze, se ridica în centru. Era altarul mayaș, cu lumânări și vase menite sfințirii tuturor ofrandelor și rugilor care urmau să se facă în decursul ceremoniei.

Puțin mai sus am văzut altarul venerat de mayași veacuri la rând. Pe un mic deal clădit din roci, ei au pus pietre de felurite forme, scoase din pământ: unele semănau cu un jaguar, altele cu un taur etc. Iar oamenii le adorau ca pe icoane vechi de mii de ani.

Dincolo de câmpie se găsea o căsuță din care răsunau voci care mi se păreau familiare. În mod surprinzător, în interiorul ei era o capelă catolică ornată conform cerințelor. Printre ornamente se afla și un crucifix sculptat grosolan în lemn, ai cărui ochi păreau să te privească oriunde te-ai fi aflat. Era plin de oameni, care recitau o novenă ce avea să dureze până în zori.

În spatele cocioabei, câteva femei pregăteau grămezi de pui într-o oală enormă. O femeie amesteca totul cu un băț; iar în beznă, un nor de aburi se ridica din acel cazan uriaș, dând imaginii un aer straniu.

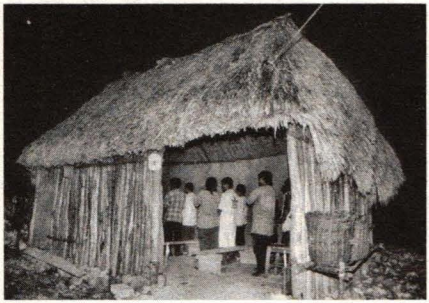

În locul în care urmează să se celebreze ceremonia mayaşă se amestecă religia catolică adusă de conchistadori – liturghia se recită la câţiva paşi – cu ritualul mayaş: există enoriaşi pentru fiecare

Sacrificarea unui porc în plin ritual mayaş. În ceremoniile din Yucatán sacrificarea porcului este destul de frecventă, precum şi fierberea ghearelor de pui

În altă parte, se preparau ghearele de pui, o mâncare despre care mayaşii credeau că le creşte forţa de luptă, după cum sugerează legendele lor milenare.

În centrul încăperii, lângă altar, se afla un cuptor tradiţional pentru coptul pâinii. În pământ se făcea o groapă de 4 x 3 x 1 metri, deasupra căreia se aprindea un foc mare, care ardea până când fundul se acoperea cu jar. Atunci se puneau în jar pâini din aluat de porumb învelite în frunze mari, acoperite cu pământ şi lemne, până se coceau. Cuptoarele de acest tip se foloseau acolo de mii de ani.

În acel moment al ceremoniei, mi s-a întâmplat lucrul cel mai impresionant şi inexplicabil din toate călătoriile pe care le-am făcut în lume pentru a cerceta fapte similare.

Cei patru preoţi s-au aşezat în tăcere în faţa focului. Au început să murmure cântări milenare şi au rămas acolo peste o oră. În cele din urmă s-au ridicat, schimbaţi la faţă. Chipurile le erau luminate de un zâmbet senin. Nimeni n-a ştiut să-mi explice ce se întâmpla, dar am înţeles mai târziu, când am developat peliculele în Spania. Atunci nu văzusem nimic ciudat, dar într-una dintre fotografiile care îi înfăţişa pe şamani se vedea un şarpe enorm care ieşea din foc, cu capul deasupra şamanilor. Era şarpele înaripat, o zeitate mayaşă, despre care am aflat mai târziu că era tocmai cea pe care o invocau şamanii. Zeitatea li se înfăţişase, dar nu o văzuseră decât ei.

Aşa cum am spus şi cu alte ocazii, eu nu sunt un iluminat. Sunt întru totul sceptic în ceea ce priveşte asemenea fenomene, de aceea nu cred

decât ceea ce văd cu ochii mei. Puteți fi martori aici a ceea ce am văzut și simțit eu. Ori de câte ori îmi aduc aminte de momentul în care am văzut întâia oară această fotografie, mi se pune un nod în gât.

Ritualul avea să dureze toată noaptea, șamanii s-au îndreptat spre altar și, în sunetul unor noi incantații mayașe, au început să se roage pentru binele recoltelor, stropind altarul cu lichidul din vase.

O clipă m-am gândit la centrele arheologice pe care le vizitasem. În vremurile de demult, strămoși direcți ai celor de față făceau aceleași ceremonii spunând aceleași cuvinte și practicând aceleași ritualuri. Era impresionant dacă reușeam să intrăm pentru o clipă în lumea lor magică și spirituală. Șarpele înaripat plana probabil chiar în acele momente deasupra capetelor noastre, fără să-l vedem, creând o atmosferă înspăimântătoare.

Șarpele de foc, una dintre imaginile cele mai impresionante pe care le-am surprins într-o fotografie de-a lungul cercetărilor mele cu privire la șamani, întreprinse pe cuprinsul mapamondului. Trei șamani care invocă șarpele înaripat cu ajutorul cântărilor. Pe banda video n-a ieșit nimic, dar iată ce apare în această fotografie după developare: un șarpe de foc deasupra capetelor celor trei care îl invocau

În zori, ceremonia a ajuns la apogeu odată cu sacrificarea unui porc. Porcul semăna mai degrabă cu un mistreț și știa ce îl așteptă încă de la primele cântări. Oamenii s-au apropiat de el, iar porcul le-a arătat colții. Brusc, unul dintre ei a scos de la spate un cuțit și s-a aruncat asupra animalului, înjunghiindu-l drept în inimă. Porcul a guițat din toate puterile. Acolo sângele nu era folosit, fiindcă nu se făcea sângerete, astfel încât în scurt timp pământul se amesteca cu roua dimineții și cu sângele porcului. Toată lumea se străduia să nu-l lase pe porc să se ridice, așa că îl aștepta o moarte crudă. Dar, astfel sacrificau vechii mayași porcii.

Se crăpa deja de ziuă și de când sosisem nu auzisem nici un cuvânt în spaniolă, acolo toți țăranii vorbeau numai în limba mayașă. Este admirabil felul în care oamenii aceia și-au păstrat tradiția și ritualurile, pe care cei mai mulți dintre noi le-am pierdut, din cauza progreselor civilizației, dacă a-ți uita rădăcinile se poate numi un progres.

La lumina zilei s-a pregătit vinul de palmier, prin amestecarea scoarței cu miere și alcool în bidoane din material plastic, binecuvântate în timpul ceremoniei. Ritualul s-a sfârșit atunci când lumea a început să mănânce pâine și să bea vin de palmier. Așa am încheiat în Yucatánul mexican o noapte magică, pe care n-am s-o uit multă vreme.

În drum spre **Palenque**

După ce am asistat la acea ceremonie, care a depășit cu mult toate așteptările mele cu privire la ceea ce căutam în acel colț al planetei, cred că nu-mi mai rămăsese de făcut decât un singur lucru: să vizitez centrul arheologic de la Palenque, în statul Chiapas, despre care auzisem lucruri minunate.

A doua zi am luat un mic avion, care urma să mă lase foarte aproape de ruinele de la Palenque. La început, zborul era impresionant: survolam selvele și nu vedeam decât marea verde și nesfârșită. Orașul a fost atestat documentar întâia oară în anul 1774, când s-au descoperit numeroase palate și construcții în interiorul junglei, demonstrând că el exista deja atunci când Hernán Cortés a început cucerirea peninsulei Yucatán. Se consideră că acest oraș a atins dezvoltarea sa maximă în jurul secolului al VII-lea d.H. Filigranele din piatră și așezarea sa îl scot în evidență printre toate celelalte.

Dar Palenque încă nu și-a spus ultimul cuvânt. Mormântul regelui Pakal a fost descoperit abia în 1952. Piatra funerară conține o gravură a regelui, care pare să conducă o navă spațială. Cu toate acestea, există și alte ipoteze, potrivit cărora regele urcă pe o ceiba[19] (arborele vieții), ieșind din lumea pământeană destinată mayașilor și îndreptându-se spre lumea suprapământeană, stelară, aflată deasupra lumii

[19] *Ceiba* ori *ceibo* (din familia bumbaceelor) crește în regiunile tropicale, furnizează fibre textile și lemn folosit în ebenisterie. Este simbolul familiei și al tihnei de acasă, iar J.L.Borges îl evocă alături de umbra sub care gauchos ascultă milongas melancolice (n.tr.).

muritorilor. Pe gravura care a trezit controverse și discuții în lumea științifică se pot compara ambele ipoteze: cea a regelui care pilotează o navă spațială și cea a arheologilor, mult mai realiști.

Imagine a puterii unui șaman din Mexic. În straie ancestrale, el execută ritualuri asemănătoare acelora pe care le-au practicat timp de sute de ani strămoșii lui

În urmă cu doar doi ani s-a descoperit foarte aproape de mormântul regelui mormântul unei femei acoperite cu aur și giuvaeruri. În ritmul acesta, încă mai sperăm că arheologii să ne dezvăluie curând tainele acestei minunate civilizații.

În fine, am reușit să ajung la ruine, după ce am trecut de nenumăratele puncte de control ale armatei mexicane. Nu trebuie uitat că mă aflam în inima gherilei zapatiste, care continua să-și poziționeze taberele de luptă prin junglele de nepătruns din jur.

Șaman din Mexic la lucru. Fumul lemnului de copal nu poate lipsi din nici un ritual rânduit de un șaman, iar rășina acelor copaci este folosită de șamanii de pe întreaga planetă

Cum nu călătoream în cadrul unui convoi turistic, am întâmpinat mult mai multe dificultăți pentru a ajunge la ruine, fiindcă pentru militari, dacă n-ai un rucsac în spate, e clar că ești spion.

Stând la poalele piramidei care îi servește de mormânt regelui Pakal, mă trecea o senzație deosebită. Eram în cel mai misterios dintre orașele mayașe. Am simțit acest lucru pe când mă plimbam pe străzile acoperite de iarbă dintre piramide. Am urcat pe piramida sacrificiilor, pe care au fost jertfite sute sau poate chiar mii de prizonieri drept ofrandă adusă zeilor și unde încă se mai pot vedea pe pereți fantele de care erau legați prizonierii, așteptându-și rândul la moarte. Potrivit legendelor, în acest oraș au avut loc cele mai multe asasinate rituale din toate orașele mayașe, iar preoții de aici erau cei mai temuți din imperiu. Am în-

cercat să filmez piatra sacrificiilor, care este separată de restul printr-un grilaj încuiat, ca să împiedice accesul publicului. Era la o distanță de vreo doi metri de grilaj, dar camera video nu vroia să o surprindă, iar când am comutat pe „on", ea s-a închis automat; am schimbat bateria, dar camera reacționa la fel. Voltajul era la maximum, însă camera se stingea. Poate că era o întâmplare sau poate că în acea zi nu eram pe placul zeilor mayași. Este cert, însă, că atmosfera de acolo este ciudată, precum cea din casa robilor de la Dakar. Lumea și energia morții rămăseseră impregnate în pereți în decursul veacurilor.

Cu cât mergeam mai mult prin oraș, cu atât mai mult mă convingeam că totul avea ceva special, astfel încât am hotărât să rămân peste noapte acolo. Trebuia să dau de paznicul ruinelor, care trebuia să îmi dea voie să intru la căderea serii. Eram sigur că pe lună plină aveam să trăiesc o experiență de neuitat.

N-a fost greu să-l conving pe paznic să mă lase să intru în incinta închisă, fiindcă după ce m-a refuzat inițial – „îmi pun slujba în joc", „n-am mai făcut niciodată așa ceva" – au fost suficienți 10 dolari USD ca să pună capăt lamentațiilor, menite doar să scoată ceva mai mulți bani.

Pe la orele 22:00, m-am dus spre intrarea principală, pe care coruptul gardian promisese s-o lase descuiată; dacă mă prindea cineva, mă învățase să spun că mă strecurasem acolo fără știrea paznicului.

Într-adevăr, la poartă nu era pus lacătul și m-am gândit că paznicul ar fi putut să spună că îl furasem eu. Dacă ziua drumul este impresionant, noaptea, amestecul de frică și emoție pe care ți-l provoacă gândul la potecile milenare este inexplicabil. Îmi puteam închipui atmosfera care exista în oraș cu un mileniu în urmă; am traversat un patio și am văzut luna cum proiecta umbra turnului cu trei caturi, unul dintre puținele existente în construcțiile mayașe. Vedeam perfect și puteam să merg fără ajutorul lanternei. Plimbarea merita efortul și, deodată, am văzut în fața mea piramida centrală a sacrificiilor, locul în care trăisem senzațiile acelea ciudate în cursul dimineții. M-am tras înapoi și am hotărât să urc iar, ca să văd cum era noaptea, nu știu dacă din inconștiență sau din curiozitate. Cert este că lașii nu scriu niciodată lucruri interesante.

Odată ajuns sus, m-am cutremurat: de acolo se vedea tot orașul, luminat de lună, ceea ce îi dădea un aer fantastic. Lumina aceea albă și străvezie părea să poată dispărea în orice clipă, ceea ce s-a și întâmplat după câteva secunde, când între Yucatán și lună s-a interpus un nor. La început teama a fost îngrozitoare: m-am gândit că avea să dispară, ceea ce s-a întâmplat imediat. De fapt, tensiunea era atât de mare, încât nici nu mai știu la ce m-am gândit. Am hotărât să mă așez pe marginea de sus a piramidei și am aprins ultima țigară de foi pe care o mai aveam. Puțin câte puțin, m-am liniștit și am simțit pacea care respira acolo sus. M-am gândit că în spatele meu era altarul sacrificiilor. Se auzeau zgomote ciudate, care spărgeau tăcerea nopții. Am hotărât să nu mă întorc: dacă zgomotele erau provocate de ceva din lumea noastră, aveau să plece, iar dacă aparțineau lumii invizibile, trebuia să las în pace miile de suflete care locuiau acolo.

Mi-am terminat havana și m-am gândit că era extraordinar să fiu acolo în acea noapte. Simțeam că bateriile mele se încărcaseră din nou. Debordam de energie și simțeam asta, ceva plutea în atmosferă și avea să mai plutească secole la rând, fără să aibă nici o explicație rațională.

Mi-am petrecut noaptea culcat pe iarbă, în acel patio central despre care am mai pomenit, privind stelele, așa cum le priviseră probabil tot de acolo învățații mayași în nopți la fel de senine ca și aceea. Am rămas așa până am auzit pașii primilor turiști, care veneau pe drumul principal, făcând zarvă și stricând magia pe care o simțisem în lumea ascunsă a mayașilor.

. . . . . .

„Să trăiești mulțumit de tine trebuie să fie foarte plictisitor.
De aceea nimic nu e mai bun decât o aventură".

JUAN BENET[20]

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

Expediţie la ultimii indigeni shimaco

[20] Scriitorul *Juan Benet* (1927-1993) este unul dintre prozatorii cei mai originali ai literaturii spaniole moderne, autor – după modelul lui Faulkner şi Onetti – atât al unei topografii literare proprii în imaginara Región, cât şi al unor splendide eseuri.

Cred că lecturile mele de până acum, rodul multor ani de cercetări asidue, întreprinse cu gândul de a povesti experiențele mele personale privitoare la religii și la ritualuri ancestrale, constituie date mai mult decât suficiente pentru a scrie o carte. Dar ceva mă măcina, de parcă îmi lipsea capitolul final al unei călătorii în lumea șamanilor.

Îmi amintesc de spusele prietenului meu Maldonado din orașul Iquitos. Îmi vorbea despre ultimii shimaco, de dincolo de râul Tigre, niște indigeni care avuseseră foarte puține contacte cu civilizația. De la sfârșitul epocii cauciucului, în urmă cu aproape o sută de ani, ei avuseseră un contact minim cu lumea civilizată, dacă facem abstracție de negustorii ambulanți care vin pe râu, schimbă obiecte și haine cu ei, iar cu ocazia acestui troc, shimaco le dau piei de jaguar sau animale vii. Povestea lor m-a intrigat de când am auzit-o întâia oară.

Astfel, am hotărât să fac o nouă călătorie în Amazonia, înainte de a isprăvi această carte, să ajung la populația shimaco, să conviețuiesc o vreme cu acest trib, să le cunosc obiceiurile milenare, practic nealterate în habitatul din care unii indigeni nu au nevoie să iasă toată viața, în inima junglei.

M-am întors în Spania, și am stat doar atât cât a fost necesar pentru a pregăti o asemenea expediție. Prioritatea mea era să obțin permisul de lucru de la ambasada peruană, cu care aveam relații bune, datorită multelor călătorii pe care le făcusem acolo. Acest lucru mi-a ușurat mult demersurile, deoarece prin intermediul atașatului de presă, ambasadorul s-a angajat să-mi obțină permisele pentru vamă și mi-a dat o scrisoare de recomandare care să-mi ușureze munca în Peru. Acesta era un fel de permis care în țări precum a noastră nu pare să aibă prea mare valoare, dar când navighezi pe râuri pierdute sau treci printr-un filtru antidrog, sunt de o valoare incalculabilă.

Mi-am folosit cea mai mare parte a timpului căutând sponsori, fiindcă o expediție de acest tip este foarte interesantă pentru toate trusturile de presă. Ca întotdeauna, partea cea mai neplăcută o constituia găsirea finanțării pentru proiect, dar dacă ai un proiect bun și muncești cu pasiune, până la urmă se găsesc și banii, ca întotdeauna în viață.

Parte mai simplă a constituit-o achiziționarea materialelor necesare în călătorie, de la corturi de campanie, speciale și ușoare, până la materialul de camping, încălțăminte, filme etc., dar toate acestea sunt întotdeauna mult mai ușor de găsit decât banii peșin.

În toată această agitație, între sute de telefoane, mi-am pregătit călătoria, așteptând nerăbdător ziua plecării cu avionul. Odată cu aceasta începe partea cea mai plăcută: expediția propriu-zisă. Până atunci, însă, ai trecut prin calvarul negocierilor și luptelor, duse prin birourile companiilor multinaționale.

La serviciul internațional de sănătate publică mi se spunea întotdeauna: „Trebuie să ai vaccinul de febră galbenă la zi. Tratamentul preventiv pentru malarie nu are rost să-l faci, fiindcă, din moment ce călătorești constant prin selvă, ar trebui să-l faci aproape tot anul, ceea ce ar fi mai rău pentru tine decât boala însăși". Sunt mereu amabili cu mine, iar eu știu că au dreptate: de-a lungul timpului m-am pricopsit atât cu malarie, cât și cu febră denga, cu diferite forme de febră tifoidă și cu o întreagă colecție de boli tropicale. Cel mai bine este să mă protejez de ele și să nu-mi provoc soarta, dar cine poate să-i spună țânțarului anofel să nu-ți sugă sângele și cine poate să te convingă să nu mănânci o maimuță, după nenumărate zile de foamete?

În sfârșit, a venit și mult așteptata zi în care s-a închis în spatele meu ușa avionului și am fost din nou liber. Nu trebuia să mă ocup decât de mine însumi și să am grijă să ajung unde îmi propusesem. Într-adevăr, cel mai bun lucru în viață este să faci ceea ce-ți place; puțină lume poate face asta, iar eu mă consider un privilegiat. Asemenea lucruri nu le faci pentru bani, ci numai pentru propria satisfacție spirituală. Senzația pe care o ai, atunci când îți atingi țelul într-o călătorie, nu o poți cumpăra nici cu cea mai mare avere din lume. Chiar dacă, ducând o asemenea viață, ai parte din când în când și de momente proaste.

După o călătorie lungă într-un avion plin de peruani și de turiști care visează să-i viziteze pe legendarii incași în Machu Picchu, precum și de câțiva nebuni ca mine, am ajuns noaptea pe aeroportul din Lima, după o escală interminabilă în Caracas.

Lima m-a primit ca de obicei, cu o ceață ușoară și cu cerul ei veșnic acoperit din nori. Pe aeroportul aglomerat ca întotdeauna m-am dus la vamă, unde un polițist cu pistolul pregătit m-a trecut printr-un soi de mașinărie a adevărului. Era o arcadă cu un întrerupător pe care trebuia să îl apeși înainte de a trece prin ea. Întrerupătorul aprindea un semafor, care arăta verde sau roșu. Verde însemna trecere liberă, fără vamă, roșu însemna că-ți vor deschide până și agenda. Fiind, firește, o chestiune de noroc, la mine s-a aprins becul roșu, iar polițistul mi-a făcut semn să trec la tejgheaua alăturată și să-mi deschid bagajul. Am scos o copie a scrisorii de recomandare a ambasadorului și, spre surpriza mea, polițistul m-a salutat și mi-a arătat că puteam să trec fără vamă. După cum spuneam, acel document era foarte important pe acele meleaguri.

La poarta aeroportului era plin de oameni care încercau să atragă turiștii veniți în același avion cu mine, fiindcă, dacă nu veneau deja în mod organizat, ei puteau cumpăra de acolo tot sejurul, inclusiv zborurile din Peru.

Mi-am petrecut noaptea într-un hotel mic din cartierul Miraflores care, împreună cu San Isidro, sunt cele mai liniștite din oraș. Am încercat să mă odihnesc după zbor, suficient cât să plec cât mai curând din capitală spre zona amazoniană Loreto.

Nu trecuseră nici douăsprezece ore de când mă aflam în țară și zburam deja spre Iquitos. Zburasem mult în mai puțin de o singură zi, dar aveam să mă odihnesc în orașul din selvă.

Eram dornic să-mi încep „expediția" – un cuvânt care în plin secol XXI pare să nu mai aibă nici un sens, dar care dă sens vieții mele.

Iquitos m-a primit, de cum am deschis ușa avionului, cu obișnuitul lui val de căldură umedă. Eram din nou în selvă; îmi fusese dor de ea. M-am dus la Hotelul Copo Azul din Jirón Unión. Revenisem aici și mă simțeam din nou acasă; oamenii mă salutau pe stradă, și, cu toate că lipsisem doi ani, își mai aminteau de mine. Aceasta este o altă caracteristică a oamenilor din selvă.

La ușa hotelului am dat nas în nas cu un puști, un mic lustragiu din Piața Armelor, care mă cunoștea de ultima dată și m-a salutat ca un adult: greutățile vieții îi fac să crească prea repede, m-am

gândit. I-am dat băiatului un comision de făcut și un bacșiș de un sol: „Spune-i lui Maldonado că sunt aici și că trebuie să-l văd"; mi-a răspuns imediat și a fugit în josul străzii spre mahalaua Belén, în care locuia prietenul meu pierde-vară, care m-a însoțit în Amazonia.

Hotelul, lipsit de orice urmă de lux, avea aer condiționat, ceea ce era o raritate aici. Aș fi dat orice ca să am acea mașinărie zgomotoasă la mine în cameră, deoarece, de la primele ore ale dimineții căldura era deja sufocantă.

Îmi așezam încă lucrurile în dulapurile de bambus, când a sunat telefonul, iar operatoarea mi-a spus, cu o voce mieroasă de nu știam dacă vroia să mă seducă sau să-mi dea pe cineva la telefon: „Domnule, aveți un vizitator". Prietenul meu Maldonado sosise în mai puțin de 20 de minute. Îl cunoșteam bine: credea că venisem aici cu treabă și că-i puteau pica și lui ceva bani.

Cu toate acestea, uneori îmi dădeam seama că mă și aprecia, așa cum îl apreciam și eu, tocmai fiindcă amândoi aveam aceeași slăbiciune.

În holul hotelului s-a ivit în fața mea într-un costum perfect alb; ne-am îmbrățișat și i-am zis: „Nici nu te-am recunoscut, arăți ca un proprietar de plantație". Don Juan mi-a răspuns: „Am avut noroc cu vreo două afaceri și stau ceva mai bine cu banii". „Nu-i rău", i-am spus, „așa n-o să-mi sugi mie banii, când o să îți propun ceva".

Ne-am așezat în două fotolii uzate din restaurantul hotelului, în fața a două halbe de bere, și am început să-i vorbesc despre expediția mea.

De când vorbisem cu el, cu prilejul ultimei mele călătorii, despre indienii shimaco, nu încetasem să mă gândesc la ei. Studiasem mult despre ei și știam că trăiau la gura râului Chambira. Până acolo trebuia să navigăm mai multe zile și aveam nevoie de o ambarcațiune care să fie mare, dar nu prea, ca să putem intra pe toate canalele. Nava trebuia să aibă coca din aluminiu, fiindcă pe acele canale avusesem multe necazuri cu structurile din lemn, putrede în marea lor majoritate, iar trunchiurile de copac de pe fundul râului ne-au răsturnat și ne-au scufundat de multe ori.

Cea mai mare problemă o constituia transportul motorinei, fiindcă ne trebuiau vreo 3000 de litri pentru drumul dus – întors, iar pe drum nu puteam realimenta nicăieri, deoarece nu se găsea combustibil. Trebuia să cumpărăm totul din Iquitos, ceea ce însemna că trebuia să ducem o greutate foarte mare, prin urmare ambarcațiunea trebuia să fie mare. Aveam să suferim, ca întotdeauna, din cauza consumului mare al motoarelor bicilindrice în doi timpi, cu care erau dotate mai toate șalupele, ca să nu mai vorbim de ulei și de piese de schimb pentru întregul motor, căci în zonele acelea n-avea să treacă nimeni care să ne poată remorca. Trebuia să angajez, ca întotdeauna, un mecanic pe post de pilot și un ajutor, să cumpăr mâncare pentru cinci sau șase persoane, fapt că atunci când dau de mâncare indigenii de pe aici nu se mai opresc până nu îi vin de hac, chiar dacă a doua zi nu le mai rămâne nimic. Urma să închiriem o armă de calibru 16, potrivită pentru selvă, ca să vânăm ori de câte ori era cu putință și astfel să economisim provizii. Luam apă numai pentru primele zile, dar, pentru că trebuia să facem economie la greutate, urma să luăm cât mai puțină; apoi aveam să fierbem apa de râu care, deși era scârboasă, se putea bea. Maldonado asculta prostit ce auzea, până când m-a întrerupt, spunând: „Juan, tu ai organizat multe călătorii în selvă și te cred că știi perfect ce trebuie să luăm. S-ar putea să putem face rost de motorină. La postul militar lucrează căpitanul Crespo, pe care îl cunoști din alte călătorii, și cu care te înțelegi destul de bine. Crespo îți poate aproba un zbor cu hidroavionul până la gura Chambirei, iar eu îți fac rost de ambarcațiunea unui prieten care lucrează în domeniul petrolier. Te ia de acolo și urcă cu tine pe râu până unde se poate. Așa economisești combustibil și la dus și la intors, între gura Chambirei și Iquitos. E vorba de aproape 800 de litri". Ideea mi s-a părut minunată. Pe bună dreptate aveam încredere în aiuritul acela. Îi ieșea și lui ceva, firește, dar îți putea găsi orice vroiai în oraș.

Cartierul Belén din Iquitos. Mizeria și traficanții de tot soiul își găsesc locul aici. În această mahala nici poliția nu intră noaptea

Piața vrăjitorilor din Iquitos, unde găsești tot ce vrei, de la ingredientele pentru deochi sau filtre ale iubirii, până la drogurile naturale cele mai puternice pe care ni le putem închipui

Am hotărât că, în timp ce eu mă întâlneam cu Crespo, el avea să se ducă în Belén să cumpere provizii și să vorbească prin radio cu prietenii săi petroliști să mă aștepte și să facă rost de motorină de acolo.

Ne-am dat întâlnire pe chei, pentru a ne sărbători regăsirea și pentru a mai vorbi despre cum ne-a mers în timpul în care nu ne-am văzut. Înainte de a pleca, i-am amintit că zilele trec și banii se cheltuiesc, și că nu trebuia să facem risipă. Maldonado era în stare să mă țină o lună acolo cu pregătirile, fiindcă știa că între timp aveam să ne plimbăm prin toate barurile din oraș, și cred că lui îi plăcea asta chiar mai mult decât mie.

Am luat un moto-taxi până la căpitănie, ca să-l întâlnesc pe vechiul meu cunoscut.

Un marinar viguros păzea ușa, și, când l-am întrebat de căpitanul Crespo, mi-a spus indignat „comandorul Crespo", și a luat telefonul să-l cheme. Nici n-a pus bine mâna pe receptor, că l-am și văzut pe Miguel Crespo coborând scara în goana mare; cu uniforma lui de un alb imaculat a venit drept la mine: „Străin afurisit, iată-te din nou aici". Ne-am îmbrățișat din tot sufletul: părea că nu uitase nopțile pe care le petrecusem împreună în barurile de pe chei. Trecându-și brațul drept peste umărul meu, m-a dus pe scări în sus înspre biroul lui. „Domnule comandor Crespo", i-am spus, „se vede treaba că dumneata știi să prosperi. În mai puțin de doi ani ai fost avansat". „Aici totul merge iute", mi-a răspuns, „viața e grea și nimănui nu-i place aici. Toți caută de lucru în Lima, dar tu știi că eu nu sunt așa." Firește, știam că el nu era așa. Miguel, fiul unei familii din protipendada peruană, a fost ofițer de elită, își făcuse studiile în Statele Unite și avea o experiență extraordinară în lupta antiteroristă. Aveam în comun faptul că ne plăcea ceea ce era neprețuit. M-am așezat în fața lui în biroul care, chiar dacă prietenul meu era comandor al marinei,

n-avea aer condiționat, ci doar un drapel peruan enorm îndărătul lui, unica podoabă a încăperii. I-am spus că odaia lui de lucru avea aerul unei chilii dintr-o mănăstire de maici și nu arăta deloc ca biroul unui militar de grad superior. „Știi bine că suntem în selvă", mi-a răspuns.

Miguel a trecut direct la subiect: „Ei bine, Juan, vii la mine de cum ajungi, înainte de a merge la Noa-Noa (cea mai vestită discotecă din Iquitos, la care merg militarii și oamenii din DEA; eu nu, desigur), așa că spune-mi ce vrei și începem să căutăm".

„Ei bine, domnule comandor, știi că nimeni nu s-a îmbogățit oferind, așa că am venit să-ți cer ceva", i-am spus, iar el s-a pus pe râs în spatele mesei sale zgâriate din lemn nobil. „Am nevoie de un avion care să mă ducă la gura Chambirei și după 20 de zile să mă aducă înapoi".

„La dus nu e nici o problemă", mi-a răspuns Miguel, „pot să aranjez o misiune de pază și hidroavionul te duce acolo fără nici o problemă. Despre întoarcere nu pot încă să-ți promit nimic, dar îți garantez că fac tot ce-mi stă în putere". „N-am nevoie de mai mult, Miguel. Îți mulțumesc și am încredere în tine. Pe mine mă interesează să ajung la destinație, iar la întoarcere văd eu cum fac", i-am răspuns, bucurându-mă, ca nimeni altul, că oamenii încă mai cred în prietenie.

Ne-am strâns mâinile călduros în semn de rămas bun, înțelegându-ne ca zborul să aibă loc peste trei zile, când totul urma să fie pus la punct. În seara aceea urma să ne vedem la Noa-Noa.

Am zburat cu un taxi până la hotel. Trebuia să dorm puțin fiindcă de două zile nu mă ocupam decât de avioane, iar în seara aceea probabil că nu urma să dorm prea mult.

M-am deșteptat pe la nouă seara. Cred că eram mai obosit decât la culcare și nu mâncasem nimic toată ziua, dar trebuia să mă duc pe chei, fiindcă Maldonado trebuia să ajungă acolo curând.

Un duș cu apă rece reprezintă lucrul cel mai bun și mai reconfortant în asemenea momente. Mi-am schimbat hainele pline de transpirație și m-am dus în Piața Armelor. Noaptea, străzile din Iquitos au un farmec special. Tinerele ies în căutare de turiști sau de ofițeri DEA

care să le ia cu ei în Statele Unite, și o mulțime de vânzători ambulanți împânzesc trotuarele. După ce se mai lasă căldura, pe întuneric orașul învie.

În mijlocul Pieții Armelor, în spatele cheiului se înălța Aris Burger, primul local internațional construit în Iquitos, care aparținea fraților Aris. Aceștia erau una dintre cele mai puternice familii din oraș, aflați pentru moment în pușcărie pentru evaziune fiscală, deși gurile rele spuneau că ei erau unii dintre cei mai mari traficanți de pe râu.

Acolo se putea mânca de toate, de la hamburgeri la mâncarea tradițională din Loreto, deși era mult mai scump decât în celelalte restaurante. Nu mâncasem toată ziua și zburam de două zile, așa că meritam o recompensă.

Tocmai când mă apucasem să mușc dintr-un „Juan" (o bucată de carne de pui cu orez, gătit într-o frunză de bananier – mâncare tipică din Amazonia) a apărut și prietenul meu Maldonado, și mi-a arătat chiar din ușă că mă aștepta în Fizcarralgo, pe chei. Știam că el nu intra aici, fiindcă avusese probleme cu frații Aris în tinerețe, când luptau cu toții pentru a obține controlul asupra traficului amazonian. Asemenea lucruri nu se pot uita și nici ierta între bărbați. Dacă vrei să trăiești aici, trebuie să știi să te descurci, și încă bine, fiindcă viața ta nu are valoare decât atâta timp cât ți-o poți apăra. Oamenii de aici știu, însă, ce înseamnă mândria, onoarea și cuvântul dat. Acestea sunt principii fundamentale, pe care multă lume le pierde din vedere în lumea civilizată.

Acestea sunt lucrurile la care mă gândeam, pe când îmi terminam mâncarea la repezeală, nerăbdător să aflu ce vești îmi aducea prietenul Maldonado.

L-am zărit așezat pe terasa de pe chei în fața unei beri. Arăta ca un indian în costumul lui de in alb, privind cum se plimbau tinerii ce-și căutau norocul pe stradă. Era evident că îi mergea mai bine, fiindcă ultima oară când ne văzusem tocmai ieșise din pușcărie, condamnat pentru trafic de animale. Așa este omul, el renaște din propria lui cenușă și o ia de la zero de nenumărate ori în viață.

M-am așezat lângă el. Pe fața lui se putea citi că îi mergea bine. „E totul în regulă, Maldonado?" „Nemaipomenit, cum zici tu", mi-a

răspuns. „Am vorbit cu prietenii mei din susul râului. Te vor însoți niște vechi cunoscuți. Unul dintre ei navighează pe râurile acestea de mulți ani, și lucrează cu petrol. Este șoferul inginerilor, așa că, de cum ajungi, întreabă de Chinezu, el te așteaptă începând de azi acasă la soacră-sa. Motorina nu-i nici o problemă, o ia de la companie la jumătate de preț".

Era perfect. Motorina cu siguranță că avea s-o fure și jumătate din bani erau pentru prietenul meu Maldonando. Ieșeam amândoi în câștig, cum era și drept. Mi-a spus: „Șalupa costă treizeci de parai pe zi. E un preț bun, care include salariul celor doi și bacșișul pe care îl dai, dacă totul merge bine și ei nu-ți taie gâtul pe drum, ca să te fure. Că doar te pricepi la chestii de-astea, amice".

Am râs auzindu-l, dar spunea adevărul, fiindcă dacă erau prieteni de-ai lui, înseamnă că nu erau prea de soi.

Ne-am petrecut noaptea în fața râului, bând bere și vorbind despre vremurile bune de demult, sau poate că nu erau ele bune, ci doar noi le consideram așa, vrând să ne apărăm de relele împotriva cărora luptam. Asta ne învață experiența: dacă scapi de o problemă, a doua zi ai două, dar asta-i legea junglei și nu trebuie să ne dăm bătuți.

După o grămadă de beri și multă filozofie de doi bani, ne mai rămăsese să mergem la Noa-Noa la discotecă, fiindcă îi promisesem comandorului Crespo câteva beri, și aici trebuia să te ții de cuvânt, fiindcă de multe ori era tot ce aveai.

A doua zi de dimineață eram mahmur, deoarece cheful se lungise până în zori. Cu toate acestea, a trebuit să mă trezesc și să cumpăr din piață mâncare și tot ceea ce-mi mai trebuia pentru călătorie.

Abia după două cafele negre și tari, mi-am revenit și am fost din nou om. Am plecat de la hotel, coborând strada spre Belén, piața impresionantă în care se adună oamenii din întreaga Amazonie pentru a cumpăra alimentele necesare supraviețuirii.

Belén este un supermarket cu articole necesare vieții în selvă. Aici găsești tot ce vrei. Mâncarea avea să constea, în special, din orez și paste, care erau cel mai ușor de transportat, căci nu se strică la umezeală, câteva cutii de sardele și cârnați pentru situații de urgență.

Majoritatea dughenelor erau ale chinezilor. Oamenii aceştia se stabilesc în toată lumea, oriunde văd că este rost de negustorie, fără să aibă nici un fel de probleme de adaptare. Am cumpărat patru cutii de cartuşe de calibrul 16, cu care aveam de gând să vânăm mâncare proaspătă. De asemenea, ele puteau fi date la schimb oamenilor pe care aveam să-i întâlnim în expediţie, fiindcă un cartuş este unul dintre lucrurile cele mai valoroase în viaţa din junglă.

Am mai luat două bidoane de câte 30 de litri de apă, unul de fiecare, pentru primele zile. Soarele era deja sus pe cer, şi, în zarva pieţei, căldura devenise insuportabilă. Majoritatea tarabelor erau acoperite cu plastic, pentru a fi ferite de ploaie, iar sub aceste copertine nu se putea respira. Am profitat şi am cumpărat două lămpi cu petrol din dugheana unui chinez, apoi am plecat în goana mare la hotel, într-un moto-taxi încărcat ochi. Adevărul este că, odată cu trecerea anilor, îmi vine tot mai greu să merg la chefuri, pentru că a doua zi nu mai sunt bun de nimic.

Odată merindele cumpărate, totul era pregătit pentru expediţie. Zborul militar avea să mă ducă la gura râului Chambira abia peste două zile. Totul era gata şi nu-mi rămânea decât să aştept ziua plecării. Dar în Iquitos erau multe de făcut şi de văzut. Plictiseala era un cuvânt care lipsea din dicţionarul provinciei Loreto. Am profitat de timpul rămas pentru a cunoaşte o vrăjitoare de care îmi vorbise o prietenă din piaţa vrăjitorilor din Belén: „E nouă în oraş", îmi spusese, „cred că a fugit din munţi, din Tarapoto. Cine ştie ce-o fi făcut acolo, de a trebuit să fugă."

Ştiam numai că locuia pe şoseaua care ducea la aeroport, şi că o chema Concha. Datele îmi erau de ajuns ca s-o găsesc, astfel încât mi-am luat camerele şi reportofonul cu mine şi am plecat s-o caut pe Concha.

Mergeam cu moto-taxiul prin noroaiele de lângă terminalul aerian şi, tot întrebând pe unul şi pe altul, mă apropiam de ţintă. Toată lumea îmi răspundea şi, din informaţie în informaţie, am izbutit să ajung în faţa unei case din material nobil – adică din ciment – aflată lângă nişte cocioabe ce făceau parte din mahala. Fără îndoială, aceea era casa Conchei, fiindcă vrăjitorii o duc mereu mai bine decât restul satului.

Într-adevăr, aceea era casa ei, și în câteva minute Concha m-a și întâmpinat. Era o femeie scundă și foarte grasă, de vreo 40-45 de ani, dar avea ceva deosebit: o față de om rău.

Am întrebat-o ce făcea și i-am spus că eram interesat să asist la o ceremonie de-a ei. S-a luminat la față de cum a simțit apropierea dolarilor și mi-a spus imediat că vindeca oamenii, și că ceva mai târziu avea să încerce să dezlege niște cununii. Nu era nici o problemă să asist la toate acestea. Văzând cum se purta vrăjitoarea, m-am grăbit s-o întreb cât costa. Se prefăcea că nu o interesează banii și mi-a zis că putem vorbi despre asta după ce asist la vrăjile ei. Știam că la sfârșit aveam să ne certăm, dar merita s-o văd la treabă, îmi părea a fi o autentică vrăjitoare de magie neagră.

Vrăjitoare din Iquitos, practicând un ritual de magie neagră; ceremonie autentică, se realizează în prezența spiritelor răului. Ea îl poate invoca pe Necuratul, care o ajută să obțină ceea ce i-a cerut, dar lucrarea ei are adeseori un preț greu de plătit

Am intrat într-o încăpere de lângă casă, în care, într-un pat mizerabil zăcea o femeie bătrână, cu burta acoperită de pietre „guaringas".

Așa li se spunea acelor pietre de putere. Concha s-a așezat la capul patului, și a început să bolborosească un amestec de rugăciuni și formule magice, menite să o scăpe pe femeie de răul din pântecele ei. Nu se putea opri din fumat mapachos, acele țigări de foi din selvă, în timp ce din gură îi ieșeau necontenit formule magice. La un moment dat, Concha s-a ridicat și și-a pus buzele pe burta victimei, sau a pacientei, putem să-i spunem cum vrem, și a început să înghită și să sugă, cu intenția de a-i scoate răul din trup. Și-a înălțat capul și a început să scuipe sânge pe podea, acesta fiind, după cum se presupune, răul ce sălășluia în femeie și pe care ea i-l scotea din pântec. După aceea, s-a pus într-un colț al căsuței și printre icnete a început să vomite, eliminând răul care venise din iad și se instalase în intestinele bietei femei.

De cum a terminat cu acea bolnavă, a venit și rândul unui tânăr care, cu fotografia soției sale în mână, i-a cerut Conchei să facă cumva ca acea femeie să-l părăsească și să nu mai audă de ea, fiindcă era

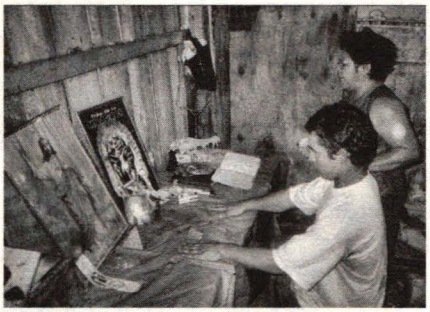

Vrăjitoarea care practică magia neagră face un ritual cerând să moară soția clientului său. Inima Sacră este martora ei, dar pentru a-și duce vraja la bun sfârșit femeia îl invocă, de fapt, pe cel mai bun tovarăș al ei, Satana

îndrăgostit de o femeie mai tânără și mai frumoasă. Concha l-a pus în fața statuii Inimii Sacre și, ținând fotografia femeii într-o mână și o țigară de foi în cealaltă, a început să pronunțe vrăji și blesteme, ce conțineau insultele și jignirile cele mai cumplite.

Cele mai delicate dintre cuvintele pe care vrăjitoarea i le-a adresat soției clientului ei erau „nenorocita naibii". În timp ce o insulta, suflând fumul asupra lui, ea bătea din picioare. După ceremonie, s-a dus într-un colț al magherniței și a luat un mango imens de pe jos, l-a ridicat în brațe și a pronunțat următoarele cuvinte: „Prosperina și Satana, regii iadului, fie ca iubirea dintre acești doi oameni să moară la fel cum rup eu acest fruct"; atunci a trântit fructul de pământ, iar el s-a făcut bucățele.

Vraja luase sfârșit. Într-adevăr, nu mă înșelasem, femeia era expertă în magie neagră și mi-am amintit vorbele prietenei mele, care îmi spusese: „Cine știe ce-o fi făcut acolo, de a trebuit să fugă".

Le plecarea s-a întâmplat exact ceea ce mă așteptam să se întâmple. Mi-a cerut 100 de dolari USD fiindcă îmi făcuse cunoscute tainele ei, iar eu am refuzat. Ea mi-a zis că toți clienții ei plăteau 25 de dolari pentru o consultație, și era adevărat.

Reafirmându-mi poziția, i-am spus că clienților ei le era frică de puterile ei, iar ea le putea cere cât vroia. Mie nu-mi era frică și aveam să-i plătesc ca oricare dintre ei, fiindcă 25 de dolari erau mai mult decât suficient.

I-am lăsat banii pe masă, pe când ea își mușca limba să nu mă blesteme, neștiind cum altfel să-i răspundă străinului neobrăzat. Sunt sigur că dacă i-aș fi arătat că mi-era cât de cât teamă, mi-ar mai răsuna încă și azi în urechi blestemele vrăjitoarei.

Când am ajuns în oraș, se întuneca și totul începea să prindă viață, astfel încât m-am gândit la zilele de lipsuri care mă așteptau, și am

hotărât să profit de noaptea aceea, de parcă ar fi fost ultima mea zi din viață. Într-un oraș cu oameni plăcuți și numeroși prieteni nu putea să-mi meargă prost, iar a doua zi aveam să-mi revin, pentru că nu luam avionul decât peste două zile.

În fine, a sosit și ziua plecării. M-am dus la baza militară cu toate bagajele într-un taxi. Intrarea bazei semăna cu cea de la Fort Knox, dar a fost de ajuns să le spun că eram prieten cu comandantul și mi s-au deschis toate ușile. Este adevărat ce se spune, că trebuie să ai prieteni chiar și în iad, iar eu îi aveam răspândiți în lumea întreagă, cei mai mulți dintre ei fiind aici, în Amazonia.

Hidroavionul care ne-a ajutat să ajungem până la capătul selvei, de unde am luat o șalupă și ne-am continuat expediția; era doar începutul călătoriei

Am ajuns la punctul de îmbarcare, unde mă aștepta deja patrula de cercetare desemnată de Crespo. Cei doi piloți ai avionului se cântăreau înainte de a urca la bord, lucru pe care a trebuit să-l fac și eu după aceea, fiindcă trebuia ținut cont de greutatea totală a încărcăturii avionului.

O dată încărcat hidroavionul, a început decolarea, iar în cabină se auzea un zgomot asurzitor. Am zburat deasupra unuia dintre afluenții râului Itaya, și când a părut că apa lua sfârșit și urmam să ieșim pe pământ, avionul s-a ridicat leneș de pe apă, lăsând sub noi unul dintre spectacolele cele mai grandioase pe care le oferea Pământul, jungla Amazonului văzută de sus. O mulțime de râuri șerpuiau sub noi prin mijlocul unei mări imense și verzi. Cred că această sintagmă exprimă perfect impresia pe care o lasă jungla Amazonului: este o mare verde, fără sfârșit.

Fără să solicităm prea mult avionul, am zburat la 400 de metri înălțime, bucurându-mă de un peisaj fabulos pe toată durata călătoriei.

După două ore, ne-am apropiat de capătul călătoriei, iar pilotul a început să dea ocoluri, căutând un loc de aterizare. În sfârșit a găsit o porțiune mai lină de la vărsarea râului Marañón, unde curentul era slab, căci impactul cu un râu al cărui curent era puternic ar fi putut face bucăți avionul.

Când patinele hidroavionului au început să lunece pe apă, spuma sărea în toate direcțiile, acoperind geamurile și împiedicându-mă să văd afară. Am putut zări doar câțiva copii care fugeau pe malul râului, în paralel cu traiectoria avionului.

De cum ne-am văzut pe pământ, am descărcat tot materialul adus de mine, și mi-am luat rămas bun de la piloți, care au rămas acolo, cu gândul că, poate, cineva din satele vecine ar fi dorit să meargă la Iquitos, astfel încât să mai scoată și ei niște bani din misiunea aceasta de observație. Într-un fel sau în altul, toată lumea are grijă aici să câștige câte ceva.

Cerul era înnorat, ceea ce era foarte bine, întrucât căldura era îngrozitoare. Eram în plină junglă, la mare depărtare de civilizație.

Am lăsat doi băieți să-mi păzească bagajele și m-am dus până la cabanele din fața mea, căutându-l pe Chinezu, mecanicul meu în această expediție. O femeie care părea bătrână – deși probabil că n-avea mai mult de 30 de ani, căci viața din selvă le consumă foarte rapid pe femei, responsabile de cele mai multe dintre munci – mi-a spus că mecanicul își servea micul dejun în cabana cu aparatul de transmisie radio. Acolo am dat de un mic aparat de transmisie radio pentru amatori, care era singurul mijloc de comunicare de care dispuneau locuitorii pădurii.

Operatorul radio m-a salutat; cu el stătea și mecanicul meu, cu ochii încă injectați din cauza mizeriilor pe care le băuse cu o noapte în urmă. M-a prezentat ajutorului său, un indian cocama pe care îl chema José și care, ca toți indienii civilizați, părea foarte dezgheţat. Indianul avea să-mi fie de mare folos în expediție.

Am început să încărcăm șalupa. Era lungă de nouă metri, cu coca de aluminiu și într-o stare destul de bună. Avea o tendă din plastic care avea să se dovedească foarte utilă în furtunile care ne așteptau. Puteam să dormim pe vas, căci ne rămânea destul spațiu după ce aveam

să-l încărcăm cu motorină și provizii. Prin indianul José am izbutit să închiriez o flintă din sat, cu care să vânăm și pe care puteam să o folosim în caz că întâlneam vreun pirat de apă dulce. Erau mulți care umblau prin acele ape, pândindu-i pe traficanții de coca care își coborau marfa pe apă.

Șalupa noastră, casa noastră pe durata întregii expediții, singurul nostru mijloc de transport pe Amazon. Dacă am fi mers pe jos prin acele locuri, am fi murit după nici o săptămână, oricât sprijin sau ajutor am fi avut

Pe la amiază, când am văzut că mecanicul s-a mai trezit din mahmureală, le-am dat ordin de plecare. Chinezu m-a întrebat unde mergeam și eu i-am răspuns că vom urca pe râu în sus până în locul în care se sfârșea apa. Nu era prea convins, dar a pornit motorul, apăsând până la fund pedala de accelerație. Am plecat înspre necunoscut, lăsând în urmă o brazdă de spumă.

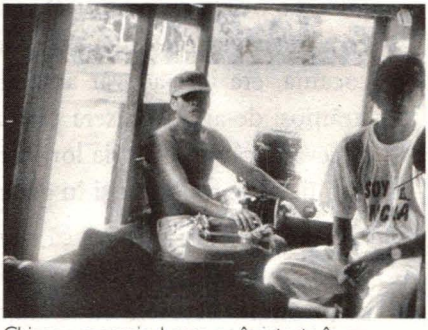

Chinezu, mecanicul care ne însoțește în expediție, un tovarăș credincios, pe care nu trebuie să-l pierzi din ochi

Peisajul era spectaculos: urcam pe Chambira, râu destul de puțin circulat, dat fiind că pe cursul lui nu găseai esențe rare și foarte puțini se mai aventurau pe acolo în căutare de altceva, cum făcuseră deținătorii plantațiilor de cauciuc în epocile de aur ale cauciucului. Ei urcau pe râu, vânând indieni pe care să-i pună să le trudească pământurile. Asta se întâmpla cu mai mult de un secol în urmă și de atunci foarte puțini albi au mai urcat pe aici. Se știa că acela era teritoriul indienilor shimaco, uitați de lume în inima Amazonului.

Pe tot cursul râului nu exista decât un singur spital micuț, sprijinit de un ONG olandez. Un singur medic se îngrijește de sănătatea a peste 2000 de persoane.

Acela avea să fie următorul nostru obiectiv: vroiam să ajung la spital și să-l întreb pe medicul acela despre lucrurile pe care aveam să le gă-

sim în drumul nostru și despre oamenii care locuiau pe malurile apei. Spitalul era la peste trei zile de drum depărtare, astfel încât ne putem închipui câte zile i-ar lua unui indigen cu o canoe cu vâsle să ajungă acolo. Cincisprezece, douăzeci sau poate chiar mai mult. Cum vom vedea și mai departe, prețul vieții se măsoară aici în timp.

Navigația a continuat fără alte surprize, singura și cea mai vizibilă fiind aceea că râul devenea tot mai îngust. De la 200 de metri lățime, cât avusese inițial, ajunsese la 50. Cu cât urcam mai mult, cu atât râul se îngusta și apăreau primele trunchiuri ascunse pe fund, ca niște capcane mortale care își pândeau prada. Toate acestea le știam deja din proprie experiență, fiindcă în urmă cu doi ani a trebuit să întrerup o expediție similară, când mi se scufundase șalupa din lemn cu care navigam, după ce se lovise de un trunchi. José, indianul cocama, era într-adevăr amabil și isteț, findcă generații întregi de strămoși de-ai lui trăiseră prin acele jungle fără să se poată sluji de altceva decât de propria lor inteligență. Și ceva din ingenuitatea lor trebuie să se fi păstrat și în genele lui.

Mecanicul se tot plângea că navigam deja de prea mult timp. Plecasem la ora 6:00 și nu ne mai oprisem până la ora 18:00, dar trebuia să profităm de orele cu soare atâta timp cât râul era liniștit și să înaintăm fără prea multe obstacole, în ciuda faptului că nu-i convenea Chinezului.

La amiaza celei de-a treia zile de navigat, am zărit spitalul olandez și ne-am îndreptat spre debarcader. Chiar acolo, doi indieni shimaco spălau rufe pe niște trunchiuri. Am văzut, de asemenea, și un alb deșirat, care ieșea dintr-o cocioabă cu o cruce roșie în mână și se îndrepta spre noi. Era Erik, medicul spitalului, un olandez foarte tânăr, de vreo 25 de ani, înalt, costeliv și cu tenul alb, care arăta foarte ciudat pe meleagurile acelea. Foarte cuviincios și vorbind într-o spaniolă corectă, m-a invitat să intru și să-i povestesc ce se mai petrecea prin lume, fiindcă el era de aproape doi ani acolo și nu fusese decât o singură dată în Iquitos.

Fără îndoială, trebuie să ai vocație și să fii un om bun ca să trăiești atâția ani în inima selvei, îngrijind indigeni bolnavi care, de cele mai multe ori, n-au încredere în tine și te disprețuiesc. Și asta după ce

ai pierdut atât amar de vreme chinuindu-te cu studiile; pentru asta trebuie să fii un anumit tip de om. Așa cum am întâlnit peste tot ONG-uri care nu voiau decât bani sau ajutoare din parte guvernelor, dar care făceau foarte puțin pentru oameni, tot așa am văzut și oameni demni și admirabili, precum acest olandez, care erau gata să-și ajute semenii fără să aștepte nimic în schimb, fără nici o recompensă financiară.

Medicul m-a dus într-un colț al cabanei, în care se afla o indigenă shimaco de nici 15 ani, cu un copil în brațe, pe care Erik tocmai îl operase.

Mi-a povestit că veniseră pe râu în jos oameni trimiși de guvern să-i vaccineze pe copii, iar fetița fusese adusă cu o infecție îngrozitoare, deoarece seringile folosite nu fuseseră sterilizate. Erik n-avusese altă soluție decât s-o opereze, dar, neavând anestezice pentru oameni, a trebuit să recurgă la un tranchilizant folosit de veterinari. Acum fetița se simțea mai bine. Erau problemele pe care le întâmpina zi de zi în profesia lui.

L-am întrebat cum stăteau lucrurile pe râu în sus și mi-a răspuns că în urmă cu cinci zile a încercat să facă o expediție, dar că a trebuit să se întoarcă, fiindcă un trunchi s-a pus de-a latul apei și nu lăsa să treacă nici o ambarcațiune.

Erik încerca să vaccineze femeile împotriva vărsatului de vânt și a altor boli pe care indienii nu le-au avut niciodată. Cei care se duceau în civilizație să-și schimbe mărfurile și vânzătorii ambulanți care urcau pe râu în sus le-au adus numai nenorociri, infestându-i cu boli care îi decimează. „Alt avantaj al civilizației", mi-a spus, ironic.

Erik mi-a propus ca un flăcău shimaco, dintre cei care îl ajutau la spital, să mă însoțească. Mai sus râul devenea periculos și trebuia să cunoști foarte bine drumul.

Frank, așa îl botezase doctorul pe băiat, vorbea shimaco și puțină spaniolă, și de aceea era mai ușor să ne înțelegem cu el când navigam pe ape necunoscute pentru noi.

Mi-am petrecut noaptea aceea la spitalul prietenului meu olandez, deși abia dacă am dormit, fiindcă am stat de vorbă neîntrerupt și

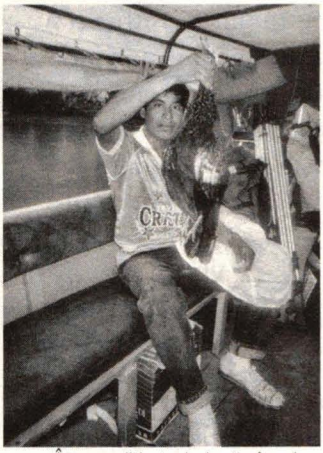

În expediție trebuia să vânezi ca să mănânci, cu flinte de peste 100 de ani vechime, având grijă ca ea să nu-ți explodeze în față, dar și să nimerești vânatul

am băut mazato, o băutură din selvă, foarte puternic alcoolizată. Erik era într-adevăr un tip senzațional, unul dintre puținii care încă mai erau integri și credincioși convingerilor lor. După cum spunea el: „Dacă am învățat să vindec oameni, cine are mai multă nevoie de mine decât bolnavii?"

A doua zi de dimineață am plecat împreună cu Frank, noul nostru însoțitor. Începând de acolo, râul se îngusta, iar crengile copacilor loveau adesea tenda vasului, și cădeau pe covertă. Era incredibil cât de multe și feluri-te gâze pot trăi pe creanga unui copac.

Nu pusesem gura pe carne de când plecasem, astfel încât i-am propus lui Frank să vânăm o pasăre. I-am dat flinta și un cartuș. Acesta era un alt lucru pe care îl învățasem: când vânezi cu indienii, poți să fii sigur că ei nu ratează niciodată, nici cu sarbacana, nici cu flinta; un glonț pentru o pasăre. Ei nu-și pot permite luxul de a rata prilejul de a mânca.

Șalupa pe drumul care duce la ultimii indigeni shimaco. Râul și ambarcațiunea, tovarășii noștri nedespărțiți, de care a depins viața noastră în timpul expediției

Astfel, pe când noi navigam, el stătea pe bordul șalupei, scruta orizontul, și după câteva minute ne-a spus să oprim. Văzuse ceva, o specie de vultur-pleșuv, a spus, și a țintit în frunziș. Noi am oprit motorul și un tunet a străbătut selva; împușcătura ni s-a părut o lovitură de tun. Frank s-a întors spre mine și a zâmbit, a sărit din șalupă și s-a pierdut în frunziș.

După cinci minute a apărut la 50 de metri mai încolo, cu pasărea doborâtă în mână. Semăna cu un pui, dar era de trei ori mai mare. Făcusem rost de o cină consistentă.

Ne-am petrecut noaptea în niște colibe mici, de care am dat pe mal. Erau sate în care ne înțelegeam în limba shimaco prin intermediul interpretului nostru. Le-am cerut voie să ne petrecem noaptea în cabanele lor, fiindcă acolo, în dreptul râului, nimeni nu vorbea spaniola. Nici măcar conchistadorii nu ajunseseră până aici.

Sătenii tocmai tranșau un jaguar pe care îl împușcaseră. În junglă trebuie să ai ceva curaj să înfrunți un jaguar în habitatul său natural, înarmat cu o flintă de calibrul 16. E ceva să omori dintr-o singură lovitură un animal care poate să-ți smulgă un braț dintr-o singură mișcare. Dar oamenilor din junglă nu le lipsește niciodată curajul.

Tranșarea jaguarului, regele junglei. Indigenii din Amazonia au nevoie de mult curaj ca să înfrunte un animal atât de teribil în habitatul lui natural, înarmați cu o flintă veche de calibrul 16 și trăgând un singur glonț

Odată cu primele raze ale soarelui, ne-am reluat drumul, având o nouă problemă: în sat luasem purici, care se puseseră deja pe mâncat și n-aveau să ne mai părăsească întreaga călătorie. Trebuia să fim filosofi: dacă problemele n-aveau rezolvare, la ce bun să ne mai batem capul cu ele?

Astfel, ne-am continuat călătoria, având tot mai multe greutăți. Râul era îngust și destul de puțin adânc, iar loviturile primite de coca ambarcațiunii de la trunchiurile copacilor scufundați nu se mai opreau.

Am remarcat ceva care avea să se tot repete de-a lungul întregii călătorii. Navigând în amonte, când ne apropiam de cabane vedeam oameni lângă ele, dar în aval nu mai era nimeni în sate, se ascunseseră în selvă și așteptau să ne vadă plecând. N-avuseseră practic nici un contact cu albii și nu știau decât cele povestite de strămoșii lor despre plantatorii de cauciuc care veneau să-i prindă.

Alt lucru care m-a impresionat foarte mult la aceste triburi a fost faptul că femeile seamănă foarte tare între ele. Ele umblă îmbrăcate la fel (cu un soi de pânză roșie pe tors și o fustă neagră, care le diferențiază de cele din alt trib), dar și fizic este aproape imposibil să le deosebești.

Se amestecă de sute de ani numai între ei. Au aceleași gene, și sunt toți frați, nepoți și veri. Au creat o rasă de sine stătătoare, de vreo 800 de persoane, care nu se pot distinge fizic, dar continuă să fie una dintre puținele semințiii autentice de pe o planetă, fără metisaje rasiale. Shimaco arată la fel de peste 500 de ani.

Riscurile din selvă: primejdiile cele mai mari nu se văd. Puricii și țânțarii te mănâncă de viu și nu poți face nimic să te aperi. Ca să intri într-o lume străină trebuie să fii în stare să-ți asumi toate neplăcerile, iar mintea ta trebuie să fie deschisă la toate

Zilele treceau și era tot mai greu de navigat. Adesea trebuia să coborâm din șalupă ca s-o împingem și apa scădea foarte iute, fiindcă, deși eram în sezonul ploios, când, teoretic, râurile ar fi trebuit să fie mai înalte, în junglă nu există reguli. Acolo poruncește natura și, datorită găurilor din stratul de ozon, în Amazonia plouă cu fiecare sezon tot mai puțin.

Am ajuns la trunchiul despre care ne vorbise Erik. Avea diametrul de aproape un metru și traversa apa de la un capăt la celălalt. Pilotul a întors, încercând să-mi spună că făceam cale întoarsă, dar în clipa aceea, José, indianul cocama, Frank, indianul shimaco, și cu mine eram deja în râu cu apa până la brâu, cu toporișca și macetele în mână, gata să luptăm cu obstacolul natural. Chinezu ne-a spus că eram nebuni, că în apele acelea adânci înotau multe jivine și că el nu avea să coboare din șalupă să ne ajute.

Treaba a durat aproape toată ziua, și, de cum am izbutit să desprindem mijlocul trunchiului, am trecut ambarcațiunea cu frânghiile peste ce mai rămăsese din copac. Am urcat iar și ne-am continuat călătoria.

Zilele care au urmat au fost cele mai impresionante din întreaga mea viață. Navigam pe ape nemaivăzute de un alb până în zilele noastre. Senzația pe care o trăiam făcea să merite toate calamitățile prin care treceam, precum înțepăturile și ciupiturile de purici și țânțari. Era indescriptibil.

La vreo 200 de metri de râu, am văzut pe mal niște cabane mici și m-am îndreptat spre ele. I-am spus Chinezului să ancoreze la mal și

am coborât însoțit de Frank și cu flinta în mână. Cum era de așteptat, nu era nimeni acolo, toți fugiseră. L-am rugat pe Frank să-i strige în shimaco, să le spună că nu le făceam rău și că le aduceam daruri.

Frank a strigat niște cuvinte de neînțeles pentru mine. Erau în shimaco, limba pe care o vorbeau strămoșii din cele mai vechi timpuri.

A urmat un moment magic. Am văzut ieșind din frunziș mai întâi niște bărbați acoperiți cu cămăși zdrențuite, purtând sarbacane sau cutunas în mâini. Le-am arătat mâinile mele goale, iar Frank le-a spus din nou că eram prieteni. S-au uitat la mine mirați. Oamenii aceia avuseseră contacte pe râu în jos cu vânzătorii ambulanți, dar nu văzuseră niciodată un alb. Pe fețele lor se citea neîncrederea, nevinovăția, suferința, dar și fericirea în același timp. Această expresie de bunătate se pierdea odatăcu progresul civilizației, fiindcă ei trăiau într-o altă lume, superioară celei a omului civilizat.

Apoi au ieșit frunziș femeile. Erau vreo opt, fiecare cu câte un prunc în brațe și alți doi sau trei agățați de poale. Erau stupefiate, căci nu văzuseră nici măcar un vânzător ambulant, iar pentru ele albii erau creaturi venite de pe altă lume.

Am început să le împart bomboane. Era îngrozitor să vezi că un copil nu știa să mănânce bomboane, le țineau în mână și le sugeau fără să îndrăznească să le bage în gură. Cel mai bătrân dintre oamenii satului s-a apropiat de mine. Avea pe chip o cicatrice îngrozitoare, de la cine știe ce lovitură din tinerețe. Mi-a luat o mână și mi-a strâns-o între ale sale. Părea că totul e în ordine și că mă primea călduros. I-am cerut lui Frank să-mi aducă un sac din șalupă și i l-am înmânat căpeteniei, ca să împartă el daruri oamenilor. Erau macete și capcane care le puteau ușura cât de cât viața. Mi-a arătat o flintă veche, din perioada cauciucului, complet ruginită, și cu ajutorul lui Frank mi-a explicat că pentru ea plătise, cu foarte mulți ani în urmă, zece piei de jaguar, dar că nu mai avea muniție de la nașterea fiului său cel mare. Spunând asta, mi-a arătat un tânăr de vreo 25 de ani. M-am oferit să-i repar și să-i curăț flinta, și să-i ofer câteva cartușe.

Mulțumit, bărbatul ne-a invitat să locuim la el pe durata ședерii noastre, iar noi am profitat din plin de invitația lui, deoarece nimic nu se poate compara cu somnul din selvă, mai ales din acea selvă,

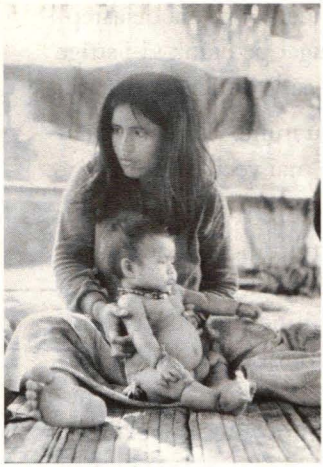

Indigen shimaco, o fotografie care ar fi putut, la fel de bine, să fie făcută în urmă cu 500 de ani: pace și liniște într-unul dintre ultimele triburi uitate de pe lume

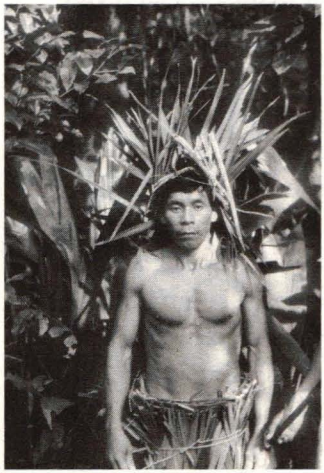

Ultimii jîbaros care locuiesc în selva de la frontiera dinte Peru și Ecuator. Ei încearcă să-și păstreze cultura milenară, sunt războinici trufași și puternici și în selvă nu se tem de nimic. Civilizația ridică, însă, în fața lor probleme pe care ei nu le cunosc și nu le pot depăși

unde nu călcase picior de alb, iar cabanele se opreau la doi metri de jungla deasă.

Zilele următoare au fost fantastice. Am ieșit cu ei la vânătoare și le-am cunoscut obiceiurile. Femeile trăiau separate de bărbați, numai între ele. Se despărțeau doar ca să muncească, iar restul timpului și-l petreceau împreună, una lângă alta, cu copiii în jurul lor. Ele nu vorbeau, nu se adresau una alteia. Comportamentul lor mi se părea foarte ciudat. Nu mai văzusem niciodată nimic asemănător la alte triburi. Se vedea că își păstraseră obiceiurile din cele mai vechi timpuri.

Viața în acel trib începea odată cu răsăritul soarelui, iar la căderea serii toți se duceau la culcare. I-am spus căpeteniei că a doua zi urma să plecăm. Eram de trei zile acolo, iar însoțitorii mei, mai ales Chinezu, se impacientaseră. Sătui de atâta sărăcie, vroiau să se întoarcă la civilizație ca să-și poată bea banii, pe care urma să li-i plătesc.

Căpetenia i s-a adresat lui Frank și l-a rugat să-mi explice că îmi va da ceva care mă va face să-mi petrec cea mai frumoasă noapte din viață alături de ei.

Căpetenia era în același timp și vrăjitorul satului. El mi-a adus un vas din lemn în care se găseau rădăcini de ayahuasca – mama plantelor sacre, despre care am vorbit în primul capitol. Oamenii aceia pregăteau ayahuasca într-un mod mult mai primitiv, măcinând pur și simplu rădăcina și amestecând-o cu apă de râu.

Am băut filtrul acela și m-am dus liniștit la culcare în cort.

Mai întâi am auzit zgomotele selvei. Ele deveneau tot mai puternice, de parcă în noaptea aceea jungla întreagă pătrunsese în cortul meu. Mi se părea că lângă mine stătea căpetenia, intonându-mi niște incantații foarte vechi la ureche. Era o experiență extraordinar de plăcută, și, pentru prima oară, m-am lăsat liber în voia puterilor plantei. Adevărul este că nu știu dacă am dormit în noaptea aceea. Când am început să mă dezmeticesc, primele raze de soare băteau deja, prin plasa de țânțari, în cort. Știu numai că a fost cea mai frumoasa noapte pe care am petrecut-o în selvă, exact așa cum îmi promisese șamanul.

Jíbaro vânând în selvă. La fel ca strămoșii lor, ei continuă să vâneze cu sarbacana, fiindcă, dacă ar trage cu flinta, ar trebui să se ducă a doua zi să vâneze cu trei kilometri mai departe, în inima selvei, căci animalele ar fugi toate din cauza zgomotului

Întoarcerea a fost mult mai scurtă, fiindcă, pe râu, o distanță pe care o urci în trei zile o cobori într-una singură.

M-am oprit doar cât să-i povestesc lui Erik experiența mea cu ultimii shimaco, fiindcă știam că el putea într-adevăr să înțeleagă și să guste o asemenea poveste.

De la vărsarea râului Chambira la Iquitos am călătorit într-o ambarcațiune de transport în comun, foarte asemănătoare celor care brăzdau fluviul Mississippi în secolul trecut. Am dormit într-un hamac pe covertă în cele două zile cât a durat călătoria, astfel încât am avut timp să mă gândesc la ceea ce avem și la ceea ce am pierdut noi, europenii, odată cu progresul culturii și civilizației noastre. Oamenii aceia n-aveau nimic, e adevărat. Dar asta înseamnă că n-aveau nevoi și că, înainte de toate, spiritul lor era absolut liber. Ei sunt cu adevărat liberi; nu înțeleg cum de mai îndrăznim să-i numim sălbatici.

Iquitos, martie 2001

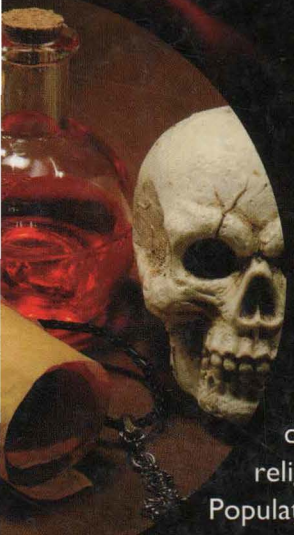

JUAN JOSÉ REVENGA

Lumi oculte

Ştiaţi că...

Voodoo a apărut pentru prima dată acum mai bine de 7 000 de ani în Benin şi Nigeria, fiind cea mai veche religie din lume?

Populaţia *jibaro* continuă să practice *micşorarea capetelor*, în ciuda restricţiilor legale impuse de guvern?

Praful zombie, un amestec din venin de peşte-balon, oase de mort şi alte substanţe, este de 300 000 de ori mai otrăvitor decât cocaina?

O ceremonie *ayahuasca* practicată greşit de un şaman te poate ucide?

Descoperă cele mai autentice vrăji şi magii, dinspre zona ocultă a unor civilizaţii străvechi, total diferite de a noastră. Într-o aventură istorisită la persoana întâi vei descoperi forme de viaţă, obiceiuri şi moduri de gândire surprinzătoare, ritualuri *şamanice* şi ceremonii inexplicabile.

În cele zece capitole care alcătuiesc această carte, ţi se vor dezvălui treptat aspecte ancestrale ale rasei umane, tradiţii şi culturi uitate, care mai supravieţuiesc doar în aceste spaţii magice.

Emoţionantă şi neliniştitoare, ea oglindeşte o faţă întunecată, mai puţin cunoscută, a omului.

Juan José Revenga a călătorit în Haiti şi în adâncurile bazinului Amazonului, a cercetat fetişismul la el acasă, în Republica Benin, a cunoscut ultimii canibali din Papua-Noua Guinee şi pigmeii din Republica Centrafricană.

Află mai mult pe:
www.litera.ro
ISBN 978-973-675-444-9

INTERNATIONAL Bestseller

Săptămâna Financiară